

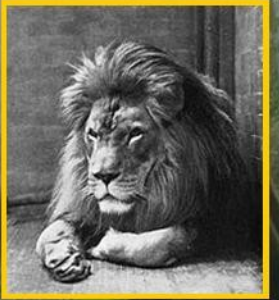
ગુજરાતનું સર્વોચ્ચ જ્ઞાનથી ભરપૂર અને આકર્ષક મેગેઝિન

જ્ઞાન પંથ...

કસુંબો

With
ANIMAL SPECIAL

Feb to June 2024

12

Edition

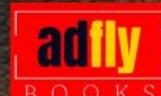
કસુંબો ગ્રુપ

@kasumbomagazine

શબ્દ શણગાર
કલિઓનું નવું સરનામું...

JSRE

Editor/Director**Mr. Mehul Vadhavana**
Author/Writer/Founder, RFF**Advisor****Dr. Kumarpal Parmar**
Historian, Ph.D**Promotor****Mr. Pravinbhai Solanki**
Editor, News Paper**Secretary****Mr. Mahendra Prajapati**
Businessman**Proof Reader (Support)****Mrs. Jignasha Patel**
Author & Beats By Jignasha (YT)**Content Selector (F)****Miss. Payal Sumad**
Writer**સાંભળતા રહો****યુ-ટ્યુબ પર ગુજરાતી કવિતા,
વાર્તાઓ અને જ્ઞાનસભર
માહિતીઓ...**

Youtube : @beatsbyjignasha

Supported By**Rainbow Force foundation**
Reg. No. : F/20880/Ahmedabad
Gujarat / India
www.rainbowforcefoundation.org**Institute of Research Edu. & Dev.**
Gujarat / India
Ired.foundation@facebook.com**Shabd Shingar Group**
Ahmedabad / Gujarat
Insta : @shabdshingar**Beats By Jignasha**
Youtube Channel
Insta : @beatsbyjignasha**જ્ઞાન પંથ...
કસુંબો****Kasumbo Magazine**

Contact us.

E-406, 4th Floor, Sumel-7,
Soni'S Chawl, Rakhiyal, Ahmedabad
Mo. : +91-9624047356

Instagram, Facebook, Twitter, YouTube, @kasumbomagazine

કસુંબો, અંક-૧૨

મહિનો-ફેબ્રુઆરી થી જૂન, વર્ષ- ૨૦૨૪

Edition : 12, Year : 2024

Pages : 112

Free Read Online

www.kasumbomagazine.blogspot.com

તંત્રી લેખ

કસુંબો ૧૨

નમસ્કાર મિત્રો,

ઘણા લાંબા સમય પછી કસુંબોનો વધુ એક અંક આપ સમક્ષ રજૂ થયો છે આ વખતે કસુંબો દ્વારા પ્રથમ વખત પ્રાણી વિશેષાંક પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે જે વિશ્વભરના તમામ કુદરતના અદભૂત અવનવા જીવોને સમર્પિત છે.

આ અંકમાં આપ સૌને પ્રાણીઓ, જીવ-જંતુ, જળચર જીવો વિષે અવનવી રોચક માહિતી જાણવા મળશે. આથી વિશેષ સાહિત્યમાં રસપ્રદ વાર્તાઓ, શબ્દોથી સજાવેલી કવિતાઓ અને સમાજને પ્રેરણા આપતા લેખોનો લ્હાવો પણ ઉઠાવી શકશો.

અંક: ૧૨ કસુંબોના આગળ પ્રકાશિત થઈ ગયેલા તમામ અંકો કરતા ખાસ લાગશે. કારણ કે અંક: ૧૨ અત્યાર સુધીનો મોટો અંક છે તથા એક જ વિષયને મુખ્ય રીતે આવરી ને બનાવવામાં આવ્યો છે. ગુજરાતનાં અલગ અલગ ગામ અને શહેરોમાંથી કુલ ૫૧ કવિ અને લેખક મિત્રોએ થઈને અંક: ૧૨ ને આપ સૌ વાંચકો માટે પોતાની લેખનકલાથી શણગાર્યો છે. આ સાથે જ કસુંબોમાં આપ AI (Artificial Intelligence) થી સજ્જ રંગબેરંગી વાર્તાચિત્રો પણ જોવા મળશે જે આપ સૌને વાર્તા અને લેખને સમજવામાં વધુ મદદરૂપ નીવડશે. ડિજિટલ લેવલ (મોબાઈલ અને કમ્પ્યુટર) સ્ક્રિન પર વાંચન કરતી વખતે આંખોનું રક્ષણ રહે તે હેતુથી અંક: ૧૨માં ઠંડા અને સુંદર રંગોનો ઉપયોગ કરીને અંકને Eye Protect બનાવવાની કોશિશ કરી છે.

અમારો મુખ્ય હેતુ આપ સૌને ઉત્તમ માહિતીસભર લેખોને સુંદર રીતે પ્રસ્તુત કરવાનો છે. અમને આશા છે કે દરેક અંકોની જેમ આ અંક પણ તમને કંઈક નવું જાણવામાં મદદરૂપ થશે તથા આપ સૌનો અમુલ્ય પ્રેમ અમારી ટીમને વધુ ચોકસાઈપૂર્વક કામ કરવા માટે પ્રેરણા આપશે. આભાર. જય હિન્દ જય ભારત

ગર્વ છે ગુજરાતી કસુંબો છે....

મેહુલ વઢવાણા “માધવ”
તંત્રી, કસુંબો (જ્ઞાનપંથ)

કસુંબો, અંક-૧૨, મહિનો- ફેબ્રુ થી જૂન, વર્ષ- ૨૦૨૪

જ્ઞાન પંથ...
કસુંબો
૧૨

એનિમલ સ્પેશિયલ કસુંબો

૦૧.	ઊન આપતું ઊંટ : આલ્પાકા - વિશાખા મોઠિયા	૦૬
૦૨.	એલિયન્સ: કલ્પના કે વાસ્તવિકતા? - અક્ષય બાવડા 'અક્ષ'	૧૨
૦૩.	લુપ્ત થયેલી પ્રાણીઓની પ્રજાતિ - પાયલ સુમડ	૧૫
૦૪.	હાથીઓની વિશાળ દુનિયા - જૈમિનકુમાર વ્યાસ	૨૧
૦૫.	બીચ વોર્મ્સ : ધ મિસ્ટ્રિ - રીટા પડાયા	૨૫
૦૬.	સિંહની ઉત્પત્તિ વિશેની વાતો - હેમાલી શિયાણી "આત્માનંદી"	૩૦
૦૭.	માંસાહાર અને સજીવ સૃષ્ટિ - જાગૃતિ કૈલા 'ઊર્જા'	૩૩
૦૮.	આપણે પ્રકૃતિને સાચવીશું તો પ્રકૃતિ આપણને સાચવશે - અરુણ આર .જાદવ "અદૃશ્ય"	૩૫
૦૯.	સનાતન સંસ્કૃતિમાં પૂજાતા પશુ, પક્ષી, પ્રાણીઓ - કામાક્ષી દિનેશગર ગોસ્વામી 'સંપન્ન'	૩૭
૧૦.	જોખમમાં સમુદ્ર તથા સમુદ્રી જીવો - તેજસ વિશ્વકર્મા	૪૦
૧૧.	વન્યજીવન - ભાવના આહીર 'સત્યાંગી'	૪૩
૧૨.	ટાઈગર જિંદા હૈ ? - કવિતા સોની	૪૬
૧૩.	લુપ્ત પ્રાણી : પાયરેનિયન આઈબેક્સ - રિંકલ વાણિયા	૪૯
૧૪.	જળચર જીવ - મીરાં વ્યાસ 'મીરાં'	૫૧
૧૫.	પાલતું પ્રાણીઓ કૂતરો અને બિલાડી - રંજના ભગત "રોશની"	૫૩
૧૬.	પતંગિયાની દુનિયામાં - પૂજા પટેલ 'ચીકી'	૫૫
૧૭.	રંગબેરંગી અજાયબ પતંગિયા - કૃપા લાખાણી	૫૮
૧૮.	રખડી ગયેલ પ્રાણીઓની સ્થિતિ - જુલી સોલંકી	૬૦
૧૯.	વનીકરણ મૂલ્ય - મિત્તલ પુરોહિત 'મુસ્કાન'	૬૨

વાર્તાસંગ્રહ કસુંબો

૨૦.	બાળ વાર્તા - ઝબુ મંકોડો અને ખાંડબહેન - કિરીટ ગોસ્વામી	૬૩
૨૧.	વૃદ્ધાશ્રમ - જીજ્ઞાશા પટેલ	૬૫
૨૨.	આશકા - જ્યોતિ આચાર્ય	૬૯
૨૩.	થિંગડું - કોમલ રાઠોડ 'અનિકા'	૭૩
૨૪.	તણખો - ગિરિમાલસિંહ યાવડા 'ગીરી'	૭૬
૨૫.	સુખી દાંમ્પત્યજીવન - કૈલાસબેન જાદવ	૭૮
૨૬.	મધ્યબિંદુ - હાર્દિક ગાળિયા	૮૦
૨૭.	ખાનગી ખજાનો - વર્ષા જોષી 'સત્યા'	૮૫
૨૮.	લક્ષ્મી વગર સરસ્વતી ક્યાંથી ? - અમિત આચાર્ય "આરવ"	૮૭
૨૯.	પ્યોર દૂધ - સુનિલ ગોહિલ	૮૯

કવિતા સંગ્રહ કસુંબો

૩૦.	કૃષ્ણ નું સરનામું - રાહુલ દેસાઈ 'મન ના વિચાર'	૯૨
૩૧.	બની જાશે - દિલીપ ધોળકિયા 'શ્યામ'	૯૨
૩૨.	ભાઈ બહેન - હાર્દિક કણઝરીયા	૯૩
૩૩.	માનવીને બદલાતા જોયા છે. - પ્રકાશકુમાર સોલંકી 'વૈરાગી'	૯૩
૩૪.	જંગલનો રાજા સિંહ આવ્યો છે! - અનિષાબા ડોડિયા "અગ્નિસખા"	૯૪
૩૫.	પરોપકારી પ્રકૃતિ - પૂજા પુરોહિત	૯૪
૩૬.	શાંતિ રાખવી છે - તૃપ્તિ ચુડાસમા 'ભરોસો'	૯૫
૩૭.	મસ્તીમાં જીવે છે... - અસ્મિતા વી ઠક્કર	૯૫
૩૮.	પીડા - માહેશ્વર દાન ગઢવી	૯૬
૩૯.	જિંદગી હજી ઘણી - વાસુદેવ વડાલીયા	૯૬
૪૦.	સીધું સીધું કહેતા નહિ આવડે - ઓમ સોરઠીયા 'ઓમઝ'	૯૭
૪૧.	કોણ રોકી શકે? - હાર્દિક ડાંગોદરા 'હાર્દ'	૯૭
૪૨.	નિશબ્દ પારેવાં... - નીલ ગજજર 'નિશાયર'	૯૮
૪૩.	જંગલને શણગારીએ - સંજના વરસાણી	૯૮
૪૪.	સાવજ - શાંતિ ચાવડા	૯૯
૪૫.	ખુશી - દિક્ષિકા મકવાણા	૯૯

પ્રેરણાત્મક કસુંબો

૪૬.	આજનું ભણતર - શૈમી ઓઝા 'લક્ઝ'	૧૦૦
૪૭.	હળવા થવાની હળવાશ - કાજલ શેઠ	૧૦૧
૪૮.	પેરેન્ટિંગ - રશ્મિ રાઠોડ	૧૦૪
૪૯.	તુલસી - રશ્મિકા ચૌધરી 'રસુ'	૧૦૬
૫૦.	ગંદકીનો અખાડો - મોનાલી સુથાર	૧૦૮
૫૧.	સમર્પણની સનેહભરી મૂર્તિ એટલે - દીકરી - પૂજા કટ્ટા	૧૦૯

વિશાખા મોઠિયા

ભાવનગર

એનિમલ સ્પેશિયલ

કસુંબો ૧૨

ઊન આપતું ઊંટ: આલ્પાકા

જ્યારે પણ આપણે બહાર જઈએ ત્યારે, અચાનક જ જો ક્યાંય ઊંટને જોઈ જઈએ તો ઓટોમેટિકલી આપણે સાત તાળી પાડીએ છીએ. ઊંટ વિશે આપણા ગુજરાતી સાહિત્યનાં ખ્યાતનામ કવિ દલપતરામે બહુ જ સરસ કવિતા લખેલી, જે હજુ આપણને યાદ છે. તેમાં ઊંટના અઢાર વાંકા અંગ વિશે વાત કરેલી છે, કારણ કે એ ઊંટ અન્ય પ્રાણીઓનાં અંગોની ટીકા કરતો હતો. પરંતુ આજે આપણે જે ઊંટની વાત કરવાની છે તે એકદમ શાંત, વિનમ્ર અને અહિંસક છે; અને એની વિશે ખાસ અચરજ પમાડે એવી વાત એ છે કે તે ઊન આપે છે. અત્યાર સુધી આપણે ઊન આપતા ઘેટાં વિશે જ સાંભળ્યું હશે, પરંતુ ઊંટ !!! એ પણ ઊન આપતું !!! - એ નહીં સાંભળ્યું હોય. તો ચાલો જાણીએ - દક્ષિણ અમેરિકાનાં પેરુમાં આવેલા ઊંટ - આલ્પાકા વિશે; સાથે જાણીશું તેની ઉત્પત્તિ, જીવનશૈલી, લક્ષણો - આદતો વિશે, તેના ઊન, તેની જાતિઓ તેમજ અન્ય વિશેષ બાબતો વિશે. અને ખાસ તો એ જાણીશું કે શું ફરક છે આલ્પાકા અને લામામાં ???

પહેલા આપણે આલ્પાકા વિશે સામાન્ય પરિચય લઈશું.

આલ્પાકા ઊંટ છે એટલે બેશક એનામાં ઊંટના લક્ષણો તો હશે જ.

આલ્પાકા ઊંટ એ ઊંટ પરિવાર

(camelidae)નું સૌથી નાનું સદસ્ય છે. તે પાલતું ઊંટોની સૌથી નાની પ્રજાતિનાં જૂથમાં આવે છે. તે મૂળ દક્ષિણ અમેરિકા સ્થિત પેરુના નિવાસી છે, ખાસ કરીને ત્યાંના એન્ડીસ (andes) પર્વતો પર તે જોવા મળે છે. ૬૦૦૦ વર્ષ પહેલાં પેરુનાં એન્ડીસ લોકોએ ખોરાક, બળતણ તેમજ વસ્ત્ર માટે કાપડ મેળવવાં માટે આલ્પાકાને પાલતુ પ્રાણી તરીકે પાળવાનું શરુ કર્યું હતું. આલ્પાકાનો મોટાં ખુંધવાળા સસ્તન પ્રાણીઓ (જિરાફ, ઘેટાં) માં સમાવેશ થાય છે. તેનું વૈજ્ઞાનિક નામ **Vicugna Pacos** - વિકગ્ના પાકોસ છે. આલ્પાકા પાતળું શરીર ધરાવતું, લાંબી ગરદન અને પગવાળું, નાની (મધ્યમ લાંબી) પૂંછડી ધરાવતું, નાનું માથુ અને મોટા અણીદાર કાન, અણીદાર નખ તેમજ નરમ ગાદીવાળા પગ ધરાવતું પાલતું પ્રાણી છે. તેનું સંપૂર્ણ શરીર ઘેટાંની જેમ ઊનથી ઢંકાયેલું હોય છે. તેનું વજન ૫૫ થી ૬૫ કિલોની વચ્ચેનું હોય છે. તેની ઊંચાઈ ૮૧ થી ૯૯ સેમીની વચ્ચે જોવા મળે છે તેમજ લંબાઈમાં તે ૧૨૦ થી ૨૨૫ સેમીની આસપાસનું હોય છે. તેની દોડવાની રફતાર ૪૮ કિ.મી પ્રતિ કલાક હોય છે. તેનો જીવનકાળ આશરે ૫ થી ૨૦ વર્ષ સુધીનો હોય છે. મેલ આલ્પાકાને માચો - macho કહેવામાં આવે છે, જ્યારે ફિમેલ આલ્પાકાને હેમ્બ્રા - hembra કહેવામાં આવે છે, તેમજ બેબી આલ્પાકાને કિઆ - Cria કહેવામાં આવે છે. આમ તો મેલ અને ફિમેલ આલ્પાકાનાં દેખાવમાં બહુ વધારે ફરક જોવા નથી મળતો, સરખા જ લાગે છે. પરંતુ મેલ આલ્પાકા ફિમેલ આલ્પાકા કરતાં અમુક અંશે કદમાં મોટા હોય છે. મેલ

આલ્પાકાને આગળનાં ઉપલા દાંત નથી હોતા. તેના મોઢામાં નીચેની સાઈડ આગલાં દાંત (incisors) હોય છે, જે વધારે બહારની તરફ ઉપસેલા અણીવાળા તેમજ ધારદાર (canine) હોય છે, જે ૧ ઈંચનાં અથવા તો એની કરતાં પણ મોટા હોય છે. કિમેલ આલ્પાકાને આવી રીતે નથી હોતું. આલ્પાકાના પગ એટલાં નરમ - ગાદીવાળા હોય છે કે ચરતી વખતે એનાથી જમીનને નુકસાન પણ નથી થતું. આલ્પાકા ૨૨ જેટલાં - સફેદથી લઈને કાળા રંગ સુધીની રેન્જનાં રંગોમાં જોવા મળે છે, આ ઉપરાંત તે બેઈજ - beige, ટેન - tan, લાઈટ બ્રાઉન વગેરે જેવા લાઈટ શેડ્સના રંગોમાં પણ જોવા મળે છે (અત્યારે કપડામાં જે ન્યુટ્રલ રંગના શેડ્સ જોવા મળે છે તેવા). આલ્પાકા સ્વભાવે એકદમ શાંત, વિનમ્ર, રમુજી અને સમજદાર હોય છે. તે હિંસક પ્રાણીઓની યાદીમાં નથી આવતું; પરંતુ ક્યારેક કોઈકે જો એને છંછેચું હોય તો, તે તેનાં પર થૂંકે છે. આ ઉપરાંત તે ખોરાકની દ્રષ્ટીએ શુદ્ધ શાકાહારી છે, માત્રને માત્ર સુકો - ભીનો અથવા તો પ્રોટીનયુક્ત ઘાસચારો જ ખાય છે. ટુંકમાં તે ઘાસ જ ખાય છે.

આલ્પાકાને, ખાસ કરીને એના નરમ - મુલાયમ, હળવું, ભરાવદાર તેમજ મજબૂત ઊન (રૂ) માટે વિશ્વભરમાં બહુ જ કિંમતી માનવામાં આવે છે. દર બે વર્ષે તેનાં શરીર પરથી તેનું ઊન ઉતારવામાં આવે છે. તેનું ઊન અન્ય ઊન કરતાં હળવું, મુલાયમ, ભરાવદાર તેમજ કોટન કરતાં વધુ મજબૂત હોય છે. તેનું ઊન ભેજરહિત તેમજ ફાયર અને વોટરપ્રૂફ હોય છે. તેનાં ઊનમાંથી સ્વેટર, સ્કાર્ફ, ગરમ ટોપી, હાથ - પગનાં મોજાં, દોરાં વગેરે બનાવવામાં આવે છે.

હવે આપણે તેની ઉત્પત્તિ તેમજ તેનાં રહેઠાણ વિશે જાણીશું.

આલ્પાકા ઊંટ દક્ષિણ અમેરિકાનાં લામા, ગુનાકોસ અને વિકુનાસ તેમજ એશિયા અને આફ્રિકાનાં બેક્ટ્રિયન અને ડ્રોમેટ્રી જેવાં ઊંટોનાં જૂથમાં આવે છે. આ પરિવારનાં પ્રાણીઓની ઉત્પત્તિ લગભગ ૧૦ મિલિયન વર્ષ પહેલાં ઉત્તર અમેરિકાનાં મેદાની વિસ્તારમાં થઈ હતી. ૨.૫ મિલિયન વર્ષ પહેલાં, તે ઊંટો દક્ષિણ અમેરિકામાં ઊંટોનાં સામાન્ય પૂર્વજો તરીકે અહીં આવ્યા હતાં : વિકુનાસ (vicunas) અને ગુનાકોસ (guanacos). આજે પણ એન્ડીસ પર્વતો પર આ બંને પ્રજાતિઓનાં પ્રાણીઓ જોવા મળે છે.

આલ્પાકાનાં પાલતુકરણની શરૂઆત ૬૦૦૦ વર્ષ પહેલાથી થઈ ગઈ હતી. ઈન્કા સભ્યતાનાં સમયગાળામાં આલ્પાકાએ બહુ જ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી હતી. ઈન્કા સભ્યતાની ઉત્પત્તિ લેટિન અમેરિકાનાં એન્ડીસ પર્વતથી થઈ હતી. એવું પણ કહેવામાં આવે છે કે - આલ્પાકા ઈન્કા સભ્યતા આવી એ પહેલાનાં અહીં મોજુદ હતાં. આ વિસ્તાર પર જ્યારે સ્પેનિશોનો કબ્જો આવ્યો, ત્યારે આલ્પાકાનો સંપૂર્ણ રીતે નાશ થવાનો ખતરો હતો. પરંતુ સદભાગ્યે એન્ડીસ લોકો પરત્વેની તેની મહત્વની ભૂમિકા તેમજ અન્ય પ્રાણીઓની તુલનાએ તેની સખત સહનશક્તિને લીધે આલ્પાકા ચમત્કારિક રીતે બચી ગયા.

આમ તો દાયકાઓથી આલ્પાકાની ઉત્પત્તિ મામલે મતભેદો ચાલતા આવ્યા છે. એ મતભેદો - આલ્પાકા અને લામાની પ્રજનન ક્ષમતા બાબતનાં હતા. પરંતુ ૨૧મી સદીની શરૂઆતમાં કરવામાં આવેલા જીનેટિક્સ સ્ટડી દ્વારા જાણવા મળ્યું કે - આલ્પાકા વિકુનાનાં પાલતુ વંશજ છે. અને આ પાલતુકરણ ૬૦૦૦

થી ૭૦૦૦ વર્ષ પહેલાં એન્ડીસ પર્વતો પર થયું હતું. એ સમયમાં એન્ડીસ લોકો પોતાનું ગુજરાન ચલાવવા હેતુસર આલ્પાકાને પાળતાં, તેના મારફતે તે લોકોને ખોરાક, કાપડ, બળતણ વગેરે મળી રહેતું. એ લોકો આલ્પાકાનું માંસ પણ ખોરાકમાં લેતાં. એ સમયમાં ખોરાક તરીકે આલ્પાકાનું માંસ લેવું એ રોયલ માનવામાં આવતું. આલ્પાકાનાં નાના કદનાં લીધે પશુપાલકો માટે એક પાલતું સાથી જનાવર તરીકે તેને રાખવાની વ્યવસ્થા પણ સરળ રહેતી. તેને રાખવા મટે બહુ વિશાળ જગ્યાની આવશ્યકતા ન રહેતી.

આલ્પાકાનું રહેઠાણ - ૪૦૦૦ થી ૪૮૦૦ ફૂટની ઊંચાઈએ આવેલા એન્ડીસ પર્વતોનો ભેજવાળો - હરિયાળો મેદાની વિસ્તાર છે. એન્ડીસ પર્વતોનો વિસ્તાર પેરૂથી લઈને પશ્ચિમી બોલિવિયા, દક્ષિણ કોલંબિયાથી ઈકવાડોર, ઉત્તર ચિલી, ઉત્તર આર્જેન્ટિના સુધી ફેલાયેલો છે. પરંતુ આલ્પાકાનું મૂળ વતન પેરૂ જ માનવામાં આવે છે. આખા વિશ્વમાં આલ્પાકાની જેટલી વસ્તી છે તેમાંની ૮૮ % વસ્તી દક્ષિણ અમેરિકામાં જ છે. આ સિવાય આલ્પાકાનું ઓસ્ટ્રેલિયા, યુ. એસ. એ., યુ. કે. જેવા અન્ય દેશોમાં પણ ફાર્મિંગ કરવામાં આવે છે.

હવે આપણે તેની જીવનશૈલી તેમજ આદતો વિશે વાત કરીશું.

આલ્પાકાને ગાય - ભેંસની જેમ તબેલામાં જ રાખવામાં આવે છે. ત્યાં મેલ અને ફિમેલ આલ્પાકાને અલગ રાખવામાં આવે છે. મેલ આલ્પાકા દરરોજ બહાર મેદાનોમાં ચરવા જાય છે, જ્યારે ફિમેલ આલ્પાકા મોટે ભાગે તેના તબેલામાં જ રહે છે, તેના બચ્ચાંની સાથે. એ ક્યારેક જ બહાર ચરવા જાય છે. આલ્પાકા એ ટોળાનું પ્રાણી છે, તે મોટે ભાગે ગ્રુપમાં જ જોવા મળશે. તેનો મૈત્રીપૂર્ણ સ્વભાવ હોવાથી તેને એકલા રહેવાનું ગમતું નથી. તેની સાથે હંમેશા એક યા બે સાથે જનાવરો હોય જ છે. જો સાથે આવવાવાળુ કોઈ ન હોય તો, તે બહાર ચરવા જવાનું ટાળે છે. ટોળામાં પોતાની જાતને તે વધુ સુરક્ષિત અનુભવે છે. જ્યારે પણ કોઈ ખતરો જણાય તો, મેલ આલ્પાકા અન્યોને તેમજ તેનાં માલિકને ચિચિયારી કરતાં તીખાં (staccato alarm) અવાજમાં બધાને એલર્ટ કરે છે અને આ લોકો બચાવ માટે ભાગે છે.

ફિમેલ આલ્પાકા દર વર્ષે એક બચ્ચાંને જન્મ આપે

છે. તેનો પ્રેગ્નન્સી ટાઈમ (gestation period) ૧૧.૫ થી ૧૨ મહિના સુધીનો હોય છે, જે મનુષ્યો કરતાં પણ વધુ હોય છે. તે દિવસનાં સમયે બચ્ચાંને જન્મ આપે છે, એ પણ ઉભા ઉભા. બચ્ચાંને જન્મ આપતા લગભગ સાત કલાક જેટલો સમય લાગે છે. જન્મતાં સમયે બેબી આલ્પાકા - કિઆનો જન્મ ૭.૨ થી ૧૦ કિલો આસપાસનું હોય છે. તે શરૂઆતથી કદમાં મોટું નથી હોતું, પરંતુ તે ધીમે ધીમે વૃદ્ધિ પામે છે અને કદમાં મોટું થતું જાય છે. બેબી આલ્પાકા ૬ થી ૮ મહિના સુધી

માતાનું દૂધ પીએ છે, ત્યારબાદ એ આપોઆપ છૂટી જાય છે. અને ત્યારબાદ તેનાં વિકાસ માટે અન્ય દૂધ આપવામાં આવે છે. જન્મનાં અમુક વર્ષો સુધી તેને માતા સાથે જ તબેલામાં રાખવામાં આવે છે, ત્યારબાદ તેને પણ અલગ તબેલામાં રાખવામાં આવે છે. ફિમેલ આલ્પાકાની એક ખાસ વાત એ છે કે - તે તેની મરજી મુજબ પ્રેગ્નન્સી રોકી શકે છે તેમજ ઈચ્છે ત્યારે બચ્ચાંને જન્મ આપી શકે છે.

આલ્પાકા એક ખાસ પ્રકારનો humming (ગણગણતો) અવાજ કાઢે છે. એનો આ humming કરતો અવાજ 'અમ્મમમ (mmmmmm)' ટાઈપનો હોય છે. એનો અવાજ થોડોક Buzzer જેવો હોય છે. આ અવાજ એ એકદમ politely રીતે નરમાઈશથી કાઢે છે. તે જ્યારે ખુશ હોય, ઉદાસ હોય, ચિંતીત હોય, કંટાળો આવતો હોય, જિજ્ઞાસુ હોય (ઉત્સાહિત) અથવા

તો ડરેલું હોય ત્યારે, પોતાના અલગ અલગ મનોભાવો દ્વારા આવો અવાજ કરે છે.

તે પોતાના મનોભાવો : ગરદનને અલગ અલગ રીતે હલાવી, કાન અને પૂંછડી હલાવી, માથું ઝુકાવી તેમજ પગ દ્વારા વ્યક્ત કરે છે. તેનામાં જોવાની અને સંભાળવાની ક્ષમતા ખૂબ જ ઉત્તમ હોય છે.

આલ્પાકા હિંસક પ્રાણીઓની યાદીમાં નથી આવતું. આલ્પાકા બહુ શાંત, સૌમ્ય અને રમુજી પ્રાણી છે. તેને જલદીથી ગુસ્સો આવતો નથી. અગર કોઈ એને ચીડવે - છંછેડે તો, તે તેની પર થૂંકે છે અથવા તો પાટુ મારે છે. માલિકથી જો કોઈ ફરિયાદ હોય અથવા તો માલિકને બોલાવવા હોય તો, તેની કોઈ ખાસ એક્શન દ્વારા બોલાવે છે. આલ્પાકા શાકાહારી પ્રાણીઓની યાદીમાં આવે છે. તે ભોજન તરીકે ઘાસ ખાય છે. તે યુસ્ત રીતે ચરવાવાળા પ્રાણી છે. તે એન્ડીસનાં પહાડો તેમજ ખીણો પર ઉગતું ઘાસ જ ખાય છે. હજારો વર્ષોથી તેઓ ત્યાં જ રહે છે અને ત્યાંનું ઘાસ જ ચારે છે. જોકે અહીં ઘાસ બહુ ઓછી માત્રામાં ઉગતું હોવા છતાં પણ, તેઓને અન્ય પ્રાણીઓની તુલનામાં ભોજનની આવશ્યકતા બહુ ઓછી પડે છે. મેલ આલ્પાકા રોજનું ૧.૨૫ કિલો આસપાસનો ઘાસચારો ખાય છે. ઘણીવાર ઘાસ તબેલામાં સ્ટોર કરેલા ઘાસચારાનાં જથ્થામાંથી આપવામાં આવે છે. ઘાસમાં સૂકું - લીલું ઘાસ અથવા તો પ્રોટીનયુક્ત Timothy ઘાસચારો હોય છે.

આલ્પાકામાં અમુક મેનર્સ આપોઆપ જ હોય છે જેમ કે - ટોળામાં હોય તો એક મેલ આલપાકા આખા ટોળાનું નેતૃત્વ કરે છે, ખતરો હોય તો એલર્ટ કરે છે; ફિમેલ આલ્પાકાનાં ગુપની રક્ષા હેતુ આસપાસ ફરે છે તેમજ અંદર બહાર કૂદવું, આરામ કરવો, માલિકનાં આદેશોનું પાલન કરવું વગેરે. ફિમેલ આલ્પાકાઓ દરરોજ એક જ જગ્યાએ એકસાથે લાઈનમાં શૌચ કરે છે, એ લોકોએ જે જગ્યા ફિક્સ કરી હોય ત્યાં જ એ લોકો શૌચ કરે છે. તેઓ બીજી જગ્યાને ગંદી નથી કરતાં. આ બધી બાબતની એને ટ્રેનિંગ આપવાની જરૂર નથી પડતી, તેનામાં આવા મેનર્સ એની મેળે જ આવી જતાં હોય છે.

હવે આપણે આલ્પાકાનાં ઊન વિશે જાણીશું.

આખાય વિશ્વમાં આલ્પાકાને તેના ઊન માટે મૂલ્યવાન માનવામાં આવે છે. તેનું ઊન હળવું,

મુલાયમ, મજબુત અને ચમકદાર હોય છે. દર બે વર્ષે તેનું ઊન ઉતારવામાં આવે છે (મશીનો દ્વારા) , જેમ ઘેટાંનું ઊન ઉતારવામાં આવે તેમ. અન્ય ઊન કરતાં તે ૪ ગણ મજબુત હોય છે અને કોટન કરતાં ઘણું ગરમ હોય છે. ગરમ હોવા છતાં તે જવલંત નથી હોતું તેમજ તે ભીનું પણ નથી થઈ જતું. તે ફાયર પ્રૂફ તેમજ વોટર પ્રૂફ હોય છે. તેનામાં ભેજને જલદીથી શોષી લેવાની ક્ષમતા સારી હોય છે. આલ્પાકાનાં ઊનનાં રેસાની લંબાઈ સામાન્યતઃ ૨૦ થી ૪૦ સેમીની આસપાસ હોય છે. વર્ષે - બે વર્ષે તેનાં ઊનનાં રેસાઓ પણ અમુક સેમી જેટલાં વૃદ્ધિ પામે છે. દર બે વર્ષે એનું ઊન કાઢવામાં આવે છે. મેલ આલ્પાકામાં દર પ્રાણી દીઠ ૩.૬ કિલો ઊન મળે છે અને ફિમેલ આલ્પાકામાંથી દર પ્રાણી દીઠ ૨.૨૫ કિલો ઊન મળે છે, જેમાંથી સરળતાથી વેપાર માટેનું કાપડ બની શકે છે. તેના ઊનમાંથી મેઈન તો ગરમ કપડાં જેવા કે - સ્વેટર, સ્કાર્ફ, શાલ, મફલર, વિન્ટર કેપ, હળવા સૂટ, હાથ અને પગના મોજાં તેમજ દોરા પણ બનાવવામાં આવે છે.

આ ઉપરાંત આલ્પાકાના ઊન સાથે અન્ય કાપડ મટીરીયલ જોઈન્ટ કરીને, ગૂંથીને વસ્ત્રો બનાવવામાં આવે છે. જેનો ઉપયોગ કોટીંગ તેમજ કપડાંના અસ્તર બનાવવા માટે પણ થાય છે, તેમજ તેનો ઉપયોગ સ્લીપિંગ બેગ બનાવવામાં પણ થાય છે. આલ્પાકા જેમ અલગ અલગ રંગોનાં શેડ્સમાં જોવા મળે છે તેમ, તેનું ઊન પણ ઘણા અલગ અલગ રંગની વેરાયટીમાં જોવા મળે છે. તેનું ઊન મોંઘામાં મોંઘુ ૪૦ ડોલરનું વેચાય છે અને સસ્તામાં સસ્તું ૫ ડોલરમાં વેચાય છે.

આલ્પાકા મુખ્યત્વે તેનાં સૌથી રેશમી ઊન (silkiest) ગુણ માટે મૂલ્યવાન છે, તેના ઊનને સૌથી વર્સટાઈલ ફાઈબર માનવામાં આવે છે. આમ તો આલ્પાકાનું ઊન ઘેટાં જેવું જ હોય છે. તે ગરમ હોવાની સાથે તે લોકોને એલર્જીક (itchness) નથી હોતું. એનામાં લૈનોલિન (lanolin) ઓઈલ ઓછું હોવાને લીધે તે એલર્જીક નથી હોતું; તેમજ તેનાં ઊન કાઢવાની પ્રોસેસ દરમ્યાન પણ બહુ ઊંચું તાપમાન રાખવાની કે સખત (કઠોર) કેમિકલની જરૂર નથી પડતી. યુ.એન. ની FAO (Food & Agriculture Organization) નાં મતે, આલ્પાકાનું ઊન સારું, રેશમી તેમજ લાલાશ પડતાં ભૂરા રંગથી (reddish brown) માંડીને ગુલાબી ગ્રે

(rose gray) જેવાં પ્રાકૃતિક રંગોની રેન્જમાં જોવા મળે છે. આલ્પાકાનું ઊન એટલું બિન જ્વલંતશીલ છે કે તેનું જ્યારે યુ.એસની કન્ઝ્યુમર પ્રોડક્ટ સેફ્ટી કમિશન દ્વારા જ્યારે તેનું કઠોર ટેસ્ટીંગ કરવામાં આવ્યું ત્યારે, તેને ક્લાસ ૧ ફાઈબર તરીકે નોંધવામાં આવ્યું.

હવે આપણે આલ્પાકાની બે જાતિઓ વિશે જાણીશું.

(૧) Huacaya - હુઆકાયા:

હુઆકાયા સમુદ્રથી ૪૦૦૦ મીટરની ઊંચાઈએ આવેલા એન્ડીસ પર્વતનાં અલ્ટિપ્લાનો - altiplano પર રહે છે. આલ્પાકાની કુલ વસ્તીમાં ૮૦ % 'હુઆકાયા આલ્પાકા' જોવા મળે છે. હુઆકાયાનું ઊન ઘટ્ટ (ભરાવદાર), ટેડીબેરની જેમ વાંકડીયું, ઝીણું અને નરમ હોય છે. આગાઉ કીધું એમ, દર બે વર્ષે આલ્પાકાનું ઊન કાઢવામાં આવે છે. ઊન કાઢવાનો સમય વસંત ઋતુમાં અથવા તો ઉનાળો આવ્યાં પહેલાં કાઢવામાં આવે છે. હુઆકાયા આલ્પાકામાં દરેક પ્રાણી દીઠ ૨.૫ કિલો ઊન નીકળે છે. દર બે વર્ષે આ લોકોનાં ઊનનાં રેસાની લંબાઈ ૩૦ સેમી જેટલી વધે છે.

(૨) Suri - સુરી:

આલ્પાકાની કુલ વસ્તીમાં ૧૦ % જેટલાં 'સુરી આલ્પાકા' જોવા મળે છે. સુરી આલ્પાકાનું ઊન મુલાયમ તેમજ સીધા રેસાવાળું લાંબુ (લહેરાતા વાળની જેમ) હોય છે. તેનું ઊન નીચેની તરફ Dreadlocksની જેમ લટકતું હોય છે. સુરી આલ્પાકામાં દર પ્રાણી દીઠ ૩ કિલો ઊન નીકળે છે. સુરી આલ્પાકાનું ઊન સુંદર અને પ્રમાણમાં આછું હોય છે. જેને લીધે તે ગંભીર મોસમમાં રહી શકે એટલા કુશળ નથી હોતા. સુરી આલ્પાકા અન્ય આલ્પાકાની તુલનાએ બહુ દુર્લભ જોવા મળે છે.

હવે આપણે આલ્પાકાની વિશેષ બાબતો વિશે જાણીશું.

- આલ્પાકા સ્વભાવે બહુ વિનમ્ર, શાંત અને મળતાવડું તેમજ જિજ્ઞાસુ અને સમજું હોય છે.
- આલ્પાકા બહુ જ લિમિટેડ રેન્જમાં જોવા મળે છે. Lamoids - લેમોઈડ્સની ચાર વિશિષ્ટ પ્રજાતિઓમાં આલ્પાકાને સૌથી વિશિષ્ટ માનવામાં આવે છે.
- તે જંગલી - શિકારી જનાવરોની યાદીમાં નથી આવતું. તે વિકુના વંશજનું પાલતું જનાવર છે.
- ઈન્કા સભ્યતા દરમ્યાન, આલ્પાકાનાં ઊનનાં વસ્ત્રો પહેરવા એ રોયલ માનવામાં આવતું. એટલે કે રાજધરાનાનાં લોકો જ આ ઊનનાં વસ્ત્રો પહેરતાં.
- દુનિયાભરમાં આલ્પાકાને સામાન્ય ખેતરોમાં જ પાળવામાં આવે છે.
- આલ્પાકાની મોટા ભાગની વસ્તી દક્ષિણ અમેરિકામાં જ જોવા મળે છે.
- અત્યારે વિશ્વમાં આલ્પાકાની કુલ વસ્તી ૪ મિલિયન આસપાસની છે. જેમાંથી ૮૬ % તો પેરુ અને બોલિવિયામાં જ છે.
- તે સારા તેમજ સમજુ પાલતું જનાવર હોવાથી, તેને બહુ ટ્રેનિંગ આપવાની જરૂર નથી પડતી.
- આલ્પાકા ફાઈટ કરતી વખતે પક્ષીઓ જેમ લડાઈ કરતી વખતે અવાજ કરતાં હોય છે, તેવો લડાકું અવાજ કરે છે.
- આલ્પાકાનું ઊન mohair - મોહેર પછીનું બીજા

નંબરનું મજબૂત ઊન છે.

- AOA : આલ્પાકા ઓનર્સ એસોસિએશન દ્વારા આલ્પાકાનાં ૧૬ પ્રાથમિક રંગોને માન્યતા આપવામાં આવી છે. જે આ મુજબ છે : સફેદ, બેઈજ - beige, લાઈટ ફોન - light fawn, મીડિયમ ફોન, ડાર્ક ફોન, લાઈટ બ્રાઉન, મીડિયમ બ્રાઉન, ડાર્ક બ્રાઉન, બે બ્લેક - bey black, ટૂ બ્લેક, લાઈટ સિલ્વર ગ્રે, મીડિયમ સિલ્વર ગ્રે, ડાર્ક સિલ્વર ગ્રે, લાઈટ રોઝ ગ્રે, મીડિયમ રોઝ ગ્રે અને ડાર્ક રોઝ ગ્રે.

- અત્યાર સુધીનું મોટામાં મોટી વયનું આલ્પાકા : ૨૭ વર્ષનું જોવા મળેલ છે..

- આલ્પાકા બહુપત્ની હોય છે.

- લામા અને આલ્પાકાથી જે પ્રજાતિ ઉત્પન્ન થાય છે, તે Huarizo - હુરીઝો તરીકે ઓળખાય છે.

- આલ્પાકા ઘાસની સાથે સાથે ક્યારેક પાંદડીઓ, ઝાડની ડાળખીઓ, થડની છાલ વગેરે પણ ખાય છે.

- કેટલાંક એન્ડીસ લોકો ભોજનમાં આલ્પાકાનું માંસ લે છે. પેરુમાં આલ્પાકાનાં માંસનું ભોજન રોયલ માનવામાં આવે છે. પેરુ સિવાયનાં અન્ય દેશોમાં તેનાં માંસ પર પણ પ્રતિબંધ છે.

- આલ્પાકાની પહેલીવાર આયાત વર્ષ - ૧૯૮૪ માં કરવામાં આવી હતી, એમાં પણ ૪ થી ૫ આલ્પાકા જ આયાત કરવામાં આવ્યાં હતાં. આલ્પાકાની આયાતનો આ સિલસિલો વર્ષ - ૧૯૮૪ થી ૧૯૯૫ની વચ્ચેનાં સમયમાં રહ્યો હતો. ત્યાર પછીથી આલ્પાકાની આયાત પર સંપૂર્ણ પણે પ્રતિબંધ મુકવામાં આવ્યો હતો, જે આજ સુધી યથાવત્ છે.

- આલ્પાકાને આર્થિક રીતે વિભિન્ન ભુભાગો પર ઉછેરવામાં આવે છે. દક્ષિણ અમેરિકા સિવાય ઉત્તર અમેરિકા તેમજ ઓસ્ટ્રેલિયામાં પણ તેનો ઉછેર કરવામાં આવે છે. આલ્પાકાનો પેક એનિમલ તરીકે ઉપયોગ નથી થયો, તો પણ તેના ઊનને લીધે આખા વિશ્વમાં તેને બહુમૂલ્ય ગણવામાં આવે છે.

સ્પેશિયલ ફેક્ટ્સ:

લોકો આલ્પાકા અને લામાને ઓળખવામાં બહુ જ કંફ્યુઝ થાય છે, કારણ કે બંને દેખાવમાં પણ સરખા

લાગે છે. આલ્પાકા અને લામા બંને વચ્ચેનો મુખ્ય ફરક - તેનો આકાર છે. આલ્પાકાને તેના નાના આકારને લીધે લામાથી અલગ તારવી શકાય છે. આલ્પાકા લામા કરતાં કદની દ્રષ્ટીએ પ્રમાણમાં નાના હોય છે. આલ્પાકાનું શરીર ચોરસને બદલે ગોળાકાર - ભરાવદાર હોય છે. તે લામાની જેમ પૂંછડીને સીધી રાખવાને બદલે પોતાના શરીરની તરફ નજીક સંકેલીને રાખે છે. તેની પૂંછડી લટકતી નથી હોતી. લામાનો ઉપયોગ pack animal (ભાર ઊંચકવા માટેના) તરીકે થાય છે, જ્યારે આલ્પાકાનો ઉપયોગ પાલતું જનાવર તરીકે થાય છે.

તો આ વાત હતી, ઊન આપતાં ક્યૂટ ઊંટ આલ્પાકાની. એક એવું ઊંટ જે દુનિયાની અતિ પ્રાચીન ઈન્કા સભ્યતાનો મહત્વનો હિસ્સો હતી, જે આજે પણ એનાં પુરાવા રૂપે પેરુના એન્ડીસ પહાડો પર જોવા મળે છે. આપણે અત્યાર સુધી ઊન આપતાં ઘેટાં વિશે જ વાકેફ હતાં, પરંતુ હવેથી ઊન આપતાં આલ્પાકાથી પણ પરિચિત થશું. ઊંટ પરિવારનું સૌથી આ નાનું અને લાડકું સભ્ય સ્વભાવે ડાહ્યું, સમજુ, મળતાવડુ, ક્યૂટ છે તેમજ લોકોને ઉપયોગી એવું કિંમતી ઊન આપે છે. અને પેરુમાં રહેતા પશુપાલકો અથવા ખેડૂતો માટે શેજરોટીનો સ્ત્રોત પણ છે.

vishakhainfo.wordpress.com

Image Source : Web/Internet

અક્ષય બાવડા “અક્ષ”
વડોદરા

એનિમલ સ્પેશિયલ

કસુંબો ૧૨

એલિયન્સ: કલ્પના કે વાસ્તવિકતા?

કસુંબો મેગેઝિન નો આ અંક પ્રાણીઓને સમર્પિત હોવાથી આજે આપણે પ્રાણી વિશે જ વાત કરીશું. આમ તો પૃથ્વી પર વિવિધ પ્રકારની અનેક પ્રાણીઓની પ્રજાતિ અસ્તિત્વ ધરાવે છે. પરંતુ મનુષ્ય હંમેશા પોતાની ઉત્સુકતા સંતોષવા બીજા ગ્રહ પર વસવાટ કરતા પ્રાણીઓ વિશે જાણકારી પ્રાપ્ત કરવા હાથપગ મારતો રહે છે. બીજા ગ્રહ, યુનિવર્સમાં વસવાટ કરતા જીવો જેને એલિયન, એક્સ્ટ્રાટેરેસ્ટ્રીયલ બિંગ, પરગ્રહવાસી, જેવા વિવિધ નામો થી આપણે ઓળખીએ છીએ.

આ એલિયન અસ્તિત્વ ધરાવે છે કે નહિ તે આજે પણ ખગોળશાસ્ત્રીઓ માટે એક મોટો પ્રશ્ન છે. પરંતુ અમુક બનતી ઘટનાઓ એલિયન બાબતે ખગોળશાસ્ત્રીઓને વિચારવા મજબૂર કરે છે. ઘણા કિસ્સાઓમાં લોકો દ્વારા આકાશમાં જોવામાં આવેલ વિવિધ પૃથ્વી પરના ન હોય તેવા વાહન એટલે કે UFO (unidentified flying objects), ઊડતી રકાબી, અવકાશયાન, સ્પેસશીપ વગેરે ઉડતા જોવાનો દાવો કરવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે આ દાવાઓ ન્યુઝ પેપર પૂરતા સીમિત રહી જાય છે. આવા દાવાઓ ખોટા પુરવાર કરી દેવામાં આવે છે અથવા તો દબાવી દેવામાં આવે છે. સામાન્ય માણસો સુધી આ ગુપ્ત માહિતી લગભગ પહોંચતી જ નથી.

હોલિવુડ ફિલ્મો માટે એલિયન ના કોન્સેપ્ટ લઈને બનાવવામાં આવતી સાયન્સ ફિક્શન ફિલ્મો દર્શકો જોવાનું ખૂબ પસંદ કરે છે. આ બાબતે આપણું બોલીવુડ

પણ પાછળ નથી “કોઈ મિલ ગયા” નામની ફિલ્મ એ પહેલી વાર ઈન્ડિયન સિનેમા અને દર્શકો સમક્ષ જાદુ નામનું એલિયન લાવીને સામાન્ય લોકોને સરળતાથી સમજાઈ જાય તે રીતે એલિયન નો કોન્સેપ્ટ સમજાવ્યો હતો. ખાસ કરીને બાળકોને આ ફિલ્મ ખૂબ પસંદ આવી હતી અને તેમની એલિયન વિશે ની જાણકારી પ્રાપ્ત કરવાની જિજ્ઞાસા જાગી હતી.

એવું માનવામાં આવે છે કે આજે પણ એલિયન અવારનવાર પૃથ્વી પર આવે છે અને આપણા પર નજર રાખી રહ્યા છે. તેમની પાસે એટલી ઉન્નત ટેકનોલોજી હોવાથી આપણે તેમને જોઈ શકતા નથી. પરંતુ કોઈ કોઈ વાર તેમના સ્પેસશીપમાં થતી ગરબડને કારણે તેઓના અવકાશયાન પૃથ્વી પર તૂટી પડે છે. આ તૂટી પડેલા અવકાશયાન અને તેમાંથી મળી આવેલા એલિયન્સ પર સિક્રેટ એજન્સી સંશોધન કાર્ય કરે છે. હા, સામાન્ય રીતે આ માહિતી સામાન્ય લોકોથી દૂર રાખવામાં આવે છે.

જ્યારે જ્યારે પણ એલિયન, સ્પેસશીપ, અવકાશયાન, ઊડતી રકાબી અને UFO જેવી વાતો થાય છે ત્યારે પૃથ્વી પર રહેલ અમુક શંકાસ્પદ વિષયો જરૂરથી ચર્ચાનો વિષય બને છે. જેમાં મુખ્યત્વે, NASA, એરિયા 51, પિરામિડ અને બર્મુડા ત્રિકોણ નો સમાવેશ થાય છે. ઘણા લોકો તો એવું પણ માને છે કે અમેરિકન સરકાર એલિયન સાથે સંપર્કમાં છે અને તેમનો Area 51 નામનો બેઝ એ એલિયન સાથે સંપર્ક નું કેન્દ્ર તેમજ એલિયન પર સંશોધન કરવાનું સ્થળ છે. આ જગ્યાએ રહેલી સિક્યોરિટી જોઈને કોઈપણ સામાન્ય માણસને

આ બાબતે શંકા થવી યોગ્ય છે. આ જ રીતે બર્મુડા ત્રિકોણ પણ પૃથ્વી પરનો એક એરિયા છે જ્યાં અત્યાર સુધીમાં ઘણા વિમાનો અને જહાજ ગાયબ થઈ ચૂક્યા છે જેથી લોકો એવું માને છે કે આ પણ એક એલિયન બેઝ છે અને એલિયન્સ આ જહાજ અને વિમાનો ને ગાયબ કરી નાખે છે.

એલિયનનું નામ આવે અને પિરામિડ ચર્ચાનો વિષય ન બંને તેવું શક્ય જ નથી. કારણકે આટલા વર્ષો પહેલા આવા વિશાળકાય પિરામિડ તે સમયમાં બનાવવા માણસો માટે લગભગ અશક્ય હતા. આવા તો પૃથ્વી પર અનેક કંસ્ટ્રક્શન અસ્તિત્વ ધરાવે છે જે એલિયન એ બનાવ્યા હોવાનું લોકોનું માનવું છે.

ઘણા લોકો તો તેમને એલિયન ઉઠાવી ગયા હોવાનો પણ દાવો કરે છે. અમુક લોકો તેને માને છે અને અમુક લોકો તેને વાર્તા તરીકે સાંભળીને વિશ્વાસ નથી કરતા. હવે આ વાતોમાં કેટલું સત્ય છે તે તો ભગવાન જાણે અને એલિયન્સ જાણે, બની શકે છે કે તે લોકો ની ટેકનોલોજી એટલી ઉત્તમ હોય કે તેઓ અહીં થી માણસ ને કીડનેપ કરીને લઈ જાય અને છતાં આપણને ખબર ન પડે. તે લોકોને કદાચ આપણી શારીરિક અને માનસિક રચના સમજવાની ઈચ્છા હોય.

હવે મૂળ પ્રશ્ન એ છે કે જો કદાચ ભવિષ્યમાં પણ આપણો ભેટો કોઈ એલિયન સાથે થાય તો બે શક્યતાઓ રહે. પહેલી શક્યતા કે તેઓ ફેન્ડલી નેચર ના હોય અને બીજી શક્યતા એ છે કે તેઓ ડોમીનેટિંગ નેચરના હોય. જો ફેન્ડલી નેચર ના હોય તો તેઓ આપણને તેમના જેવી ઉન્નત ટેકનોલોજી ડેવલપ કરવામાં અને આપણી પૃથ્વી, સોલાર સિસ્ટમ અને યુનિવર્સ ને સમજવામાં આપણી મદદ કરશે. બીજી શક્યતા થોડી આપણા માટે ચિંતાજનક છે જો કદાચ તેઓ ડોમીનેટિંગ નેચરનાં હોય અને તેમની ટેકનોલોજી અને પાવર આપણા કરતાં વધારે હશે ટુંકમાં તેઓ આપણાં થી ચઢિયાતા હશે તો તેઓ મનુષ્યો પર કબજો જમાવી શકે છે અને આપણને તેમના ગુલામ બનાવી શકે છે.. તેમજ તેઓ આપણી સાથે તુચ્છ પ્રાણીઓ જેવો વ્યવહાર કરી શકે છે જેવો અત્યારે મનુષ્યો પૃથ્વી પર ના અબોલ પ્રાણીઓ સાથે કરી રહ્યો છે!

હમણાં થોડા સમય પહેલા જ JWST એટલે કે

જેમ્સ વેબ સ્પેસ ટેલિસ્કોપ એ પૃથ્વીથી 124 લાઈટયર દૂર સ્થિત એક ગ્રહ K2-18B પર જીવન હોવાના સંકેત મેળવ્યા છે. ઘણા સમય સુધી તે ગ્રહ પરથી આવતા પ્રકાશને સ્ટડી કરતા જાણવા મળ્યું કે તે ગ્રહના વાતાવરણમાં ડાયમિથાઈલ સલ્ફાઈડ ગેસ હોવાના પુરાવા મળ્યા છે આ ગેસ નું ઉત્સર્જન પૃથ્વી પર માત્ર સજીવો જ કરવા સક્ષમ છે.. જેથી K2-18B પર મળેલા ડાયમિથાઈલ સલ્ફાઈડ ગેસ પરથી વૈજ્ઞાનિકો ત્યાં જીવન હોવાનું અનુમાન લગાવી રહ્યા છે.

આ સિવાય હમણાં ભારતમાં મણિપુર, ઈમ્ફાલમાં એરપોર્ટ પાસે થોડા સમય પહેલા એક UFO દેખાયું હતું જેના કારણે ત્રણ ફ્લાઈટ ને ડીલે કરવામાં આવી હતી અને બે ફ્લાઈટ ડાઈવર્ટ કરવામાં આવી હતી. બે એરફોર્સ ના વિમાનોએ આ UFO નો પીછો પણ કર્યો હતો પણ કંઈ હાથ લાગ્યું ન હતું.

થોડા સમય પહેલા મેક્સિકોમાં એક 1000 વર્ષ જૂની એલિયન બોડીને જાહેરમાં મૂકવામાં આવી હતી.

આ સિવાય આપણે બીજા ત્રણ પ્રકારના એલિયન વિશે થોડી જાણકારી જાણીએ છીએ તે કેટલી સાચી છે તે વિશે કહેવું થોડું મુશ્કેલ છે. આ ત્રણ પ્રજાતિમાં રેપ્ટેઈલ, ટોલ વ્હાઈટ, અને EBEN(ગ્રે) એલિયન આવે છે.

1. Reptilian:

સામાન્ય રીતે આ એલિયન ને ખૂબ ખતરનાક માનવામાં આવે છે. ઘણા લોકોનું એવું પણ માનવું છે કે આ એલિયન આપણી સાથે પૃથ્વી પર જ વસવાટ કરે છે. તે લોકો માનવ રૂપ લેવા સક્ષમ હોય છે એટલે તેઓ આપણી વચ્ચે હોવા છતાં આપણે તેઓને ઓળખી શકતા નથી. અમુક જાણકાર લોકોનું તો એવું પણ માનવું છે કે આ એલિયન્સ આદમખોર હોય છે.

2. Tall White:

એવું માનવામાં આવે છે કે આ પ્રકારના એલિયનને સામાન્ય રીતે હુમન માટે ફેન્ડલી હોય છે. તેઓનો દેખાવ જર્મન લોકો જેવો હોય છે અને એવું પણ માનવામાં આવે છે કે આ એલિયન પ્રજાતિ જર્મન ભાષા પણ જાણે છે. તેઓ આપણી વચ્ચે જ રહે છે પરંતુ એકદમ શાંતિ પૂર્વક. તેઓ આપણી વચ્ચે શા માટે રહે છે તેની કોઈ માહિતી હજુ સુધી ઉપલબ્ધ નથી.

3. EBEN:

આ પ્રકારની એલિયન પ્રજાતિ વિશે એવું માનવામાં આવે છે કે આ એલિયન્સ પૃથ્વી પર દૂરથી એટલે કે પોતાના ગ્રહ પરથી નજર રાખી રહ્યા છે. જેટલા પણ UFO કેશ થાય છે તેમાં મોટા ભાગે EBENS એલિયન્સ જ મળી આવે છે. આ લોકો પણ વેશપલટો કરવામાં માહિર હોય છે તો આ એલિયન્સ

પણ આપણી વચ્ચે મનુષ્યના રૂપમાં હોઈ શકે છે.

એલિયન ખરેખર અસ્તિત્વ ધરાવે છે કે કેમ તે આજ સુધી વિજ્ઞાન અને ખગોશાસ્ત્રીઓ માટે મોટો પ્રશ્ન અને ચર્ચાનો વિષય રહ્યો છે. આ વિશે કહેલી અને સાંભળેલી વાતો અને કિસ્સાઓ નું એક આગવું અસ્તિત્વ જરૂરથી છે. આટલા વિશાળ યુનિવર્સમાં ફક્ત આપણે જ એક સજીવ હોઈએ તેવું શક્ય નથી અને માત્ર આપણી પૃથ્વી પાસે જ જીવન ની અમૂલ્ય ભેટ છે તેવી શક્યતાઓ પણ છે કારણકે આપણી પાસે અત્યાર સુધી એવા કોઈ ઠોસ પુરાવા નથી.

(નોંધ: આ લેખ માત્ર ને માત્ર જાણકારીના હેતુથી લખવામાં આવ્યો છે.. જેની માહિતી ઈન્ટરનેટ પરથી લેવામાં આવેલી છે. આ લેખમાં કરવામાં આવેલ કોઈપણ ઉલ્લેખ માટે લેખકની કોઈ જવાબદારી રહેશે નહિ.)

Insta: the_akki_bavda

Image Source : Web/Internet

પાયલ સુમસ
રાજકોટ

લુપ્ત થયેલી પ્રાણીઓની પ્રજાતિ

આ પ્રાણી પૃથ્વી હજારો વર્ષો પહેલાથી છે એ દરમિયાન પૃથ્વી પર મિયોસીનયુગ, પ્લોઈસ્ટોસીનયુગ અને હિમયુગ વગેરે હતા ત્યારે પ્રાણીઓનું અસ્તિત્વ પૃથ્વી ઉપર હતું તેમાંથી ઘણા ખરા પ્રાણીઓ લુપ્ત થઈ ગયા જ્યારે લુપ્ત પ્રાણીની વાત આવે ત્યારે 65 મિલિયન વર્ષ પહેલા લુપ્ત થયેલું ડાયનોસોર જ આપણને યાદ આવે છે પણ ડાયનોસોર કરતાબીજા ઘણા પ્રાણીઓ છે જે દેખાવમાં આકર્ષક અને ખૂબાર હતા. આધુનિક યુગમાં જેના હોવા માત્રની કલ્પનાથી આપણા રૂંવાટા ઉભા થઈ જાય તેવાં આ પ્રાણીઓના લુપ્ત થવાનું કારણ જળવાયુનું પરિવર્તન, ગ્લોબલ વોર્મિંગ અને માણસો દ્વારા થતો તેમનો શિકાર જવાબદાર છે.

1. Saber Toothed Tiger (સાબેર ટુથડ ટાઈગર):

પહેલીવાર ઈ.સ.1830 માં પીટર વિલ્હેમ અને તેના સાથીને બ્રાઝિલનાં એક શહેરમાં પ્રાણીઓનાં અવશેષો મળ્યા. જે બધા એકસાથે હોવાથી તેમને તપાસ

કરવું સહેલું પડ્યું, તેમના અવશેષોને વૈજ્ઞાનિક તપાસ કર્યા પછી તે વાઘ અને સિંહ જેવું લાગ્યું પણ તેના દાંત બહુ મોટા હતા તેથી 1842માં તેને 'સાબેર ટુથડ ટાઈગર' એવું નામ આપ્યું. તેનો દેખાવ સિંહ, ચીતા અને દીપડાને મળતો આવે છે. આ વાઘ 2.5 પાંચ મિલિયન વર્ષ પહેલા ધરતી પર આવ્યા હતા અને 10 હજાર વર્ષ પહેલા લુપ્ત થઈ ગયા.

બિલાડીની જાતિના આ પ્રાણીનું વૈજ્ઞાનિક નામ સ્મિલોડોન છે. ઉત્તર અને દક્ષિણ અમેરિકામાં રહેતા આ વાઘ તેના તિક્ષ્ણ દાંત માટે જાણીતા હતા,

તેના દાંત ત્રણ વર્ષની ઉંમર સુધીમાં આવી જાય

***S. fatalis* skull cast (left) and restoration by Mauricio Antón showing a wide gape**

છે. અત્યારના સિંહ કરતા વધારે તાકાતવાળા આ સિંહની ત્રણ પ્રજાતિ હતી. Smilodon Gracilics જે સૌથી નાની પ્રજાતિ હતી જે ચીતાનાં કદની હતી જેનું વજન 55 થી 100 કિલોગ્રામ હતું બીજી પ્રજાતિ smilodon fatalis હતી તેનું કદ smilodon gracilis કરતા થોડું મોટું હતું અને તેનો વજન 180 થી 300 કિલોગ્રામ હતું તેના ખંભાની ઊંચાઈ 21 ઇંચ અને શરીરની ઊંચાઈ 40 ઇંચ હતી. આ પ્રાણીની છેલ્લી પ્રજાતિ smilodon populator આ તેની સૌથી મોટી પ્રજાતિ હતી. જેનું વજન 400 કિલોગ્રામ આસપાસ હતું તેની ઊંચાઈ 5 થી 6 ફૂટ હતી તેના દાંતની લંબાઈ 12 ઇંચ એટલે કે લગભગ એક ફૂટ હતી. તેના દાંત સાથે નખ પણ મોટા હતા એટલે તે આસાનીથી ઝાડ પર ચડી અને શિકાર કરી શકતા. તે પોતાનું મોં 120 ડિગ્રી સુધી ખોલી શકતા જે આજના સિંહની તુલનામાં બે ગણું હતું તેના દાંત લાંબા અને વળેલા હતા પણ મજબૂત ન હતા. શિકાર કરવા દરમિયાન જો દાંત માસની જગ્યાએ હાડકામાં ભરાય તો તૂટી જાય આજના સિંહ કરતા તેની ગર્જના વધુ હતી. તેનું આયુષ્ય 20 થી 40 વર્ષનું હતું. આ પ્રાણી સમૂહમાં શિકાર કરતા તે હાથી, જંગલી ભેંસ, ઘોડો, અને હરણનો શિકાર કરતા હતા સમૂહમાં શિકાર કરતા હોવાથી થોડીક ક્ષણોમાં શિકારનું મોત નિશ્ચિત હતું, પરંતુ આ વાઘ વુલી મેમોથ નો શિકાર ન કરતા કારણ કે આ હાથીના દાંત સૌથી લાંબા અને વિશાળ હતા.

2. Golden Toad (ગોલ્ડન ટોડ):

ગોલ્ડન ટોડ દેડકાની બુફોનીડે જાતિની 500 પ્રજાતિઓ માંથી એક છે. આ દેડકા સામાન્ય દેડકા થી રંગમાં અલગ સોનેરી રંગના હોવાથી તેનું નામ golden toad પણ તેનું વૈજ્ઞાનિક નામ ઈનસિલિયસ પેરીગલીનેસ છે. ગોલ્ડન ટોડ 1964માં અમેરિકાનાં કોસ્ટારિકાની ઉત્તરે મોટેંવેરેમાં પુષ્કળ માત્રામાં જોવા મળ્યા હતા પર્વતીય જંગલવાળો વિસ્તાર હોવાથી વાદળોનાં આવરણને લીધે ત્યાંની જમીન ભીની રહેતી, અને ચોમાસા દરમિયાન થોડા દિવસોમાં સંવર્ધન માટે નાના પુલ માં સેકંડો દેડકા ભેગા થતા. ગોલ્ડન ટોડ દેખાવે નારંગી રંગનો હતો અને તેની લંબાઈ 39 થી 48 મીમી હતી જે માદા ટોડ કરતા નાના દેખાતા, જ્યારે માદાનાં શરીરનો રંગ લીલા, પીળા, સફેદ, અને કાળો હતો અને શરીર પર લાલ અને કેસરી કલર નો દોટ હતા તેના શરીર ની 42 થી 56 મીમી હતી. તેના ઈંડા કાળાં અને ભુરા રંગના 3 મીમીનાં હતા. ગોલ્ડન ટોડ

Male golden toad

નરની સરખામણીએ માદા ની સંખ્યા ઓછી હતી તેના કારણે ગોલ્ડન ટોડ નરો વચ્ચે ઝઘડા થતા હતા જોકે એક કપલ દરેક સપ્તાહ 200 થી 400 ઈંડા આપતું હતું. દેડકા ની આ પ્રજાતિ 1990માં લુપ્ત થઈ હતી 1987માં તેની રેંજના 30 કિમીની અંદરના લગભગ અડધા દેડકા લુપ્ત થઈ ગયા, તેના બે વર્ષ પછી 1989માં માત્ર એક નર ટોડ દેખાયો, 1990 માં તે પણ ન રહ્યો. વર્ષ 2004માં ઈન્ટરનેશનલ યુનિયન ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર દ્વારા

તેને લુપ્ત જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.ગોલ્ડન ટોડના લુપ્ત થવાનું કારણ તાપમાનમાં થતા ફેરફારના કારણે તેમને ફુગ નામનો રોગ થયો અને મૃત્યું પામ્યાં.

3. West African Black Rhinoceros (વેસ્ટ આફ્રિકન બ્લેક રાઈનો):

વેસ્ટ આફ્રિકન બ્લેક રાઈનો એ કાળા ગેંડા ની પ્રજાતિ છે.તેનું વૈજ્ઞાનિક નામ diceros bicornis longipes છે.આ ગેંડા ઉષ્ણકટિબંધીય ઘાસના મેદાનમાં રહેતા અને સવાર સાંજ ચરતા,જ્યારે બપોરનો સમય થાય ત્યારે સુઈ જતા અથવા પાણીમાં જતા. તેમનું વજન 1500 થી 2900 પાઉન્ડ હતું, તેની ઊંચાઈ 5 ફૂટ અને લંબાઈ 11. 5 ફૂટ હતી. તેનું શિંગડું 50 સેમી સુધી લાંબુ

હતુ, તેના શિંગડાનો ઉપયોગ નપુંસકતા,તાવ અને કેન્સર જેવી દવા બનાવવા માટે થતો, તેના શિંગડામાંથી જાનબીયા (એક પ્રકારનું શસ્ત્ર) ના હેન્ડલ બનાવવા માટે પણ થતો હતો. વર્ષ 1950 માં ચીનના નેતા માઓ ઝેડોંગે પરંપરાગત ચાઈનીઝ દવા ને પ્રોત્સાહન આપ્યું,તે પછી આ ગેંડો વધુ જાણીતો બન્યો અને 1995 સુધીમાં તેની વસ્તી 98% ઓછી થઈ ગઈ.આ તૃણભક્ષી પ્રાણી ઘાસનાં મેદાનમાં રહેતા હોવાથી તેમના ખોરાકનો પ્રાથમિક સ્ત્રોત પાંદડા વાળા છોડ અને જાડીઓ હતા,પણ સમય જતા ઔદ્યોગીકરણ અને માનવ વસ્તીએ ખેતી અને વસવાટ માટે જગ્યા બનાવવા માટે ગેંડાના રહેઠાણનો નાશ કર્યો ,ખેડૂતોએ પોતાના પાક બચાવવા માટે આ ગેંડાને મારી નાખ્યાં હતા.20મી સદીના શરૂઆતમાં તેનો મોટી સંખ્યામાં શિકાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે તેના પગલાં રૂપે 1930માં તેના સંરક્ષણ માટેની ક્રિયાઓ કરી ત્યારે તેની સંખ્યામાં થોડો સમય વધારો થયો,પણ ફરીથી સંરક્ષણમાં ચૂક જોવા મળી અને 1995 માં તેની સંખ્યા 2500 થઈ. 2001 માં તેની

સંખ્યા ફક્ત 5 થઈ જ્યારે છેલ્લો ગેંડો 2006 માં કેમરૂનનાં ઉત્તરીય પ્રાંતમાં જોવા મળ્યો હતો. આખરે ઈન્ટરનેશનલ યુનિયન ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર દ્વારા વર્ષ 2011માં તેને લુપ્ત જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

4. Gigantopithecus (ગીગાન્ટોપીથેક્સ):

ગીગાન્ટોપીથેક્સ એ વાનરોની લુપ્ત થયેલી જાતી છે.તે મિયોસીન થી પ્લેઈસ્ટોસીન યુગ દરમિયાન જીવતા હતા. પૃથ્વી પર રહેતા વાનરો જેવા કે ગોરિલા,ચિમ્પાન્ઝ, ઓરંગ,ઉન્ટાસ સહિત દરેક જાતિમાં સૌથી મોટી જાતિ છે.આ વાનર વિશે 1935માં પ્રથમ વખત વૈજ્ઞાનિકોને ખબર પડી ત્યારે તેમને તેના દાંત અને જડબાનાં હાડકાં જ મળ્યા હતા.એક અનુમાન અનુસાર ગીગાન્ટોપીથેક્સ મીલીયન વર્ષ પહેલા દક્ષિણ પૂર્વ એશિયામાં અને તેની આસપાસના પ્રદેશમાં ચાલ્યા હશે અને લગભગ એક લાખ વર્ષ પહેલાં લુપ્ત થઈ ગયા હશે.વાનરોનાં હાડપિંજર કે શરીરનાં બીજા અવશેષો મળ્યા નથી,તેની ખોપરીનો પણ નમૂનો મળ્યો નથી તેથી તેના શરીરની બંધારણીય રચના વિશે વધુ માહિતી નથી

પણ તેના દાંત અને જડબાનાં હાડકાંના આધારે

પેલીયોન્ટોલોજિસ્ટ્સે અંદાજે 1100 પાઉન્ડ વજન ધરાવતા હશે તેવું અનુમાન કર્યું હતું,તેનું કદ 10 ફૂટ જેટલું પ્રચંડ શક્તિ વાળુ હશે, તેમના દાંતના દંતવલ્કમાં કાર્બન આઈસોટોપ્સનાં

ગુણોત્તરના આધારે કહે

છે કે પ્રાઈમેટ મોટાભાગે ફળો પર આધાર રાખતા જેમાં પાંદડા અને મૂળ મિશ્રણ હોય છે, જો કે જીવવિજ્ઞાનીઓ કહે છે તે અત્યંત તંતુમય ખોરાક અને ખાસ કરીને વાસ પર જીવતા હતા. આ પ્રાઈમેટસની બુદ્ધિના સ્તર ને ધ્યાનમાં લેતા સંશોધકોએ જણાવ્યું હતું કે આ વિશાળ જીવો મોટા કદનાં અને એકદમ બુદ્ધિશાળી પ્રાણી હતા.તેના દાંત અને જડબાં પરથી તેની ત્રણ પ્રજાતિ જાણવા મળી છે. ગીગાન્ટોપીથેક્સ બ્લેકી,

બીલાસપુરેન્સિસ અને ગીગાન્ટિયસ હતી. ગીગાન્ટોપીથેકસ અને પોંગો એક સમયે એક સમાન પૂર્વજ ધરાવતા હતા 10 થી 12 મીલીયન વર્ષ પહેલા આ જાતિ એકબીજાથી અલગ થઈ હતી, જો કે વૈજ્ઞાનિકોના મત મુજબ તેમની નજીકનાં સંબંધી ઓરંગુટાન છે. 1 લાખ વર્ષ પહેલા લુપ્ત થયેલી વાનરોની સૌથી મોટી જાતિ વાતાવરણમાં થતા ફેરફાર અને જંગલોનો નાશ થતા ખોરાકની અછતના કારણે લુપ્ત થયા છે.

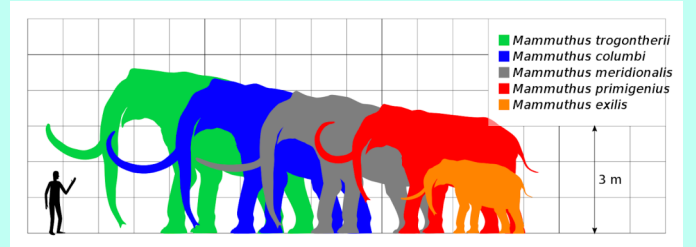
5. Ground Sloth (ગ્રાઉન્ડ સ્લોથ):

એક ડાળથી બીજી ડાળ પર કૂદતા આ પ્રાણીનું નામ ગ્રાઉન્ડ સ્લોથ છે. જેનું વૈજ્ઞાનિક નામ મેગાથેરીયમ છે.

ગ્રાઉન્ડ સ્લોથનાં અવશેષો પહેલીવાર 1788માં અર્જેન્ટીના ની લુજાન નદી પરથી મળ્યા, તેનો અભ્યાસ કરી 1796માં ફ્રેંચ જીવવિજ્ઞાની જોર્જેસ ક્યુવિયરે તેનું નામ મેગાથેરીયમ રાખ્યું. તે પછી 1830નાં દાયકામાં વૈજ્ઞાનિક સર ચાલ્સે ડાર્વિને એક અભિયાન દરમ્યાન દક્ષિણ અમેરિકાનાં ભાગોમાં ઘણી શોધ કરી ત્યારે ઘણા લુપ્ત પ્રાણીઓનાં અવશેષો મળ્યા હતા તેમાંથી ગ્રાઉન્ડ સ્લોથ ની આઠ પ્રજાતિ મળી આવી હતી. આ ગ્રાઉન્ડ સ્લોથ અત્યારનાં સ્લોથ કરતા કદમાં મોટા હતા, તે 20 ફૂટ ઊંચા અને 3 ટન વજન ધરાવતા હતા તેના પંજા એક ફૂટ જેટલા મોટા અને તીક્ષ્ણ હતા. તેનો ઉપયોગ તે ઝાડ પર ચડવા માટે કરતા અને ધીમી ગતિએ ચાલતા આ પ્રાણી ઝાડને મૂળથી ઉખાડી શકે એટલા શક્તિશાળી હતા. તેઓ શાકાહારી હતા, આબોહવામાં આવતા બદલા મુજબ પોતાના ખોરાકમાં પણ ફેરફાર કરતા તેઓ ઉનાળા દરમિયાન રણનાં છોડનું સેવન કરતા જ્યારે શિયાળામાં અને ચોમાસામાં ઝાડનાં પાંદડા પસંદ કરતા. તે ઉપરાંત તેઓ ઓવોકાડો બેરી અને ફળો ને પસંદ કરતા. ટોળામાં રહેનાર આ પ્રાણી જ્યારે ગુફા મા જાય ત્યારે ત્યાં એકલા રહેવાનું પસંદ કરતા. ગોડાનાં કદનાં આ મેગાથેરીયમ દક્ષિણ અમેરિકામાં સ્વદેશી હતા ત્યાંથી સ્થળાંતર કરી સમગ્ર ઉત્તર અમેરિકામાં આવ્યા હતા. 5.3 મીલીયન વર્ષ સુધી જીવેલા આ ગ્રાન્ડ સ્લોથ હિમયુગની શરૂઆત થતા આહારની કમી અને મોટા પ્રમાણમાં શિકાર થતો હોવાથી આ જાતિ 10 હજાર વર્ષ પહેલાં લુપ્ત થઈ ગઈ.

6. Woolly Mammoth (વુલી મેમોથ):

વુલી મેમોથનું વૈજ્ઞાનિક નામ mammothus primigenius છે. 3 લાખ વર્ષ પહેલાં આ હાથીનું અસ્તિત્વ યુરોપ, એશિયા અને ઉત્તર અમેરિકાના ટુંડ્રામાં હતું. ઊંની હાથી તેના મોટા કદ, રૂંવાટી અને મોટા દાંત માટે જાણીતું હતું. તેનાં લાંબા જાડા ફરનાં દેખાવ પરથી વુલી મેમોથ નામ રાખવામાં આવ્યું હતું. વુલી મેમોથ દેખાવે આફ્રિકન હાથી જેટલા કદનાં હતા તે 13 ફૂટ ઊંચા હતા, તેના શરીર પરના ફરના બે સ્તરો હતા જેનું બાહ્ય પડ 20 ઈંચ લાંબુ હતું જે -58f જેટલા નીચા તાપમાનમાં ટકી શકતા અને અંદરનું પડ 70 સેમી જેટલું લાંબુ હતું, તેની ખોપરી ઊંચી ગુંબજ જેવી અને દાંત નીચે તરફથી ઉપર જતા હતા, જે 15 ફૂટ લાંબા હતા તેનો ઉપયોગ બરફ નીચે ખોદવા માટે કરતા તેનું વજન

આશરે 5500 થી 7300 કિલોગ્રામ હતું નર મેમોથ દસ વર્ષની ઉંમરે ટોળાને છોડી દેતા જ્યારે માદાઓ તેના બચ્ચાને લઈને 13 થી 15ના ટોળામાં ફરતા વુલી મેમોથની પીઠ પર એક ગઢો હતો, વૈજ્ઞાનિક તારણ મુજબ એ ચરબી નો હતો જે ખોરાકની અછત હોય ત્યારે ઉર્જા પૂરી પાડતો આ હાથીઓ છોડ ચરતા, ઝાડી અને ઘાસ પણ ખાતા હતા અને સંપૂર્ણ શાકાહારી હતા. વુલી મેમોથનાં લુપ્ત થવાનું કારણ હિમયુગ પૂરો થતાં વાતાવરણમાં ગરમીનું પ્રમાણ વધતા તે ટકી શક્યા નહીં અને દસ હજાર વર્ષ પહેલા લુપ્ત થયા. સાઈબીરિયાનાં પર્માફ્રોસ્ટમાં જોવા મળતી આ પ્રજાતિનાં શબની ઉત્તમ જાળવણી થઈ હતી, કારણ કે સ્લેજ કુતરાઓને 30, 000 વર્ષ પહેલાંનું ઓગળેલું ઊંની મેમોથ માંસ ખવડાવવામાં આવ્યું હતું અને તેના દાંત પર સાયબીરીયાથી ચીન અને યુરોપમાં નિકાસ કરવામાં આવતો હતો.

7. Barbary Lion (બાર્બરી લાયન):

બાર્બરી લાયન એ સિંહની સૌથી મોટી જાતિ છે તે પી.લીઓની પેટા જાતિમાંથી એક છે. આ સિંહ પહેલા મોરોક્કો, ટ્યુનિશિયા ઇજિપ્ત અને અલ્જીરિયામાં જોવા

મળતા હતા જેનું સંશોધન ઓસ્ટ્રેલિયન પ્રાણીશાસ્ત્રી જોહાન નેપોમુક મેયર દ્વારા ટ્રાઈનોમેન ફેલિસ લીઓ બાર્બેરિક્સ હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું. બાર્બરી સિંહો પર્વતીય અને જંગલ વાળા વિસ્તારમાં વસવાટ કરતા. તેઓ એકલા પણ શિકાર કરતા અને શિકાર નું ગળું દબાવીને મારી નાખતા. આ સિંહની લંબાઈ 3 થી 3.3 મીટર એટલે કે 10 થી 10. 8 ફૂટ લાંબા અને તેનું વજન 200 કિલોગ્રામ થી વધારે હતું, તેમનો મેટિંગનો સમયગાળો જાન્યુઆરી મહિનો હતો અને ગર્ભાવસ્થાનો સમય 110 દિવસ સુધી ચાલતો, તેના બચ્ચા નું વજન 1.5 થી 1.7

કિલોગ્રામ હતું, તેમની આંખો છ દિવસ પછી ખુલતી અને 12 થી 13 દિવસ પછી ચાલવા સક્ષમ થતા. આ સિંહબાળ 2 વર્ષે પરિપક્વ થતા ત્યાં સુધી તેમની માતા સાથે રહેતા. આ સિંહો પહેલાંના સમયમાં ભેટ તરીકે ઈથોપિયા

A Barbary lion in the Bronx Zoo, 1897

અને મોરક્કોના શાહી પરિવારોને કરનાં બદલામાં આપવામાં આવતા હતા. 18 મી સદીની શરૂઆતમાં એટલાસ પર્વતમાળામાં રખડતા વસ્તીને છોડીને પૂર્વ બાજુથી અદ્રશ્ય થઈ ગયા, છેલ્લા બાર્બરી લાયનને 1922 માં મોરક્કો માં મારવામાં આવ્યો હતો તેનું લુપ્ત થવાનું કારણ શિકાર હતું તેમજ વધતી જતી વસ્તી જંગલોનો નાશ પર્યાવરણમાં થતાં ફેરફારો પણ જવાબદાર છે.

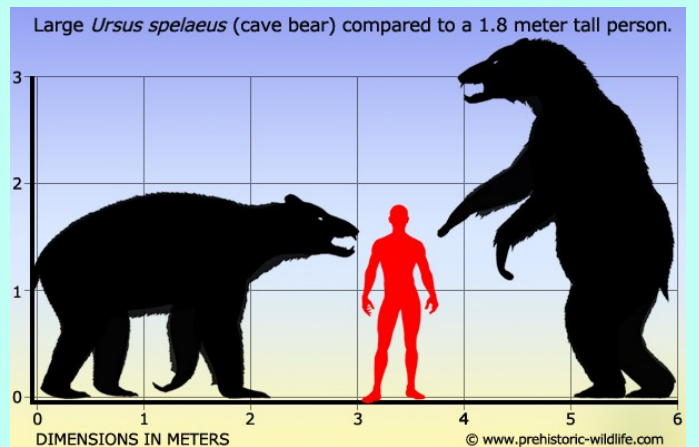
બાર્બરી લાયન પ્રોજેક્ટ:

બાર્બરી લાયનનાં વંશજોને ઓળખવા માટે યુકે સ્થિત સંસ્થા વાઈલ્ડ લિન્ક ઈન્ટરનેશનલ અને ઓક્સફર્ડ યુનિવર્સિટીનાં ડો. નોબોયુકી યામાગુચી સાથે મળીને પ્રોજેક્ટ શરૂ કર્યો તેનું નામ 'એટલાસ લાયન પ્રોજેક્ટ' રાખવામાં આવ્યું હતું. તેમાં વાઈલ્ડ લીન્ક ઈન્ટરનેશનલ ને ભંડોળ એકત્ર કરવાનું અને ઓક્સફર્ડ યુનિવર્સિટીને તમામ સંશોધન કરવાનું નક્કી થયું જેના અંતર્ગત 60

જેટલા સિંહનાં જનીનો પર કામ શરૂ થયું તેમાં તમામ નવી ડીએનએ ટેકનીકોનો ઉપયોગ થયો પણ આખરે કોઈ પણ તર્ક વગર આ પ્રોજેક્ટ સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

8. Cave Bear (કેવ બિયર):

ગુફામાં રહેતા આ રીંછ દેખાવમાં પોલાર રીંછ જેવા જ હતા. તે ઈંગ્લેન્ડ, બેલ્જિયમ, જર્મની અને એશિયા વગેરે પ્રદેશોમાં જોવા મળતા હતા. ગુફા રીંછનાં કોટ પર લાંબા વાળ હતા જે હવાથી રક્ષણ કરતા હતા. તેની ચામડીનો ઉપયોગ માણસ કપડાં અને સુવા માટે કરતો તેની ચામડીને શરીરની ચારે તરફ વીંટી દેતા. આ રીંછનાં પગ અંદરની બાજુ વળેલા, લાંબી જાંઘ, વિશાળ પિંડી હતી. નર રીંછનું વજન 350 થી 600 કિલોગ્રામ હતું, માદાનું વજન 225 થી 250 કિલોગ્રામ હતું. તેની લંબાઈ 2 મીટર એટલે કે 6.6 ફૂટ હતી. તેનાં દાંત વિશિષ્ટ હતા તેના પરથી તે શાકાહારી હતા એવું નક્કી થયું. રીંછનાં હાડકાંનો ઉપયોગ અમુક પ્રકારની ધાર્મિક વિધિમાં થતો એવું માનવામાં આવે છે માનવો તેની મદદથી પૂજા કરતા હતા તેના હાડપિંજર એશિયા અને યુરોપમાંથી મોટી સંખ્યામાં મળી આવ્યા હતા. આ પ્રાણીઓનાં લુપ્ત થવાનું કારણ હિમ વરસાદનાં કારણે તાપમાન નીચું થઈ જતા થયું હશે અથવા કોઈ બીમારીના કારણે કે ગુફાઓની અંદર હાઈબરનેશન દરમિયાન મૃત્યુ થયા હશે. રીંછની આ જાતિ 25 હજાર વર્ષ પહેલા લુપ્ત થઈ હતી. વર્ષ 1983માં રોમોનિયાની એક પ્રાચીન ગુફામાંથી રીંછનાં લગભગ 140 હાડપિંજર મળી આવ્યા હતા.

09. Glyptodon (ગ્લિપ્ટોડોન):

કાયબાની આ પ્રજાતિ દક્ષિણ અમેરિકામાં 350 લાખ વર્ષ પહેલા અસ્તિત્વમાં હતી. જે 10,000 વર્ષ પહેલા લુપ્ત થઈ. ગ્રીક ભાષામાં ગ્લિપ્ટોડોનનો અર્થ 'કોતરેલા દાંત ધરાવતું પ્રાણી' થાય છે. તેની લંબાઈ 11 ફૂટ અને વજન આશરે 3 ટન જેટલું હતું. તે મોટા ચતુષ્કોણીય આર્મડીલોસ હતા તેનાં શરીર પર કવચ હતું. તેના શેલ કઠણ હતા જેમાં હજારથી વધુ હાડકાંની પ્લેટોનો સમાવેશ થાય છે. આ કાયબાને 2.5સેમી

Skeleton of *G. clavipes* at the *Naturhistorisches Museum, Vienna*

પહોળી સ્ક્રૂટસ હતા. દરેક કાયબાનાં શેલ અને સ્ક્રૂટસ અલગ અલગ હોય છે. આ પ્રાણી કાયબાની જેમ પોતાનું માથું શરીરની અંદર ખેંચી શકતાં નથી. ગ્લિપ્ટોડોનની પૂંછડી પણ હાડકાંની વીંટીથી બનેલી હતી. તેનાં નાક સાથે સ્નાયુઓના જોડાણ હોવાથી તે ભાગ નાનો હતો, અને મોંની અંદર નીચલા જડબાં ઊંડા હતા. તેની પૂંછડીનો ઉપયોગ લડાઈ દરમિયાન કરતાં. આ કાયબાઓ આહારમાં ઝાડ, પાંદડા, ઉપરાંત સડેલાં મડદાં અને કીડી મંકોડા ખાતાં તેનું લુપ્ત થવાનું કારણ મનુષ્ય દ્વારા શિકાર કરવામાં આવતું હતું.

10. Tasmanian Tiger (તસ્માનિયન ટાઈગર):

તસ્માનિયન વાઘનું વૈજ્ઞાનિક નામ 'થાઈલેસીનસ સાયનો સેફાલસ' છે. વાઘની આ પ્રજાતિ સૌ પ્રથમ મિયોસીન યુગમાં દેખાય પ્લેઈસ્ટોસીનનાં અંત અને હોલોસીન યુગ દરમિયાન આ પ્રજાતિ ઓસ્ટ્રેલિયામાં વ્યાપક પ્રમાણમાં જોવા મળતી, તે પછી ઓસ્ટ્રેલિયામાંથી લુપ્ત થઈ અને તસ્માનિયન ટાપુ પર ખૂબ ઓછા

A female thylacine and her juvenile offspring in the National Zoo in Washington, D.C.,

પ્રમાણમાં જોવા મળતી હતી. મેઈનલેન્ડ ઓસ્ટ્રેલિયામાં તેમનાં અસ્તિત્વનાં પુરાવો 1990માં મળ્યો જે લગભગ 3000 વર્ષ જૂના હતા, તે ઉપરાંત અમુક જૂના ખડકો પર તેની કોતરણીનાં નિશાન પણ મળી આવ્યા હતા. થાઈલેસીનીડે પરિવારની આ છેલ્લી માંસાહારી પ્રજાતિ હતી. તે નિશાયર અને કેપસ્ક્યુલર શિકારી હતી, તેઓ શરમાળ અને ગુપ્ત હતા માટે માનવ સંપર્ક ટાળતા, જોકે તેઓ જિજ્ઞાસુ હતા તેના પંજા તિક્ષ્ણ હતા. તેમનાં ઘરની રેન્જ 40 થી 80 કિલોમીટર હતી. આ વાઘ દિવસ દરમિયાન ગુફાઓ અને ઝાડનાં થડમાં રહેતા. તેઓ સમૂહમાં શિકાર કરતા અને દુશ્મન પર ઓચિંતો હુમલો કરતા. આ પ્રાણીઓનાં જડબાં નબળા હોવાથી તે પોતાના કદના પ્રાણીઓનો શિકાર કરતા તે પોતાના બાળકને પેટ પાસે બનેલી થેલીમાં રાખતા હતા. તેના શરીર પર વાઘ જેવા પટ્ટા જોવા મળતા જેના કારણે તેનું નામ તસ્માનિયન ટાઈગર પડ્યું, પણ તેનું માથું કુતરાં અને શિયાળ ને મળતું આવતું હતું. તેઓ ખોરાકમાં કાંગારુ, વોલબીજ, વોમ્બેટ અને પોટોરો વગેરેનો શિકાર કરતા હતા. તસ્માનિયન ટાઈગરનાં લુપ્ત થવાનું કારણ માનવીઓ દ્વારા તેનો શિકાર તેમજ ડીંગો કુતરા સાથેની સ્પર્ધાનાં કારણે અને તેમના રહેઠાણની આસપાસ માણસોનાં અતિક્રમણથી વર્ષ 1930 માં તેઓ લુપ્ત થયા.

payalsumad05@gmail.com

Image Source : Web/Internet

જૈમિનકુમાર વ્યાસ
ભાવનગર

હાથીઓની વિશાળ દુનિયા

જો તમને એનિમેશન ફિલ્મોનો શોખ હશે, તો તમે “આઈસ એજ” જરૂરથી જોઈ હશે. અને તેનો મેમથ હાથી મેની તો તમારું મનપસંદ પાત્ર હશે. એક એકલા પુરુષ હાથી તરીકેની તેની સફરથી શરૂ થતી આઈસ એજ ફિલ્મમાં તેની એક મેમથ તરીકેની સમસ્યાઓ સામે બાથ ભીડવાની હિંમત તો લોકોએ જોઈ જ હશે, પણ સાથે સાથે જ્યારે તેનો એક પરિવાર બને છે અને અલગ અલગ પ્રાણીઓ સાથે મળીને એક ઝૂંડ બનાવે ત્યારે એ ઝૂંડના નેતા તરીકે પોતે બધી જવાબદારીઓ પૂરી પાડવાના સઘળા પ્રયત્નો ખૂબ જ સુંદર રીતે દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

આ પ્રસ્તાવના અને શીર્ષકથી તમને ખબર તો પડી જ ગઈ છે કે આ લેખ હાથીઓ પર કેન્દ્રિત છે. હાથીઓ, તેમના વિશાળ કદ, નોંધપાત્ર બુદ્ધિ અને સૌમ્ય વર્તન સાથે, સદીઓથી માનવ કલ્પનાને મોહિત કરે છે. સમગ્ર સસ્તન

પ્રાણીસૃષ્ટિમાં હાથીઓ કદની વિશાળતામાં બ્લ્યુ વ્હેલ માછલી પછી બીજા ક્રમે આવે છે, અને ફક્ત જમીન પર વિચરતા પ્રાણીઓમાં તેમની વિશાળતા તેમને પ્રથમ ક્રમાંક પ્રાપ્ત કરાવે છે.

એક એનિમેશન ફિલ્મ સિવાય આપણે જો બોલિવૂડ તરફ ધ્યાન આપીએ, તો ‘હાથી મેરે સાથી’, ‘મે તેરા દુશ્મન’ જેવી જૂની ફિલ્મોથી લઈને હમણાં આવેલી ‘જંગલી’માં તેમની વિશિષ્ટતાને કારણે જ લેવામાં આવ્યા છે. શરીરની વિશાળતા અને શક્તિશાળી પ્રાણીત્વ (વ્યક્તિત્વ ‘વ્યક્તિ’ઓ માટે હોય ને??!!) હોવા છતાં તેમનું હૃદય સૌમ્ય અને મૈત્રીપૂર્ણ તથા પ્રેમથી ભરપૂર જ રહે છે. અને હા, જો એનિમેશન ફિલ્મની વાત કરીએ તો ભારતની પોતાની પણ હાથી પર એક ફિલ્મ છે, જેનું નામ ‘જમ્બો’ છે, અને હાથીના પાત્રને અવાજ અભિનેતા અક્ષય કુમારે આપ્યો છે. તો ચાલો, થોડું જાણીએ:

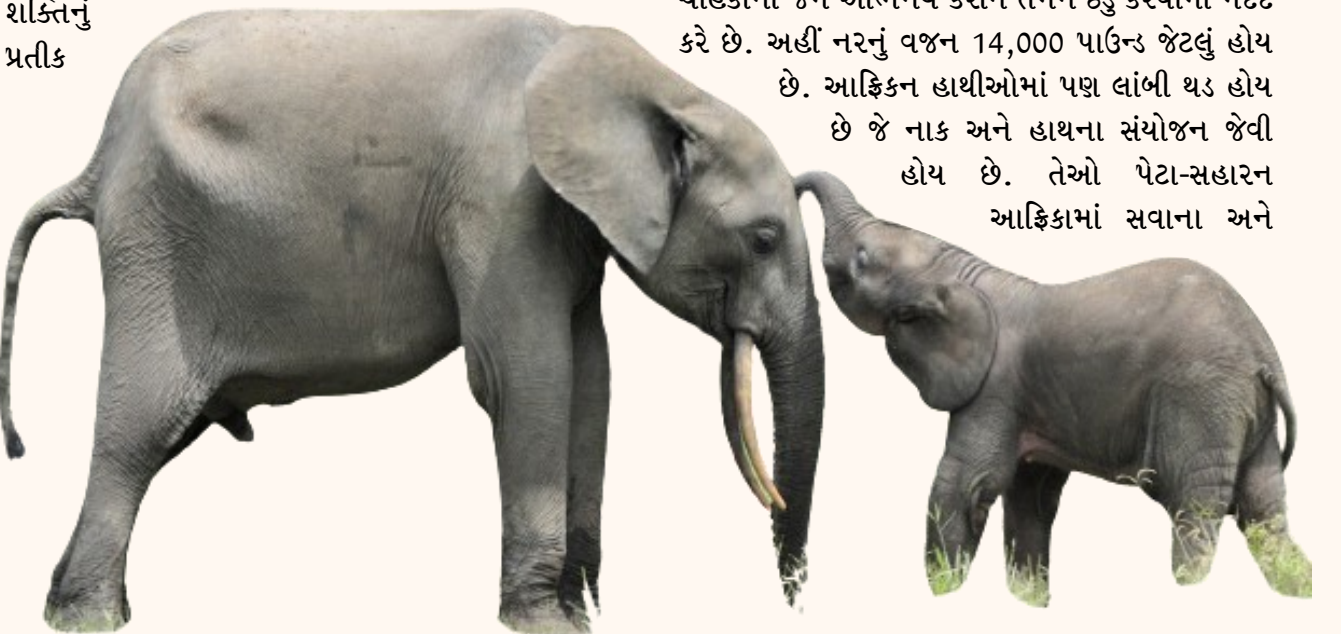

I). હાથીઓનો ઇતિહાસ:

હાથીઓનો માનવ સભ્યતા સાથે જોડાયેલો ઇતિહાસ છે. હાથીઓનું પાળવું હજારો વર્ષ જૂનું છે, મુખ્યત્વે એશિયામાં, જ્યાં તેઓ કૃષિ, પરિવહન અને યુદ્ધમાં પણ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવતા હતા. પ્રાચીન ઇજિપ્તવાસીઓ હાથીઓને શાણપણ અને શક્તિના પ્રતીક તરીકે માનતા હતા. ભારતીય પૌરાણિક કથાઓમાં, આદરણીય દેવ ગણેશને હાથીના માથા સાથે દર્શાવવામાં આવ્યા છે, જે પ્રાણીના મહત્વ પર વધુ ભાર મૂકે છે.

મધ્ય યુગ દરમિયાન, વિવિધ સંસ્કૃતિઓ દ્વારા હાથીઓને યુદ્ધના શસ્ત્રો તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતા હતા, જેમાં ખુનિક યુદ્ધો દરમિયાન કાર્યજિનિયન જનરલ હેનીબલ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા પ્રખ્યાત યુદ્ધ હાથીઓનો સમાવેશ થાય છે. હાથીઓ તેમની તાકાત, વ્યૂહાત્મક ફાયદાઓ અને યુદ્ધના મેદાનમાં પ્રભાવશાળી હાજરી માટે ખૂબ મૂલ્યવાન હતા. ભારતમાં જ્યારે એલેક્ઝાન્ડર અને મહારાજ પુરુ વચ્ચેનું નિર્ણાયક યુદ્ધ થયું, ત્યારે એ વિદેશી રાજા અને તેની સેનાને ભારતના આ વિશાળ જીવો અને તેમની પ્રચંડ શક્તિ વિશે જાણકારી મળી. તેમનું એ યુદ્ધ હારવાનું કારણ પણ હાથીઓ જ બન્યા હતા.

પાળેલા હાથીઓ સિવાય જો જંગલી હાથીઓની વાત કરીએ તો એમ કહેવાય છે કે 'હાથીઓ જ જંગલને બધા પ્રાણીઓ માટે વસવાટ લાયક બનાવે છે.' જેમ શક્તિનું પ્રતીક

'સિંહ' ગણાય છે, એ જ રીતે હાથી 'શક્તિ અને સૌમ્યતા ના સમન્વયનું પ્રતીક' ગણાય છે.

II). હાથીઓના પ્રકાર:

હાથીઓ મોટા કાન, લાંબી થડ અને મજબૂત શરીરવાળા અદ્ભુત જીવો છે. શું તમે જાણો છો કે હાથીઓના વિવિધ પ્રકારો છે? ચાલો આ સૌમ્ય જાયન્ટ્સની અદ્ભુત શરીર રચનાને એવી રીતે અન્વેષણ કરીએ કે 10 વર્ષનો બાળક પણ સમજી શકે.

હાથીઓની ત્રણ અલગ-અલગ પ્રજાતિઓ છે:

- ✓ આફ્રિકન બુશ એલિફન્ટ (લોક્સોડોન્ટા આફ્રિકાના - *Loxodonta africana*),
- ✓ આફ્રિકન ફોરેસ્ટ એલિફન્ટ (લોક્સોડોન્ટા સાયકલોટિસ - *Loxodonta Cyclotis*), અને
- ✓ એશિયન હાથી (એલિફાસ મેક્સિમસ - *Eliphas Maximus*).

દરેક પ્રજાતિમાં કદ અને આકારથી માંડીને વસવાટની પસંદગીઓ સુધીની વિશિષ્ટ લાક્ષણિકતાઓ હોય છે.

1. આફ્રિકન હાથી

આફ્રિકન હાથીઓ પૃથ્વી પરના સૌથી મોટા ભૂમિ સસ્તન પ્રાણીઓ છે. તેમની પાસે મોટા, લપેટાયેલા કાન છે જે આફ્રિકાના નકશા જેવા દેખાય છે! આ કાન ચાહકોની જેમ અભિનય કરીને તેમને ઠંડુ કરવામાં મદદ કરે છે. અહીં નરનું વજન 14,000 પાઉન્ડ જેટલું હોય છે. આફ્રિકન હાથીઓમાં પણ લાંબી થડ હોય છે જે નાક અને હાથના સંયોજન જેવી હોય છે. તેઓ પેટા-સહારન આફ્રિકામાં સવાના અને

જંગલોમાં વસે છે. તેઓ તેમના થડનો ઉપયોગ ખોરાક લેવા, પાણી પીવા અને પોતાને તાજું ફુવારો આપવા માટે કરે છે!

2. એશિયન હાથી

એશિયન હાથીઓ તેમના આફ્રિકન પિતરાઈ ભાઈઓ કરતાં થોડા નાના છે, પરંતુ તેઓ હજુ પણ વિશાળ છે! તેમના કાન નાના, વધુ ગોળાકાર અને ફ્લોપી જેવા નથી. એશિયન હાથીઓનું પણ એક અનોખું બે-ગુંબજવાળું માથું હોય છે, જેનો અર્થ છે કે તેમના કપાળમાં બે બમ્પ હોય છે. તેમની થડ એક બહુમુખી સાધન છે, જે તેમને ખોરાક લેવા, રમવા અને એકબીજા સાથે વાતચીત કરવામાં મદદ કરે છે.

3. મેમથ (લુપ્ત)

મેમથ એ હાથીના સંબંધીઓ હતા જે લાંબા સમય પહેલા રહેતા હતા, અને તેઓ આજે આપણે જોઈએ છીએ તે હાથીઓ કરતા પણ વધુ વાળવાળા હતા. હિમયુગમાં તેમને ગરમ રાખવા માટે તેમની પાસે લાંબી, શેગી ફર હતી. જરા કલ્પના કરો કે હૂંફાળું, રૂંવાટીદાર કોટ સાથેનો હાથી બરફમાં ફરતો હોય!

4. પિગમી હાથીઓ

પિગમી હાથીઓ નિયમિત હાથીઓના નાના સંસ્કરણો જેવા છે. તેઓ બોર્નિયો અને સુમાત્રાના વરસાદી જંગલોમાં રહે છે. તેમના નાના કદ હોવા છતાં, તેમની પાસે હજી પણ તેમના મોટા સંબંધીઓની બધી અદ્ભુત લાક્ષણિકતાઓ છે, જેમ કે થડ અને મોટા કાન. આ નાના હાથીઓ હાથી પરિવારના સુંદર, પિન્ટ-કદના

સભ્યો જેવા છે!

5. વૂલી મેમથ (લુપ્ત)

વૂલી મેમથ મેમથના રૂંવાટીદાર પિતરાઈ જેવા હતા. તેઓ લાંબા, જાડા ફર ધરાવતા હતા અને ઠંડા વાતાવરણમાં અનુકૂળ હતા. આ અદ્ભુત જીવો બરફ યુગ દરમિયાન લાંબા, લાંબા સમય પહેલા પૃથ્વી પર ચાલ્યા હતા. વિજ્ઞાનીઓને તેમના રૂંવાટી અને ટસ્ક સાથે સ્થિર મેમથ પણ મળી આવ્યા છે!

III. પૃથ્વીના વિવિધ સ્થળોએ હાથીઓ:

હાથીઓ વિવિધ આબોહવા અને ઈકોસિસ્ટમને અનુરૂપ, પ્રભાવશાળી વૈશ્વિક વિતરણ પ્રદર્શિત કરે છે. આફ્રિકામાં, હાથીઓ વિશાળ સવાના, ગાઢ જંગલો અને શુષ્ક રણમાં ફરે છે, તેમની અનુકૂલનક્ષમતા દર્શાવે છે. બીજી તરફ એશિયન હાથી હિમાલયની તળેટીથી લઈને દક્ષિણપૂર્વ એશિયાના ઉષ્ણકટિબંધીય વરસાદી જંગલો સુધીના પ્રદેશોમાં ખીલે છે.

હાથી જોવા માટેના કેટલાક સૌથી પ્રતિષ્ઠિત સ્થળોમાં તાન્ઝાનિયામાં સેરેનગેતી નેશનલ પાર્ક, બોત્સ્વાનામાં ચોબે નેશનલ પાર્ક અને ભારતમાં પેરિયાર ટાઈગર રિઝર્વનો સમાવેશ થાય છે. આ વાતાવરણ માત્ર હાથીઓ માટે આવશ્યક વસવાટ જ નહીં પરંતુ વિશ્વભરના વન્યપ્રાણી ઉત્સાહીઓને પણ આકર્ષે છે.

IV. પૃથ્વી પર હાથીઓનું અસ્તિત્વ:

જેમ લેખની શરૂઆત કરી, હાથીઓનું અસ્તિત્વ માનવો કરતા પણ જૂનું માનવામાં આવ્યું છે. સમગ્ર સૃષ્ટિ જ્યારે હિમયુગનો અનુભવ કરી રહી હતી, ત્યારે આ પ્રાણીઓ પોતાના શરીર અને તેની ઉપર ઊગેલી રૂંવાટીને લીધે જમીન પરનું સૌથી ગરમ શરીરનું પ્રાણી બની ગયા હતા. પ્રાણીસૃષ્ટિમાં વધારો અને વાતાવરણમાં બદલાવને કારણે જ્યારે હિમયુગનો અંત આવ્યો, ત્યારે હાથીઓ પોતાના કદ અને ઊંચાઈ (વર્તમાનમાં લગભગ ચાર માળની ઈમારત જેટલી) ને લીધે વાતાવરણ સાથે અનુકૂલન સાધવામાં અને અન્ય પ્રાણીઓને નવજીવન આપવામાં મદદરૂપ થયા.

ડાયનોસોર યુગમાં પણ અન્ય પ્રાણીઓ સાથે અનુકૂલન સાધ્યું અને પોતાની વસ્તીનો વિસ્તાર

ગતિમાન કર્યો. અતિ વિશાળ ડાયનોસોર પોતાની સામે હાથીઓને એવી રીતે તુચ્છ ગણતા, જેવી રીતે અત્યારે યુરોપિયન દેશો બાકી દુનિયાને તુચ્છ ગણે છે. જ્યારે એક વિશાળ ઉલ્કાપિંડને કારણે મોટાભાગના વિશાળ જીવો લુપ્ત થઈ ગયા, એવા સમયે ઝૂંડના સહારે હાથીઓએ પોતાની સલામતી માટે વ્યવસ્થા કરી. પરંતુ આ વ્યવસ્થાને કારણે તેમના સ્વભાવ, કદ અને આકારમાં પણ પરિવર્તન આવ્યું.

જ્યારે માનવોની શરૂઆત થઈ, ત્યારે તેમણે એ પ્રાણીસૃષ્ટિમાં પોતાનું અનુકૂલન સાધ્યું અને અન્ય પ્રાણીઓ સાથે મૈત્રી કેળવવાનો પ્રયાસ કર્યો. પ્રાણીઓથી જ તેમણે શિકાર કરવાની પદ્ધતિ અને યુક્તિઓ શીખી. કપરા સમયથી બચવા માટે માનવો દ્વારા મોટા પ્રાણીઓનો શિકાર શરૂ થયો.

સિંહ, વાઘ જેવા માંસાહારી પ્રાણીઓનો શિકાર કરવો વધુ જોખમી હોવાને લીધે શિકારની પહેલી પસંદગી હાથીઓ પર જ ઉતરતી. સાથે તેમના ચર્મનો ઉપયોગ ઠંડકથી રક્ષણ માટે, અને તેમના દાંતોનો ઉપયોગ ઘરેણાં અને હથિયારો માટે પણ કરી શકાય એ જાણીને હાથીઓના શિકારનું પ્રમાણ વધી ગયું. જે આજના સમયમાં પણ, કાયદાની જોગવાઈ હોવા છતાં, મોટા પ્રમાણમાં શરૂ છે.

V. હાથીઓ સંબંધિત કાનૂની અને ગેરકાયદેસર વ્યવસાયો:

વાણિજ્યિક હેતુઓ માટે હાથીઓનું શોષણ એ એક વિવાદાસ્પદ મુદ્દો છે, જે કાયદાકીય અને ગેરકાયદેસર બંને પ્રવૃત્તિઓ તરફ ધ્યાન દોરે છે. ઐતિહાસિક રીતે, હાથીઓને મનોરંજનના નામે કૂર પ્રથાઓને આધિન કરવામાં આવતી હતી, જેમ કે સર્કસ માટે પ્રશિક્ષિત અથવા લોગિંગ કામગીરીમાં ઉપયોગમાં લેવાતા. સદનસીબે, જાગરૂકતા અને બદલાતા વલણને કારણે ઘણા દેશોમાં આ પ્રથાઓ પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે.

જો કે, હાથીદાંતનો ગેરકાયદેસર વેપાર હાથીઓની વસ્તી માટે નોંધપાત્ર ખતરો છે. હાથીદાંતના વેપારને અંકુશમાં લેવાના આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રયાસો છતાં, અમુક પ્રદેશોમાં હાથીદાંતના ઉત્પાદનોની ઊંચી માંગને કારણે શિકાર ચાલુ રહે છે. ગુનાહિત સંગઠનો ઢીલા નિયમો અને છિદ્રાણુ સરહદોનું શોષણ કરે છે, જેનાથી શિકાર વિરોધી પગલાં અસરકારક રીતે લાગુ કરવાનું પડકારરૂપ બને છે.

વધુમાં, પર્યટન ઉદ્યોગ હાથીઓ પર હકારાત્મક અને નકારાત્મક બંને અસરો ધરાવે છે. જ્યારે જવાબદાર અને નૈતિક વન્યજીવ પર્યટન સંરક્ષણના પ્રયાસોમાં યોગદાન આપી શકે છે, ત્યારે હાથીની સવારી અને અકુદરતી પ્રદર્શન જેવી શોષણાત્મક પ્રથાઓના ઉદાહરણો છે. સંરક્ષણવાદીઓ અભયારણ્યો અને અનામતોને ટેકો આપવાના મહત્વ પર ભાર મૂકે છે જે નફા કરતાં હાથીઓની સુખાકારીને પ્રાથમિકતા આપે છે.

અંતમાં એટલું જ કહેવાનું, કે હાથીઓ, તેમના પ્રાચીન ઇતિહાસ, વિવિધ પ્રજાતિઓ અને વૈશ્વિક વિતરણ સાથે, કુદરતી વિશ્વમાં વિશેષ સ્થાન ધરાવે છે. પૃથ્વીના કારભારી તરીકે, આ જાજરમાન જીવોના સતત અસ્તિત્વને સુનિશ્ચિત કરવાની આપણી જવાબદારી છે. તેઓ જે પડકારોનો સામનો કરે છે તેને સંબોધીને, ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓનો સામનો કરીને અને નૈતિક પ્રથાઓને પ્રોત્સાહન આપીને, આપણે ભવિષ્યને સુરક્ષિત કરી શકીએ છીએ જ્યાં હાથીઓ તેમના કુદરતી રહેઠાણોમાં ખીલે છે અને આવનારી પેઢીઓને તેમની ધાક-પ્રેરણાદાયી હાજરી સાથે પ્રભાવિત કરે છે.

shabdodaywords@gmail.com

Image Source : Web/Internet

રીટા પડાયા
મુંબઈ

બીચ વોર્મ્સ : ઘ મિસ્ટ્રી

જા યન્ટ બીચ વોર્મ્સ લાંબા અને પાતળા હોય છે, 1.5 સે.મી. પહોળા હોય છે, તે 300 સે.મી. લાંબા થઈ શકે છે. તેમની પાસે શરીરના સેંકડો ભાગો છે. તેમના માથાની નજીક ટૂંકા ટેન્ટેકલ હોય છે. આ બીચ વોર્મ્સ ઓનુફિડે પરિવારમાંથી છે, જેને પોલીચેટ વોર્મ્સ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

બીચ વોર્મ્સ એટલે શું ?

એક વાળનો કીડો જે કાદવવાળી રેતીમાં રહે છે, નીચલા કાંઠે લાક્ષણિક કૃમિ કાસ્ટિંગ છોડી દે છે. ઍંગલર્સ દ્વારા તેનો વ્યાપકપણે બાઈટ તરીકે ઉપયોગ થાય છે.

લુગવોર્મ્સ
બીચ પર
અને

રેતાળ અને સમુદ્રતળ બંનેમાં રેતીના ખાડામાં રહે છે. તેમના બુરો યુ-આકારના હોય છે અને લુગવોર્મ રેતીને ગળી જાય છે અને પછી તેને બહાર કાઢે છે, જેનાથી કિનારા પર રેતીના ઢગલાબંધ ઢગલા થાય છે.

દુનિયાનો સૌથી મોટો અને લાંબો બીચ વોર્મ્સ ક્યો?

ઑસ્ટ્રેલોનુફિસ પેરાટેરેસ, વિશાળ બીચ વોર્મ્સ, લાંબા અને પાતળા હોય છે, ઑસ્ટ્રેલિયન મ્યુઝિયમ દ્વારા પ્રકાશિત એક બ્લોગનો અહેવાલ આપે છે. તેઓ તેમના માથાની નજીક ટૂંકા ટેન્ટેક્લ્સ સાથે 300 સે.મી. સુધી પણ વધી શકે છે. “તેઓ ઓછા પાણીના નિશાન પર રેતાળ દરિયાકિનારા પર જોવા મળે છે.

તમે સૂકી રેતીમાં દરિયા કિનારે ઊંચે ઉડાડેલી નાની, અનેક વલયોવાળી, પારદર્શક નળીઓનો સમૂહ જોઈ શકો છો. આ સ્પીયોચેટોપ્ટેરસ કોસ્ટારમ નામની કૃમિની પ્રજાતિ માટે અગાઉના ઘરો છે. ખોટા મગજ કોરલ હેઠળ વર્ષાવેલ ખડક બનાવતા કીડાની જેમ, તેનું કોઈ સામાન્ય નામ નથી. એને કદાચિત ‘સેલોફેન ટ્યુબ વોર્મ’ કહેવામાં આવે છે. પ્રાણી રેતાળ તળિયામાં ઓછી

ભરતીની રેખાથી આગળ રહે છે. ભારે સર્ફના સમયે, ખાસ કરીને ઓછી ભરતીના સમયગાળા દરમિયાન, રેતી ઉપાડવામાં આવે છે અને આસપાસ ખસેડવામાં આવે છે, પ્રાણીઓ અને તેમની નળીઓને નીચેથી વિખેરી નાખે છે. પ્રાણીઓ કોઈ નિશાન વગર અદૃશ્ય થઈ જાય છે, પરંતુ તરંગની ક્રિયા તેમના પ્રકાશ ટ્યુબમાં લાવે છે, અને પવન તેમને જ્યાંથી મળ્યા ત્યાં સુધી ઉડાવી દે છે. રેઝર ક્લેમ્સ ખોદતી વખતે તેમને આ નળીઓ પણ મળી શકે છે. (સ્ત્રોત: ફ્લોટ્સમ, જેટ્સમ અને રેક.)

બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સની અમુક રમુજી ઘટનાઓ

બ્રિસ્ટલ વોર્મ એ દરેક સેગમેન્ટમાંથી વિસ્તરેલ બ્રિસ્ટલી ટફ્ટ્સ સાથે વિભાજિત જળચર કૃમિ છે. આ કૃમિ ખૂબ મોટા થઈ શકે છે - એક ટાંકીમાં 24 ઈંચ સુધી - પરંતુ મોટા ભાગના 1 થી 6 ઈંચની વચ્ચે લાંબા હોય છે. તેઓ નિશાયર છે અને જીવંત ખડક અથવા તેના

સબસ્ટ્રેટમાં અથવા તેની નીચે રહેવાનું વલણ ધરાવે છે. તેમ તમારી ટાંકીમાં ક્યારેય બરછટ કૃમિ જોઈ શકશો નહીં સિવાય કે તેમ તેમને રાત્રે ફ્લેશલાઈટ વડે શોધો અથવા ખડકને ખસેડીને અથવા સબસ્ટ્રેટને વિસ્થાપિત કરીને તેને બહાર કાઢો. તેમ છતાં, તમારા માછલીઘરમાં તેઓ શું ભૂમિકા ભજવે છે, તેમને તમારા ટાંકીમાં રાખવાના ફાયદા અને ખામીઓ અને જો જરૂરી હોય તો તેમને સુરક્ષિત રીતે કેવી રીતે દૂર કરવી તે જાણવું મહત્વપૂર્ણ છે. બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સ વિશે તમારે જે જાણવાની જરૂર છે તે અહીં જાણવા માટે આગળ વાંચો. બ્રિસ્ટલ વોર્મ શું છે? એનલિડ પરિવારના સભ્યો, બ્રિસ્ટલ વોર્મ શબ્દ 10,000 થી વધુ પ્રજાતિઓનો સમાવેશ કરે છે.

સામાન્ય રીતે સમુદ્રમાં જોવા મળે છે (પરંતુ ક્યારેક તાજા પાણીમાં પણ), તેઓ તેમની બાજુઓ સાથે બરછટ જેવા પ્રોટુઝન સાથે વિભાજિત શરીર દ્વારા વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે - જેને ચેટે કહેવાય છે. બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સનું કારણ શું છે?

જ્યારે તમે તમારા માછલીઘરમાં ઉમેરવા માટે કોરલ, લાઈવ રોક અથવા સબસ્ટ્રેટ જેવી વસ્તુઓ ખરીદો છો, ત્યારે તેમાં છુપાયેલા બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સ હોઈ શકે છે. આના પરિણામે તમે આ પ્રાણીઓને તમારી ટાંકીમાં રજૂ કરો છો. એકવાર તમારી ટાંકીમાં, બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સ ઝડપથી પ્રજનન કરી શકે છે જો તેમને કાટમાળને દૂર કરીને અને તેમને તમારી માછલીને વધુ ખવડાવતા નથી તેની ખાતરી કરીને ટાંકીને શક્ય તેટલી સ્વચ્છ રાખતા નથી. બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સને ઓળખવા જો તમને શંકા હોય કે તમારી પાસે બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સ છે, તો પ્રથમ વસ્તુ એ હકારાત્મક રીતે ઓળખવાની છે કે તેઓ કયા પ્રકારનાં છે. કેટલાક પ્રકારો ફાયદાકારક હોય છે, પરંતુ જે ન હોય તે, જો એકલા છોડી દેવામાં આવે તો, તમારી ટાંકી ઉપર જઈ શકે છે અને તમારા ટાંકીના રહેવાસીઓ માટે બળતરા અને અન્ય સમસ્યાઓનું કારણ બને છે. તેઓ ઝડપથી ગુણાકાર કરે છે, અને કેટલાક માંસાહારી છે, તેથી તેમને બહાર આવવાની જરૂર પડી શકે છે. સામાન્ય બ્રિસ્ટલ વોર્મ તમારી ટાંકીમાં ઉપયોગી થઈ શકે છે. જો કે, તમે તમારા માછલીઘરમાંથી જે હાનિકારક બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સને દૂર રાખવા માંગો છો તેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે: દાઢીવાળા ફાયરવોર્મ બોબિટ વોર્મ રેડ-ટીપ્સ ફાયરવોર્મ ફાયરવોર્મ્સ બરછટ કૃમિનો એક પ્રકાર છે. તેમની પાસે ઝેરી બરછટ હોય છે, તેમના શરીર વધુ જાડા હોય છે, અને તેઓ વધુ રંગીન હોય છે (દા.ત., લાલ અને સફેદ), વધુ સ્પષ્ટ બરછટ સાથે. બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સ સામાન્ય રીતે પાતળા અને રંગીન ગ્રે અથવા ગુલાબી હશે. ચેતવણી ખુલ્લા હાથે બરછટ કીડાને સ્પર્શશો નહીં. તેમના બરછટ ખૂબ જ પાતળા હોય છે અને તમારી ત્વચામાં એમ્બેડ થઈ જાય છે, જેના કારણે તીવ્ર ખંજવાળ આવે છે. જો તમને બ્રિસ્ટલ વોર્મ દ્વારા ડંખ માર્યો હોય, તો બરછટને કાળજીપૂર્વક દૂર કરવા માટે ટેપ અથવા ટૂવીઝરનો ઉપયોગ કરો. વિસ્તારને સાફ કરો, થોડું ઘસવામાં આલ્કોહોલ અથવા વિનેગર લગાવો અને જો જરૂરી હોય તો કોર્ટીકોસ્ટેરોઈડ ક્રીમનો

ઉપયોગ કરો. જો વિસ્તારમાં ચેપ લાગે છે, તો તમારા ડોક્ટરનો સંપર્ક કરો. શું બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સના ફાયદા છે?

બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સ બિહામણું અને થોડા વિલક્ષણ દેખાઈ શકે છે, પરંતુ મોટા ભાગના વાસ્તવમાં તમારા ટાંકી માટે સારા છે. જો તે ઝેરી પ્રકારના ન હોય.

તેઓ તમારી ટાંકીમાં એવી સામગ્રીનો ઉપયોગ કરે છે જે અન્યથા વિઘટન કરશે અને એમોનિયા ઉત્પન્ન કરશે, જે ભારને ઉમેરશે જે તમારા જૈવિક ફિલ્ટર દ્વારા પ્રક્રિયા કરવી આવશ્યક છે. બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સ મુખ્યત્વે સફાઈ કામદારો છે અને ખારા પાણીના માછલીઘરમાં ન ખાયેલા ખોરાક, ડેટ્રિટસ અને કેરિયનનો ઉપયોગ કરે છે.

શું બ્રિસ્ટલ વોર્મ્સ હાનિકારક છે? જોકે બ્રિસ્ટલવોર્મ્સ આક્રમક નથી હોતા, જ્યારે તેને સંભાળવામાં આવે ત્યારે તે ડંખ મારી શકે છે, અને બરછટ અથવા કરોડરજી (ચેટીઆ તરીકે ઓળખાય છે) ત્વચામાં પ્રવેશ કરી શકે છે (સ્પર્શ કરવામાં આવે ત્યારે ડંખ). સ્પાઈન્સ કેક્ટસ સ્પાઈન્સની જેમ ચામડીમાં પ્રવેશ કરે છે અને તેને દૂર કરવું મુશ્કેલ હોઈ શકે છે, અને સામાન્ય રીતે નીચે સૂચિબદ્ધ સૌથી વધુ લક્ષણોનું કારણ બને છે.

સી વોર્મ્સનું મહત્વ શું છે?

શિકારી અને શિકાર બંને તરીકે દરિયાઈ કૃમિ દરિયાઈ ખાદ્ય વેબ માટે જરૂરી છે. તેઓ સમુદ્રના કાંપમાં નળીઓ નાખીને અને અલગ પ્રકાર ની નળીઓ બનાવીને છોડ અને પ્રાણીઓ માટે ઘર બનાવવામાં મદદ કરે છે.

શું બીચ વોર્મ્સ મનુષ્ય માટે હાનિકારક છે?

બીચ વોર્મ્સ સર્વભક્ષી છે અને દરિયા કિનારે હાજર સીવીડ અને પ્રાણી પદાર્થો પર તહેવાર કરે છે. બીચ અથવા લુગવોર્મ્સ મનુષ્યો માટે સંપૂર્ણપણે હાનિકારક છે અને જ્યારે તેઓ બીચની રેતીને ફરીથી ઓક્સિજન આપે છે ત્યારે તે બીચ પર્યાવરણ માટે ફાયદાકારક છે.

શું બીચ વોર્મ્સ બાઈટ કરે છે?

વારંવાર બાઈટ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતા, દરિયાઈ કીડાઓ પાસે જડબાં હોય છે જે માનવ ત્વચાને તોડી શકે તેટલા મજબૂત હોય છે અને વાલા વાલા યુનિવર્સિટી અનુસાર, તેમના પીન્સર જેવા જડબાને આંગળી અથવા હાથ પર કલેપ કરી શકે છે.

વ્હોટ ઈઝ ધ લાઉડેસ્ટ વોર્મ્સ ઓન ધ અર્થ?

લિયોકેટાઈડ્સ કિમુરોરમ જરૂરી નથી કે અચાનક પોપ કે જે નાના 29-મિલિમીટરના દરિયાઈ કૃમિ (લિયોકેટાઈડ્સ કિમુરોરમ) થી સંબંધિત હોય. પરંતુ જ્યારે ક્યોટો યુનિવર્સિટીના દરિયાઈ જીવવિજ્ઞાની યુટારો ગોટો અને સહકર્મીઓએ આ પોલીચેટ વોર્મ્સ દ્વારા થતા અવાજોને માપ્યા ત્યારે તેઓ 157 ડેસિબલમાં આવ્યા.

ઓસ્ટ્રેલોનુફિસ, જેને સામાન્ય રીતે ઓસ્ટ્રેલિયન બીચ વોર્મ્સ કહેવામાં આવે છે, તે ઓનુફિડે પરિવારના પોલીચેટસ એનેલિડની એક જાત છે જે આંતર ભરતી ઝોનમાં વસે છે.

લાક્ષણિકતાઓ

બીચ વોર્મ્સમાં સ્નાયુબદ્ધ શરીર હોય છે જેમાં શરીરના સેંકડો ભાગો હોય છે. આ કૃમિ માથા પર લાલથી લીલોતરી રંગમાં બદલાઈ શકે છે.

ઓસ્ટ્રેલિયન બીચ પર રેતીની નીચે ઘૂણાસ્પદ જીવો

જ્યારે કીડા માણસોને કરડવા માટે જાણીતા છે, ત્યારે પ્રજાતિઓ જીવલેણ નથી અને સામાન્ય રીતે માછીમારો બાઈટ તરીકે ઉપયોગ કરે છે. બીચ વોર્મ્સ સર્વભક્ષી છે અને દરિયા કિનારે હાજર સીવીડ અને પ્રાણી પદાર્થો પર તહેવાર કરે છે. જ્યારે તેઓ ખાવા માટે રેતીમાંથી બહાર આવે છે ત્યારે તેઓ માછલીઓ તેમજ પક્ષીઓ દ્વારા પણ શિકાર કરવામાં આવે છે જ્યારે તેઓ પાણીની સતહ પર શિકાર આવે છે.

શું રેતીના કીડા તમને નુકસાન પહોંચાડી શકે છે?

ઘણા લોકો સેન્ડવોર્મ્સથી ડરે છે કારણ કે તેઓ કરડવા માટે જાણીતા છે - કૃમિના કોઈ વાસ્તવિક દાંત હોતા નથી - માત્ર 2 જાડા, કાળી હૂક જેવી ફેણ જે વ્યક્તિના હાથને ખૂબ જ સખત રીતે ચપટી શકે છે. આવું ભાગ્યે જ બને છે. મારા જાણકારી મા આવા ઊદાહરણ ભાગ્યેજ સાંભળવા મળ્યા છે.

બીચ રેતીમાં નાના કીડા શું છે?

ઓડોન્ટોફોરા નેમાટોડ્સની હાજરી સ્વચ્છ, અપ્રદૂષિત રહેઠાણની નિશાની છે અને ઘણીવાર રેતાળ દરિયાકિનારાને તેમનું ઘર બનાવે છે. વૈજ્ઞાનિકો માને છે કે આ કીડાઓ તેમના શરીર પર સર્પાકાર આકારના, જેલથી ભરેલા છિદ્રનો ઉપયોગ તેમના પર્યાવરણમાં બેક્ટેરિયાના ચયાપચયને સમજવા અને શિકારને શોધવા માટે કરે છે.

શું ભારતમાં બીચ વોર્મ્સ જોવા મળે છે?

કોવલમના લોકો તેમને કદલ પૂરન [સમુદ્રી સેન્ટિપીડ] તરીકે ઓળખે છે પરંતુ તેઓ બીચ વોર્મ્સ છે. કોવલમના માછીમારો તેમને ચાઈનીઝ રેસ્ટોરન્ટમાં વેચવા માટે પકડે છે. તેની કિંમત આશરે 1500 રૂપિયા પ્રતિ કિલો છે.

બીચ વોર્મ્સ કેવી રીતે ચેતાને (નર્વસ સિસ્ટમ) નુકસાન પહોંચાડે છે?

બોબિટ વોર્મ્સ આક્રમક અથવા ત્રાટકતા ડાઈવર્સ માટે જાણીતા છે. જો કે, જો મનુષ્યો દ્વારા નિયંત્રિત કરવામાં ન આવે, તો તેમના બરછટ એક બીભત્સ ડંખ પહોંચાડશે જે કાયમી ચેતાને નુકસાનમાં પરિણમી શકે છે.

મનુષ્યોમાં સેન્ડવોર્મ્સની સારવાર કેવી રીતે કરી શકાય

સારવાર. ક્યુટેનીયસ લાર્વા માઈગ્રન્સ માટે સમયની સન્માનિત સારવાર એથિલ ક્લોરાઈડ અથવા સમાન રેફ્રિજન્ટ સ્પ્રે સાથે વિસ્તારને ઠંડું કરીને છે. ડાયેથિલકાર્બામાઝિન અથવા થિયાબેન્ડાઝોલનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. થિયાબેન્ડાઝોલનો ઉપયોગ સ્થાનિક રીતે પણ થઈ શકે છે.

શા માટે દરિયાઈ કીડા મહત્વપૂર્ણ છે?

શિકારી અને શિકાર બંને તરીકે દરિયાઈ કૃમિ દરિયાઈ ખાદ્ય વેબ માટે જરૂરી છે. તેઓ સમુદ્રના કાંપમાં નળીઓ નાખીને અને બનાવીને છોડ અને પ્રાણીઓ માટે ઘર બનાવવામાં મદદ કરે છે.

દરિયાઈ કીડા કેવી રીતે પ્રજનન કરે છે?

ઘણા દરિયાઈ વોર્મ્સ સ્વતંત્ર જાતિઓ સાથે લૈંગિક રીતે પ્રજનન કરે છે અને ગતિશીલ ટ્રોકોફોર લાર્વા તબક્કામાંથી પસાર થાય છે, જ્યારે ક્લિટેલેટ્રસ હર્મેફોડાઈટ (પુરુષ અને માદા બંને ગોનાડ્સ ધરાવે છે) વિશિષ્ટ પ્રજનન માળખું ધરાવે છે, ક્લિટેલમ, જે ગર્ભના વિકાસ માટે રક્ષણાત્મક કોફૂન સ્ટ્રાવ કરે છે.

દરિયાઈ કીડા શું કહેવાય છે? છ ફાયલા છે જેમાં દરિયાઈ કૃમિની પ્રજાતિઓ હોય છે: પ્લેટિહેલ્મિન્થેસ (ફ્લેટવોર્મ્સ), નેમાટોડા (રાઉન્ડવોર્મ્સ), એનેલિડા

(સેગમેન્ટ્ડ વોર્મ્સ), ચેટોગ્નાથા (એરો વોર્મ્સ), હેમીકોર્ડાટા (એકોર્ન વોર્મ્સ), અને ફોનોનિડા (ઘોડાના કીડા)

કીડાને હાથ, પગ કે આંખો હોતી નથી. લગભગ 2,700 વિવિધ પ્રકારના અળસિયા છે. કૃમિ ત્યાં રહે છે જ્યાં ખોરાક, ભેજ, ઓક્સિજન અને અનુકૂળ તાપમાન હોય છે.

શું દરિયાઈ કીડા તરી જાય છે? મોટાભાગના પોલીચેટ્સ ખુલ્લા પાણીમાં તેમના પેરાપોડિયાનો ઉપયોગ કરીને તરી જાય છે, કાંસકો જેવા જોડાણો તેમની બાજુઓમાંથી બહાર આવે છે, પરંતુ કેટલાક દરિયાના તળમાં

Beverley holding a Giant Gippsland Earthworm during a Museums Victoria field trip back in the 1980s. Image credit: Rodney Start/ Museums Victoria

દફનાવવામાં આવે છે. ટોમોપ્ટેરિસ જાતિના ઘણા સભ્યો બાયોલ્યુમિનેસેન્ટ છે અને જ્યારે ધમકી મળે ત્યારે તેમના પેરાપોડિયામાંથી સ્પાર્ક કાઢી શકે છે

સૌથી ભારે કૃમિ શું છે?

જાયન્ટ ગિપ્સલેન્ડ અળસિયા (મેગાસોલિડ્સ ઓસ્ટ્રેલિસ) એ વિશ્વનો સૌથી મોટો કૃમિ છે. સરેરાશ, આ કીડો લગભગ 3.3 ફૂટ (1 મીટર) લાંબો અને 0.79 ઈંચ (2 સેન્ટિમીટર) વ્યાસ ધરાવે છે. તેનું વજન ઘણીવાર 0.44 પાઉન્ડ (200 ગ્રામ) સુધીનું હોય છે.

ritz_gp@yahoo.com

Image Source : Web/Internet

Publish Your Research Paper

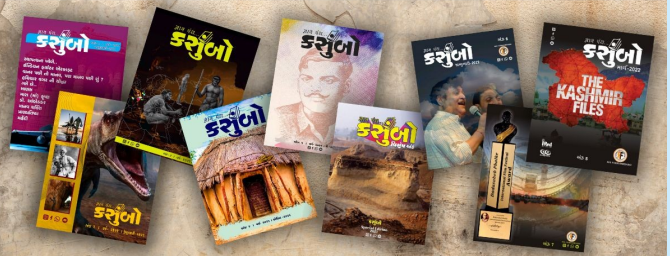
in

- Peer Reviewed Journal
- ROAD Indexed Journal
- Google Scholar Indexed Journal
- Scopus Indexed Journal
- WoS Indexed Journal
- UGC Care Listed Journal

Call Now.. **7383000930**

શું આપ લેખક છો ?

ગુજરાતની પ્રથમ જ્ઞાનથી ભરપૂર મેગેઝિન સાથે જોડાવવાની સુવર્ણ તક

9624047356

Published by

Review by

જ્ઞાન પંથ...

કસુંબો

મેગેઝિન

www.kasumbomagazine.blogspot.com

હેમાલી શિયાણી 'આત્માનંદી'

પોરબંદર

સિંહની ઉત્પત્તિ વિશેની વાતો

આ વો મિત્રો, આજે સિંહોનો ખૂબાર મિજાજ અને તેની ખુલ્લી દુનિયા વિશે જાણીએ.

માણસ મનમાં ક્યારેક તો પ્રશ્ન થતો હશે કે આ સિંહ ધરા પર કઈ રીતે આવ્યા હશે ? શું તે જન્મથી જ આવા હશે? તો ચાલો એ સમસ્યાનું સમાધાન કરી અને ઘડી બે ઘડી તમને પણ એની અનોખી દુનિયા વિષે જણાવું.

તમને જે ડાલામથ્થા સિંહ જોવા મળે છે તેવો આકાર અને તેવા દેખાવ પાછળ આશરે 25 મિલિયન વર્ષો લાગ્યાં છે. અને આ 25 મિલિયન વર્ષો પહેલા એશિયા અને યુરોપમાં એક બિલાડી રહેતી હતી, જેને આપણે પ્રોએવ્યુરસ લેમીનેસિસ નામ તરીકે ઓળખીએ છે. આ દુનિયાની સૌથી પહેલી બિલાડી માનવામાં આવે છે. પરંતુ પ્રકૃતિને જે અનુકૂળ નથી આવતું તેનો ધીમે ધીમે વિનાશ કરે છે. આજે જેટલી પણ બિલાડીઓ જગતમાં જીવિત છે એ સૌનો

આધાર આ પ્રથમ બિલાડી છે. અને પ્રકૃતિએ તેમાં ધીમે ધીમે બદલાવ લાવ્યા. જેમ વાનરમાંથી માણસની ઉત્પત્તિ થઈ એવી જ રીતે સિંહની ઉત્પત્તિ આ બિલાડીમાંથી થઈ છે. લાખો વર્ષો પછી આ સિંહનો આકાર અને દેખાવ તમને જોવા મળે છે જે ક્યાંક ને ક્યાંક તો બિલાડીના સ્વરૂપ જેવો દેખાવ ધરાવે છે. આથી આ બિલાડી દ્વારા જ સિંહ, વાઘ, જેગુઆર જેવા પ્રાણીઓ જગતમાં પ્રસરતા ગયા છે. જે અનેક દેશ વિદેશોમાં સ્થાયી થયેલા છે.

આ બિલાડી આફ્રિકામાં રહ્યા પછી ત્યાંના સિંહ આફ્રિકન સિંહ તરીકે ઓળખાય છે. અમૂક સમય બાદ આ સિંહોએ આફ્રિકા છોડવાનું શરૂ કર્યું. તેમાંથી જે જે સિંહ યુરોપમાં ગયાં તે ફક્ત સિંહ અથવાતો યુરોપિયન સિંહ તરીકે ઓળખાય છે. ત્યાર બાદ જે સિંહ કેનેડા અને અમેરિકા તરફ સ્થાયી થયાં તે અમેરિકન સિંહ તરીકે ઓળખાય છે. જે સાઉથ તરફ પણ આગળ વધ્યાં છે. તે સ્માઈલડોન પોપ્યુલેટર તરીકે ઓળખાયા છે. આમ દેશ વિદેશના સિંહને તેના દેશના નામ મુજબ ઓળખ આપવામાં આવે છે. આમ, બિલાડીની જે પ્રજાતિઓ અસ્તિત્વમાં

આવી છે તે સૌ તેના બચ્ચાંને ગર્દન મુખમાં લઈને ઉપાડે છે . જ્યારે પણ સિંહ કે બિલાડીઓ તેમના બચ્ચાંને એક સ્થાનથી બીજા સ્થાને લઈ જતા હોય ત્યારે ગર્દન દ્વારા ઉપાડીને લઈ જાય છે ત્યારે તેના બચ્ચાંને કોઈ નુકસાન કે પીડા નથી થતી પરંતુ એ રિલેક્ષ ફીલ કરે છે એવું જાણવા મળ્યું છે.

સિંહની મુખ્ય બે પ્રજાતિ છે પ્રથમ આફ્રિકન સિંહ અને દ્વિતીય એશિયાઈ સિંહ તો આફ્રિકન સિંહ એ એશિયાઈ સિંહ કરતાં વધુ શક્તિશાળી હોય છે. જેની પાછળ પણ વાતાવરણ અને ખોરાક જેવા કારણો આપણે જવાબદાર ગણી શકીએ. કેટલાક સમય પછી આફ્રિકન સિંહ ત્યાંના જંગલો છોડી રહ્યા હતા . કારણ કે, વધતી વસ્તી દ્વારા તેમનો શિકાર થવા લાગ્યો અને આઝાદી ઓછી મળતી હોવાનું માનવામાં આવે છે. વર્તમાન સમયમાં ગણ્યા સિંહોની સંખ્યા આફ્રિકાના તંજાનીયામાં રહે છે. જે સમગ્ર દુનિયાના આશરે 40% છે. આટલા વર્ષોથી સિંહ ઘણી જગ્યાએ રહી ચૂક્યા છે. પરંતુ આજે જે વિસ્તારોમાં સિંહ વધુ જોવા મળે છે તે જ વિસ્તાર એના શરીરને અનુકૂળ છે તેવું સાબિત થાય છે. અને હાલ 3000 જેટલા સિંહોની સંખ્યા આફ્રિકામાં સ્થાયી છે. જે જગ્યા અને વાતાવરણ તેની પ્રકૃતિ મુજબનું છે ત્યાં જ રહેવાનું વધુ પસંદ કરે છે . આફ્રિકન નર સિંહનો વજન 140 k.g થી 225 k.g . હોય છે. જ્યારે માદા આફ્રિકન સિંહનો વજન 150 k.g ની આસપાસ હોય છે. આફ્રિકન સિંહના ગરદનના વાળની ઘટા ખૂબ ઘેઘૂર હોય છે , ભૂરા રંગના વાળ હોય છે. એશિયાઈ સિંહની જેમ પેટ પર ફેટ નથી હોતી . આ સિંહ એશિયાઈ સિંહ કરતા વધુ ખૂંખાર હોય છે. આફ્રિકન સિંહો માટે શિકારના ઘણા વિકલ્પો હોય અને વળી જુંડમાં ફરતા હોવાથી તે મોટા મોટા પ્રાણીઓ નો જ શિકાર કરે જેમાં હાથી, ઝીબ્રા , જંગલી ભેંસ નો સાથે મળીને શિકાર કરે છે અને સૌ પ્રથમ તેને નર સિંહ ખાય છે. ત્યાર બધા તેના પરિવારના સભ્યો ખાય છે. અને એકલા હોય ત્યારે કૂતરા કે શિયાળ અથવા પક્ષીઓનો શિકાર કરે છે.

હવે વાત કરું એશિયાઈ સિંહોની તો વિચારવા જેવી એ બાબત છે કે, તે ભારતના માત્ર એક ગીર નેશનલ પાર્કમાં જ રહે છે . બીજે ક્યાંય પણ જોવા નથી મળતા કારણ કે, ગુજરાતનો આ એક માત્ર વિસ્તાર આફ્રિકાના જંગલોને મળતો આવે છે .અને શુષ્ક વિસ્તાર હોવાથી

સિંહને આ જગ્યા વધુ યોગ્ય લાગે છે તેમના રહેવ માટે અને જંગલો કરતા પણ સિંહ ખુલ્લી જગ્યામાં વધુ રહેવાનું પસંદ કરે છે. અન્ય વિસ્તારોમાં રહેવા અને શિકાર માટે ઘણી મૂશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડે છે. આજે એશિયાઈ સિંહની સંખ્યા 4000 જેટલી છે. એશિયાઈ નર સિંહનો વજન 150 k.g. . થી 200 k.g જેટલો હોય. જ્યારે માદા એશિયાઈ સિંહનો વજન 110 k.g. થી 150 k.g જેટલો હોય છે. એશિયાઈ સિંહોના ગરદનના વાળની ઘટા ઓછા પ્રમાણમાં હોય છે વાળનો રંગ સંતરી જેવો હોય. એશિયાઈ સિંહોના પેટ પર ફેટ જોવા મળે છે અને તેના આધારે સિંહણ તેના તરફ આકર્ષિત થાય છે અને એપ્રિસિયેટ કરે છે. આપ સૌને એવું લાગતું હશે કે એશિયાઈ સિંહો એટલે એશિયામાં જન્મેલા પરંતુ એવું બિલકુલ નથી. જૈવ વૈજ્ઞાનિકોના અભ્યાસો બાદ એવું જણાયું કે એશિયાઈ સિંહોનો જન્મ પણ આફ્રિકા જ થયો હતો પરંતુ ત્યાંથી ધીમે ધીમે એશિયા તરફ આગળ વધવા લાગ્યાં . જે સૌ પ્રથમ પર્સિયા, પ્રોટોનીયા, બલુચિસ્તાનમાં પણ જોવા મળતા અને આજે માત્ર ભારતના ગુજરાત રાજ્યમાં ગીર નેશનલ પાર્કમાં જ જોવા મળે છે. તે વિસ્તાર એનાં માટે પરફેક્ટ છે એવું કહી શકાય. એશિયાઈ સિંહોના શિકાર માટે ઓછા વિકલ્પો હોય અને તેના માટે માત્ર નીલ

TYPES OF LIONS

ગાય, વાછરડા, કે ભેંસ, જેવા પ્રાણીઓ જ ખોરાકમાં મળે છે.

સિંહ મુખ્ય રીતે પરિવારમાં જ રહેતા હોય છે. શિકાર કરવા માટે માદા સિંહ પર વધુ જવાબદારી હોય છે આમ, સિંહ સવારે અથવા તો શિકાર કાર્ય બાદ

સક્રિય સ્થિતિમાં જોવા મળે છે. નહિતર આરામ જ કરે છે. અને જો રાતે ભટકતા જોવા મળે તો તે શિકારની શોધમાં હોય છે તેવું માનવામાં આવે છે. સિંહની સૂર્યોદય બાદ એક કલાક પછી ગર્જના થાય છે. અને સિંહની ગર્જના અંદાજિત 8 k..m સુધી દૂર સંભળાય છે. જંગલોમાં રહેવું એ તેને પસંદ નથી આવતું એ ખુલ્લી જગ્યામાં જ રહે છે જેથી શિકાર સરળતાથી કરી શકે.

સિંહોની મુખ્ય 7 પ્રજાતિ છે જેમાં 1. કટંગા સિંહ 2. કોંગો સિંહ 3. ટ્રાન્સવાલ સિંહ 4. બાર્બરી સિંહ 5. એશિયાઈ સિંહ 6. પશ્ચિમી આફ્રિકી સિંહ 7. ભયંકર સિંહ આ મુખ્ય સાત પ્રકારની સિંહોની પ્રજાતિ જોવા મળતી. જેમાંથી આજે માત્ર એશિયાઈ સિંહની એક પ્રજાતિ જીવિત છે, તેને પેંથેરા લીઓ નામ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. તેમાં પણ 1.બેરિગિયન સિંહ 2. અમેરિકન સિંહ 3.યુરોપિયન સિંહની પ્રજાતિઓ લુપ્ત થતી જાય છે. જૂજ સંખ્યામાં ગણ્યા ગાંઠ્યા સંખ્યામાં જ તેમનું અસ્તિત્વ રહ્યું છે.

લુપ્ત થતી સિંહોની મુખ્ય ચાર પ્રજાતિ છે . જેમાં 1. કાળો સિંહ 2. ગુફા સિંહ.3. આદિમ સિંહ.4. અમેરિકન સિંહ. આ સિવાય પણ અન્ય ઘણી પ્રજાતિઓ લુપ્ત થતી જાય છે, એક સમય એવો હતો જ્યારે સિંહને રાષ્ટ્રીય પ્રાણીનો દરજ્જો મળ્યો હતો. પરંતુ સમય જતાં વાઘની સંખ્યા ઘટવા લાગી, તેની પ્રજાતિ લુપ્ત થવાના આળે ગાળે હતી માટે સરકાર દ્વારા રાષ્ટ્રીય પ્રાણીનો દરજ્જો વાઘને સોંપવામાં આવ્યો હતો.આધુનિક સમયમાં તમે જુઓ તો લાગશે કે ભવિષ્યમાં માનવી પોતાના પરાક્રમો ભજવી અને દુનિયાની ઉથલપાથલ કરશે ત્યારે આ સિંહોની સંખ્યામાં હજુ પણ ઘટાડો થશે એવા ઝેંધાણ મળે છે.

shiyanihemali41@gmail.com

Image Source : Web/Internet

આર.આર શેઠ દ્વારા પ્રકાશિત તેમજ લેખિકા શ્રીમતી જિજ્ઞાશા પટેલ લિખિત 'પોશીના The Reflection' સાબરકાંઠા જિલ્લામાં આવેલ પોશીના તાલુકા ઉપર લખાયેલું પ્રથમ પુસ્તક છે. જેમાં લેખિકા શ્રીમતી જિજ્ઞાશા એ ત્યાંનાં આદિવાસી જનજાતિ જીવન તેમજ અનેરા પ્રવાસ સાથે સાથે એક પ્રેમકથાનું રોમાંચક વર્ણન કરી આ પુસ્તકને એકી બેઠકે વાંચવા પ્રેરિત કરે તેવું લખ્યું છે. ગુજરાતમાં આવેલું આવું અનેરું રમણીય સ્થળ ગુજરાત ટુરિઝમનાં ધ્યાનમાં આવે અને સરસ રીતે ડેવલોપ થાય તો ત્યાંનાં લોકોનો આર્થિક અને સામાજિક વિકાસ થાય એવી લાગણીથી આ પુસ્તક લખાયું છે તો સર્વે વાંચકોને આ બુક ખરીદવા આગ્રહ છે.

પુસ્તક મેળવવા આપ સંપર્ક કરો:
મેહુલભાઈ વઢવાણા : M : 9624047356
ડૉ. પરિમલ મદલાણી : M : 9601373369

આ પુસ્તક Amazon, Flipkart & RR Sheth ની વેબસાઈટ પર પણ ઉપલબ્ધ છે.
Insta Page : @author.jignasha
Email: jigna.sunil27@gmail.com

જાગૃતિ કૈલા 'ઉર્જા'
મોરબી

માંસાહાર અને સજીવ સૃષ્ટિ

જિં દગી જીવવા માટે દરેક સજીવને હવા પાણી અને ખોરાકની જરૂર છે. ખોરાક તરીકે માણસ માટે અલગ અલગ પસંદગીનો અવકાશ રહે છે. ફક્ત સલાડ કે ફ્રુટ જ્યુસ થી ભૂખ સંતોષી શકાય છે તો કોઈ અન્ન નો ઉપયોગ કરતાં શાકાહારી લોકો પણ પોતાનું ગુજરાન ચલાવે છે એમાં પણ ઘણા લોકો કંદમૂળ પણ ત્યજી પોતાનું જીવન આરામદાયક રીતે જીવે છે તો અમુક લોકો માંસાહારને પણ પોતાના ખોરાકમાં સ્થાન આપે છે.

સવાલ એ છે કે શું માંસાહાર જરૂરી છે? માંસાહાર કરવાની જરૂર શું છે? શાકાહારી ખોરાક જીવન જીવવા પર્યાપ્ત છે. અમુક લોકો એવું વિચારે છે કે માંસાહાર આરોગ્યની દ્રષ્ટિએ ખૂબ સારો છે. ભરપૂર માત્રામાં પ્રોટીન અને ચરબી હોય છે. જે શરીરને ગરમી અને શક્તિ આપે છે. વજન વધારવા માટે માંસાહાર શ્રેષ્ઠ આહાર છે એવી

“જિંદગી જીવવા જરૂરી છે સારો આહાર, વિહાર.
જેવો લેશો આહાર એવો જ રહેશે આપનો વ્યવહાર”

માન્યતા લોકોના માનસપટ પર હોય છે. જે સદંતર ભૂલ ભરેલી છે.

અમૂક મૂલ્યાંકન ધ્યાનમાં લેતાં આશરે

ઈંડામાં 157 કેલરી/100 ગ્રામ

માંસમાં 187 કેલરી/ 100 ગ્રામ

માછલીમાં 147 કેલરી/ 100 ગ્રામ

ના સંદર્ભમાં લગભગ,

સૂર્યમુખીના બીજમાં 578 કેલરી/100

ગ્રામ

બ્રેડમાં 239 કેલરી/100 ગ્રામ

ચોખામાં 323 કેલરી/100 ગ્રામ જોવા મળે છે.

આતો થોડું જ રિસર્ચ આપ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે. જે જોતાં ખ્યાલ આવે છે કે માંસાહાર વજન વધારવા કે હુષ્ટ પુષ્ટ શરીર બનાવવા જરૂરી નથી.

માંસાહાર આરોગ્ય માટે પણ ખતરો વધારે છે. માંસાહાર આહારમાં વધુ લેવાતા કોલેસ્ટ્રોલ વધે છે જેને કારણે રુધિર રુધિરવાહિનીઓમાં આગળ જતાં અટકે છે અને હાર્ટ એટેક નો ખતરો વધે છે.

હમણાં જ કરવામાં આવેલ પરિક્ષણ મુજબ માંસાહાર કરનારને કેન્સર રોગનો ભય 80 જ્યારે શાકાહારી માટે 50% રહે છે. આ ઉપરાંત વજન વધતાં પગના દુખાવા, કમરના દુખાવા વધુ જોવા મળે છે. વ્યક્તિ આળસુ બને છે અને 'અન્ન તેવો ઓડકાર' કહેવત મુજબ માંસાહારી કોષિત સ્વભાવ વાળો બને છે.

માંસાહાર આર્થિક રીતે પણ ગરીબ કે મધ્યમ વર્ગના લોકો માટે દુર્લભ છે.

માંસાહાર પસંદ કરનાર એવું કહે કે આદિમાનવ ખોરાક તરીકે માંસ ખાતો તો હવે કેમ નહીં! પણ આદિમાનવ સતત પગપાળા મુસાફરી કરતો એટલે કેલરી બળી જતી અને ખોરાક તરીકે એની પાસે વિકલ્પ પણ નહોતા જ્યારે આજના માનવ પાસે અઢળક વિકલ્પ છે. વળી જ્યાં ઠંડીનું પ્રમાણ વધુ હોય ત્યાં અન્ય વિકલ્પના અવેજમાં માંસાહાર લેવો પડે તો ઠીક છે પણ પ્રયત્ન શાકાહાર માટે જ હોવા જોઈએ. વળી, ઘણા એવી દલીલ કરે છે કે સૃષ્ટિમાં સમતુલન જાળવવા માંસાહાર કરવો જોઈએ તો એમના માટે કુદરત જ પર્યાપ્ત છે. નાના જંતુઓનો પક્ષીઓ ખોરાક તરીકે ઉપયોગ કરે છે. કોઈ જંતુઓ આયુષ્ય જ ઓછું હોય છે એ આપોઆપ જ મૃત્યુ પામે છે. મોટા જંગલી પ્રાણીઓ પણ શિકાર કરે છે. તો સમતોલન આપોઆપ રહે છે.

માંસાહારને કારણે બર્ડ ફ્લુ જેવી બીમારી થાય છે જે મૃત્યુ માટે કારણભૂત બને છે.

માંસાહારનો વપરાશ જો વધતો રહેશે તો પ્રાણી અકાળે મૃત્યુ પામશે. અમુક પ્રાણીઓ નાશવંત થશે અને અન્ય માંસાહારી પ્રાણીઓ માટે પણ આહાર તરીકે સમસ્યા સર્જાશે.

iagukaila6@gmail.com

Image Source : Web/Internet

સાંભળતા
રહો

યુ-ટ્યુબ પર
ગુજરાતી
ફવિતા.

વાર્તાઓ અને
જ્ઞાનસભર
માહિતીઓ...

અરુણ આર. જાદવ 'અદ્રશ્ય'
ધંધુકા

આપણે પ્રકૃતિને સાચવીશું તો પ્રકૃતિ આપણને સાચવશે

ધી રજ નામનો શબ્દ જ લગભગ આપણી ડીક્ષનરીમાંથી નીકળી ગયો હોય એવું લાગી રહ્યું છે. દરેક કામ ઝડપથી થવું જોઈએ એવી આપણે આશા રાખીએ છીએ. આપણામાં રાહ જોવાની આતુરતા દિવસેને દિવસે ઘટતી જાય છે, એની સાથે દૈનિક જીવન પણ ઝડપી બનતું ગયું અને ઝડપની નીપજ તરીકે આવેલી અણધારી આફતની આપણે કલ્પના પણ કરી નહોતી. દિવસે ને દિવસે વધતા જતા કેન્સરના કેસ અને અન્ય રોગોના આંકડા આપણને હજી થોભી જવા કહે છે, પણ થોભવું ક્યાં?

વિશ્વની સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતો દેશ ભારત છે. વસ્તી સતત વધતી જાય છે, જ્યારે એની સામે ખેતીલાયક જમીન તેટલી જ છે. એટલે ઓછા સમયમાં વધારે પાકનું ઉત્પાદન ન કરીએ તો ભારતમાં અનાજની ગંભીર સમસ્યા સર્જાય. ભારત એક ખેતીપ્રધાન દેશ છે, જેમાં મોટાભાગના લોકો ખેતીના વ્યવસાય સાથે સંકળાયેલા છે. અત્યારના સમયમાં વિકસતી જતી ટેકનોલોજીને અનુરૂપ ખેડૂત એક વર્ષમાં બે કરતાં વધારે પાક લેતો થઈ ગયો છે.

પાકને ઝડપથી ઉછેર કરવા તે ખેતરની અંદર જરૂરિયાત કરતા વધારે પ્રમાણમાં રાસાયણિક દવા અને નીંદણ નાશક દવાનો છંટકાવ કરે છે. જેથી આ રાસાયણિક દવાઓ પાંદડાઓ ઉપર પડે અને એની સાથે સાથે જમીનમાં પણ ભળે છે, જેથી જમીન અને તેમાં ઉગાવેલ પાક પણ દવાથી ઝેરી બને છે. અનાજમાં ભળેલું રસાયણ મનુષ્યના ખોરાકમાં સ્થાન પામે છે, અને રોજ થોડા ઘણા પ્રમાણમાં શરીરની અંદર દાખલ થાય છે. લાંબા સમયે આના પરિણામ સ્વરૂપે કેન્સર કે અન્ય ભયાનક રોગ થવાની શરૂઆત થાય છે!

1. વધુ રાસાયણિક દવાનો છંટકાવએ પ્રાણીઓ કે નાના જીવો માટે હાનિકારક છે !

વધારે પડતા રાસાયણિક દવાના છંટકાવને લીધે ખેતરમાં અન્ય કોઈ જીવજંતુ વધારે પ્રમાણમાં જોવા મળતું નથી. જમીન જ આપણે રાસાયણિક દવાઓ છાટીને એટલી બધી ઝેરી કરી દીધી છે, કે અન્ય જીવજંતુ પોતાના શરીરને કે પોતાનું અસ્તિત્વ ટકાવી રાખવા માટે અનુકૂળ નથી. વીંછી, સાપ કે અળસીયા જેવા જીવોનું પ્રમાણ દિવસેને દિવસે ઘટતું

ગયું છે, અને અત્યારે સાવ નહિવત થઈ ગયું છે. વીંછીનો મુખ્ય ખોરાક માટી છે, હવે માટીમાં જ રસાયણ ભળેલું હોવાથી વીંછી જેવા જીવો પોતાનું અસ્તિત્વ ટકાવી શકતા નથી અને અંતે તેઓ મૃત્યુ પામે છે. અળસિયાનો પણ મુખ્યત્વે ખોરાક માટી છે, તેમની હગારને આપણે અળસિયાના ખાતર તરીકે ઓળખીએ છીએ. જમીનમાં અળસિયાનું જેમ પ્રમાણ વધુ એમ જમીન વધુ પોચી બને છે, ઉપરાંત ફળદ્રુપ પણ બને છે.. જમીનનું બંધારણ રાસાયણિક દવાના છંટકાવને લીધે

વધારે પ્રમાણમાં પ્રદૂષિત થઈ ગયું છે, જેથી અળસીયા જમીનમાં જોવા મળતા નથી. સાપને ખેડૂત મિત્ર તરીકે ઓળખીએ છીએ. છતાં અત્યારે ખેતરમાં સાપ પણ જોવા મળતા નથી. જેનું મુખ્ય કારણ રાસાયણિક દવાનો છંટકાવ છે. સાપ જેવા પ્રાણીઓ પેટ પર સરકીને ચાલે છે, તેમની ચામડી

એટલી બધી કોમળ હોય છે. જે રસાયણ યુક્ત બનેલી જમીન સાથે અનુકૂળતા સાધી શકતા નથી અને પરિણામે આવી જમીનને છોડીને દૂર જતા રહે છે. હવે જમીન જ એટલી બધી પ્રદૂષિત છે, એટલે સાપ પોતાનું અસ્તિત્વ ટકાવી રાખવા માટે નજીકના ગામડામાં પોતાનું આશ્રય સ્થાન બનાવે છે, ક્યારેક કોઈના ઘરમાંથી નીકળી આવે છે, તો ક્યારેક સોસાયટીમાંથી નીકળી આવે છે. કેટલાક લોકોની ખરાબ માનસિકતા ને લીધે એમને પકડીને જંગલમાં મૂકવાની જગ્યાએ એમને મારી નાખવામાં આવે છે. આવી રીતે દિવસે ને દિવસે સાપ જેવા જીવોનું પણ જીવન ટૂંકાયું છે

2. રસાયણ યુક્ત જમીન જળને પણ પ્રદૂષિત કરે છે

ચોમાસાની ઋતુ દરમિયાન વરસતા વરસાદનું પાણી એ જમીન પરથી પસાર થાય છે ત્યારે તેમાં રહેલા રસાયણને પોતાની સાથે વહાવીને તળાવ કે નદી જેવા નાના જળાશયોમાં પહોંચે છે, જે જળ પ્રદૂષણનું કારણ બને છે. પાણી સાથે વહીને આવેલું રસાયણ હવે

જળાશયમાં ભળે છે. જળાશયમાં રહેલા પાણીની PH (પોટેન્શિયલ ઓફ હાઈડ્રોજન) 7 કરતાં ઓછી થઈ જાય છે, પરિણામે પાણી એસિડિક બને છે. જેને લીધે તેમાં રહેલા જળચર જીવોનું અસ્તિત્વ જોખમાય છે. અન્ય નાના જળચર જીવો તરત જ મૃત્યુ પામે છે કેટલાક મોટા જળચર જીવો કે જેનો ખોરાક નાના જળચર જીવો હોય છે, નાના જળચર જીવો મૃત્યુ પામવાને લીધે તેમની આહાર શૃંખલા તૂટે છે, અને તેમનું નિવસનતંત્ર જોખમાય છે.

આટલી બધી રાસાયણિક દવાના છંટકાવને લીધે પ્રાણીઓ કે નાના જીવો પર અસર તો થઈ છે, તેની સાથો-સાથ મનુષ્યના જીવન પર પણ તેની ગંભીર અસર આજકાલ જોવા મળી રહી છે. કેન્સરના કેસોનું

પ્રમાણ હવે ગામડા કે શહેરમાં સતત વધી રહ્યું છે. વધતા જતા આ રોગોના આંકડા પાછળનું કારણ ક્યાંક આપણે જ હોઈએ એવું લાગી રહ્યું છે. જો આપણે અત્યારે જ આવી રસાયણ યુક્ત ખેતીની પદ્ધતિમાં ફેરફાર નહીં કરીએ તો આવનારા સમયમાં આના કરતા પણ ભયાનક પરિસ્થિતિ સર્જાઈ શકે છે. તેમાં શંકા ને સ્થાન નથી. આપણે જ આપણી પ્રકૃતિના ભક્ષક બન્યા છીએ.

કેવી રીતે આપણે પ્રકૃતિને મદદરૂપ થઈ શકીએ.

1. રાસાયણિક દવાનો છંટકાવ ટાળીએ.
2. જે લોકો રાસાયણિક દવાનો વધારે પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરે છે તેમને આ બાબતે જાગૃત કરીએ.
3. પ્રાકૃતિક ખેતી તરફ વળીએ.
4. ખેતરમાં છાણીયા ખાતરનો વધારે ઉપયોગ કરીએ.
5. અળસિયાના ખાતરનો ઉપયોગ કરીએ.
6. ગૌમૂત્રનો ઉપયોગ કરીએ.

jadavarun123@gmail.com

Image Source : Web/Internet

કામાક્ષી દિનેશગર ગોસ્વામી 'સંપન્ન'

માધાપર, ભુજ-કચ્છ

સનાતન સંસ્કૃતિમાં પૂજાતા પશુ, પક્ષી, પ્રાણીઓ

વૈજ્ઞાનિક કારણો તથા પૌરાણિક વાર્તાઓ અને માન્યતાઓ

આપણે વર્ષો થી આપણા વડીલો પાસેથી સાંભળતા આવીએ છીએ કે આપણી પુસ્તકો અને ઇતિહાસ આપણને વિવિધ-વિવિધ રીતે ધાર્મિક અને ધર્મ વિષયક માહિતી આપતા હોય છે. જ્યાં ભારત એ એક બિનસાંપ્રદાયિક દેશ હોવા છતાં અહિં સનાતન ધર્મ પ્રચુર જોવા મળે છે. સનાતન ધર્મ કે જેને આપણે હિન્દુ તરીકે સંબોધિત કરીએ છીએ, પણ વાસ્તવમાં હિંદુ, અર્થાત્ હિંદ ભૂમિ પર વસનારા તમામ વ્યક્તિ કે જે સનાતની હોય મુસ્લિમ હોય શીખ હોય કે ઈસાઈ હોય દરેક ને હિન્દુ કહેવાય છે. જેમાં સનાતન એક ધર્મ છે.

સનાતન ધર્મ પુરાતન કાળથી વિવિધ વાદથી સંકળાયેલો છે. જ્યાં એકેશ્વરવાદ, નિરાકારવાદ, મૂર્તિપૂજા, પ્રાણીપૂજા જોવા

મળે છે. દરેક વ્યક્તિ પોતાની આસ્થા પ્રમાણે પોતાની આધ્યાત્મિકતાને પ્રગટ કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.

અહિં સનાતન ધર્મમાં પ્રાણી પૂજાની સવિશેષ વાત કરીએ તો, આપણે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે પશુ પક્ષીઓની પૂજા કરિયે છીએ. જેને આપણે ભગવાનનું સ્વરૂપ કે વાહન માનીએ છીએ. તો આપણે એમના તથ્યો વાર્તાઓ માન્યતાઓ અને વૈજ્ઞાનિક કારણો પર જઈએ તો

સૌપ્રથમ આપણે પ્રથમ પૂજ્ય ગણેશજીથી આપણી માહિતી ના શ્રી ગણેશ કરીએ. કે જે ગજાનન, ગજકર્ણ, કે ગજમુખાના નામે ઓળખાય છે. આપણે સૌ તેમના જન્મની કથા અને ગજમુખા હોવા પાછળનું કારણ જાણીએ છીએ. 'પરંતુ હાથી જ શા માટે?' આપણને ઘણી

વખત આવો વિચાર આવ્યો હશે.

તો તેના ઉત્તર શિવ પુરાણમાં મળે છે, કે હાથી મૂળ ભારતીય એવા દ્રવિડોનો પરિવહન અને અને આજીવિકા માટે મદદરૂપ થતું પ્રાણી છે અને તેનો આભાર માનવા તેમને પૂજવામાં પણ આવે છે. તો શિવપુરાણ અનુસાર હાથીના તમામ અંગ એક સંદેશ આપે છે. જેમ કે , તેના કાન સુપડા જેવા હોય છે, જેમ સુપડા અનાજ રાખે અને કચરો બહાર ફેંકે એમ આપણે પણ સારી વાતો ગ્રહણ કરી નકારાત્મક વાતો ગ્રહણ ન કરવી જોઈએ. તેના જેમ શક્તિ અર્જિત કરવી અમે સત્કાર્ય માં તેનો પ્રયોગ કરવો. તો અન્ય ધર્મગ્રંથોમાં વિવિધ પ્રકારના હાથીનો ઉલ્લેખ છે. સમુદ્રમંથનમાંથી મળેલ ઈંદ્રનો ઐરાવત, શ્રીમદ્ ભાગવતમાં વર્ણિત ગજેંદ્ર મોક્ષ કથા, શિવપુરાણ માં વર્ણિત ગજાનન જન્મ ગાથા વગેરે.. જ્યારે તે મૃત્યુ પામતા ત્યારે તેના શરીર ને દફન કરાતું અને તેના દાંત નો શૃંગારમાં ઉપયોગ થતો પરંતુ, સમયાંતરે હાથી નો શિકાર વધતા તેમના પૂજન પર વધારે ભાર મૂકવામાં આવ્યો

ત્યારબાદ આપણે આપણી માતા સમાન ગૌ માતાની વાત કરીએ તો, મહાભારત અનુશાસન પર્વમાં તેમની મહત્તાને વર્ણવતો એક શ્લોક છે.

“ગા વૈ પશ્યાંયહં નિત્યં ગાવઃ પશ્યન્તુ મા સદા |

ગાવોસ્માકં વયં તાસાં યતો ગાવસ્તો વયમ્ ||”

અર્થાત્ હું સદૈવ ગાયના દર્શન કરું અને તેની કૃપાદષ્ટિ સદૈવ મારા પર બની રહે. ગાય આપણી છે અને આપણે તેના. જ્યાં ગાય વસે ત્યાં હું નિવાસ કરીશ, કારણ કે ગાય છે તો આપણે છીએ.

આની જેમ અન્ય ધર્મગ્રંથોમાં પણ ગાયની મહત્તાના અઢળક ઉલ્લેખો મળે છે. કહેવાય છે કે ૩૩ કોટિ દેવતા વાસ કરે છે. અને તેના જન્મ અર્થે કથાઓ પણ છે. જ્યાં તેને સમુદ્રમંથનમાં પ્રાપ્ત થયેલ રત્ન મનાય છે. તેને ગાય, ગૌ, ધેનુ, કામધેનુ વગેરે કહેવાય છે. તેની વૈજ્ઞાનિક મહત્તા જાણીએ તો..

સૌ પ્રથમ તેના પૂજનનું મૂળ કારણ છે કે તેના શરીરમાં સૂર્ય નાડી હોય છે જે ખૂબજ શક્તિશાળી હોય

છે. જે અન્ય પ્રાણીમાં હોતી નથી. તેથી તેની આસપાસ સદૈવ સકારાત્મક ઊર્જા રહેલી હોય છે. તથા અન્ય એક મહત્વ પંચગવ્યનું છે. દૂધ, દહીં, ઘી, ગૌ મૂત્ર અને છાણ આ પાંચેય સર્વોત્તમ ઔષધિ ગણાય છે. ગાય એકમાત્ર એવું પ્રાણી છે જે શ્વાસમાં ઓક્સિજન લે છે અને ઉચ્છવાસ દ્વારા ઓક્સિજન જ બહાર કાઢે છે. આમ ગાયને આપણા ધર્મમાં મહત્વનું સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.

હવે જો શિવમંદિરની વાત કરીએ તો આપણે સૌએ ત્યાં ૩ પ્રાણી મુર્તિસ્વરૂપે જોયેલ હશે. નંદી(આખલો), કચ્છપ (કાયબો) , સર્પ (સાપ).

નંદીને આપણા શાસ્ત્રોમાં ધર્મનું પ્રતીક મનાય છે. તેના ચાર પગ ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષનું પ્રતીક છે. નંદીજીની ભક્તમાંથી શિવજીના વાહન બનવાની કથા આપણે સૌએ સાંભળી હશે. નંદી હમેશાં શિવલિંગ સામે દૃષ્ટિ કરીને જોતાં હોય એવું લાગે છે. આપણે પણ આપણા આરાધ્ય પ્રત્યે મગ્ન રહેવું જોઈએ. આ ઉપરાંત નંદી આપણા સામાજિક જીવનમાં પરિવહન તથા આજીવિકા માટે ઉપયોગી છે. ભારત એ પહેલે પહેલેથી કૃષિપ્રધાન દેશ છે. પહેલાના સમયમાં હળ જોતરવા ઉપયોગ થતો.

હવે કચ્છપ એટલે કે કાયબો તેને પ્રતિકાત્મક રીતે આધ્યાત્મને સર્વોચ્ચ સ્તરે પહોંચાડવાના માર્ગ રૂપ ગણાવાય છે. જેમ ભયનો અનુભવ થતાં જ તે પોતાના અંગો તેના કઠણ ભાગમાં સમેટી લે છે. તેવી જ રીતે આપણે પણ આપણી ઈંદ્રિયો પર સંયમ રાખવો જોઈએ. કાયબાને સ્થિરતાનું પ્રતીક પણ માનવામાં આવે છે. તેને વાસ્તુશાસ્ત્રમાં પણ અતિશુભ મનાય છે. જે મનને શાંત અને સ્થિર કરે છે. ભગવાન વિષ્ણુના દશાવતારમાં નો બીજો અવતાર પણ છે , કે જેના લીધે સમુદ્રમંથન શક્ય બન્યું.

શિવજીના ગળામાં વીંટાયેલ સાપ કે જેનો ઉદ્ભવ દેવી કદુ અને ઋષિ કશ્યપ દ્વારા થયો છે. કશ્યપ ઋષિ એ વરદાન માંગવાનું કહ્યું ત્યારે દેવી કદુ એ ૧૦૦૦ પરાક્રમી અને શક્તિશાળી પુત્રોની માતા બનવાનું વરદાન માંગ્યું તેમાં શેષનાગ જેષ્ઠ અને શક્તિશાળી હતા પણ તેમણે ભગવાન વિષ્ણુનું શરણ સ્વીકાર્યું. તથા વાસુકીને તેની ભક્તિના ફળ સ્વરૂપે શિવજી એ તેને ગળામાં હાર

સ્વરૂપે સ્વીકાર કર્યો. આપણા પુરાણમાં આવી ઘણી કથાઓનું અસ્તિત્વ છે. જેમ કે કાલિયાદમન, ઈન્દ્રપ્રસ્થના નાગની કથા, જન્મેજયનો સર્પમેઘ યજ્ઞ વગેરે ખૂબ પ્રસિદ્ધ છે.

આ નાગના પૂજનનું વૈજ્ઞાનિક કારણ જોઈએ તો તે આ પ્રકૃતિની આહારકળી છે. સાપ ખેતરમાં ઉંદર જેવા નાના મોટા જીવ કે જે પાકને નુકસાન પહોંચાડે છે. તેને ખાઈને પાકનું રક્ષણ કરે છે, આથી તેણે પ્રાદેશિક ભાષામાં ખેતરપાળ અથવા ક્ષેત્રપાળ કહે છે.

હવે વાત કરીએ શિવજીના પત્નીમાં શક્તિમાં પાર્વતી જગત જનની આદ્યશક્તિ પરામ્બા જગદંબિકાની જેમના અલગ અલગ સ્વરૂપમાં અલગ અલગ વાહન છે. તેમાંથી એક સિંહ છે. જે શક્તિનું પ્રતીક છે. માતાજીની શક્તિ અને ઊર્જાને દર્શાવે છે. એવી દંતકથા છે કે સિંહનો શિકાર વધતો ગયો તેથી સિંહના ભયના કારણે અને તેના રક્ષણાર્થે દેવી તેમને આશ્રય આપે છે અને પોતાનું વાહન બનાવે છે. તથા ભગવાન

Narasimha, 5th century, Ramtek Kevala Narasimha temple.

વિષ્ણુનો ત્રીજો અવતાર પણ એવો જ છે. જેને નૃસિંહ અવતાર પણ કહેવાય છે.

નવદુર્ગાના સ્વરૂપોમાં શૈલપુત્રીનું વાહન ગાય, માં ચંદ્રધન્તા અને માં કુષ્માન્ડાનું વાહન વાઘ, માં સ્કંદમાતા અને માં કાત્યાયનીનું વાહન સિંહ, માં કાલરાત્રિનું વાહન ગધેડો, તથા માં મહાગૌરીનું વાહન ગાય છે. આમ માં શક્તિ ના દરેક વાહન તેમની પ્રકૃતિને પ્રગટ કરે છે.

હવે, જો વાત ભગવાન શ્રી હરિ વિષ્ણુ નારાયણની કરીએ તો તેમનું વાહન ગરુડ છે. તથા તેઓ ક્ષીરસાગરમાં જે શય્યા પર બિરાજમાન છે, તે શેષશય્યા છે. આમ તો સર્પ અને ગરુડ વચ્ચે બહુજ વેરી સંબંધ છે. છતાં અહિં ભગવાનના શરણમાં બંને ના સુખદ સંબંધો છે. અહિં ગરુડ એ શુદ્ધ ભક્તિભાવનું પ્રતીક છે. જ્યાં શેષનાગ પણ ભક્તિ, ક્ષમતા અને શક્તિનું પ્રતીક છે. ગરુડ પણ આહારકડી નો જ એક ભાગ છે.

આ સિવાય અન્ય પ્રાણીઓ કે જે સનાતન ધર્મમાં પૂજાય છે. જેમ કે હંસ માં સરસ્વતીનું વાહન છે. શ્વાન એ શ્રી કાલ ભૈરવનું વાહન છે. કાગડો શનિદેવનું વાહન છે. મોર કાર્તિકેયનું વાહન છે. પોપટ કામાક્ષી દેવીનું વાહન છે. ઘોડો સૂર્યદેવનું વાહન છે.

આ રીતે આપણા ધર્મમાં ન માત્ર પૂજન ભાવ પણ એક પ્રતીક અને વૈજ્ઞાનિક કારણો સહિત સ્થાન પામ્યા છે. તેથી આપણે પણ આ સંસ્કૃતિ ને જાળવી રાખીએ તેવી આપણી ફરજ છે.

સંદર્ભ: શ્રીમદ્ દેવી ભાગવત, શ્રી શિવ પુરાણ, શ્રી પદ્મ પુરાણ, શ્રી ગરુડ પુરાણ, શ્રી મહાભારત, શ્રી રામાયણ, ઈન્ટરનેટ, સમાચારપત્ર

kamakshikdg@gmail.com

Image Source : Web/Internet

તેજસ વિશ્વકર્મા
મહેસાણા

જોખમમાં સમુદ્ર તથા સમુદ્રી જીવો: વ્હેલ

હાલના
સમયમાં

સમગ્ર જીવસૃષ્ટિ ઉપર તમામ જીવોમાં સૌથી વધુ જોખમ જે જીવ ઉપર હોય તો તે વ્હેલ છે. આજ નાં યુગનો કાળા માથાનો માનવી પોતાનો અંગત સ્વાર્થ પૂરો કરવા એટલી હદે પહોંચ્યો છે કે તે નિર્દોષ અને નિરુપદ્રવી પ્રાણી ની કેટલી નિર્દય રીતે હત્યા કરે છે. તે જાણવા ચાલો એક ડૂબકી સમુદ્રજીવ વ્હેલ સાથે પણ મારી લઈએ!!!

આજથી પાંચ કરોડ વર્ષ પહેલાં જેના આદિ પૂર્વજો ઉદ્ભવ્યા એ નિર્દોષ અને નિરુપદ્રવી પ્રાણીની કેવી રીતે નિર્દય હત્યા કરવામાં આવે છે. તે જાણીને નવાઈ લાગશે?? આ લેખ વાંચીને તમારા શરીરની રુવાટી ઉભીના થઈ જાય તો જ નવાઈ!!

સમુદ્રમાં કોઈ એક જીવ તો છે જ નહીં. કેટલાય અસંખ્ય જીવો છે. પણ સૌથી વધુ જોખમ જેના ઉપર હોય

અને સૌથી વધુ ઘાતકી રીતે હત્યા થતી હોય તો તેઓ એક જ જીવ છે અને તે છે "સમુદ્રી વ્હેલ".

1946 ની સાલમાં રચાયેલા International Whaling Commission (IWC) સંગઠન દરિયાઈ વહેલના વ્યાપારી ધોરણે કરતા શિકાર પર 1986 માં પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો. પરંતુ હવે જાપાન તે 89 સભ્ય દેશોના સંગઠનમાંથી નીકળી ગયું છે. એનું કારણ કદાચ એ હોઈ શકે કે જાપાનને વૈજ્ઞાનિકને બદલે વ્યાપારી ધોરણે વ્હેલ નો શિકાર કરવો છે.

એક રિપોર્ટ અનુસાર 1904-1967 દરમ્યાન 13,39,232 વ્હેલ નો શિકાર કરવાને લીધે તે પૃથ્વી પરના સૌથી મોટા પ્રાણીનો વસ્તી ઓંક ખૂબ નીચે આવી ચૂક્યો છે. એક અનુમાન મુજબ હાલ માં દુનિયાભરમાં

10000-25000 જેટલી વ્હેલ બચી છે. નિર્દય રીતે નિર્દોષ પ્રાણીની હત્યા કરવાના કુખ્યાત જાપાનને તે વાતની બિલકુલ પણ પરવા નથી. વહેલની કત્લેઆમ કરવામાં જાપાન મોખરે છે. તે સિવાય આઈસલેન્ડ, ગ્રીનલેન્ડ, રશિયા તથા નોર્વે ના દેશો પણ મોટા ભાગે શિકારી પ્રવૃત્તિ ચલાવે છે.

મહાસાગરોમાં થતી Blue, Fin, Sei, Mink, Pilot અને Grey વગેરે જાતની વહેલનો સંહાર આઈસલેન્ડ, નોર્વે, રશિયા તથા જાપાન જેવા દેશો વર્ષોથી કરતા આવ્યા છે. 33 મીટર લાંબી (100 ફૂટ)

જાપાને 2018 માં મિન્ક નામની પ્રજાતિની 122 ગર્ભવતી વ્હેલનો નિર્દય પછે શિકાર કર્યો હતો.

અને 120 મેટ્રિક ટનની વ્હેલનાં શરીરમાં 22,700 kg ચરબી ઉપરાંત 45,500 kg માંસ હોય છે.

તમને નવાઈ લાગતી હશે કે બિચારી નિર્દોષ પ્રાણીને મારવાથી આ લોકોને શું મળતું હશે??? તો હવે આગળ વાંચો. વાંચીને તમારા હોશ ઉડી જશે!!

જેમ આપણે ત્યાં કહેવત છે કે જીવતો હાથી લાખનો, મરેલો હાથી સવા લાખનો. તેમ આ દરેક વ્હેલ નું એક નાણાકીય મૂલ્ય હોય છે. જે મૂલ્ય અલગ અલગ પ્રજાતિ મુજબ અલગ અલગ હોય છે. તેનું મૂલ્ય પણ આ કાળા માથાનો માનવી નક્કી કરતો હોય છે. મીંક વ્હેલ નામની પ્રજાતિનું સરેરાશ મૂલ્ય 13,000 ડોલર હોય છે. ફીન વ્હેલ પ્રજાતિની કિંમત 86,000 ડોલર હોય છે. એટલે કહેવાનો અર્થ એ કે આ વ્હેલ નહીં પણ તેમના માટે રૂપિયા છાપવાનું એક મશીન છે.

એક રિપોર્ટ અનુસાર શિકારની છ એક મહિના લાંબી સિઝનનાં અંતે મિન્ક પ્રજાતિની 300 વ્હેલ મારવામાં આવે તો એ 'માલ' લગભગ ચાલીસ લાખ ડોલર (40,00000 ડોલર) નો માલ થાય છે.

વ્હેલની ઉલ્ટીથી કોસ્મેટિક ક્રીમ બનાવવામાં આવે છે. જે અત્યંત મોંઘી હોય છે. વ્હેલની ઉલટીનો ઉપયોગ દવા બનાવતી ઘણી કંપનીઓ કરતી હોય છે. વ્હેલની ઉલટીની કિંમતની વાત કરીએ તો ઈન્ટરનેશનલ માર્કેટમાં 2 kg એમ્બરગ્રીસ (ઉલટી)ની કિંમત 4 કરોડથી પણ વધુ હોય છે.

ઉપર દર્શાવવામાં આવેલી વ્હેલની ઉલટી નો ફોટો છે

તમને જાણીને નવાઈ લાગશે કે થોડાક સમય પહેલા કેટલાક આરોપીઓ પાસેથી 4.12 કિલોગ્રામ વ્હેલની ઉલટી મળી હતી. જેની ઈન્ટરનેશનલ બજારમાં કિંમત 10 કરોડ રૂપિયા હતી. પરંતુ, સ્પર્મ વ્હેલ સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1972 અનુસૂચિ મુજબ તે સંરક્ષતી છે. એટલા માટે ભારત માં તેની ઉલટી વેચવી કે વ્યાપાર કરવો તે ગેરકાયદેસર ગુનો બને છે.

સ્પર્મ વ્હેલમાંથી 40 બેરલ જેટલું તેલ પ્રાપ્ત થાય છે. જે સાબુ તેમજ કોસ્મેટિક બનાવવા માટે વપરાય છે. લૂબ્રિકન્ટ ઓઈલ તરીકે તે પેટ્રોલિયમ આવૃત્તિ કરતા ચડીયાતું છે. બીજી એક આશ્ચર્યની વાત એ છે કે જાપાન નાં લોકો વ્હેલ નાં શિકાર ને પોતાની સાંસ્કૃતિક પ્રણાલીકા ગણે છે. બીજું વ્હેલ નો શિકાર કર્યા પછી તેના દ્વારા મળતી કિંમતો અંતે તો સરકાર ને ફાયદાકારક જ સાબિત થતી હોય છે. એટલા માટે એવું કહી શકાય કે

વેલ નો શિકાર એ જાપાન માં સરકાર હસ્તક નો ધંધો છે. કેમ કે શિકાર દ્વારા થતી આવક વડે પગાર - ભથ્થું નું ચુકવણું કરી શકાય છે. ઉપરાંત સાબુ, કોસ્મેટિક, હાડકાનું જીલેટીન, વેલ ની અંત :સ્ત્રાવી ગ્રંથીઓ દ્વારા પ્રાપ્ત થતા હોર્મોન્સ, પરફ્યુમ બનાવવા માટે સ્પર્મ વહેલના આંતરડા માંથી મળતું અંબર, લીવર નું વિટામિન A વગેરે પેદાશો ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે લાખો લોકોને રોજગારી અપાવે છે.

હવે તમે એ પણ વિચારતા હશો કે આવડા મોટા વિશાળકાય પ્રાણીની આમ નિર્દય રીતે હત્યા કેવી રીતે કરવામાં આવતી હશે??? એ પણ સમુદ્રમાં?? તો આવો તે પણ જાણીએ.

વેલનો શિકાર કરવા હાર્પૂન નામનું હથિયાર વપરાય છે. આ હથિયાર ભાલા જેવું ધારદાર અને લાબું હોય છે. તે પ્રાણી નાં શરીર માં ફસાઈ જાય પછી જલ્દી થી બહાર નીકળી શકતું નથી. તેની સાથે એક મજબૂત લાંબો રસ્સો (દોરડું) બાંધેલું હોય છે. આ હથિયાર ને હાર્પૂન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. 19 મી સદી નાં અંતે સ્વેન્ડ ફોયેન નામનાં એન્જિનિયરે તોપગોળા ને બદલે હાર્પૂન છોડતી ટોપ બનાવી. જેને Wheler જહાજ

દોરડું ઢીલું મૂકવું પડ્યું. ધીમે ધીમે કરીને 3,000 ફુટ લાંબા દોરડા નો પૂરો ફિરકો ખાલી થયો, છતાં ઘાયલ ભૂરી વેલ મરી નહિ અને હાર્પૂન પણ નીકર્યો નહિ. હવે તેને જહાજને તાણવાનું શરૂ કર્યું. કલાક નાં સરેરાશ 15 km નાં વેગે એકધારું 7 કલાક સુધી તાણ્યું. જહાજ નાં પ્રોપલર ને વિરુદ્ધ ચાકગતી એ ફરતું કરાયા પછીએ ખાસ ફરક પડ્યો નહિ. 7 કલાક લાંબા સંઘર્ષ બાદ જ તે જખ્મી, લોહીલુહાણ અને થાકેલી હાલત માં મોત ને ભેટી.

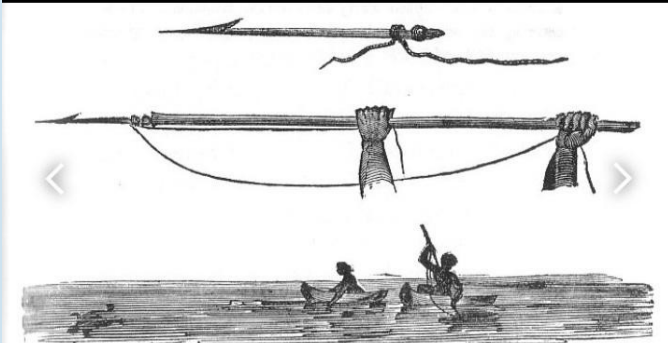
કોઈ વખત તો વેલને યાંત્રિક કેન વડે ખેંચીને જહાજનાં પુથિરા ભાગેથી અંદર તરફ ચડાવવામાં આવે ત્યાં સુધી તે મરી હોય નહિ.

તમારી માનસિક ક્ષમતા મજબૂત હોય તો કલ્પના કરી જોવો કે શરીર માં હૂક જેવો હાર્પૂન ખુંપેલો હોય અને માત્ર તે ફસામણ ને લીધે 50 થી 70 મેટ્રિક ટનનું શરીર ચઢાણ ખેંચાતું હોય ત્યારે એ પ્રાણીને કેટલી હદની પીડા થતી હોવી જોઈએ. આપણને પગમાં કાંટો ધુસી જાય તો પણ આપણે સહન નથી કરી શકતા તો પછી આ તો...

જરાંક તમારી અંદર માનવતા હોય તો વિચારી જોવો.

suthartejas241095@gmail.com

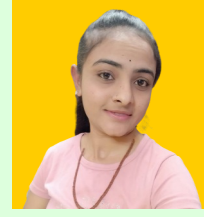
Image Source : Web/Internet

લાલા જેવું દેશી હાર્પૂન

પર યોગ્ય જગ્યાએ ગોઠવી દેવામાં આવી. જેનું નાળયું ડાબે -જમણે ગુમાવી શકાતું હતું.

એક વાર એક વહેલના શરીરમાંથી હાર્પૂન મળી આવેલો જે શાહુડી નાં રિવર્સ કાંટાવાળા પિંછા જેવો અને મધમાખી નાં ડંખ જેવો હતો. તેથી વેલ ની માંસપેશી મા ખુંપ્યા બાદ નીકળી શકે તેમ ન હતો. જહાજ થી તે વેલ જેમ દૂર જવા માંડી તેમ નાવિકોએ હાર્પૂન સાથે બાંધેલું

લાવના આહીર 'સત્યાંગી'
ગાંધીનગર

વનસ્પતિ, પ્રાણી, સામાન્ય લોકોમા વન્યજીવનની વાત કરીએ એટલે માત્ર પ્રાણીઓ જ સમજતા હોય છે પણ પ્રાણી ઉપરાંત વનસ્પતિનો સમાવેશ આપણે જાણીએ છીએ કે આહારશૃંખલા, આહારકડી બધા તત્વો પ્રકૃતિના એકબીજામાં જોડાયેલા છે. પ્રત્યેક સજીવો એકબીજા પર નિર્ભર છે. ઉદરનો નિયંત્રણ સાપ કરશે, સાપનો શિકાર પક્ષીઓ કરશે, તૃણાભક્ષી પ્રાણીઓ પર માંસાહારી પ્રાણીઓ કરશે, આમ કુદરતની અંદર જોડાઈને આખી ઝાળ રચાતી જાય છે. સાંસ્કૃતિક પ્રધાન એવા આપણા દેશમાં વૃક્ષો, વનો અને વન્ય જીવોની પૂજા અર્ચના આદિ અનાદિકાળથી થતી આવે છે. પૃથ્વી ઉપર સમગ્ર જીવ સૃષ્ટિનું અસ્તિત્વ એના પર નિર્ભર છે, તેવા વૃક્ષો, વનો અને વનસ્પતિઓનું જતન કરવાની બાબત આપણી સંસ્કૃતિમાં પણ વણાયેલી છે. વૃક્ષો અને વનો માનવીની પાયાની એવી તમામ જરૂરીયાતો સંતોષે છે. ઈમારતી લાકડું, બળતણ, ઘાસચારો, વિવિધ ઔષધિઓ, ફળ-ફળાદિ, મધ, મીણ, ગુંદર, લાખ વગેરે અસંખ્ય જરૂરીયાતો વનો પૂરી પાડે છે. વનો દ્વારા મળતી સેવાઓ પણ અસંખ્ય છે. જીવ માત્રને જરૂરી એવો પ્રાણવાયુ અર્પણ ઉપરાંત જમીનનું ધોવાણ અટકાવવામાં, રણને આગળ વધતું અટકાવવામાં, જમીનની ફળદ્રુપતા વધારવામાં ધરતીના પેટાળમાં જળસંગ્રહ કરવામાં, ઘટાડવા જેવી અનેક સેવાઓ પૂરી પાડે છે. આપણી સંસ્કૃતિનાં ધરોહર સમાન એવા સંતો આ મહત્વને બહુ સારી રીતે કંડારતા હતાં અને કદાચ આથી જ વિવિધ ધર્મગ્રંથો અને વેદમાં એક બીજા પ્રકારે વૃક્ષો અને વનોની મહત્તા ધરાવતાં તેમજ

તેનું જતન કરવાનો આદેશ આપતા શ્રીમદ ભાગવતમાં કહ્યું છે કે વૃક્ષે કદી કોઈ વાંચકને નિરાશ નથી કર્યા. પ્રાણી માત્રને જીવન પ્રદાન કરનાર આ વૃક્ષનો જન્મ ઉત્તમ દાનવીર કર્ણ જવો ધન્ય છે, કે તેની પાસેથી કોઈ યાચક ખાલી હાથ જતો નથી, તેથી તો દેવો પણ વૃક્ષોને પૂજે છે. એક ફળ કે ફુલ વાળુ વૃક્ષ ઉછેરવાથી પર્યાવરણ એવું આનંદમય અને સૌરભમય થાય છે.

વરાહ પુરાણમાં દશાવ્યું છે કે, વૃક્ષો બળતણ આપે છે, પ્રવાસીને છાયા આપે છે, સ્થળ આપે છે, પક્ષીઓનો માળો, ફળ, ફુલો, પાન, છાલ, મૂળ, રસ અને ઔષધીઆપે છે. અથર્વવેદમાં કહ્યું છે

વન્યજીવન

કે અમે વન દેવતા વૃક્ષ, છોડ અને ઔષધીઓના શરણે જઈએ છીએ, આ બધા અમને પાપથી છોડાવશે. આમ વૃક્ષોનું જીવન ઋષિતુલ્ય જીવન છે. પર્યાવરણ જાળવણી અને સંરક્ષણમાં વનો ખૂબ જ અગત્યનો ભાગ ભજવે છે. જલવાયુ પરિવર્તન (Climate Change) માટે વનો ખૂબ જ અગત્યની ભૂમિકા ભજવે છે. અમુક વિસ્તારો અને અમુક પ્રકારની જમીનમાં વૃક્ષો એ ખેતપેદાશો કરતાં વધારે ઉત્પાદન આપે છે. જેની પર્યાવરણ ઉપર કોઈ વિપરીત અસર નથી. આમ જોઈ તો વૃક્ષો ઓકિસજન ચક્રમાં ખૂબ જ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. પૃથ્વી પરના માનવ સહિતના પ્રાણીઓનું મુખ્ય જીવન આધાર એવો પ્રાણવાયુ વૃક્ષો દ્વારા પ્રકાશસંશ્લેષણની ક્રિયા દ્વારા પ્રાપ્ત થાય તે જીવ અસ્તિત્વ માટે અનિવાર્ય છે. પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય આપણા બધાને ખૂબ જ ગમતું હોય છે જ્યારે પણ આપણને સમય મળે છે ત્યારે આપણે પહેલા જ પ્રકૃતિ નો જ ખોળો ખુંદીએ છીએ. આમ આપણે જોઈએ તો આર્થિક બાબતે

વનની પેદાશો પણ આવશે પ્રવાસને લીધે રોજગારી પણ મળી રહેશે. બંધારણીય ભાગરૂપે નજર કરીએ તો નૈતિકતા એ આપણી નાગરિક ફરજ છે આપણે પશુ, પક્ષીઓ, પર્યાવરણ, નદી, નાળાઓનું જતન કરવું એ આપણી સૌની ફરજ છે. બીજી બાજુ જોઈએ તો ધાર્મિક ભાવના સાથે આપણે વન્યપ્રાણીઓને દેવી-દેવતાઓ સાથે પૂજીએ છીએ. જેમ આપણા પરિવારમાં નાનું બાળક હોય તેનો ઉછેર કરીએ તે જ રીતે આપણા જીવનના આ અવિભાજ્ય અંગને પણ ઉછેરીએ છીએ.

ભારતની વૈવિધ્યસભર વન્ય જીવ સૃષ્ટિમાં નજર કરીએ તો ઊંચા પર્વતો, નદી, મેદાનો, મોસમી પવન, પાનખર જંગલો હિમાલય આ બધું વન્યજીવોના નિવાસ માટેની મહત્વની ભૂમિકા છે. બ્રહ્મપુત્ર નદીના દલદલના ક્ષેત્રોમાં એક સીંગી ભારતીય ગેંડા, હિમાલયના ઊંચાઈવાળા ક્ષેત્રોમાં હિમદીપડા, જમ્મુ કશ્મીરમાં જંગલી બકરીઓ, જડ પ્લાવિત વિસ્તારમાં શિયાળા દરમિયાન ઠંડા પ્રદેશોમાંથી અનેક જાતના ન્યાયાવર પક્ષીઓ ઉતરી આગમન કરતા હોય છે. પશ્ચિમઘાટના ખિસકોલીઓ, નિકોબારી કબૂતર સાથે સરીસૃપોની પણ વિવિધ જાતો જેમ કે સાપ, અજગર પાટલા ઘો વગેરે સમુદ્ર કિનારે તથા જળવિસ્તારના માછલાઓ દરિયાઈ સાપ, દરિયાઈ ગાય, રંગારા, જીવ સૃષ્ટિની આ અદભુત દુનિયા જેમાં જંગલ વિસ્તાર ઉપરાંત કૃષિ વિસ્તારની નીલગાય, હરણ, નોળિયા વિવિધ પક્ષીઓ સુઘડ પીળક, ઢોરબગલા વગેરે જોવા મળે છે.

આદિવાસીઓનું વન્યજીવન

આપણે જાણીએ છીએ કે આદિવાસીઓનું જીવન જંગલ આધારિત છે. જંગલમાં રહેતા આદિવાસીઓ પોતાનું જીવન જરૂરિયાતોની વસ્તુ જંગલમાં મળતા ઘાસ છોડ વૃક્ષ, પ્રાણી કીટાણુઓ માંથી જ મેળવી લે છે. તેમની

જીવન જરૂરિયાતો પૂરી કરવા તેઓ જૈવિક સામગ્રી જેમ કે જંગલી ખાદ્ય, વનસ્પતિ, મસાલા, મધ, તેલ, ઘાસચારો, ગુંદર રાડ, રંગો, મીણ, લાખ, થાંભલા વન્યજીવ ઉત્પાદનો અને કાચો માલ જેમ કે નેતર, વાંસ વગેરે જંગલોમાંથી એકત્રિત કરે છે આદિવાસીઓને દરેક મહત્વપૂર્ણ વૃક્ષની ઓળખ અને તેનો ઉપયોગ કરવાની પરંપરાગત સમજ હોય છે જંગલ એક માત્ર કુદરતી સંસાધન છે જે ગરીબીમાં ગરીબ લોકોને મફત પ્રવેશ અને ભરણપોષણ પૂરો છે. આદિવાસીઓ દ્વારા કડાયા નામના વૃક્ષનો ઉપયોગ ભારતનું પંચમઢી બાયોસ્ફિયર રિઝર્વમાં સ્થાનિક લોકો દ્વારા કડાયાના રાળ નો ઉપયોગ સ્ત્રી રોગમાં કરે છે જ્યારે આંધ્રપ્રદેશમાં વસતા આદિવાસીઓ કડાયાની છાલ માંથી ટેનરી અને તેના પાનનો પશુઓના ચારા તરીકે ઉપયોગ કરે છે. ભારતના આદિવાસી લોકોના સામાજિક આર્થિક અને સાંસ્કૃતિક જીવનમાં જંગલોએ મહત્વની ભૂમિકા ભજવી છે. તે

જાણીતું છે કે મોટાભાગની આદિવાસી વસ્તી ભારતના જંગલ વિસ્તારોમાં ઘણી સદીઓથી સુમેળ, સુરક્ષા અને વિશ્વાસ સાથે એકલતામાં રહે છે અને જંગલ સાથે સહજીવન સંબંધ વિકસાવે છે. જંગલનું વાતાવરણ તેમના મૃત્યુ સુધી જીવનભર આદિવાસી પરંપરાઓ અને ભાવનાઓને સંતુષ્ટ કરે છે. મૃત્યુ પછી પણ, મૃતક આદિવાસીને ભારતની મોટાભાગની શિકારી અને ભેગી જાતિ, જંગલો આદિવાસીઓ અને જંગલની નજીક

પ્રાણીઓનું વન્યજીવનમાં સંઘર્ષ અને સંરક્ષણ.

વન્ય જીવો અને સંરક્ષણની જરૂરિયાતમા છેલ્લા થોડા દાયકાઓથી વન્યજીવોના અસ્તિત્વ પર મોટું જોખમ તણાઈ રહ્યું છે. ભારતમાં વન્ય જીવ સંરક્ષણ માટે રાષ્ટ્રીય વન્યજીવ બોર્ડ વન્યજીવ સંરક્ષણ અધિનિયમ 1972 અંતર્ગત ઘડાયેલી કાયદાકીય સંસ્થા જેમાં જે તે રાજ્ય સરકારને વન સંબંધીત સુરક્ષિત ક્ષેત્રોની પસંદગી વ્યવસ્થાપન તથા વન્યજીવોની સુરક્ષા સાથે સંબંધિત બાબતો માટે સલાહ આપે છે આમ જ કેપ્ટિન બ્રિડિંગ પ્રોજેક્ટ દ્વારા વન્યજીવોને તેમના કુદરતી નિવાસ સ્થાનમાંથી લુપ્ત તથા અટકાવે છે અટકાવવા માટે વૈજ્ઞાનિક ઢબથી સુવિધા સાથે ઉછેર કરવાની પદ્ધતિ આપણે ઓળખીએ. જ્યારે વન્ય પ્રાણીની સંખ્યામાં અચાનક ઘટાડો થાય છે ત્યારે કેપ્ટિવ બ્રિડિંગથી તેની સંખ્યામાં વધારો કરવા સક્ષમ કરી શકાય છે. રામનગરા ગીત અભ્યારણ કર્ણાટક ને મદ્રાસ કોકોડાઈલ બેંક ચેન્નઈ વગેરે આ પ્રોજેક્ટના ઉત્તમ ઉદાહરણ આપણે જોઈ શકીએ છીએ. ભારતના લુપ્તપ્રાય પ્રાણીઓ આપણે જોઈએ તો ચિત્તો નામનેશ થઈ ગયો છે તેમજ ગુજરાતમાં હાથી, વાઘ, મોટી ભારતીય ખિસકોલી લુપ્ત થઈ ગઈ છે.

રહેતા અન્ય સમુદાયોને આશ્રયસ્થાન, ઘરગથ્થુ સાધનો માટે કાચો માલ પૂરો પાડે છે. ભૌતિક સાંસ્કૃતિક વસ્તુઓ જેમ કે આભૂષણો અને ધાર્મિક વસ્તુઓ વગેરે. આ જંગલમાંથી આદિવાસીઓ અને સ્થાનિક સમુદાયોને મળતા કેટલાક સીધા લાભો છે. બીજી બાજુ આપણે જોઈએ તો આદિવાસીમાં અમુક જાતિઓ શિકાર કરવામાં પણ માહિર ગણવામાં આવે છે આવી જ આફ્રિકન દેશ તાંઝાનિયાની આદિમ જનજાતિઓનું વતન રહ્યું છે તેમાંથી એક સ્ટોન યુગ શિકારે આદિમ જાતિ છે હડજા લોકો અહીંની પરંપરાઓ આજે પણ જૂની છે. હડજા પોતાનું ઘર ગુફાઓમાં બનાવે છે જે રીતે પક્ષીઓ પોતાનો માળો બનાવે આ લોકો એકબીજા સાથે વાતચીત કરવા માટે કોઈ અવાજની જરૂર પાડતા નથી તે સીટી અને પ્રાણી જેવા અવાજો ઉપયોગમાં લે છે તેમની જીવનશૈલીમાં દિવસની શરૂઆત શિકારથી થાય છે તેઓ નિયમ નામના ઝાડવુના પાંદડામાંથી ઝેર મેળવે છે અને ઝેર ને તેમના તીર ધનુષ માં મૂકીને પ્રાણીઓનો શિકાર કરે છે જ્યારે હડજાની મહિલાઓ અને બાળકો તેના રસ જડતા ફળોની કંદમૂળ જેવી ખાધ ચીજો એકઠી કરે છે હડજા જનજાતિ મધ રસપાન કરવામાં પારંગત કહેવાય છે તેવો એ. પી. જા. નામનો ધાર્મિક પ્રસંગ કરે છે જેમાં જંગલી પ્રાણીઓનો શિકાર કરનાર પુરુષોને પણ સન્માન આપવામાં આવે છે. ખુલ્લી આંખે જોઈ તો પ્રાણીઓનો શિકાર કરવો એક ગુનો છે અને જેના માટે આજે સરકારે ઘણી બધી વ્યવસ્થાઓ ઉભી કરી છે જેનો આપણે સૌ પાલન કરી જતન કરીએ.

આપણે સમાજના સ્વૈચ્છિક સંગઠનો કરી વન્ય જીવોના રક્ષણની પ્રાથમિક માહિતી આપી જનજાગૃતિ લાવવી જોઈએ. દેશની વિકાસ યોજનાઓ ઉદ્યોગો રહેઠાણો કારખાનાનું આયોજન કરતા પહેલા પર્યાવરણ અને જીવ સૃષ્ટિ પર એક નજર નાખ આપણી ફરજ નિભાવવી જોઈએ. જંગલોમાં થતી ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ અટકાવી વ્યાયાવર અને જળાશ્રય પક્ષીઓ માટે તળાવો ખેત તલાવડી, જલપ્લાવિત વિસ્તારો જાણવા જોઈએ ખેતરોમાં જંતુનાશક દવાઓ વાપરવાના બદલે જૈવિક કીટનાશકોનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.. આપણે સૌ સાથે મળીને વન્યજીવોના જતનમા યોગદાન આપીએ..

bhavanaahir219@gmail.com

Image Source : Web/Internet

કવિતા સોની

નખત્રાણા

એનિમલ સ્પેશિયલ

કસુંબો ૧૨

ટાઈગર જિંદા હૈ ?

આ પણે સૌ પાલતુ પ્રાણીથી તો પરિચિત જ હોઈએ છીએ. બિલાડી, કુતરો, ગાય, ભેંસ, ઘોડો, કાચબો, બકરી વગેરે જેવા પ્રાણીઓ આપણા ઘરમાં પાડી શકાય છે. આપણે તેનાથી ડર નથી લાગતો.

આને pet animals તરીકે ઓળખાય છે. પણ આપણે અહીં Wild animals એટલે કે જંગલી પ્રાણી માનું એક પ્રાણી વાઘ તેની ચર્ચા કરીશું. વાઘનું નામ સાંભળતા જ મનમાં ડરની લાગણી ઉદભવે સાચું ને મિત્રો. જંગલ નો રાજા ઘણાતો વાઘ આપણને દૂરથી નિહાળવો ખૂબ જ પસંદ છે. પણ જો નજીક આવી જાય તો એ આપણી પર આક્રમણ કરે એ પહેલા તો તેને જોઈને જ અડધા પ્રાણ નીકળી જાય. બાળપણમાં પણ આપણે વાઘની વાર્તા સાંભળતા હોઈએ છીએ. હા આ વાઘ

તસવીરમાં, વાર્તામાં અને પ્રાણીસંગ્રહાલયમાં અને જંગલમાં જ જોવા મળે અને ત્યાં જ એની જગ્યા બરાબર છે. જો આ વાઘ જંગલમાંથી નગરમાં આવી જાય તો સૌ લોકોના જીવ તાળવે ચોંટી જાય. તો મિત્રો આજે આપણે વાઘ વિશે વિસ્તૃત ચર્ચા આ લેખમાં કરીશું.

વાઘના ઇતિહાસ વિશે જાણીએ તો સૌ પ્રથમ તો વાઘ આપણું રાષ્ટ્રીય પ્રાણી છે. 'વાઘ' શબ્દ ગ્રીક શબ્દ 'ટાઈગ્રીસ' પરથી આવ્યો છે. જે કદાચ પ્રશિયન સ્ત્રોત અર્થે 'એરો' પરથી મેળવવામાં આવ્યો હશે. ભૂતકાળમાં વાઘ એશિયામાં અનેક સ્થળે પથરાયેલા હતા. જેમાં

કૌકાસસ અને કેસ્પિયન સમૃદ્ધ લઈને સાયબિરિયા અને ઈન્ડોનેશિયા સુધીનો સમાવેશ થાય છે. વાઘની વસ્તીથી ભરચક સૌથી મોટા વસ્તી વાળો વિસ્તાર હોય તો તે છે સુમાત્રા.

વાઘની તાજેતરની પેટા જાતિઓના આઠ પ્રકાર છે. જેમાંની બે લુપ્ત થઈ ગઈ છે.

- (1) બંગાળ વાઘ અથવા રોયલ બેંગાલ બાગ
- (2) ઈન્ડો ચાઈનીઝ વાઘ.
- (3) મલયન ટાઈગર

- (4) સુમાત્રન વાઘ
- (5) સાઈબેરીયન વાઘ
- (6) દક્ષિણ ચાઈના વાઘ.

લુપ્ત થયેલી પેટા જાતિઓ

- (1) બાલીનીઝ વાઘ
- (2) જવાન વાઘ.

સૌ ભારતવાસી જાણતા જ હશે. 9 જુલાઈ, 1969 ના રોજ વન્ય જીવ બોર્ડે સિંહને ભારતનું રાષ્ટ્રીય પ્રાણી જાહેર કર્યું હતું. પરંતુ ત્યારબાદ અચાનક જ 18 નવેમ્બર, 1972માં વાઘને ભારતનો રાષ્ટ્રીય પ્રાણીનો

Bengal tiger (Panthera tigris tigris)

While some 2,000–2,500 Bengal tigers (*Panthera tigris tigris*) remain in the wild, several thousand more are thought to reside in zoos and private reserves around the world.

દરજો આપવામાં આવ્યો હતો. વાઘનો રંગ નારંગી, સફેદ અને સોનેરી છે. વચ્ચેવચ્ચે આ ત્રણેય રંગોમાં કાળી પટ્ટીઓ જોવા મળે છે. આમ ચટ્ટાપટ્ટા વાળી વાઘની ડિઝાઈન પણ કુદરતે સુંદર બનાવી છે જે હર કોઈનું મન હરી લે છે. વાઘની આ ડિઝાઈન કપડામાં પણ જોવા મળે છે. એ સિવાય ચટાઈમાં, આસનપટ્ટામાં, રજાઈમાં, સોફા કવરમાં, હોમ ડેકોરેશનમાં વોલપીસમાં, વોલ પેઇન્ટિંગમાં પણ વાઘની ચટપટા વાળી ડિઝાઈન આપણને જોવા મળે છે. આથી જ વાઘ મનમોહક અને સુંદર તો છે જ. પણ માત્ર નિહાળવા પૂરતું જ.

વાઘ માંસાહારી છે. જંગલમાં રહેતા શાકાહારી પ્રાણીઓને જોઈ જાય તો તેનો શિકાર કરી ખોરાક મેળવે છે. તે હરણ, ગાય, ભેંસ, જંગલી ડુક્કર, બકરી વગેરેના શિકાર શોધમાં ફર્યા કરે છે. વાઘ એકાંત પ્રિય પ્રાણી છે તેને એકલું રહેવું વધારે ગમે છે. વાઘને બે પીળી આંખો હોય છે જેથી તે રાત્રે તેની આંખ માનવ કરતા છ ગણી સારી રીતે જોઈ શકે છે. તેના પંજા અને દાંત ખૂબ જ મજબૂત અને તિક્ષણ હથિયાર જેવા હોય છે. તેથી જ

જંગલના બીજા તમામ પ્રાણીઓ ડરે છે. કારણ કે તે ખૂબ જ આક્રમક છે તે સિંહ કરતા પણ વધુ આક્રમક વલણ ધરાવે છે. જો તે પ્રાણીને પકડે છે તો તે પ્રાણી માટે જીવવું લગભગ અશક્ય છે. કેટલીક વાર જંગલમાંથી ખોરાકની શોધમાં ગામડાઓમાં વાડી વિસ્તાર મારફતે જઈ મનુષ્યનો પણ શિકાર કરી ખોરાક તરીકે ખાય છે. સામાન્ય રીતે તે દિવસમાં ઊંઘે છે અને રાત્રે શિકાર કરે છે. ખોરાક ની જરૂરિયાત અને જરૂરિયાત વિના પણ અન્ય જંગલી પ્રાણીઓને મારી નાખવાનો તેનો

Range of Bengal tiger in red

સ્વભાવ અને શોખ છે. જે અન્ય પ્રાણી પર પોતાની શક્તિ દર્શાવે છે. આજ રીતે તેને અતિક્રૂર, આક્રમક અને નિર્દય પ્રાણી તરીકે ઓળખાય છે. તેને બીજા પ્રાણીઓનો જરા પણ ભય હોતો નથી. આથી જ તે સૌથી શક્તિશાળી પ્રાણીમાંનું એક પ્રાણી મનાય છે. બાહ્ય દેખાવ ખૂબ જ શાંત હોય છે પણ તેની પાછળ તેની ચાલ હોય છે. જેથી હર કોઈ પ્રાણીનો આસાનીથી શિકાર કરી શકે. વાઘનું વજન 150 કિલો આસપાસ જેટલું હોય છે. એવું પણ વાઘ વિશે મનાય છે કે, જ્યારે વાઘનો જન્મ થાય છે ત્યારે તેઓ એક અઠવાડિયા માટે અંધ હોય છે. અને ધીમે ધીમે તેમની આંખોની રોશની આવવા લાગે છે. તેનું રહેઠાણ જંગલમાં ગુફા છે.

વાઘની સંખ્યા દિવસે-દિવસે ઘટી રહી છે. જે આપણી સમક્ષ એક મોટો મુદ્દો છે. ગેરકાયદેસર વાઘનો શિકાર અને દાણચોરી અટકાવીને સરકાર દ્વારા તેને નિયંત્રિત કરવાની જરૂર છે. સરકાર દ્વારા પણ વાઘને બચાવવા માટે વાઘ પ્રોજેક્ટ અભિયાન પણ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. આપણે વાઘને બચાવવા આ અભિયાનમાં ભાગ લેવો જોઈએ. ભારતમાં વાઘની સંખ્યા 20 મી સદીમાં 40,000 જેટલી હતી. માનવની વધતી જતી વસ્તીના કારણે જંગલો કપાતા જાય છે. માનવ વસવાટ વધતો જાય છે. આથી વાઘ ના રહેઠાણમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો અને બેફામ શિકારના કારણે વાઘની સંખ્યા સાવ ઘટતી જાય છે. સમગ્ર વિશ્વમાં

અલગ-અલગ જગ્યાએ વાઘોના રંગમાં થોડો ઘણો તફાવત જોવા મળે છે. મધ્યપ્રદેશના રેવા વિસ્તારના વસતા સ્વેત વાઘની વિશિષ્ટ જાત તરીકે ગણના કરવામાં આવે છે. સાઈબેરિયન વાઘનું કદ સૌથી મોટું હોય છે.

વાઘને જોવા માટે નાના બાળકોથી લઈ મોટા લોકો પણ સૌ કોઈ ઉત્સાહિત હોય છે. પણ આપણે જંગલમાં જઈ ખુલ્લેઆમ સુરક્ષા કવચ વગર વાઘને નિહાળવું શક્ય નથી. આથી જ સરકારે આવા પ્રાણી પ્રેમી અને પ્રકૃતિ પ્રેમીઓ માટે 'પ્રાણીસંગ્રહાલયો' બનાવ્યા છે. જેથી કરીને ઘણા ઘણા પ્રવાસીઓ વેકેશનમાં સ્પેશ્યલી

A Bali Tiger in 1914

બાળકોને લઈને જોવા માટે ઉમટી પડે છે. બાળકોને તો ખૂબ જ રોમાંચિત લાગે છે. અને જંગલમાં સફારી રાઈડ પણ લે છે. આવા ઉદ્યાનોમાં વાઘ અને અન્ય વન્ય જીવ પ્રાણીઓ જોવા મળે છે. ભારતમાં અલગ અલગ જગ્યાઓમાં સરકારે આવા પાર્ક બનાવ્યા છે. અને પ્રવાસીઓને જોવા માટે ખુલ્લા મુક્યા છે. એમાં મુખ્યત્વે (1) રણથંભોર નેશનલ પાર્ક (2) તાડોળા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન (3) બાંધવગઢ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન (4) પેન્ય નેશનલ પાર્ક (5) નગર હોલ નેશનલ પાર્ક. આ પાંચ નેશનલ પાર્ક વિશે વિગતવાર જાણીએ તો, રાજસ્થાનમાં આવેલ રણથંભોર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન વાઘને જોવા માટે દેશના સૌથી લોકપ્રિય રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન છે. કાબુડા નેશનલ પાર્ક વાઘને જોવા માટે ખૂબ જ પ્રસિદ્ધ સ્થળ છે. આ રાશિઓ ઉદ્યાન વનસ્પતિ અને પ્રાણી સૃષ્ટિમાં ખૂબ જ સમૃદ્ધ છે. અને હકીકતમાં તે ભારતની વાઘની રાજધાની તરીકે પણ ઓળખાય છે. આ વન્ય જીવ અભ્યારણ વિશાળ છે. બાંધવગઢ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન એ મધ્યપ્રદેશમાં આવેલું છે. અને સૌથી સુંદર જૈવ વિવિધતા ઉદ્યાનોમાંનો એક છે. આ સ્થાન વાઘની સારી વસ્તી ધરાવે છે. અહીંની આબોહવા પ્રાણીઓ માટે યોગ્ય છે. અહીં વાઘને જોવા માટે સંખ્યામાં પ્રવાસીઓ આવે છે. સફારી રાઈડ પણ લે

છે. પ્રકૃતિ પ્રેમી અને પ્રાણીઓને આ સ્થળ ખૂબ જ ગમે છે. ત્યારબાદ ચોથું મધ્યપ્રદેશમાં આવેલું પેન્ય નેશનલ પાર્ક બંગાળના વાઘ માટે ખૂબ જ લોકપ્રિય છે. અહીં વાઘ જોવાની સંભાવના ઘણી વધારે છે. આ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનમાં વાઘ ઉપરાંત બીજા ઘણા બધા પ્રાણીઓ પણ જોઈ શકાય છે. અહીં વહેતી પેન્ય નદી પણ મનોહર લાગે છે. ત્યારબાદ પશ્ચિમ ઘાટ ની તળેટીમાં આવેલું નેશનલ પાર્ક એ વાઘ માટે અનામત છે. બંગાળના વાઘ ચિત્તા અને એશિયન હાથીઓને જોવા માટે કર્ણાટકના પાર્કની

પ્રવાસીઓ મુલાકાત લે છે. આ વાઘ અભ્યારણ દક્ષિણ ભારતમાં શ્રેષ્ઠ ગણાય છે.

A Bali tiger killed by M. Zanveld in the 1920s

આથી જ જ્યારે પણ આપણે પ્રાણી

સંગ્રહાલય અથવા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનમાં પ્રવેશ કરીએ છીએ ત્યારે આપણે એક જ ઈચ્છા હોય છે અને તે છે જંગલી પ્રાણીઓને નિહાળવાની અને તેને માણવાની. ભારતમાં ઘણા અદ્ભુત રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનો છે જે હજારો વનસ્પતિ અને પ્રાણી સૃષ્ટિ નું ઘર છે. આપણે પણ નવા વર્ષમાં સંકલ્પ લઈએ કે પ્રાણી જીવ સૃષ્ટિની રક્ષા થાય અને અન્ય શિકારો દ્વારા તેને બચાવી શકાય. એવા માત્ર સરકાર જ નહીં પણ આપણા સૌના પ્રયાસો સાથે હોવા જોઈએ. જેથી કરીને જંગલોને કપાતા બચાવી શકાય. તેથી જ વન્ય જીવ સૃષ્ટિ સલામત રહી શકશે. ભગવાને રચેલ પૃથ્વીમાં જીવ સૃષ્ટિની સાથે સાથે પ્રાણીસૃષ્ટિની રચના પણ ખૂબ જરૂરી છે. પ્રાણીઓ આપણા જંગલોની શોભા છે. તેની રક્ષા આપણી નૈતિક ફરજ છે.

Ks6299909@gmail.com

Image Source : Web/Internet

રિંકલ વાણિયા

ભુજ-કચ્છ

લુપ્ત પ્રાણી : પાયરેનિયન આઇબેક્સ

ઈશ્વરે બનાવેલી આ સુંદર દુનિયા એ મનુષ્ય માટે ખરેખર એક વરદાન જ છે. પૃથ્વીથી આકાશ તરફ નજર કરીએ પણ આ વિશાળ દુનિયાને ક્યારેય સરખી રીતે જોઈ કે સમજી ન શકીએ. ઈશ્વરે બનાવેલી આ અદ્ભુત દુનિયાનું એક પ્રાણી એટલે પાયરેનિયન આઇબેક્સ.

માનવીની શિકાર કરવાની આદતએ દુનિયામાંથી વધુ એક પ્રાણીને વિલુપ્ત કરી દીધું. એ પ્રાણી એટલે પાયરેનિયન આઇબેક્સ. તાજેતરમાં લુપ્ત થયેલ પાયરેનિયન આઇબેક્સ, જેને સ્પેનિશ સામાન્ય નામ બુકાર્ડો દ્વારા પણ ઓળખવામાં આવે છે. આ પ્રજાતિ વારંવાર ફાંસ, પોર્ટુગલ, સ્પેન અને એન્ડોરાના ભાગોમાં જોવા મળતી હતી.

તે જંગલી બકરીની ચાર પેટાજાતિઓમાંથી એક હતી જે ઈબેરિયન દ્વીપકલ્પમાં રહેતી હતી. આ પ્રાણીના દેખાવની વાત કરીએ તો પાયરેનિયન આઇબેક્સના ટૂંકા વાળ હતા. જે સિઝનના આધારે બદલાતા હતા. ઉનાળા

દરમિયાન તેના વાળ ટૂંકા અને શિયાળામાં, વાળ લાંબા અને જાડા થઈ જતાં હતા. જ્યારે તેની ગરદન પરનાં વાળ તમામ ઋતુઓમાં લાંબા જોવા મળે. ઉનાળા દરમિયાન નરનો રંગ આછો ભૂરો-ભૂરો હોય છે. નર અને માદા આઇબેક્સને રંગ અને શિંગડાનાં તફાવત દ્વારા ઓળખી શકાય છે. નર પાસે મોટા, જાડા શિંગડા હતા, જે બહાર અને પાછળ, પછી બહાર અને નીચે, પછી અંદર અને ઉપર વળાંકવાળા હતા. શિંગડા સામાન્ય રીતે 31 ઈંચ લંબાઈ સુધી વધે છે અને તેમની વચ્ચેનું અંતર લગભગ 16 ઈંચ જેટલું હોય છે.

પાયરેનિયન આઇબેક્સના લુપ્ત થવાનું ચોક્કસ કારણ અજ્ઞાત છે, વૈજ્ઞાનિકોએ અનુમાન લગાવ્યું છે કે જાતિના પતન માટે કેટલાક અલગ-અલગ પરિબળો જવાબદાર છે, તેમાં શિકાર, રોગ, ખોરાક અને રહેઠાણ માટે અન્ય ઘરેલું અને જંગલી પ્રાણીઓ સાથે સ્પર્ધા કરવામાં અસમર્થતાનો સમાવેશ થાય છે. થોડાક વર્ષ પહેલાં, તેઓ અસંખ્ય હતા. પરંતુ 1900 સુધીમાં, તેમની સંખ્યા ઘટીને 100 થી ઓછી થઈ ગઈ હતી.

1910 થી તેમની સંખ્યા ક્યારેય 40 થી ઉપર વધી નથી, અને પેટાજાતિઓ ફક્ત ઓર્ડેસા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનના નાના ભાગમાં જ જોવા મળી હતી.

મધ્ય યુગમાં પાયરેનિયન આઈબેક્સ પાયરેનીઝ ક્ષેત્રમાં ખૂબ પ્રચુર માત્રામાં હતી. પરંતુ શિકારનાં કારણે 19મી અને 20મી શતાબ્દીમાં ઝડપથી ઘટાડો થયો છે. પોર્ટુગીઝ આઈબેક્સ સૌપ્રથમ 1892માં લુપ્ત થઈ હતી. પાયરેનિયન આઈબેક્સ બીજી હતી, છેલ્લી પ્રજાતિ સેલિયા નામની માદા હતી, જે 2000માં મૃત હાલતમાં મળી આવી હતી.

વૈજ્ઞાનિકો તેનું પૂરતું પૃથ્થકરણ કરી શકે તે પહેલાં પાયરેનિયન આઈબેક્સનો છેલ્લો ભાગ લુપ્ત થઈ ગયો હતો. જેના કારણે આ ચોક્કસ પેટાજાતિઓનું વર્ગીકરણ વિવાદાસ્પદ બન્યું હતું.

છેલ્લી કુદરતી રીતે જન્મેલી પાયરેનિયન આઈબેક્સ, 13 વર્ષની માદા જેને વૈજ્ઞાનિકોએ સેલિયા નામ આપ્યું હતું. જો કે, સેલિયા મૃત્યુ પામે તે પહેલાં, વૈજ્ઞાનિકો તેના કાનમાંથી ત્વચાના કોષો એકત્રિત કરવામાં અને તેને પ્રવાહી નાઈટ્રોજનમાં સાચવવામાં સક્ષમ હતા. તે કોષોનો ઉપયોગ કરીને, સંશોધકોએ 2009 માં આઈબેક્સને ક્લોન કરવાનો પ્રયાસ કર્યો. ક્લોન કરેલા ભ્રૂણને જીવંત પાળેલી બકરીમાં રોપવાના વારંવારના અસફળ પ્રયાસો પછી, એક ભ્રૂણ બચી ગયો અને તેનો જન્મ થયો હતો. પરંતુ તેના ફેફસાની ખરાબીને કારણે તે જન્મની થોડી મિનિટ પછી મૃત્યુ પામ્યો. ક્લોનની આ ઘટના વૈજ્ઞાનિક ઈતિહાસમાં પ્રથમ ઘટના બની.

પાયરેનિયન આઈબેક્સ એકમાત્ર પ્રાણી છે જેને લુપ્તતામાંથી પાછા લાવવામાં આવ્યું છે અને તે એકમાત્ર પ્રાણી છે જે બે વાર લુપ્ત થઈ ગયું છે. આ સુંદર દુનિયાનું વધુ એક પ્રાણી લુપ્ત થઈ ગયું. જેનું કારણ જોવા જઈએ તો ક્યાંક ને ક્યાંક મનુષ્યોનો સ્વાર્થ જોવા મળે છે. જો બધી પ્રજાતિને સાચવવામાં નહિ આવે તો એ દિવસ દૂર નથી કે મનુષ્યનું પણ નામ દુનિયામાં જોવા ના મળે.

rinkalvaniya1@gmail.com

Image Source : Web/Internet

દુનિયાના મહાન અને અમીર લોકોના જીવન સંઘર્ષ વિશે તો તમે દરેક જગ્યાએ સાંભળ્યું કે વાંચ્યું હશે, પણ એવા અમુક લોકો સિવાય આ વિશાળ દુનિયામાં ખાસ કરીને ગુજરાત કે અન્ય શહેરોમાં ઘણા એવા સામાન્ય લોકો વસે છે જેમને સંઘર્ષ જન્મજાત જ મળ્યો હોય. તેમ છતાં આવા લોકો મરવાનું નહિ લડવાનું સ્વીકારે છે.

આનું પ્રકાશન ત્રણ લેખકોએ કર્યું છે જે પોતે દિવ્યાંગ જ છે પણ દિવ્યાંગતાને ગણતા નથી કે દિવ્યાંગતાને મહેસુસ નથી કરતા જેમનું નામ છે કીઝા મોણપરા કવિ શાહ પાર્થ રાઠોડ શ્રેત અને દિવ્યા મોઢ દિયા આ ત્રણ વ્યક્તિએ અલગ અલગ વ્યક્તિ પાસેથી પોતાની સંઘર્ષ જિંદગી વિશે થોડું ઘણું વિગતવાર લખ્યું છે જેનાથી લોકોને પ્રેરણા મળી શકે તેવી આશા સાથે અમે આ પુસ્તકનું પ્રકાશન કર્યું છે

વાત છે દિવ્યાંગ લોકોની. દિવ્યાંગ લોકો વિશે ચર્ચા નથી થતી કે એમના વિશે લખાતું નથી એમ નહિ કહું. ચર્ચા થાય છે, લેખ લખાય છે, માન પણ અપાય છે પણ કેવા દિવ્યાંગ ને ? જેમને કોઈ મેડલ મેળવ્યા હોય એમને. તો બાકીના દિવ્યાંગ લોકો જે ભારતના કે ગુજરાતના નાના મોટા કોઈ શહેરમાં વસે છે અને આજે પણ ન માત્ર પોતાની પરંતુ પોતાના પરિવારની જરૂરિયાતોને પૂરી કરવા મહેનત કરી રહ્યા હોય, પરિવાર કે સમાજના સહકાર વિના પોતાની ખામીઓ થી લડવા માટે અને જીવનને સફળ બનાવવા પ્રયત્ન કરી રહ્યા હોય એવા દિવ્યાંગ લોકોનું શું?

જો તમને આ પુસ્તક ખરીદવાની ઈચ્છા હોય તો મેસેજ કરવો.

પુસ્તકની કિંમત રૂ. ૨૪૦/- (કુરિયર ફી)

પાર્થ રાઠોડ: +91 82009 31182

મીરાં વ્યાસ 'મીરાં'

રાજકોટ

૨૫ એપ્રિલ વિશ્વ પેંગ્વિન દિવસ તરીકે મનાવવામાં આવે ગુજરાતના સાયન્સ સિટીમાં શાંત પેંગ્વિન લોકોને બતાવવામાં આવ્યા હતા લોકો પણ હોંશે હોંશે નિહાળી ખુશ થઈ ગયા હતા, ગુજરાત સાયન્સ સિટીમાં દેશની સર્વ શ્રેષ્ઠ એકવેટિક ગેલેરી આવેલી છે, હવે આપણે વિદેશી પક્ષીઓ, જળચર પ્રાણીઓ બધું આપણા દેશમાં જ જોઈ શકશું.

આજનાં આપણા લેખમાં આપણે જાણીએ એન્ટાર્કટિકા દેશમાં વસતા પક્ષી, પ્રાણી પેંગ્વિન વિશે. જેઓ દરિયાઈ પક્ષી છે જેઓ ઠંડાં પ્રદેશમાં જ રહી શકે છે. જેમકે ન્યુઝીલેન્ડ, દક્ષિણ ઓસ્ટ્રેલિયા, અને દક્ષિણ અમેરિકાના ભાગોમાં જોવા મળે છે, આ પેંગ્વિનની ૧૭ પ્રજાતિઓ મળી આવે છે. આમ તો આપણે પક્ષીઓને હંમેશા આકાશમાં ઉડતા જ જોયાં હોય છે, પરંતુ આ પેંગ્વિન એવું પક્ષી છે જે જમીન પર દાણાં પણ ચણે છે અને પાણીમાં તરતા લાઈનબંધ જોવા મળે છે. તેમને બરફાચ્છાદિત પાણી બહુ ગમે છે, વધારે તેઓ દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં જોવા મળે છે તેઓ મોટાભાગે પાણીમાં વધારે સમય સુધી રહે છે, બરફ વધારે પસંદ કરે છે. પેંગ્વિનનું પેટ કાળું અને સફેદ હોય છે, આ પેંગ્વિનની પાંખો કાળા રંગની હોય છે, માથાનો ભાગ અને ચાંચ પણ કાળી હોય છે, એક જળચર પ્રાણી છે ઠંડી આબોહવામાં અને ઠંડા પાણીમાં રહેતું શાંત અને પ્યારું પ્રાણી છે. પેંગ્વિનને પાંખો હોવા છતાં એ ઉડી શકતું નથી. તે ધરતી પર ચાલે છે અને ઠંડા પાણીમાં તરે છે. પરંતુ બરફ અને ઠંડીથી બચવા માટે પેંગ્વિન ઘણા વિવિધ પ્રકારના રહેઠાણમાં રહે છે, પણ શિયાળામાં હિમાચ્છાદિત વાતાવરણમાં રહેવાનું વધારે પસંદ કરે છે,

પેંગ્વિન પ્રાણીમાં સમજશક્તિ અને મિત્રતાભાવ બહુ સારો હોય છે. ઠંડીથી રક્ષણ મેળવવા માટે સૌ પેંગ્વિન એકતા દાખવી ખંભાથી ખંભો મિલાવીને ચાલે છે. તેનું આયુષ્ય બીજા પ્રાણીઓ કરતાં વધારે હોય છે તે પંદરથી વીસ વર્ષ સુધી જીવે છે. તેઓ પોતાના સાથી પ્રાણીઓને વફાદાર હોય છે, ખોરાકમાં દરિયાઈ માછલી અને અન્ય સમુદ્રી જીવો ખાઈને પેટ ભરે છે. આ પેંગ્વિન ખોરાક ગળી જાય છે તે સ્વાદથી પર છે, તે પાણીમાં શ્વાસ રોકવાની ક્ષમતા ધરાવે છે, પાણીની સપાટીથી બહાર છ ફૂટ કૂદી શકે છે,

જળચર જીવ

પેંગ્વિન વિશે રોચક વાતો કરતાં આજે મને બહુ ગમે છે, આ પેંગ્વિન પણ માણસની જેમ જ પ્રેમ કરી શકે છે અને નર પેંગ્વિન પોતાની ગમતી માદા પેંગ્વિનને

પ્રેમનો પ્રસ્તાવ એક પથ્થર આપીને કરે છે. આ પથ્થરના કારણે ઘણીવાર નર પેંગ્વિનને લડાઈ પણ થાય છે, જ્યારે પથ્થર ગમતી માદા પોતાના માળામાં મૂકી દેયે છે ત્યારે તે નર પેંગ્વિન સમજી જાય છે કે એનાં પ્રેમનો પ્રસ્તાવ સ્વીકારી લીધો છે, આવી મનુષ્ય જીવન જેવી કહાની હોય છે, જ્યારે બંને પેંગ્વિન નર અને માદા સમજીને રહે છે અને સમય જતાં પોતાના બાળકને જન્મ પણ આપે છે, એ પહેલાં બંને ઈંડાની સંભાળ બહુ સારી રીતે રાખે છે જમીન પર અથવા બરફ પર રાખે છે, આ પેંગ્વિન જાતિ જમીનનો સ્પર્શ કરતી નથી, પેંગ્વિનને પાણીમાં તરવાની ફાવટ જોરદાર હોય છે, ઉંડા પાણીમાં પણ સહેલાઈથી તરી શકે છે. આ તો આપણા નાનકડા પેંગ્વિનની વાતો જાણી આપણે.

લેમન શાર્ક

હજું લેમન શાર્ક માછલીઓ વિશે પણ અવનવી વાતો જાણીએ ગુજરાત સાયન્સ સિટીમાં એકવેટિક

ગેલેરીમાં આ શાર્ક જોવા મળશે, સૌને મન વિચાર આવશે કે આ લેમન શાર્ક કેમ કહેવાતી હશે તો જાણીએ કે લીલાં પીળા રંગની મિશ્રિત હોવાથી લેમન શાર્ક

કહેવાય છે, તેને અઠવારિયામાં બેવાર જુના દાંતને બદલે નવા દાંત નો સેટ કુદરતી રીતે મળે છે.

જ્યારે આ માછલી જડબું બંધ કરે છે તો બધાં દાંત અંદર જતાં રહે છે જેવું જડબું ખોલે તો જૈસે થે

બધાં દાંત ઉપર નીચે ગોઠવાઈ જાય છે, બાળકો સાથે મોટાઓને પણ જોવી ગમે એવી હોય છે.

ડોલ્ફિન

આવું જ જળચર પ્રાણી ડોલ્ફિન સસ્તન પ્રાણી વિશે પણ જાણીએ આમ તો ડોલ્ફિન એક રમતિયાળ જીવ છે, તેની ૪૦થી વધારે પ્રજાતિઓ જોવા મળે. જેમા સામાન્ય, બોટલ, નોઝ, સ્પોટેડ, એટલાન્ટિક સ્પોટેડ, કોમેર, ડસ્કી, ઉપરોક્ત નદીઓની ડોલ્ફિન મુખ્ય છે, ડોલ્ફિન બચ્ચાને જન્મ આપે છે અને દર વર્ષે એક જ બચ્ચાને જન્મ આપે છે તેનો ગર્ભકાળ

દશ માસનો હોય છે. જાણવા જેવી વાત તો એ છે કે એ ક્યારેય પાણી પીતી નથી, જમીન પર રહેલા સસ્તનન પ્રાણી જેમ દૂધ પીવડાવે છે, ડોલ્ફિન ૧૮ મહિના સુધી માતાનું દૂધ પીવડાવે છે. તે સસ્તનન પ્રાણીમાં આવે છે. તે એક આંખ ખુલી રાખીને સુવે છે ડોલ્ફિન્સ માથાં પર આવેલા બ્લો હોલ દ્વારા શ્વાસની પ્રક્રિયા કરે છે. ડોલ્ફિન માછલી પાણી વિના જમીન પર પંદરેક મિનિટ સુધી રહી શકે છે, ડોલ્ફિન અત્યંત બુદ્ધિશાળી અને રમતિયાળ જીવ છે, તે સમુદ્રી જીવ છે. આપણી ગંગા નદીમાં ડોલ્ફિન જોવા મળે છે, આ બધાં જીવોને બચાવવા એ બધાની ફરજ છે ડોલ્ફિનનું મગજ છેલ્લા પચાસ વર્ષમાં વૈજ્ઞાનિકો પણ સંબોધન કરી શક્યા નથી કે ડોલ્ફિન માછલીનું મગજ આટલું તેજ કેમ છે? માનવી જેમ જ બુદ્ધિશાળી પ્રાણી છે, સાથે તાકાતવાન પણ છે એ ધારે તો નાની બોટને પણ ઉંધી પાડી દેયે છે, માણસને પણ ગળી જાય છે, ૪૦ વર્ષથી

વધારે આયુષ્ય ગણાય છે, તેની લંબાઈ ૪ ફૂટથી ૩૦ ફૂટ સુધીની હોય છે અને દસ ટન જેટલું વજન હોય છે.

બ્લુ વ્હેલ

દુનિયામાં સૌથી મોટું દરિયાઈ પ્રાણી બ્લુ વ્હેલ શાર્ક માછલી છે જે દેખાવમાં મહાકાય અને ખતરનાક હોય છે જે જોવા બહુ ઓછી મળે છે, જેના પરથી ઘણી હોલીવુડની ઘણી ફિલ્મો બની છે, ખાલી બ્લુ વ્હેલની જીભનું વજન એક હાથી જેટલું વજનદાર હોય છે, આ બ્લુ વ્હેલ પૃથ્વી પર જળચર જીવ છે, તે પાણીમાં વધારે સમય રહીના શકે માટે તે થોડીવાર શ્વાસ લેવા માટે દરિયાની સપાટી પર આવે છે, વારંવાર સપાટી પરથી છલાંગ લગાવી પાણીનો ફુવારો ઉડાડે છે. પ્રશાંત મહાસાગરમાં તેની સંખ્યા વિશેષ જોવા મળે છે, જાણવા જેવું તો એ છે કે બ્લુ વ્હેલના સ્વયંના ધબકારા એક મિનિટમાં માત્ર નવ વાર જ ધબકે છે, તે જ્યારે શ્વાસ લ્યે છે ત્યારે તેનાં ફેફસામાં પાણી ભરાય જાય છે, શ્વાસ છોડતી વખતે એ જ પાણી ફુવારા રૂપે બહાર આવે છે.

બ્લુ વ્હેલ બહુ ઊંઘતી નથી પરંતુ ઘણીવાર ઉંઘમાં જ પાણીમાં ડૂબીને મૃત્યુ પામે છે.

એનું મગજ નિદ્રા અવસ્થામાં પણ સતત કાર્યરત હોય છે, બ્લુ વ્હેલ મહાકાય માછલીઓનું ૮૦ થી ૯૦ વર્ષનું આયુષ્ય હોય છે. તેઓ એકબીજા માટે સંપર્ક કરવા માટે મોટેથી અવાજ કરે છે, હાલના સમયમાં દરિયાઈ જીવોને બચાવવાની કામગીરી સરકારે હાથમાં લીધી છે, દરિયાઈ જીવોની સંખ્યા ઘટવા લાગી છે, એ પણ આપણા માટે ચિંતાનો વિષય છે,

meeravyas7574@gmail.com

Image Source : Web/Internet

રંજના ભગત 'રોશની'

અમદાવાદ

લગભગ બાર હજાર વર્ષથી આપણી મનુષ્ય જાતિ કૂતરા પાળવાની માન્યતા ધરાવે છે. પહેલા લોકો કૂતરું પાળતા પણ એને છુટ્ટુ રાખતા. ઘર કે ખેતરની રખેવાળી કરવા, એ ઘરના આંગણામાં જ ફર્યા કરતું. ઘરના આંગણામાં જ ઘરના રોટલા ખાઈ પીને પશું રહેતું, પૂરી વફાદારીપૂર્વક ફરજ નિભાવતુ, બાળકો સાથે રમતું. આપણું પાળેલું કૂતરું આડોશી પાડોશીના ઘણા ઘરની રખેવાળી કરતું, એને કેદ કરીને રાખવામાં નહોતું આવતું.

આજકાલ લોકો કૂતરાને પાળે છે પણ એને ઘરમાં કેદ કરીને રાખે છે, નાનકડા ઘરમાં પોતે તો પરાણે રહેતા હોય ને કૂતરાય પાળે, નવડાવે ધોવડાવે, મોંઘુ મોંઘુ ખવડાવે. ઘરમાં જ્યાં જુઓ ત્યાં એનાં વાળ ઊડતા હોય, ફર્નિચર અને સૂવાની પથારીઓમાં પણ એનાં વાળ પડ્યા હોય. કોઈ મહેમાન આવે તો એના ભસવાને કારણે મહેમાનો પણ આવતા ઓછા થઈ જાય છે.

હવે કૂતરા વિશે થોડી જાણકારી જોઈએ. કૂતરાની સૂંઘવાની શક્તિ માણસ કરતાં ૧૦ હજાર ગણી વધારે હોય છે. માણસના લોહીના ગૃપ ચાર પ્રકારના

હોય છે, જ્યારે કૂતરાના ૧૩ પ્રકારના લોહીના ગૃપ હોય છે. કૂતરા ખુશ હોય ત્યારે જમણી બાજુ અને ગુસ્સે હોય ત્યારે ડાબી બાજુ પૂંછડી પટપટાવે છે.

કૂતરા આમ તો દાળ ભાત શાક અને રોટલી ખાય છે, પણ એની તાકાત વધારવા પાલતું કૂતરાને લોકો માંસ ખવડાવે છે. ચોકલેટ ખવડાવવાથી કૂતરાનું મૃત્યુ થાય છે. વધુ વજન ધરાવવું એ કૂતરાના સ્વાસ્થ્ય માટે હાનીકારક છે. કૂતરાનો ઉપયોગ પોલીસ, સંરક્ષણ ખાતું અને સૈન્યમાં કરવામાં આવે છે.

પાલતું પ્રાણીઓ કૂતરો અને બિલાડી

કૂતરાની સાંભળવાની શક્તિ માણસ કરતાં બમણી હોય છે. કૂતરાનું સરેરાશ આયુષ્ય ૧૧ વર્ષ છે. ૧૦ વર્ષની આયુ પછી મોટાભાગે કૂતરા કેન્સરને કારણે મૃત્યુ પામે છે. તેઓને કિડની ફેલ થવી કે હૃદયરોગના હુમલા પણ થઈ શકે છે.

સામાન્ય કૂતરાની બુધ્ધિ બે વર્ષના બાળક જેટલી હોય છે. કૂતરાઓમાં રંગઅંધતા હોય છે, એ વાત મિથ્યા છે, તેઓ દરેક રંગ જોઈ છે.

અમેરિકામાં દર ત્રણ વ્યક્તિએ એક વ્યક્તિ કૂતરું પાળે છે. જ્યારે ચીનમાં દરરોજ ત્રીસ હજાર કૂતરાઓને એમની ચામડી અને માંસના ઉપયોગ માટે

મારી નાખવામાં આવે છે.

હવે થોડીક માહિતી આપણે બિલાડી વિશે પણ જાણીએ. જંગલી બિલાડીને પાળવાની શરૂઆત ઈજિપ્તવાસીઓએ કરી હતી. આપણે ત્યાં ભારતમાં પળાતી બિલાડીઓ રણપ્રદેશમાં વસતી બિલાડીઓ છે. બિલાડી સ્વતંત્ર મિજાજવાળી અને આપણી સાથે આસાનીથી હળીમળી જતી હોય છે. એનું વર્તન પ્રેમાળ હોય છે. તેઓ સ્વસ્થ શરીર ધરાવતી, રુઆબદાર હોય છે.

બિલાડીનું સરેરાશ આયુષ્ય ૧૪ વર્ષ અને વધુમાં વધુ ૨૦ વર્ષ હોય છે. દસ માસની ઉંમરે બિલાડી પુખ્ત થઈ જાય છે. વર્ષમાં ચાર વખત બચ્ચાને જન્મ આપે છે. બેથી આઠની સંખ્યામાં એ બચ્ચા જણે છે. એનાં બાળકોની સાચવણી એ વફાદારીપૂર્વક કરે છે. અંધારામાં એની માંજરી આંખો વધુ તેજસ્વી હોય છે. એ મોટાભાગે માંસાહારી ખોરાક લે છે, પણ અમુક અંશે શાકાહારી ભોજન પણ સ્વીકારે છે, જેમાં દૂધ, દહીં, ઘી, મલાઈનો સમાવેશ થાય છે.

બિલાડી હંમેશા પોતાની જાતને સ્વચ્છ રાખે છે છતાં બિલાડીને જીવાતને કારણે ચેપી રોગો થાય છે, એને ગળામાં સોજો થવાથી અને પાણીની ઉણપ જેવા કારણોસર મૃત્યુ પામે છે. મૃત્યુના અમુક દિવસ પહેલા એ ખાવાપીવાનું છોડી દે છે, એને ઝાડા ઉલટી થાય છે. અને એ મૃત્યુ પામે છે. અનેક રોગોનો શિકાર થતી બિલાડીને કારણે ઘરના લોકોનું સ્વાસ્થ્ય પણ જોખમાય છે.

કેટલીક ધાર્મિક માન્યતા મુજબ બિલાડીનું વધુ ઘરમાં રહેવું નુકસાનકારક ગણાય છે. બિલાડીનાં મળમૂત્ર ઘરમાં થવાથી આર્થિક નુકસાન ભોગવવું પડે છે. કાળી બિલાડીનો તાંત્રિકો મેલી વિદ્યા માટે ઉપયોગ કરે છે.

મારું કહેવું એમ છે કે, તમારે કૂતરા કે બિલાડી પાળવા હોય તો એને માટે તમારી પાસે પૂરતી સગવડો હોવી જોઈએ, પૂરતી જગ્યા હોવી જોઈએ. એનું પૂરતું ધ્યાન રાખનાર અને એને તાલિમ આપનાર વ્યક્તિ હોય તો વિશેષ સારું.

ranjanabhagat70@gmail.com

Image Source : Web/Internet

શું આપ લેખક છો ?

ગુજરાતની પ્રથમ જ્ઞાનથી ભરપૂર મેગેઝિન સાથે જોડાવવાની સુવર્ણ તક

Published by Review by

જ્ઞાન પંથ... કસુંબો મેગેઝિન
www.kasumbomagazine.blogspot.com

RAINBOW FORCE FOUNDATION
 AHMEDABAD | GUJARAT | INDIA

Let's Get More Information
www.rainbowforcefoundation.org

REG. NO. : F/20880/AHMEDABAD
 PAN NO. : AAETR0544E

Rainbow Force Foundation is a Non Governmental Organization established under Society Registration Act, 1860 and The Bombay Public Trust Act, 1950. Organization is focused in Education, Orphanage Support, Old age Support, Environment work, Relief for Needy people and other social issues.

G Pay | PhonePe **MEHUL VADHAVANA 9624047356**

BANK DETAILS	YOU CAN USE CHEQUE / NEFT
A/C NAME	RAINBOW FORCE FOUNDATION
BANK NAME	KOTAK MAHINDRA BANK
A/C NO.	3345147409
IFSC NO.	KKBK0002563
BRANCH NAME	ODHAV KOTAK MAHINDRA

FAST & EASY SCAN QR CODE
 Be sure to report to the following number for transparency before and after donating.

दान करने से पहले और बाद में पारदर्शिता के लिए नीचे दिए गए नंबर पर जानकारी देकर सुनिश्चित करें।

9624047356 THANK YOU VERY MUCH FOR SUPPORT

પૂજા પટેલ 'ચીકી'

અમદાવાદ

આ પણી આસપાસ ઘણાં પશુ પક્ષીઓ જોવા મળે છે અને અમુક જીવજંતુઓ પણ છે કે જે આપણી પૃથ્વીને સુંદર બનાવવામાં મદદ કરે છે. અસંખ્ય જીવજંતુઓ આપણી પૃથ્વી પર વસવાટ કરે છે જેમાંથી આપણે આપણી આસપાસ દરરોજ ઘણાં બધાં જીવજંતુઓ જોતાં હોઈએ છીએ. જેમ કે કીડી, મંકોડા, તીડ, વાંદો, ઈયળ અળસિયાં અને પતંગિયા! માત્ર ઉપરોક્ત દર્શાવેલ નામની પણ વિભિન્ન પ્રકારની પ્રજાતિ અહીં પૃથ્વી પર વસવાટ કરે છે અને જે તે સ્થળની શોભામાં વધારો કરે છે.

અહીં આજે હું આવી છું નવી જ માહિતી લઈને અને એ પણ પતંગિયાઓની પ્રજાતિ ઉપર! લોકોને એટલી જ માહિતી સામાન્ય રીતે ખબર હોય છે કે, પતંગિયું ઈંડા તરીકે જન્મે છે, ઈંડામાંથી લાર્વા, લાર્વામાંથી ઈયળ અને ઈયળ ઉપર કોશેટો બને; પછી તે તોડીને પતંગિયું બહાર આવે. આમ ચાર તબક્કાનું તેનું જીવન. રંગબેરંગી દેખાતાં પતંગિયાની પાંખો પર રંગ હોતાં નથી પરંતુ તેની પાંખોની સપાટીની એવી રચના છે કે તે અમુક રંગ જ પરાવર્તીત કરે છે. પતંગિયા વિશે રસપ્રદ વાત એ છે કે તે ૨૫ કિલોમીટરની ઝડપે ઊડે છે. પતંગિયાના મગજનું દિશાજ્ઞાન અને રસ્તો ખોળવાની શક્તિ કમ્પ્યુટર જેવી છે. તે ખૂબ જ ઓછી શક્તિ વાપરીને લાંબા અંતર સુધી ઊડીને ચોક્કસ જગ્યાએ ઉતરાણ કરી શકે છે.

તો ચાલો, આજે આપણે વિશ્વમાં વસવાટ કરતાં અમુક વિશ્વ વિખ્યાત પતંગિયાની પ્રજાતિઓની વિગતવાર માહિતી મેળવીશું; જેમકે,

૧) રાઈસ પેપર બટરફ્લાય:

આ પતંગિયાંની પ્રજાતિ પેપર કાઈટનાં નામ દ્વારા પણ જાણીતી છે.

રાઈસપેપર પતંગિયા, જેને પેપર કાઈટ અથવા ટ્રી નિમ્ફ્સ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે મલેશિયા, તાઈવાન અને ફિલિપાઈન્સમાં જોવા મળે છે. તેઓ નીચાણવાળા વરસાદી જંગલો અને દરિયાકાંઠાના મેન્ગ્રોવના જંગલોમાં જોવા મળતી સામાન્ય પ્રજાતિ છે.

આ મોટા, ત્રાટકતા પતંગિયાઓમાં અર્ધપારદર્શક સફેદ પાંખો હોય છે જેમાં કાળી છટાઓ અને ફોલ્લીઓ હોય છે. તેમની પેટર્ન શિકારીઓને ચેતવણી આપવા માટે સેવા આપે છે કે તેઓ ઝેરી છે. તેમની ઉડાન ધીમી અને આકર્ષક છે, અને તેઓ પાંખો ખુલ્લી અથવા બંધ રાખીને આરામ કરી શકે છે.

દર શિયાળામાં, કેમ્બ્રિજ બટરફ્લાય કન્ઝર્વેટરી ફ્લાઈટ ઓફ વ્હાઈટ નામનું એક વિશેષ પ્રદર્શન આપે

છે. આ પ્રદર્શન દરમિયાન, મુલાકાતીઓ હજારો સફેદ રાઈસપેપર પતંગિયાઓની હિમવર્ષા વચ્ચે ચાલી શકે છે અને સમગ્ર કન્ઝર્વેટરીમાં મળેલા માહિતીપ્રદ સ્ટેશનો પરથી આ રસપ્રદ પ્રજાતિઓ વિશે જાણી શકે છે.

૨) મોર્ફો દિડિયસ બટરફ્લાય:

મોર્ફો દિડિયસ (Morpho Didius) બટરફ્લાય મુખ્યત્વે દક્ષિણ અમેરિકાના કેન્દ્રીય અમેઝોન વૃક્ષમાળાઓમાં મળતો છે. આ બટરફ્લાયનો વાસસ્થાન આ દેશોમાં છે. બ્રાઝિલ, પેરુ, કોલમ્બિયા, ઈક્વેડોર અને વેનેઝુએલા

આ દેશોમાં મોર્ફો દિડિયસનો સૌંદર્ય અને પ્રજાતિક વાતાવરણનો આનંદ લઈ રહે છે. મોર્ફો દિડિયસ, કેટલીક અન્ય બટરફ્લાય જાતિઓ જેવા, મુખ્યત્વે ફૂલોની નેક્ટર પર આધાર લેવાનો પસંદ કરે છે. વયસ્ક બટરફ્લાયઝની વિશેષતા એ છે કે તેમના મુખનો ભાગ, પ્રોબોસ્કિસ, છે જેનાથી તેઓ ફૂલોની નેક્ટર સુધી પહોંચી શકે છે. આ નેક્ટર તેમને આવશ્યક ઊર્જા અને પોષણ પ્રદાન કરે છે.

નેક્ટરના પરોસા વધુમાં વધુ રંગફૂલ હોય છે, જે મોર્ફો દિડિયસને ખાસ પસંદ છે. સાથેની રીતે, તેઓ રાખના ફળો અથવા વૃક્ષ નીચેના રસને પણ ચુસવી શકે છે. પરંતુ, તેમનો મુખ્ય પોષણ સ્ત્રોત ફૂલોની નેક્ટર છે.

૩) અટાકસ એટલાસ બટરફ્લાય:

‘અટાકસ એટલાસ’ એવા એક વિશેષ બટરફ્લાય પ્રજાતિ છે, જે પશ્ચિમ એશિયામાં મળે છે. આ બટરફ્લાય એ મોથનો ભાગ

છે, જેમણે વિશ્વમાં મોથસના વિશાળ આકારથી ઓળખાતાં છે. આટલાસ બટરફ્લાયના વિસ્તારમાં, આ બટરફ્લાય મોથસના સબસપેશિયસ ગણતરીમાં આવે છે. તે વન્યજીવનમાં અને બાગાયતમાં મળે છે.

‘અટાકસ એટલાસ’ બટરફ્લાય મુખ્યત્વે દક્ષિણ એશિયામાં જ મળે છે. આ બટરફ્લાયનો વિસ્તાર નીચેના દેશોમાં છે:

ઈન્ડિયા, શ્રીલંકા, થાઈલેંડ, મ્યાનમાર (બર્મા), ઈન્ડોનેશિયા, મલેશિયા, વિયતનામ તથા ફિલિપિન્સ આ દેશોમાં આટલાસ બટરફ્લાયનો વાસ થાય છે અને તેમનું સૌંદર્ય તમારા પરિસરમાં દેખાતો રહે છે.

૪) ગ્લાસવિંગ બટરફ્લાય:

ગ્લાસવિંગ બટરફ્લાય એવી અદ્ભુત પ્રજાતિની બટરફ્લાય છે, જેમને તેમના પરોસામાં શાનદાર ગ્લાસવિંગ (Glass-like) રેજિંગ પરોસોનો ખૂબસૂરત

દ્રશ્ય મળે છે. આ બટરફ્લાયનો પારંપરિક નામ 'ગ્લાસવિંગ' એ તે કારણકે મળ્યો છે, જેના રેજિંગ અત્યંત સાફ અને પારદર્શી છે. સામાન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો તેઓની પાંખો પારદર્શક હોય છે બિલકુલ કાચની માફક!

ગ્લાસવિંગ બટરફ્લાય સાથે મળેલી તમામ વિશેષતાઓ અને તેમના આકર્ષક રંગ-પટ્ટાઓ થઈ છે કે તમારી નજરે તેમને એક અનોખો અને સૌંદર્યપૂર્ણ પતંગિયા બનાવવાનો મોકો મળે છે. ગ્લાસવિંગ બટરફ્લાય મુખ્યત્વે ઉષ્ણદેશોમાં જાહેરાત થાય છે. આ બટરફ્લાયના પ્રદેશોમાં સમાવિષ્ટ છે: સાઉદી આરબિયા, મેક્સિકો, કોલમ્બિયા, વેનેઝુએલા, ઈક્વેડોર, પેરુ, નાઈજીરિયા, ગ્વાટેમાલા, પાનામા, કોસ્ટા રિકા, બેલીઝ, હોન્ડુરસ, નિકારાગુઆ, એલ સાલ્વાડોર, હૈટી, જમૈકા, ડોમિનિકા, ક્યુબા, ગ્રીસ, ફ્રાન્સ, ઈટલી, સ્વિટ્ઝરલેન્ડ, ઈન્ડિયા, શ્રીલંકા, થાઈલેન્ડ, મલેશિયા, ઈન્ડોનેશિયા, પાપુઆ ન્યૂ ગિની, અસ્ટ્રેલિયા, ન્યૂઝિલેન્ડ, ચાઈના, જાપાન, ભૂટાન, નેપાળ, ભારત, સીરિયા, ઈરાન, અફઘાનિસ્તાન, પાકિસ્તાન, તાજિકિસ્તાન, ઉઝબેકિસ્તાન, કિર્ગિઝસ્તાન, કજાખસ્તાન, તુર્કમેનિસ્તાન, અર્મેનિયા, જ્યોર્જિયા, અઝરબૈજાન, તુર્કિયા, ગ્રીનલેન્ડ, આઈસલેન્ડ, નોર્વે, સ્વીડન, ફિનલેન્ડ, ડેનમાર્ક, હંગેરી, સ્લોવેનિયા, ક્રોએશિયા, બોસ્નિયા અને હર્ઝેગોવિના, સર્બિયા, મોન્ટેનેગ્રો, મેક્સિકો, કાનાડા, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, બ્રાઝિલ, આર્જેન્ટીના, ચિલી, પેરુ, બોલિવિયા, પારાગ્વે, ઉરુગ્વે, ગયાના, સુરીનામ, વેનેઝુએલા, ગયાના, સુરીનામ, ફ્રેંચ ગયાના, ઈત્રેયા, કોલમ્બિયા, વગેરે...

પ) બર્ડવિંગ બટરફ્લાય:

ફૂલો ઉપર ઉડતાં રંગબેરંગી અને સુંદર પતંગિયા પણ ઝેરી હોય તે જાણીને નવાઈ લાગે. પપુઆન્યુગિયાનાના જંગલમાં જોવા મળતાં કિવન એલેકઝાન્ડ્રા બટર ફ્લાય ઝેરી હોય છે. વળી તે પતંગિયાની જાતના સૌથી મોટા કદના છે. પક્ષી જેવા મોટા એક ફૂટની પાંખ ધરાવતા આ પતંગિયા મોટા પક્ષી જેવા લાગે.

લીલા રંગની પાંખો પર કથ્થાઈ ટપકાંવાળા આ પતંગિયા ઝેરી વનસ્પતિના ફૂલોમાંથી રસ ચૂસે છે. ઇ.સ. ૧૮૪૪માં તેને બ્રિટનના મહારાણીના નામ ઉપરથી નામ મળેલું અને તે કિવન એલેકઝાન્ડ્રા બર્ડ વિંગ તરીકે ઓળખાય.

બર્ડવિંગ હમલે પક્ષી જેવા હોય પરંતુ તે અન્ય પતંગિયાની જેમ ઈંડામાંથી ઈયળ અને કોશેટો બન્યા પછી પતંગિયા તરીકે અવતરે છે. તેનો કોશેટો આપણા અંગૂઠા જેવો મોટો હોય છે. આ પતંગિયાની જીભ લાંબી ભૂંગળી જેવી હોય છે. નર પતંગિયા નાના કદના અને તેજસ્વી રંગના હોય છે.

poojapatelusa22@gmail.com

Image Source : Web/Internet

કૃપા લાખાણી
ભુજ-કચ્છ

રંગબેરંગી અજાયબ પતંગિયા

રણપ્રદેશોથી લઈને બરફાચ્છાદિત વિસ્તારોમાં કુદરતની હરતી ફરતી રંગોળી જેવાં પતંગિયાની અજાયબ દુનિયામાં એક લટાર મારીએ... પ્રકૃતિએ પતંગિયાને વિવિધતાસભર સુંદર રંગરૂપ બક્ષ્યાં છે. જીવ વિજ્ઞાનની ભાષામાં વાત કરીએ તો આ જંતુને ઈન્સેક્ટા વર્ગના લેપિડોપ્ટેરા ગણેત્રમાં સ્થાન મળ્યું છે. પતંગિયાનાં સજાતીય જીવ કૂદાં પણ આ જ વર્ગમાં આવે છે. આપણા દેશમાં થારના રણ, હિમાલયના બરફાચ્છાદિત પ્રદેશો, અરુણાચલનાં જંગલો કે આપણા ઘરના વાડાના નાનકડા બગીચામાં એમ દરેક સ્થળે પતંગિયાં જોવા મળે છે. પરંતુ ગાઢ જંગલ, સરોવરને કિનારે, ફૂલોથી ભરપુર બાગમાં કે ફળોની વાડીમાં તે વધુ પ્રમાણમાં હોય છે. તેનું કારણ છે તેનો ખોરાક.

પતંગિયાંને દાંત કે જડબાં તો હોતા નથી કે જેથી તે કઠણ ખોરાક આરોગી શકે. તેનું મોઢું એટલે નાજુક નળી, જેનાથી તે ફૂલોનો રસ પીએ છે. આ કોમળ જીવ ઉગ્ર તાપમાન સહન કરી શકતું નથી. પ્રચંડ ગરમીમાં તે ઝાડી ઝાંખરાની ઠંડી જગ્યામાં સંતાઈને પોતાની જાતને બચાવે છે પરંતુ અતિશય ઠંડીમાં તો તેને નિષ્ક્રિય થઈ ગયા સિવાય છુટકો નથી. માટે ઠંડી ઋતુમાં પતંગિયાં ઘણાં ઓછા દેખાય છે. સાનુકૂળ તાપમાનના દિવસોમાં સૂર્યોદય સાથે જ પતંગિયાંની ઊડાઊડ શરૂ થઈ જાય છે અને રાત્રે તે ઝાડની ડાળી પર સૂઈ જાય છે. ઠંડા પ્રદેશના પતંગિયાંમાં ઘેરા (કાળો) રંગ વિશેષરૂપથી જોવા મળે છે કારણ કે ઘેરા રંગ સૂર્ય કિરણોથી જલદી ગરમ થઈ જાય

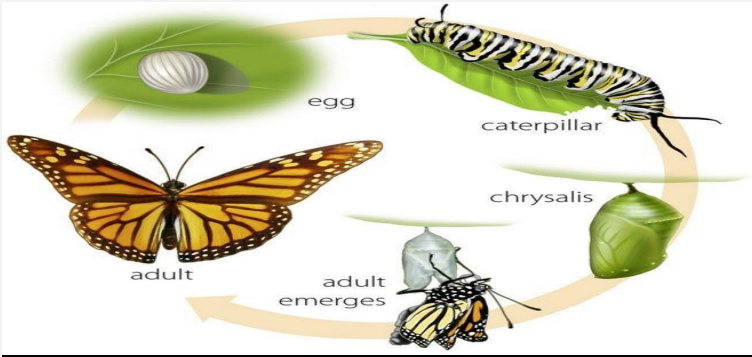
છે. મોટા ભાગનાં પતંગિયાંની પાંખો પર પાતળી રુંવાટી હોય છે જેથી રાત્રે પણ તેનાં શરીરનું તાપમાન જળવાઈ રહે છે. ફૂલોની જેમ પતંગિયાંની પણ અલગ અલગ ગંધ હોય છે. કોઈની પાંખમાં ગંધ હોય તો કોઈના શરીરમાં. આ વિશિષ્ટ ગંધને સહારે તે પોતાનો વંશવેલો આગળ વધારે છે.

કેટલાક નર પતંગિયાં તો એક કિલોમીટર દૂરથી પણ માદાને ઓળખી કાઢે છે અને ઝટ તેની પાસે પહોંચી જાય છે. પતંગિયું આ કામ બપોર પછી કરે છે. દરેક નર પતંગિયાનું પોતાનું એક ક્ષેત્ર હોય છે જેમાં ફક્ત માદા પતંગિયું જ પ્રવેશી શકે છે. અન્ય નર પતંગિયાને બીજાના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કરવા માટે ત્યાંના રાજા પતંગિયાં સાથે યુદ્ધ કરીને તેને હરાવવું પડે છે. કંઈક આ પ્રકારની કુટુંબ વિસ્તાર માટેની વ્યવસ્થા હરણ, સિંહ જેવાં પ્રાણીઓમાં પણ જોવા મળે છે. પતંગિયાંનું જીવન ઈંડાથી શરૂ થઈ ઈયળ, યુવા અને અને પુખ્ત પતંગિયું એમ ચાર ચરણમાં વહેંચાયેલું છે.

પતંગિયાં વનસ્પતિના પરાગનયનમાં પણ મદદરૂપ થાય છે. જુદા જુદા પ્રકારના પતંગિયાં ઈંડાં મૂકવા માટે અલગ અલગ પ્રકારના છોડ કે ઝાડને પસંદ કરે છે. જેમ કે ચોમાસુ શરૂ થતાં જ એલફિન્ટ હોક નામનું પતંગિયું કાળી દ્રાક્ષની વેલના પાન નીચે ઈંડાં મૂકે છે. અઢારથી બાવીસ દિવસના ગાળામાં ઈંડામાંથી પુખ્ત પતંગિયું વિકસે છે. આ દરમિયાન તે પોતાના વજનથી એક હજાર ગણા વધારે પાંદડાં ખાઈ ચૂક્યું હોય છે.

કેટલીક પતંગિયાં પ્રજાતિને મકરંદમાંથી મળતા

સોડિયમ કરતાં વધુ સોડિયમની જરૂર હોય છે. આ કારણે તેઓ મીઠામાં રહેલા સોડિયમ પ્રત્યે આકર્ષાઈને તે માનવીના પરસેવા પર બેસે છે. છાણ, સડેલાં ફળો કે કચરા પર પતંગિયાના બેસવાનું કારણ પણ જરૂરી ખનિજ અને પોષક તત્વો મેળવવાનું જ છે. પોતાના મૂછ રૂપી એન્ટેનાની મદદથી તે માદા કે કૂલોના રસનો તાગ મેળવી લે છે. પતંગિયાની દ્રષ્ટિ પૂર્ણપણે વિકસિત હોય છે અને તેઓ પારજાંબલિ વર્ણપટમાં પણ જોઈ શકે છે. જો કે ખૂબ જ ઓછી પતંગિયાં પ્રજાતિઓને રંગની ઓળખ હોય છે. અરે! કેટલાક પતંગિયાઓ સાંભળી પણ શકે છે અને અવાજ પણ કરે છે.

પતંગિયાનું જીવન ચક્ર

પતંગિયાઓ પ્રવાસ પણ કરે છે. ખાસ જાતનાં પતંગિયાંએ મેક્સિકોથી દક્ષિણ કેનેડાનો, લગભગ ચાર હજાર કિલોમીટરનો, પ્રવાસ કર્યાના દાખલા છે. પ્રવાસની દિશા નક્કી કરવા તે સૂર્યનો સહારો લે છે. પતંગિયાની આંખો ધ્રુવિત કિરણો પણ ઓળખી શકે છે માટે વાદળોથી ઢંકાયેલા સૂર્યકિરણોથી પણ તે દિશા નક્કી કરી શકે છે. આપણા દેશમાં વર્ષા ઋતુની શરૂઆતમાં પ્રવાસ કરતાં પતંગિયાં દ્રષ્ટિગોચર થાય છે. પ્રકૃતિ પાસેથી શીખીને આપણે અવનવી ટેકનોલોજી વિકસાવી છે. પતંગિયાંની પાંખ જેવા વિશાળ પાંખવાળા વિમાન પર સંશોધન ચાલી રહ્યું છે. ખાસ પ્રકારના પતંગિયાંની પાંખ પરનાં પ્રકાશ પરાવર્તન અને વિકિરણના અભ્યાસે વધુ કાર્યક્ષમ એલ.ઈ.ડી (લાઈટ એમીટિંગ ડાયોડ)ના નિર્માણની પ્રેરણા આપી છે. પતંગિયાંની રંગીન પાંખો નેનો ટેકનોલોજીને સહારે નિર્દોષ રંગ ઉત્પાદન અને નવિનતમ ડિસ્પ્લે ટેકનોલોજીને ઉજાગર કરશે. પતંગિયાંની પાંખોનો રંગ હવાની ગુણવત્તા સાથે બદલાય છે. સમૂહમાં રાખેલા પતંગિયાંની તંદુરસ્તી અને

તેની પાંખોના રંગના અભ્યાસ પરથી હવાની ગુણવત્તાનો તાગ મેળવી શકાય છે. જંતુનાશકના વધુ પડતા વપરાશ અને આપણી પ્રકૃતિ પ્રત્યેની ઉદાસીનતાને લીધે આ નાનકડો જીવ નાશ ન પામે તે વિશે સજાગ રહેવાની જરૂર છે.

સ્ટેજ એક: ઈંડા

પતંગિયાના જીવનનો પ્રથમ તબક્કો પતંગિયાની પ્રજાતિના આધારે ખૂબ જ નાનું અંડાકાર, ગોળાકાર અથવા નળાકાર ઈંડું છે.

સ્ટેજ બે: કેટરપિલર

જ્યારે ઈંડામાંથી બહાર નીકળે છે, ત્યારે ‘લાવા’ અથવા ‘કેટરપિલર’ બહાર આવે છે. કેટરપિલર ઝડપથી વધવા જોઈએ, તેથી તેઓ સતત ખાય છે.

સ્ટેજ ત્રણ: કાયસાલિસ

જ્યારે કેટરપિલર પૂર્ણ કદ સુધી પહોંચે છે, ત્યારે તેઓ ‘કાયસાલિસ’ અથવા ‘પ્યુપા’ માં બને છે. અંદર, તેઓ પરિવર્તન અથવા ‘મેટામોર્ફોસિસ’માંથી પસાર થઈ રહ્યા છે. આપણે જે ભાગોને બટરફ્લાય તરીકે ઓળખીએ છીએ તે બનવાનું શરૂ થઈ ગયું છે.

સ્ટેજ ચાર: બટરફ્લાય

પુખ્ત પતંગિયું કાયસાલિસમાંથી બહાર નીકળે છે અને તેની નરમ પાંખો તેના શરીરની આસપાસ વળેલી હોય છે. આરામના સમયગાળા પછી, બટરફ્લાય તેની પાંખોમાં લોહી પંપ કરે છે અને ઉડવાનું શરૂ કરે છે.

માનવજગતમાં સૌથી સુંદર પતંગિયા અનેક વિશિષ્ટતાઓ ધરાવે છે તેનું જીવન ટૂંકું પણ અદ્ભુત છે.

lakhanikrupa88@gmail.com

Image Source : Web/Internet

જુલી સોલંકી

ભુજ-કચ્છ

એનિમલ સ્પેશિયલ

સાગ મંડળ
કસુંબો ૧૨

જંગલોનો વિનાશ, વન્ય જમીનો પર માનવીની માલિકી અને રખડી ગયેલા પ્રાણીઓ

આધુનિક સમયના પરિપ્રેક્ષ્યમાં વ્યક્તિ પોતાનું નામ કમાવા માટે અથાક પ્રયત્નો કરે છે.

જીવનમાં અનેક અપેક્ષાઓ સાથે તે જીવતો હોય છે. ક્યારેક પોતાના સ્વપ્ન સાકાર કરવા મથતા પરજીવને જોખમમાં મૂકતાં પણ અચકાતો નથી. પ્રેમ-સ્નેહ અને માનવમૂલ્યોને અમૂક સંજોગે એ ભૂલી પડે છે અને ત્યારે પરજીવ મુશ્કેલીમાં મૂકાઈ જાય છે. આનું સૌથી મોટું ઉદાહરણ જો કોઈ હોય તો એ છે, 'જંગલનો વિનાશ'. આ વિષય સાંભળતા આપણાં મનમાં પ્રશ્ન ઉઠે છે કે જંગલોના વિનાશ સાથે માનવીની કેવી રીતે સંગતિ થઈ? મનુષ્ય આજે આધુનિકતાની દોટમાં દોડવા માટે, પ્રતિષ્ઠાની આશાએ તેઓ વન્ય પ્રદેશનો શહેરી જગ્યાઓના અભાવે વિનાશ કરે છે. આમ, જંગલનો વિનાશ સર્જાય છે ને એનો ભોગ મૂંગા જીવ એટલે કે પ્રાણીઓ બને છે.

જંગલોનો ન કરીએ વિનાશ; મૂંગા જીવ સાથે દાખવીએ પ્રેમ, એજ માનવતા.

જંગલોના વિનાશ થવાનો એક મોટો કારણ માનવવસ્તીમાં વધારો છે. દિન-પ્રતિદિન માનવવસ્તીમાં વધારો થાય છે. રહેઠાણની સુવિધા માટે જગ્યાનો અભાવ ઊભો થયો. હવે, માનવી રહે ક્યાં? માટે આજે જંગલનો વિનાશ સર્જાયો છે. પણ આ વિનાશથી માત્ર વન્યને નહિ, પણ વન્યજીવ ઉપર કપરી સ્થિતિ ઊભી થઈ છે. તેઓ ભટકતા થયાં છે. પ્રાણીઓ માટે તો જંગલ જ તેમનું ઘર. હવે, આ ઘર ક્યાંથી શોધવા? ક્યારેક તો તેઓ રસ્તાઓ પર આવી ચડે છે. મનુષ્યની સુખ

સુવિધાઓ પાછળ વિવિધ પ્રાણીઓના સુખ આજે છીનવાઈ ગયા છે. તેમની પાસે મનુષ્યની જેમ છત નથી, પરંતુ ખુલ્લું આકાશ છે. એ પણ તેમની પાસેથી માનવીએ લઈ લીધું છે અને રખડતાં-ભટકતાં રહ્યાં છે.

હાલનાં સમયમાં વ્યક્તિ-વ્યક્તિ વચ્ચે અનેક મતભેદો સર્જાય છે. તેના ભોગે સંબંધનું મૃત્યુ થાય છે. માનવી પોતાનો અલાયદો ઓરડો એટલે કે નિવાસસ્થાન શોધવા લાગે છે. જીવનને નવેસરથી શરૂ કરવા તત્પર બને છે, ત્યારે જગ્યાઓનો જે અભાવ સર્જાયો છે એનો ભોગવતો જંગલ બને છે. સ્વતંત્ર જીવન જીવવા મથતો માનવીને એ જાણ નથી કે જંગલના વિનાશની સાથે તેઓ પ્રાણીઓને મુશ્કેલીઓમાં મૂકે છે. પોતાનાં કર્મને જ વળગી રહેતો વ્યક્તિ મૂંગા જીવની દશા જોવાનું ભૂલી ગયો છે.

જંગલોનો વિનાશનું જે કારણ આપણે જોયું એનું જીવતું જાગતું ઉદાહરણ છે 'વન્ય જમીનો પર માનવીની માલિકી.' ધન એકઠું કરીને તેને યોગ્ય જગ્યાએ ખર્ચવા માટે વ્યક્તિ વન્ય વિભાગોની જમીન ખરીદે છે. એ જમીન પર મંદિરો, ઘરો, મોલ ઊભા કરવા વગેરે જેવી કમાણીઓ કરે છે, પરંતુ આસપાસ જીવતાં પ્રાણીઓની પરવા તેઓ કરતાં નથી. રૂપિયાના જોરે એ પ્રાણીઓને બીજી જગ્યાએ મૂકી આવવાનો આદેશ આપે છે. પ્રાણીઓના ખોરાક, રહેઠાણનું એ કદી વિચારતો નથી. રખડી ગયેલા પ્રાણીઓની સ્થિતિ ન સહી શકાય તેવી હોય છે. ગમે

તેવા વાતાવરણમાં એમને કપરી સ્થિતિનો સામનો કરવો પડે છે અને ક્યારેક તેમનાં ચહેરા પર હતાશા ભાવ પણ સર્જાય છે આ ભાવ કોણ જોવા ગયું ? મૂંગા જીવને પણ પ્રેમ-સ્નેહ અને લાગણીની જરૂર હોય છે. તેઓ પ્રેમના ભૂખ્યા હોય છે. પરંતુ માનવી સ્વમાં જ ડૂબેલો રહે છે.

આપણે કેટલાક સમાચારોમાં પણ જોઈએ છે કે પ્રાણીઓ રસ્તે આવી ચડે છે અને માનવીને નુકશાન પહોંચાડે છે. આનું એક કારણ એ જ છે કે આજે વનનો વિનાશ થતો રહ્યો છે. ખોરાકની શોધમાં આવા પ્રાણીઓ રસ્તે આવી પડે છે. પ્રાણીઓના મન પર આવી પડેલી આવી આપદા હવે તેમને સહેલી મુશ્કેલ પડે છે. જંગલોના વિનાશ પછી તેની સ્થિતિ ભારે થઈ પડી છે. પોતાના રહેઠાણ મૂકીને તે બહાર રખડતો થયો છે. દરેક પ્રાણીઓ પણ પરાવલંબી હોય છે. આજે જંગલોના વિનાશ પછી દરેક છૂટા પડી ગયા છે.

દરેક જીવને પ્રેમ-સ્નેહ જોઈએ છે. તેમાં ભલે મૂંગા જીવ હોય કે પછી આપણા જેવા બોલકા જીવો. પ્રેમની એ જરૂરિયાત દરેકને જીવન જીવવા પ્રેરણા આપે છે. આવા પ્રાણીઓ પણ વિચારમાં પડી ગયા છે કે, ‘ મારે ક્યાં જવું? ’ તેનું મન વિચારવા લાગે છે કે આ અનેરી સૃષ્ટિમાં મારા માટે જગ્યા ક્યાં છે ? આ બે પગવાળા માનવીએ જાણે અમારા પગ નીચેથી ધરી જ ખસકાવી દીધી. વન્ય જમીન પર માનવીની માલિકીમાં વધારો થતા પ્રાણીઓમાં પણ જાણે તેના જીવનના દુઃખમાં પણ વધારો થયો છે.

આવી કપરી પરિસ્થિતિમાં પ્રાણીઓ શિકાર ન મળતા તે વિકૃત બને છે. વિકૃત એટલે કે આપણે પોતાનું જ ઉદાહરણ લઈએ કે માનવી માનવીને જ્યારે પૂરતું પોષણ નથી મળતું, ત્યારે તે પોતે ચીડચિડો બની જાય છે અને ગુસ્સો કરવા લાગે છે. તેવી જ રીતે પ્રાણીઓને પણ જીવન ટકાવી રાખવા માટે શિકારની જરૂર પડે છે અને જો ન મળે તો શું થાય એ તમે વિચારી શકો છો. તેઓ રસ્તે આવી ચડે અને માર્ગ પર જે લોકો પસાર થતા હોય તેને નુકશાન પહોંચાડે છે. આવાં સંજોગે આપણે તેમને પાંજરામાં પૂરવાની જીદ કરીએ છીએ.

લાવીએ અનેરું પરિવર્તન

જંગલોનો વિનાશ, વન્ય જમીન પર માનવીની માલિકી અને રખડતા પ્રાણીઓ વિશે આજે આપણે ચર્ચા

કરી રહ્યા છીએ. આ એક ગંભીર સમસ્યા બનીને આપણને વળગી રહી છે અને આ સમસ્યા દૂર કરવા અનેક પરિવર્તનો હાથ ધરવા પડશે. હા, આપણે જ પરિવર્તન લાવવું પડશે. એવા અનેરાં પરિવર્તનો કેવી રીતે લાવી શકાય તે નીચે પ્રમાણે જોઈએ

માનવમૂલ્યો જાગૃતિ :

ઉપરોક્ત મુદ્દો વાંચતા તમને આશ્ચર્ય થશે કે વન્ય વિનાશ અટકાવવામાં અને રખડતા પ્રાણીઓમાં માનવ મૂલ્યોની જાગૃતિ કેવી રીતે આવી ? તો આનો ઉત્તર એ છે કે ‘ જો આપણે માનવી થઈને પરજીવની વિપદા ન સમજી શકીએ, બીજાનો વિચાર સુધા ન કરીએ તો કોણ કરશે ? માનવમૂલ્યો જાગૃત રહે અને જે સમસ્યા છે એને જાતે જ દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. જેથી જંગલનો વિનાશ અટકી શકે.

પ્રાણીઓ પ્રત્યે પ્રેમ :

માન્યું કે માનવીને પોતાના વ્યસ્ત જીવનમાં બીજો કોઈ સમય મળતો નથી; પરંતુ આપણે દરેક પ્રાણીઓ પ્રત્યે પ્રેમભાવ રાખીએ. તે પ્રેમથી જ આપણે તેનું હિત કરવામાં એક નહિ તો બીજી રીતે મદદે આવીએ જ છીએ.

વાસ્તવિકતાનો સ્વીકાર :

આજનું દ્રશ્ય જોતાં જાણવા મળે છે કે રખડી પડેલ પ્રાણીઓ માટે જગ્યાઓનો અભાવ ઊભો થયો છે. તો તેની મદદ માટે આપણે જ ઝંપલાવીએ અને સાથે સાથે વન પ્રદેશનો વિકાસ કરીએ.

વન્ય વિભાગ જાગૃતિ :

આધુનિક યુગમાં જોયું છે તેમ વન્ય વિભાગના અધિકારીઓ હવે જાગૃત થયા છે. પ્રાણીઓના રક્ષણ માટે હંમેશા તત્પર રહે છે. આવા અધિકારીઓનો આભાર માનવાનું પણ ચૂકવું ન જોઈએ. આમ, સ્વ જાગૃતિ કેળવીને તથા વન્ય વિનાશ અટકાવીને પ્રાણીઓ પ્રત્યે પ્રેમભાવ રાખીને જીવીએ.

julisolanki110@gmail.com

Image Source : Web/Internet

મિતલ પુરોહિત 'મુસ્કાન'
ડાકોર

એનિમલ સ્પેશિયલ

કસુંબો ૧૨

આ જે આપણે સૌ અચાનક બદલાતાં વાતાવરણ થી હેરાન થઈ રહ્યા છે, શિયાળો હોય કે ઉનાળો ગમે ત્યારે વરસાદ થાય છે અને આપણાં રોજિંદા જીવનમાં મુશ્કેલી મુકી જાય છે...પણ શું આ માટે કુદરત જ જવાબદાર હશે?? કે પછી આપણે???

મનુષ્ય ખૂબ સ્વાર્થી છે પોતાના સ્વાર્થ માટે એ કુદરતી ખજાનાનો નાશ કરે છે, વૃક્ષ માંથી મળતાં કોલસા અને બળતણ

નાં લોભથી એ કુદરતને હાનિ પહોંચાડે છે આપણે સમજવું જોઈએ કે જંગલોનું શું મહત્વ છે? જંગલો વાતાવરણ ને ઠંડું રાખી વરસાદ લાવવામાં મદદ કરે છે, જેનાં કારણે વાતાવરણમાં ભેજ પ્રસરાવી આબોહવા વિષમ બનતી અટકાવે છે જેથી નદીઓમાં આવતાં પૂરને નિયંત્રિત કરવા જંગલો ખૂબ ઉપયોગી છે વળી વન્ય જીવોને પણ રહેઠાણ મળી રહે છે અને આવા જંગલો ' સાહસિક -પ્રવાસન પ્રવૃત્તિ ' માટે આદર્શ ક્ષેત્ર પણ બની રહે છે..

પરંતુ આપણે જંગલનો નાશ કરવા લાગ્યા, જંગલ ની જગ્યાએ આપણે ફેક્ટરી, વસાહત અને વિવિધ રીતે એનો ઉપયોગ કરવા લાગ્યા... જંગલો નાં આડેધડ વિનાશથી પ્રદુષણ માં વધારો થાય આને વરસાદ નાં અભાવથી ' ગ્લોબલ વોર્મિંગ ' ની સમસ્યા ઓ ઉભી થઈ છે, વાઘ, સિંહ, ચિત્તા,શ્રી જેવા વન્ય પ્રાણીઓ નિરાશ્રિત થતાં એમની જાતિ ધીરે ધીરે લુપ્ત થવા લાગી છે...

આપણને રહેવા માટે જેટલી જગ્યા જોઈએ એટલી મળી જ રહે છે છતાં આપણે સ્વાર્થમાં કુદરત ને નુકશાન પહોંચાડી રહ્યા છે.. આપણને જે જીવન આપે છે એને જ આપણે નુકસાન પહોંચાડીએ છીએ. જંગલો આપણને ઓક્સિજન, વરસાદ, શુદ્ધ વાતાવરણ, ફળ-ફૂલ અને લાકડાં જેવી ઘણી બધી વસ્તુઓ આપીને આપણા જીવન વ્યવહારને સરળ કરવા મદદરૂપ રહે છે છતાં પણ આપણે જંગલોનો નાશ કરી રહ્યા છે.

હું તો કહું છું દરેક વ્યક્તિએ જંગલો ને બચાવવા માટે પ્રયત્ન કરવા જોઈએ એ માટે પહેલા દરેક વ્યક્તિએ વૃક્ષો વાવવા જોઈએ અને વૃક્ષોનું જતન કરીને એને સાચવવા જોઈએ.. વળી, જંગલી પશુઓના જીવનને પણ આપણે જોખમમાં મુકીએ છીએ.એમનો પણ ધીમે ધીમે નાશ થવા લાગ્યો છે, સરકાર અભિયારણ ચલાવે છતાં આપણી ફરજ પણ છે આપણાં જંગલો સમૃદ્ધ તો આપણું જીવન પણ સમૃદ્ધ..

પનીકરણ મુલ્ય

mittalupadhyay93@gmail.com

Image Source : Web/Internet

કિરીટ ગોસ્વામી

જામનગર

ઝબુ મંકોડો બહુ મોજીલો અને મસ્તીખોર. એને ખાંડ બહુ ભાવે. જ્યારે પણ જુઓ ત્યારે, ગમે ત્યાંથી ખાંડ શોધતો ફરે! ક્યાંકથી ખાંડ મળી જાય એટલે ધરાઈને ખાઈ લે અને બાકીની ખાંડ ખિસ્સે ભરીને ઘેર લઈ જાય. ઘરમાં ઘણી બધી ખાંડનો સંગ્રહ કરી

એક દિવસની વાત છે. વરસાદ બહુ પડ્યો ને ઝબુનું ઘર આખું પાણીથી ભરાઈ ગયું! ઝબુ ઘરની બહાર નીકળી ગયો. પાછળથી પાણીની સાથે એણે ઘણા દિવસથી, મહેનત કરીને સંઘરેલી બધી જ ખાંડ તણાઈ ગઈ!

પાણી ઓસર્યું. ઝબુ પોતાના ઘરમાં પાછો આવ્યો. જોયું તો ખાંડનો એકેય દાંણો પણ ન મળે! ઝબુ તો દુઃખી-દુઃખી થઈ ગયો. ખૂબ મહેનત કરી-કરીને, કેટલી બધી

ઝબુ મંકોડો અને ખાંડબહેન

રાખે. આળસ આવે ત્યારે બહાર ન જાય; ઘરમાં સંઘરેલી ખાંડ ખાય અને મજા કરે

યોમાસાના દિવસો આવ્યા.

ખાંડ એણે ભેગી કરી હતી. એ બધી ખાંડ, વરસાદનું પાણી એક જ ઝાટકે તાણી ગયું! ઝબુનો જીવ બળીને રાખ થવા લાગ્યો.

ઝબુ તો ઘરની બહાર આવ્યો. મનમાં ખૂબ દુઃખ પણ હતું અને ગુસ્સો પણ હતો. ત્યાં તેણે સામે જમીન પર વરસાદનું પાણી જોયું. તરત જ તે પાણીને ફરિયાદના સૂરમાં કહેવા લાગ્યો...

'પાણી..રે ભાઈ, પાણી..!'

ખાંડ તો, મારી તાણી..!'

જલદી પાછી દઈ દે..!

ક્યાં સંતાડી, કહી દે..!

નહીં તો ભરીશ ચટકો;

હું, નહીં તો ભરીશ ચટકો!

ઝબુની આ ગુસ્સાભરી ફરિયાદ સાંભળીને તરત જ, પાણી બોલ્યું..

' મેં ના તાણી તારી ખાંડ!

અહીંથી આગળ ડગલા માંડ!

સામે જો, છે વાદળભાઈ..

ખાંડ ગયા, એ તારી ખાઈ!

આ સાંભળીને ઝબુને તો વાદળ પર ખૂબ ગુસ્સો આવ્યો!

તરત જ તેણે આકાશમાં દોડ્યાં જતાં, વાદળને સાદ પાડીને કહ્યું..

'વાદળ..!વાદળ..! ઊભા રહો!

ખાઈ ગયા કાં ખાંડ, કહો ?

જલદી પાછી દઈ દો, ખાંડ..

નહીં તો ભરીશ ચટકો;

હું નહીં તો ભરીશ ચટકો!

ઝબુની વાત સાંભળીને વાદળ તો અટક્યાં. પછી ઝબુને જવાબ આપતાં, બોલ્યાં..

' મેં ના ખાધી તારી ખાંડ!

અહીંથી આગળ ડગલાં માંડ!

આગળ જો છે દરિયાભાઈ..

ખાંડ ગયા, એ તારી ખાઈ!

વાદળનો જવાબ સાંભળીને ઝબુ તો મનોમન વિચારવા લાગ્યો-' તો હવે દરિયાભાઈને મળવું પડશે! પણ ખાંડ તો પાછી જોઈએ જ!' એમ મક્કમ નિર્ધાર કરીને તેણે આગળ ડગલાં માંડ્યાં.

થોડીવાર થઈ, ત્યાં સામે દરિયો આવ્યો. આવડો મોટો દરિયો જોઈને ઘડીક તો ઝબુ ગભરાઈ ગયો! પણ પોતાની પ્રિય ખાંડ, પાછી મેળવવાની વાત યાદ આવતાં

જ, તેનામાં હિંમત આવી ગઈ! તરત જ, તેણે દરિયાને કહ્યું..

' દરિયાભાઈ! દરિયાભાઈ!

શીદને ખાંડ ગયા છો ખાઈ?

જલદી પાછી દઈ દો, ખાંડ..

નહીં તો ભરીશ ચટકો;

હું નહીં તો ભરીશ ચટકો!

ઝબુની આ ફરિયાદનો જવાબ આપતાં, દરિયાએ કહ્યું..

' મેં ના ખાધી તારી ખાંડ..

અહીંથી આગળ ડગલાં માંડ!

ખાંડ, રસોડે છે છુપાઈ..

ભર્યા હશે ત્યાં બરણીભાઈ!

' ઓહ..! તો હવે રસોડે જવું પડશે! ચાલો, તો હવે એ તરફ..' ઝબુ તો દરિયાનો જવાબ સાંભળીને ફટાફટ રસોડા તરફ વળ્યો..

'ઝબુ હરખથી દોડે..

પહોંચી ગયો રસોડે !

ત્યાં બરણીમાં દીકાં

ખાંડબહેની મીકાં !

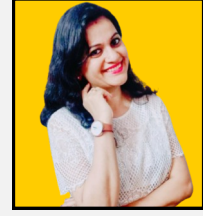
મોંમાં આવ્યું પાણી,

આજે થશે ઉજાણી !

થોડીવારમાં રસોડામાં ટમી આવી. તેણે ખાંડની બરણી ખોલી. થોડી ખાંડ જમીન પર ઢોળાઈ! એ જોઈને ઝબુએ તરત જ, દોટ મૂકી! તેની ખોવાયેલી અને ખૂબ ભાવતી ખાંડ, આખર મળી ગઈ! ધરાઈને તેણે ખાંડ ખાધી અને ટબ્બા જેવો થઈ ગયો!

kiritgoswami34@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

જીજ્ઞાશા પટેલ

સુરત

રાગિણીના ઘરની બહાર જોર જોરથી હોર્ન વાગે છે ...રાગિણી ફટાફટ સેન્ડલ ચઢાવી ટક.. ટક કરતી પોતાની બેગ ખભે કરી બહાર આવી બહાર બસ ઊભી હતી. રાગિણી એક સંસ્થામાં જોડાયેલી છે. નાનપણથી જ એને કંઈક કરી છૂટવાની ધગસ વારસામાં મળેલી, બસ માંથી અવાજ આવ્યો ચાલો...ચાલો... રાગિણીબેન જલ્દી બેસો ઉતાવળ કરો....

રાગિણીએ ઝડપથી સીટ લીધી બસ ઉપડી બધા રાગિણીની ઉંમરના જ હતા અમુક મિત્રો ને અમુક નવા ચહેરાઓ પણ હતા. રાગિણી આ મુસાફરીની મજા લેવા એકદમ ખુશનુમાન છે. ફેંડ્સ સાથે વાતો શરૂ થઈ ગઈ રાગિણીની સીટ બારીની બાજુમાં હોવાથી બહારથી આવતો ઠંડો પવન રાગિણીના ચહેરાને ચૂમી રહ્યો છે, રસ્તાઓ ઝડપથી કપાઈ રહ્યા છે. આજુબાજુ લીલોતરી છવાયેલી છે. બસ વાંકાચૂકા રસ્તાઓ કાપતી અને ખેતરોમાંથી પસાર થવા લાગી આજુબાજુના ડુંગરો ખુબ રમણીક નજારો આપી રહ્યા છે. રાગિણી કુદરતી સૌંદર્યની ખુબ જ દિવાની હતી આ નજારો જોઈને એક હીન્દી ગીત ગુનગુનાવા લાગી..

પછી નદિયા પવન કે જોકે ...

કોઈ સરહદ ના ઈન્દે રોકે

રસ્તો લાંબો હતો. આ સંસ્થા અલગ અલગ જગ્યાએ પછાત ગામ, ગરીબ, અનાથઆશ્રમ, વૃદ્ધાશ્રમ તેમજ જ્યાં મદદ કરવા જેવું લાગે ત્યાં હાથ લંબાવી કાર્ય કરતી કોઈ યંગસ્ટર જોડાવા માંગતા હોય તો

તેઓને પહેલા મોકો આપતી અને સાથે સાથે સેવા માટે લઈ જતી રાગિણી પહેલીવાર જઈ રહી છે. ઘણા સમય પછી આવા વાતાવરણમાં શ્વાસ લેવાની અનુભૂતિ મહેસૂસ કરે છે. ધીમો ધીમો વાયરો રાગિણીનું મન મોહી રહ્યો હતો. રાગિણી જૂની યાદોમાં સરી પડી....

એ વરસાદના એક એક ટીપા સાથે આવતી એક એક યાદ ...કોલેજનો પહેલો દિવસ મસ્ત વરસાદ કેન્ટીનમાં ગરમા ગરમ પકોડા સાથે 'ચા' મન કહે વાહ, શું દિવસો હતા! રાગિણી મનભરીને યાદો તાજી કરતી રહી.

જુના મિત્રોની મહેફિલ વાગોળી... એ દિવસો ગયા એ ગયા હવે ક્યાં એવી જિંદગી...

વાતોવાતોમાં ને આનંદમાં રસ્તો ક્યારે કપાઈ ગયો ખબર જ ના રહી રાગિણી એની મંઝિલ સુધી પહોંચી ગઈ ત્યાં જઈને બસમાંથી ઉતારતાની સાથે બોર્ડ વાચ્યું 'વૃદ્ધાશ્રમ'

થોડો સમય રેસ્ટ કરવા માટે બધા જગ્યા શોધવા લાગ્યા પછી કામે લાગવાનું હતું. પાછળથી અવાજ આવ્યો એ રાગિણી ઊભી તો રે....યાર ક્યાં ખોવાઈ છે? ક્યારની સાદ કરુ છું. અહીંયા આવ સાથે બેસીને જમી લઈએ ઓહ... સૌમ્યા હા, કેમ નહિ ચાલ યાર બસ એ જ વિચારોમાં હતી કે અહીંયાનું વાતાવરણ કેટલું રમ્ય છે ! શહેરના કોલાહલથી તદ્દન નિશબ્દ:...

બધા જમીને થોડો વિરામ લે છે એટલામાં બુલાવો આવ્યો એ ચાલો...સાહેબ બધાને મળવા માંગે છે ને

વૃદ્ધાશ્રમ

તમને અહીંયાના વડીલોના હાલ ચાલ લેવા બોલાવે છે.

ત્યાં જઈને જોયુ અમુક બુઝુર્ગ પોતાની મસ્તીમાં હતા. અમુક ત્યાંના કામોમાં મન પરોવીને હસતા હતા. કેટલાક એકબીજા સાથે બેઠા હતા. તો કોઈ એકલું ચોપડીઓ લઈ વાંચતું હતું. કોઈ ફૂલોને પાણી પીવડાવી રહ્યું હતું. ને કોઈ ચાલવા ને કસરતમાં, આમ બધા ત્યાં જવાબદારીઓના બોજમાંથી જિંદગીના છેલ્લા વર્ષો જીવી રહ્યા હતા. અમુક એવા છે જે શરીરની બીમારીથી બેચેન છે. તો અમુક પોતાના વિચારોને વાગોળીને યાદોમાં સરી ગયા છે.

અહીંયાનું વાતાવરણ જાણે બચપનમાં સરી ગયા હોય એવું લાગે છે. બધા જ હશે-રમે છે પણ આ શુ? એક બેડ પર માજી ગંભીર અવસ્થામાં હતા તેમને ખુબ દુઃખી જોઈને રાગિણી નજીક ગઈ તેને જોયું તેઓની આંખો માંથી આંસુ આવી રહ્યા છે. મુખમાંથી ઓ રામ ઓ રામ બોલે છે જાણે એમને હમણાં જ પોતાનો પ્રાણ ત્યજી દેવો હોય .. રાગિણી આ જોઈ ચૂપ થઈ ગઈ તેને એ વૃદ્ધાનો હાથ સ્પર્શ કર્યોને પોતાના હાથમાં લીધો બાજુમાં બેઠી રાગિણીને નવી જ અનુભૂતિ થઈ રહી છે જાણે આ કોઈ તેનું પોતાનું જ સત્ય હોય એવું લાગે છે. એમને જોઈને રાગિણી નું હૈયું હેતથી ઉભરાઈ

ગયું.. લગભગ પંચોતેરની આસપાસના માજીને પણ રાગિણીના હાથનો સ્પર્શ થતા મુખ પર થોડી ચમક આવી પણ શું આ ફક્ત માનવતાની લાગણીઓ હતી? આ એક અનોખો સંબંધ જ લાગતો હતો.

બધા જ પ્રૌઢ સાથે વારાફરતી મળ્યા તેમના પાસેથી અવનવી વાતો જાણવા મળી નવી પેઢી સમજી ગઈ હતી કે આ ખોટું છે જેઓને આપણને મોટા કર્યા એમને જ આમ ના તરછોડાય અહીંયા ભલે ગમે તેટલું સુખ મળી જાય પણ જ્યાં એમના પોતીકા જ ના મળે ને પોતાના જ ઘરથી દૂર નવીન જગ્યાએ કેમ ગમે? આ દર્દનાક હતું બધું રૂબરૂ જોઈને પોતાના સંતાનોને કેમ દયા નથી આવતી !આમ ગામ આખામાં દાન કરે ને માબાપની સેવા ના કરે તો ભક્તિ ને દાન બંને વ્યર્થ છે.

સવાર પડતા જ રાગિણી સીધી પેલા માજી પાસે ચાલી નીકળી ત્યાં જઈને રાગિણીએ તેઓનું નામ પૂછ્યું પણ માજી કંઈ જ બોલી શક્યા નહિ લગભગ યાદશક્તિ પણ ઓછી લાગતી જણાય છે. રાગિણીએ વૃદ્ધાશ્રમનું સંચાલન કરતા ભાઈને વિનંતી કરી કે આ માજીની મારે બધી જાણકારી જોઈએ છે. જેટલા દિવસ હું અહીંયા છું હું મારો સમય એમની સેવામાં આપવા માંગુ છું. સંચાલન ભાઈ એ હા કહ્યું ને પછી માજી વિશે થોડી વાતો શરૂ કરી..

દસ વર્ષ પહેલાની વાત છે આ વૃદ્ધાશ્રમ નવું નવું શરૂ થયું હતું. આ માજીનું નામ છે

'મંગુબા' જ્યારે તેઓ અહીંયા આવ્યા એટલે એકદમ સ્વસ્થ હતા. તેમનો છોકરો વિનય જ એમને અહીંયા મૂકી ગયો ને કહી ગયો હતો કે બધું સારું થઈ જાય એટલે મા તને ચોક્કસ લેવા આવી જઈશ...પણ, આવું કહી ને જ બધા અહીંયા થી ભાગે છે લેવા તો શુ મળવા પણ આવ્યો નથી કે નથી ફોન કરી મંગુબાની ખબર લીધી ! આવ્યાને હજુ મંગુબા દીકરો માને છે ને રોજ એના આવ્યાની રાહ જોવે છે.

વિનય ? તમે શું નામ બોલ્યા નરેન્દ્ર ભાઈ? ફરીથી બોલો.. વિનય બોલ્યો અરે મારાં પપ્પાનું નામ પણ વિનય જ છે. પણ એ બિલકુલ આવા નથી..જરા આ મંગુબાની ફાઈલ બતાઓ.. તેઓની ફાઈલ હું કાલે આપીશ.. અરે ઓકે કઈ વાંધો નહિ રાગિણી ત્યાંથી વૃદ્ધાશ્રમના ગાર્ડનમાં ફરવા નીકળી ત્યા નવા નવા ફૂલોને ઓળખતી થઈ દરેક ફૂલોની મહેક તેને ખૂબ જ ગમી રહી હતી અહીંયા એ વારંવાર આવા ઈચ્છે એવી જગ્યા છે. પણ આ બધું છોડીને થોડી થોડી વારે મંગુબાને વિચારી રહી હતી અને એમની આગળની સ્ટોરીમાં શું થયું એ પ્રતીક્ષા હતી કાલ ક્યારે થાય અને ફાઈલ ક્યારે જોવે... રાગિણી દોડતી મંગુબા પાસે ગઈ જઈને તેમના પગ દબાવવા લાગી મંગુબા પણ ધીમું ધીમું બોલવા લાગ્યા બેટા કોણ છે તું? હું રાગિણી.. સરસ નામ છે તારું મારાં દીકરાની દીકરીનું પણ આજ નામ છે રડતી આંખે બોલ્યા તો પછી ક્યાં છે તમારી રાગિણી? ખુબ નાની હતી એટલે મેં બસ એક થી બે વાર રમાડેલી હવે તો તારા જેટલી થઈ હશે. ઘણો વખત થયો પણ નથી જોઈ દીકરાને પણ નથી જોયો ભગવાન કરે સુખી હોય ને જલ્દી મને લઈ જાય અંતિમ સમયમાં હું મારાં દીકરા પાસે જવા માંગું છું

રાગિણી એ જાણે મંગુબાના ઘાવ પર મલમ લગાવતી હોય એમ વાતો શરૂ કરી ચિંતા નહી કરો મંગુબા જરૂરથી તમારો દીકરો તમને લેવા આવશે જરૂર કોઈ ટેન્શનમાં હશે...વાતોમાં એમનું મન ફેરવી મંગુબાના વિચારોમાં બદલાવ લાવીને એમણે ગાર્ડનસેરે કરાવવા નીકળી ગઈ રાગિણી સાથે મંગુબાને ખુબ મજા આવી રહી છે. જાણે ઘણા સમય પછી કોઈ પોતીકું મળી ગયું રાગિણી તેમના માથામાં મસાજ કરી આપતી આમ ને આમ બીજો દિવસ પૂરો થયો...

સવાર થતાંની સાથે ફાઈલની શોધમાં દોડી

નરેન્દ્રભાઈ નરેન્દ્રભાઈ ફાઈલનું શું થયું? લાવ્યો રાગિણી લાવ્યો હવે કોઈ પણ સંજોગે મારે મંગુબાની મદદ કરવી જ છે નરેન્દ્રભાઈ હું તેમને પોતાના પરિવાર સાથે મળવા લઈને જ જઈશ હા, બેટા રાગિણી હું મારાથી બનતી બધી કોશિશ કરીશ તારો સાથ આપવા હું તૈયાર છું.

ફાઈલ ખુલે છે એક એક પન્ના પલટાવી પલટાવી રાગિણી તલ્લીન થઈને જુવે છે. એને એકદમ ધ્રાસ્કો લાગ્યો કે આ તો બધી જ માહિતી પોતાના પરિવારને લગતી છે. આ મંગુબા બીજું કોઈ નહિ આ તો મારી પોતાની જ દાદી છે અરે.. ભગવાન આટલો અત્યાચાર મારી દાદી સાથે પપ્પા કેમ કરી શકે? મારા માબાપે આજ સુધી મને અંધારામાં રાખી હું આ ઈટનો જવાબ પથ્થરથી આપીશ આટલા બેરહેમ હશે પપ્પા કે મા ને આ રીતે અહીંયા તરછોડી રાગિણીના આંખો માંથી ગંગા જમના શરૂ થઈ ગયા અને પોતાની જાતને પણ ધિક્કારવા લાગી અત્યાર સુધી તેને કહેવામાં આવ્યું હતું કે દાદી આપણા ગામના જુના મકાનમાં રહે છે.તેઓ ત્યાં જ ખુશ છે. ઘણીવાર કહેવા છતાં મારી વાત કાપી કાઢતા મારા ગામ જવાના અને દાદીને મળવાના પ્રસ્તાવને ટાળતા રહ્યા એવી તો શુ મજબૂરી પડી? બસ બધુ બહુ થયું હું મારા મંગુબાને અહીંયાથી લઈને જઈશ નરેન્દ્રભાઈ તમે મંગુબાનો જે કંઈ સામાન હોય એ મુકાવો અને અહીંયાથી તેમને લઈ જઈ શકાય એવી ગાડીની સુવિધા કરી આપો મારી ફરજ હું બજાવીને જ રહીશ ને અમુકને એમની ફરજો યાદ અપાવીને પણ..

દોડતા દોડતા એકી શ્વાસે રાગિણી મંગુબા પાસે ગઈ અને એમના પગે લાગી માફ કરો દાદી અમે તમારા ગુનેગારો છીએ તમે બીજું કોઈ નહિ મારા જ દાદી છો ને હું તમારી જ રાગિણી મંગુબા અચંબો પામ્યા દીકરા... સાચું હે ભગવાન મારો દીકો... આવ બેટા મંગુબાના જાણે જીવમાં જીવ આવ્યો અને રાગિણીએ માંડીને વાત કરી પણ મંગુબાનો જીવ ઉદાર હસતા મોઢે સાંભળતા રહ્યા કંઈ જ ના બોલ્યા.. મારા દીકરાને મળીને શું સાચું છે પૂછી લઈશ.. તું રડીશ નહિ

જોયા વગર દોષ ના દેવાય મારો વિનય આવું પગલું ક્યારેય ના ભરે જરૂર કોઈનું દબાણ હશે !

બીજા દિવસે સવારે રાગિણી દાદીને લઈને ગાડીમાં બેસી દાદી સાથે રસ્તામાં વાતચીત કરતાં-કરતાં ક્યારે ઘર આવી ગયું ખબર સુધ્યાં ના રહી દાદીને કહ્યું તમે થોડીવાર આ ગાડીમાં જ રહો હું પપ્પાને સરપ્રાઈઝ આપીને આવું છું. રાગિણીએ ડોરબેલ વગાડ્યો.. ઘરમાંથી મમ્મી દોડતી બારણું ખોલવા આવી અરે.. બેટા તું આવી ગઈ હા, મમ્મી બહુ ભૂખ લાગી છે જલ્દી કંઈ ખાવાનું બનાવ ક્યાં છે પપ્પા? પપ્પા હમણાં જ આવ્યા અંદર બાથરૂમમાં હશે.. ચાલ પહેલા તું ફેશ થઈ જા થોડીવાર રહીને પપ્પા પણ બહાર આવ્યા રાગિણી પપ્પાને જોઈને બોલી પપ્પા તમારા માટે સરપ્રાઈઝ છે શું વાત કરે છે બેટા? મારા માટે સપ્રાઈઝ આઈ કાન્ટ બિલિવ એવું તો શું લાવી ? ચોક્કસ કોઈ સારું જ ગીફ્ટ લાવી હોઈશ હા, પપ્પા પાંચ મિનીટ થોભો રાગિણી દોડીને બહાર ગઈ દાદીમાને વિલચેર પર બેસાડીને ઘરમાં લઈ આવી દાદીમાં ચાલી શકતા નહોતા એટલે ગાડીમાં મુકવા આવેલા માણસો સાથે વીલચેર લઈને જ આવ્યા હતા તેઓ દાદીને બેસાડી અંદર સુધી મુકવા આવ્યા આ જોઈને વિનય બોલ્યો હવે આ કોણ છે? ધ્યાનથી જુઓ પપ્પા વિનય એ જોયું તો અરે આતો મારી મા છે.. મારી મા... બેટા તને કેવી રીતે મળ્યા? મમ્મી પપ્પા ધિક્કાર છે તમારા પર તમારી મમ્મીને તમે આવી રીતે તરછોડી કેટલા સમયથી વૃદ્ધાશ્રમમાં જિંદગી જીવે છે. એવું તો શું કારણ હતું કે તમારે આ પગલું ભરવું પડ્યું વિનય માના પગમાં સરી પડ્યો મમ્મીને જોઈને રડવા લાગ્યો આખરે મા એ મા.. મારો વિનય મારો વિનય કરીને રડી પડી આર્શિર્વાદ આપવા માંડી કેટલા વર્ષોથી મારાં વિનુને જોયો ન હતો એના ચહેરા પર હાથ ફેરવવા લાગી ખૂબ વહાલ કરવા લાગી મા ને દીકરો જાણે કેટલાય દિવસોથી એકબીજા માટે ભૂખ્યા હોય એમ લાગણીના સંબંધમાં સરી પડ્યા દૂરથી રાગિણીની મમ્મી આશા બધું જોતી હતી... વિનય એ તેનો હાથ પકડીને મંગુબાના પગમાં ધક્કો માર્યો કીધું માફી માંગ મારી માને મેં તારા લીધે જ માને બહાર કાઢી હતી હવે તું જા મને તું ના જોઈએ આજ સુધી બહુ ચુપ રહ્યો હવે નહિ મંગુબા બોલ્યા અરે દીકરા એ તારી પત્ની છે. આવું ના બોલાય બેટા એ રાગિણીની મા છે.. મંગુબા મને માફ કરી દો બધી મારી જ ભૂલ છે હું તમને સમજી ના શકી તમે મારું ભલું ઈચ્છતા હતા હું જ

તમને ઓળખી ના શકી મારા માબાપની વાતોમાં આવીને વિનયના કાન ભર્યા ખરેખર હું ગુનેગાર છું તમારી.. મારી દીકરી પર પણ આવી અસર પડી ગઈ એના મનમાં અમારા વિષે ખરાબ છાપ ઊભી થઈ ગઈ હું નથી ઈચ્છતી મારા સંતાનો પણ મને ખરાબ દ્રષ્ટિએ જોવે... રાગિણી મને તારા પર ગર્વ છે બેટા કદાચ ભગવાને જ તને ત્યાં મોકલી મા અને દીકરો દરરોજ એક બીજાને યાદ કરતા હતા ને વિરહની વેદનામાં દિવસો પસાર કરતા રહ્યા એટલે જ નસીબ તને ત્યાં ખેંચી ગયુ તે બંનેને ભેગા કરી દીધા ખરેખર 'ઉપરવાળાને ત્યાં દેર છે અંધેર નહિ' રુહથી જોડાયેલા લાગણીઓના સંબંધોને દુનિયાની કોઈ તાકાત તોડી શકતી નથી એ આજે સાબિત થઈ ગયું મેં ગમે તેટલું કર્યું પણ વિનયના મનમાં મા તમારી લાગણી સદાય કાયમ રહી ફક્ત મારા માટે મારી જીવ ખાતર મેં આવું પગલું ભરવા વિનયને મજબુર કરી દીધો તમે લોકો કહો તો હું ઘર છોડીને જવા તૈયાર છું.

શુ બોલે છે વહુ બેટા ભાન છે. કોઈને ક્યાંય જવાની જરૂર નથી તને તારી ભૂલ સમજાઈ ગઈ એટલે બધું માફ હવે આપણે મળીને સાથે જ રહેવાનું છે. અને તું જતી રહીશ તો હું ઠપકા કોને આપીશ? મારો હુકમ કોના પર ચલાવીશ? આવી જવા વાળી.. હા હા હા.. કરીને સાસુને વહુ મા અને દીકરીની જેમ હસી પડ્યા. હું મારા અંતિમ દિવસો મારા પરિવાર સાથે જ વિતાવવા માંગું છું આ છેલ્લો દિવસ તમારી સાથે મનભરી જીવી લેવા માંગું છું. આટલું કહી સાસુમાં હસતા -હસતા દેવલોક પામી ગયાને છેલ્લા શ્વાસે બેટા બોલતા ગયા..

માબાપને તરછોડીને કોઈ ખુશ કેવી રીતે રહી શકે? મંગુબા જેવા કેટલાય વૃદ્ધ વૃદ્ધાશ્રમમાં તડપી રહ્યા છે. બે હાથ જોડી વિનંતી છે કે તેઓને આવી સજા ના આપો. મા બાપ નું હૈયું ત્યાં એવુ રડે છે કે જેનો કોઈ શબ્દ નથી. મા નું ઋણ કોઈ સંતાન કદીયે ચૂકવી નહિ શકે..

મા એક અલૌકિક નામ...

Jigna.Sunil27@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

જ્યોતિ આચાર્ય

અમદાવાદ

આં ખ ખુલી, થોડી હોશમાં આવી. આજુબાજુ નજર કરી. પોતાની મા ક્યાંય નજરે પડી નહિ. સફાળી બેઠી

થવા ગઈ પણ એનાં શરીરમાં સખત પીડા થતી હતી. એનો હાથ સાથળ તરફ લાંબાયો. સૂકાઈ ગયેલાં લોહીની પોપડી હાથમાં આવી. બે પગ વચ્ચે અસહ્ય પીડા થતી હતી. લોહીથી ખરડાયેલાં સાથળ છોલાઈ ગયાં હતાં. બળતરા પણ પુષ્કળ થતી હતી. બંને પગ દર્દથી ભરાઈ ગયાં હતાં. એણે છાતીનાં ભાગે હાથ ફેરવ્યો. જાણે કે કોઈ જંગલી પશુએ નહોર ભર્યાં હોય એવી પીડા થઈ આવી. નહોરનાં ઘા પર લોહીનાં ભીંગડાં વળવા આવ્યાં હતાં. અડતામાં જ કાચું ભીંગડું ઉખડી આવ્યું અને હાથ લોહીથી ખરડાઈ ગયો. આખા શરીર ઉપર લાલ-લાલ ચકામા ઉપસી આવ્યાં હતાં જેથી આખું શરીર તૂટી રહ્યું હતું. પોતાને શું થયું છે એ સમજી શકતી ન હતી. બેજાન હાથ નીચે પછડાયો અને પાછી આશકા બેભાન થઈ ગઈ.

બીજી સવારે જાગી. આસપાસ કોઈ ન હતું. ઉભી થઈ, જોયું તો પોતે એક મંદિરના પ્રાંગણમાં પડી હતી. ધીમેથી યજ્ઞકુંડ પાસે ગઈ ભખ્મ કપાળે લગાવી, પૂરા જોશથી 'હર હર શંભુ' બોલી મંદિરમાંથી નીકળી ગઈ. તેને પોતાની મા શોધવી હતી.

એ કાળી ભમ્મર મેઘલી રાત હતી. આકાશમાં ભયંકર મેઘગર્જના થઈ રહી હતી, વીજળી સાપની જીભ જેમ લપકારા મારી રહી હતી. જોતજોતામાં જ અનરાધાર વરસાદ તૂટી પડ્યો હતો. મચ્છુ નદીના કાંઠે આવેલા આ નાનકડાં ગામ પર ખતરાની ઘંટી વાગવા

માંડી હતી. કોઈ કોઈની વહારે આવે એમ નહોતું. સૌ પોતપોતાનાં ઘરમાં ભરાઈ રહ્યાં હતાં. વરસાદ જરાય ધીમો પડવાનું નામ લેતો નહોતો.

શું થશે? એવી ચિંતા આખા ગામમાં ફરી વળી હતી.

'મા, મને આ વાદળ ગાજે એની બહુ બીક લાગે છે.' ડરતાં ડરતાં આશકા બોલી.

'ના, બેટા એમાં ડરવાનું શું? હું તારી સાથે જ છું ને.' કહી આશકાને એની માએ પોતાનાં ઘરનાં મંદિરમાંથી શિવલિંગ

આશકા

લાઈ હાથમાં પકડાવી દીધું. 'બેટા, 'હર હર શંભુ...હર હર શંભુ' બોલ એટલે ડર ના લાગે.' આશકા ભગવાનનાં નામનું રટણ કરવા લાગી. 'જો હવે બીક નથી લાગતી ને?' 'મારી બહાદુર બેટી એમ થોડી ડરે?' આમ કહી પોતાની દીકરીને હિમ્મત આપી.

હવે જે થાય તે ભોળાનાથને હાથ હતું

પણ, આશકાની મા આરતીનાં મનમાં આશકાએ ઘર કરી લીધું હતું કે, હવે બધું તણાઈ ને જ રહેશે. જો એવું બન્યું અને એમાં અમે મા-દીકરી છૂટાં પડી જઈશું તો? આટલાં વિચાર માત્રથી આરતી ધ્રુજી ઉઠી. આશકા યુવાનીનાં ઉંબરે પહોંચવા આવી હતી. આરતી પૂરાં જોરથી પોતાની દીકરીનો હાથ પકડીને બેસી રહી હતી. શું થશે? શું કરવું? કાંઈ સૂઝતું ન હતું.

એવામાં ગામમાંથી મોટે મોટેથી બૂમો સંભળાઈ, 'ભાગો...ભાગો...પૂર આવ્યું છે.' પણ ક્યાં જવાનું? કેટલેક જવાનું?

જોતજોતામાં જ મચ્છુ નદી પોતાનાં પાલવમાં

આખા ગામને સમેટીને દોડી નીકળી. પાણીનો ભયંકર અવાજ અને લોકોની ચિચિયારીઓ વચ્ચે પલકવારમાં આખું ગામ ધ્વંસ થઈ ગયું. નાનકડું, કાચા ગાર-માટીનાં ઘરોનું ગામ કેટલી ટક્કર ઝીલે?

જેવી રીતે અજગર ઝાડને ભરડો લે એ રીતે પાણીના પ્રવાહે ગામને ભરડો લીધો. એ પ્રવાહમાં મા-દિકરી નોખાં પડી ગયાં.

આશકા મોટે મોટેથી માને બૂમો પાડતી રહી. 'મા...મા...મા...ક્યાં છે તું?' 'આશકા...આશકા... બેટા, આશકા...હું આ રહી. બેટા, તું ક્યાં છે?' એમની કારમી ચીસો લોકોની ચિચિયારીઓ ભેગી ઓગળી ગઈ. પાણીના પ્રવાહને રોકવાનાં નિષ્ફળ પ્રયાસો કરતાં બંને આગળ તણાતાં ગયાં.

થોડીવારમાં આશકાને લાગ્યું કે, કોઈ એને પાછળથી પકડી રહ્યું છે. એ છૂટવાની કોશિશ કરતી રહી પણ, એ પંજો વધુ શક્તિશાળી હતો. આમેય, આશકાનું શરીર પાણી સામે બખોડિયા ભરી ભરીને થાકી ગયું હતું. એનામાં કોઈનો સામનો કરવાની હિંમત નહોતી રહી. અંધારી રાત હતી એટલે ચહેરો પણ સ્પષ્ટ દેખાતો નહોતો. આમ છતાં, એને લાગ્યું કે ચહેરો કોઈ જાણીતો છે. 'છોડી દો મને. કોણ છો તમે?' કેમ પકડી છે?' 'ક્યાં લઈ જાવ છો?' આ શું કરો છો?' રડતાં રડતાં તેણે ખૂબ આજીજી કરી. પરંતુ એ માણસના મન પર હેવાન સવાર હતો તો એ સાંભળે જ ક્યાંથી? આશકાએ પોતાના બચાવમાં મુક્કા મારવા શરૂ કર્યા પણ બદલામાં સામેના એ રાક્ષસી પ્રહારે એને લગભગ અધમૂઈ કરી નાખી. એ હેવાન એક મંદીરની પછીતે કાદવ કીચડ વચ્ચે એની કાયાને રહેસાતો રહ્યો. લોહી અને આંસુ, બેયનો પ્રવાહ નદીના પ્રવાહ સાથે ભળી ગયો. પળભરમાં જ બધું બરબાદ થઈ ગયું.

આશકાની ઉપર ઝળુંબી રહેલ પુરુષની પક્કડ ઢીલી પડી એટલે આશકાને થયું કે હાશ છૂટી. એ ઊભી થવા ગઈ પણ પીડાને લીધે એ ઊભી થઈ શકી નહીં. એનાં કપડાં અને કાદવ એકરૂપ બની ગયાં હતાં. તેમ છતાં, તેણે ઉભા થવાની કોશિશ કરી પણ, એના આઘાત વચ્ચે બીજો એક પુરુષ એની નજીક આવ્યો. એ ચિલ્લાઈ ઉઠી. ત્રીજો.....ત્યારે તો એ બેહોશ બની ગઈ હતી. કાચી વયે તેને આટલી બધી વેદનાનો સામનો કરવાનો આવ્યો

હતો.

મંદિરના પ્રાંગણમાં એ પડી હતી. સવારનો કૂણો કૂણો તડકો પથરાયો ત્યારે એ ભાનમાં આવી. માંડ માંડ ઊભી થઈ. બે સાથળ વચ્ચે વીંછીના ડંખ જેવી વેદના થતી હતી. એની સાથે શું બન્યું હતું એ સમજવાની એનામાં આવડત નહોતી.

તે જગ્યા એક શિવાલય હતું. મા કાયમ કહેતી કે શિવના દર્શન કરવાથી દુઃખ દૂર થાય છે. એટલે, એ લથડાતાં ડગલે યજ્ઞકુંડ નજીક ગઈ. ભસ્મ કપાળ પર લગાડી, નીકળી પડી.

મા ક્યાં હશે? કેવી હાલતમાં હશે? તે સરખું ચાલી પણ શકતી ન હતી. મન અસંખ્ય સવાલોથી ઘેરાયેલું હતું.

આ ક્યું ગામ હતું? ગામની આ કઈ ગલીમાં પોતે આવી પહોંચી હતી? કશું સમજાતું નહોતું. ચોતરફ પાણી જ પાણી હતું. કાદવ કીચડ હતો. કેટલાંક લોકો રડતાં દેખાયાં. તો કેટલાંક સળગતાં. કોઈ કોઈ વળી ઘરની અંદરથી ચીજવસ્તુઓ બહાર કાઢી રહ્યાં હતાં. કાદવની દુર્ગંધ આવી રહી હતી. એવું દ્રશ્ય હતું, જાણે કોઈ ભૂતાવળ!

આખરે, પડોશમાં રહેતા ભીખાકાકા નજરે પડ્યા. એ દોડીને એમની જોડે પહોંચી ગઈ.

'અરે...આશકા... ક્યાં ખોવાઈ ગઈ હતી? તારી મા રાતાં પાણીએ રોવે છે. જલદી ચાલ.' ભીખાકાકા એની આંગળી પકડી તેની મા સુધી લઈ ગયા.

આરતી આશકાને જોતાં જ બાથ ભીડી રડવા લાગી. 'મારી દીકરી...!' આશકા પણ રડી. અચાનક, આરતીની નજર આશકાનાં કપડાં પર ગઈ. તેને જોતાં જ આરતીના મનમાં ધ્રાસકો પડ્યો. તેની નજર સામેથી પોતાનું જીવન કોઈ ફિલ્મની પટ્ટી જેમ પસાર થઈ ગયું. ઈતિહાસ ફરી અમારા જીવતરને આભડી ગયો.

'મા, જો તને દેખાય છે? મારી હાલત કેવી થઈ છે. મને બહુ પીડા થાય છે.' આશકા રડતાં રડતાં બોલી. 'બેટા, તને જોવાં માટે તો મારે ના આંખોની જરૂર છે, ના રોશનીની. તારો અહેસાસ માત્ર મને તારી હાલત સમજાવી જાય છે.' 'બેટા, બધું સારું થઈ જશે. ચિંતા ના કરીશ. આપણે મળી ગયાં એ જ પ્રભુનો પાડ.' આરતી

બોલતી રહી પણ અંદરથી તો સાત કોઠા ભેદતા વિંધાયારની વેદના પોકારી ઊઠી.

થોડીવારમાં સ્વસ્થ થતાં આરતી મનોમન બોલી, 'હું નિઃસહાય હતી પણ મારી દીકરી નિઃસહાય નથી.' 'મારી જિંદગીનું પુનરાવર્તન આશકાનાં જીવનમાં કદી નહીં થવા દઉં.'

આરતી આશકાને લઈને દવાખાને ગઈ. જાત જાતની પીડાનાં પોટલાં સાથે લોકો લાઈનમાં બેઠાં હતાં. તેમાં ખાસ કરીને સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ વધારે દેખાયું. જે રૂમમાં આશકાને બતાવવા જવાનું હતું ત્યાં લગભગ આવી નાની ઉંમરની છોકરીઓ વધારે જોવાં મળી. આરતી આમતેમ ફાંફા મારતી જોઈ રહી હતી કે ઘણી છોકરીઓ બળાત્કારનો ભોગ બની હતી.

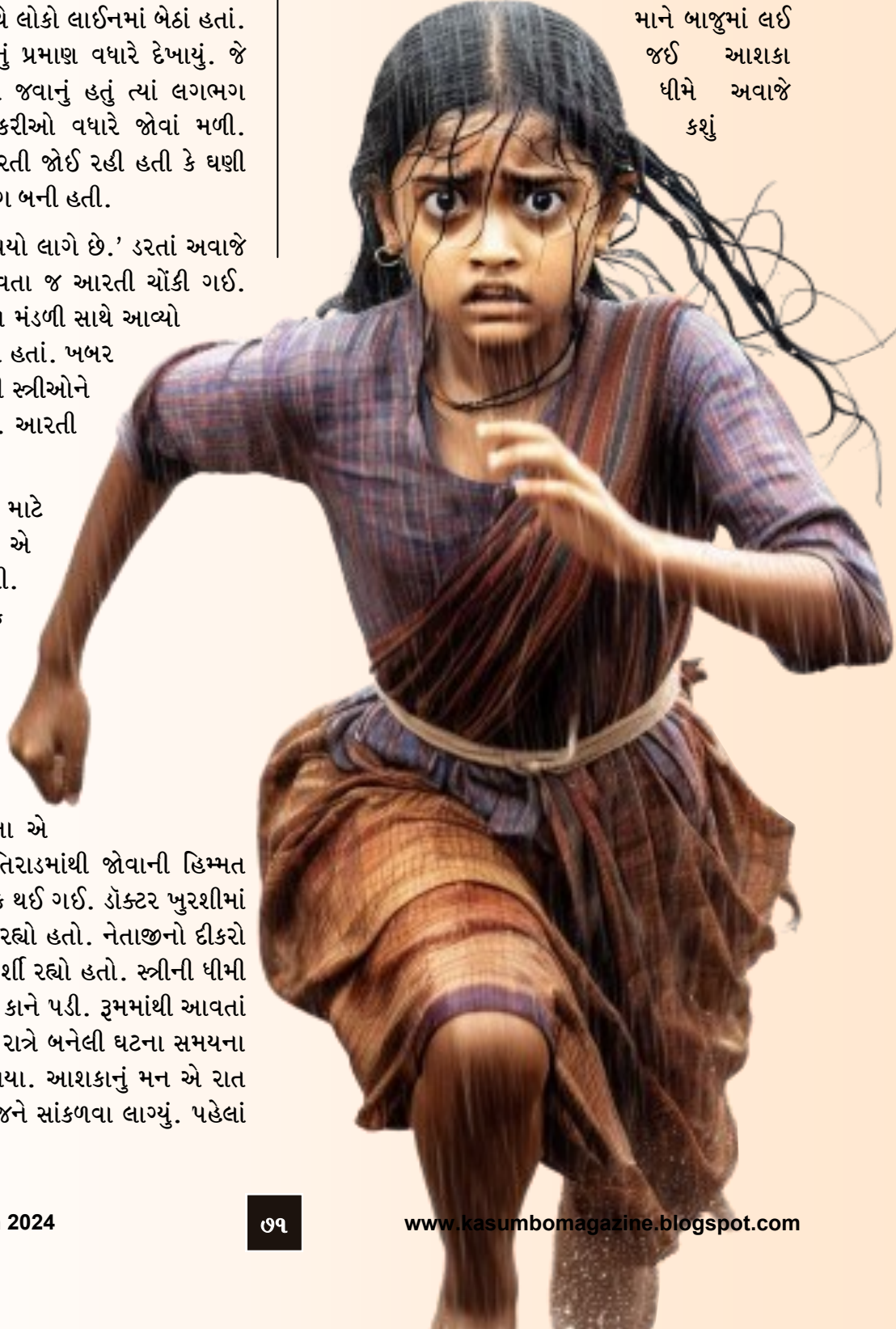
મા, જો કોઈ ઝગડો થયો લાગે છે.' ડરતાં અવાજે આશકા બોલી. નજર ફેરવતા જ આરતી ચોંકી ગઈ. નેતાજીનો દીકરો તેની મિત્ર મંડળી સાથે આવ્યો હતો. સૌ બીકનાં માર્યા ચૂપ હતાં. ખબર પૂછવાના બહાને આ મંડળી સ્ત્રીઓને ખોટાં અડપલાં કરતી હતી. આરતી આ જોઈ સમસમી ગઈ.

આશકા પાણી પીવા માટે ઊભી થઈ. ધીમે ધીમે એ પાણીના નળ પાસે પહોંચી. પાણી પી પાછા ફરતાં એક દરવાજા અંદર કાંઈક અવાજ આવતો હોય એવું લાગ્યું. થોડી ઊભી રહી. શાંત થઈ, સાંભળવાની કોશિશ કરી. બરાબર ના સમજાતા એ નજીક ગઈ. દરવાજાની તિરાડમાંથી જોવાની હિમ્મત કરી. નજર પડતાં જ અવાક થઈ ગઈ. ડોક્ટર ખુરશીમાં ઊંધો ફરીને ચૂપચાપ બેસી રહ્યો હતો. નેતાજીનો દીકરો પાટ ઉપર પડેલી સ્ત્રીને સ્પર્શી રહ્યો હતો. સ્ત્રીની ધીમી પણ તીણી ચીસ આશકાના કાને પડી. રૂમમાંથી આવતાં અવાજને અનાયાસે પૂરની રાત્રે બનેલી ઘટના સમયના અવાજ સાથે સરખાવી દેવાયા. આશકાનું મન એ રાત અને રૂમની અંદરના અવાજને સાંકળવા લાગ્યું. પહેલાં

તો એ ધ્રુજી ગઈ. થયું હમણાં ડોક્ટર પાસે જવાનો મારો વારો આવશે. મારું શું થશે? પણ પછી મક્કમ બની ત્યાંથી નીકળી ગઈ.

આશકા મનમાં ઉઠતાં સવાલોનાં ઘોડાપૂરમાં તણાવા લાગી. ધીમે ધીમે બધી વાત સમજાતી ગઈ. મનમાં જ બબડી, 'મનોબળ મજબૂત બનાવી સામનો તો કરવો જ રહ્યો.' 'હે...શિવ શંભુ કાંઈ રસ્તો બતાવો.'

માને બાજુમાં લઈ
જઈ આશકા
ધીમે અવાજે
કશું

સમજાવવા લાગી. 'મા, હું અંદર જઈશ એ વખતે મારી સાથે કાંઈ પણ બનશે તો હવે હું ચુપચાપ સહન નહીં કરું. કશુંક તો જોરદાર કરીશ જ. શું કરીશ ખબર નથી. તું ચિંતા ના કરતી.' આટલું બોલતાં આશકાનાં ચહેરા પર ગુસ્સાની રેખાઓ અંકાઈ આવી. ચહેરો રાતો-પીળો થઈ ગયો.

થોડીવારમાં તપાસ માટે આશકાનો વારો આવ્યો. ડરતાં ડરતાં ધીમા પગલે એ રૂમમાં પ્રવેશી. 'ટેબલ પર સૂઈ જાવ, ડોક્ટર આવે છે.' નર્સ બોલીને રૂમ બહાર નીકળી ગઈ. બાજુમાં જ એક ડીશમાં થોડાં મેડિકલ સાધનો પડ્યાં હતાં.

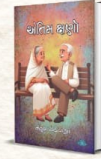
એપ્રોન પહેરેલ એક વ્યક્તિ રૂમમાં પ્રવેશી. 'આપનું નામ?' 'આ....' 'ઓકે...ઓકે...ક્યાંય વાગ્યું છે? સારું ચાલો હું તપાસી લઉં છું.' એપ્રોન પહેરેલ વ્યક્તિ ધીમા અવાજે બોલી. સ્ટેથોસ્કોપથી આશકાને તપાસવાનું શરૂ કર્યું. છાતીના ભાગે ખોટી રીતે સ્પર્શ થતો આશકાને મહેસૂસ થયો. એ સ્પર્શનો ભાવ એને સમજાવવા લાગ્યો.

પહેલાં તો થોડી ગભરાઈ, પણ પછી ઊંડો શ્વાસ લઈ મન મક્કમ રાખી આંખ બંધ કરી પડી રહી. રૂમાલ પકડેલ હાથ જેવો એનાં નાક પાસે પહોંચ્યો એણે શ્વાસ લેવાનું બંધ કરી દીધું.

એપ્રોનવાળી વ્યક્તિએ આશકાને બોલાવી જોઈ 'એ...છોકરી...એ... છોકરી....' આશકા નિરુત્તર રહી. જેવો એ માણસ પોતાના કપડાં ઉતારી આશકા ઉપર હાવી થવા ગયો એવી જ આશકાએ મોકો જોઈ મૂકીમાં દબાવી રાખેલ કાતર સરખી કરી. અને પોતાને સ્પર્શ થતાં જ એણે ઊંડો શ્વાસ લઈ પૂરા જોશથી એ માણસની બે સાથળ વચ્ચે ભોંકી દીધી. આંખો બંધ કરી ઉચ્છવાસ કાઢતાં બોલાઈ ગયું, હાશ...!

acharyajyoti69@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

અંતિમ ક્ષણો

લેખક | મેટુલ વલ્કવાણી

પુસ્તક વિશે માહિતી

'સમય'ને સૂત્રધાર બનાવીને લેખકે વાર્તાના મુખ્ય પાત્રનું કાલ્પનિક જીવન ચરિત્ર સુંદર રીતે આલેખ્યું છે. ઉમરના અંતિમ પડાવથી શરૂ થતી વાર્તાના નાયક હીરાલાલ સાથે થતી ઘટના દુઃખદ છતાં હળવી અને હાસ્યસ્પદ રીતે લેખકે રજૂ કરી છે. સમગ્ર વાર્તા આપણને વર્તમાનમાં કહી સંભળાવી છે, છતાં વચ્ચે વચ્ચે ભૂતકાળની વાતો દ્વારા હીરાલાલની નાનપણથી લઈને ઘડપણની અંતિમ ક્ષણો સુધીની જીવન યાત્રાનું સરસ રીતે નિરૂપણ કરેલ છે.

લેખકે વાર્તામાં હીરાલાલ અને વિનોદકાકાની મિત્રતા, હીરાલાલનો રેડિયો પ્રત્યેનો લગાવ, પત્ની સાથેનો પ્રેમ, રમુજી સ્વભાવ, ભાઈઓ માટેની જવાબદારીપૂર્વકની કરેલ ગોઠવણી, બાળકો માટેની જવાબદારી, દરેક વાતને સુંદર રીતે રજૂ કરી છે. લેખકે હીરાલાલના પાત્ર દ્વારા મનુષ્યને જીવનમાં આપતા સુખદુઃખ, ચઢાવઉતારમાં પણ અડગ રીતે જીવન જીવતા શીખવાડ્યું છે. અમદાવાદની પોળમાં રહેતા લોકોની રહેણીકરણી અને ટેવોફુટેવોનું સરસ રીતે વર્ણન કરેલ છે. સાથે સાથે પોળમાં હીરાલાલ જેવા વર્ષો જુના રહેવાસીની પ્રતિષ્ઠા, માનસન્માન કેવા હોય છે તે પણ દર્શાવ્યું છે.

હીરાલાલના પત્ની સીતાબાનો પતિ-પ્રત્યેનો પ્રેમ, હીરાલાલના બે ભાઈઓ વચ્ચેનો વિસંવાદ છતાં હીરાલાલ પ્રત્યેનો આદર, વહુઓના ઝઘડા, પૌત્ર રાહુલ, પૌત્રી રાહિકા અને સૌથી નાના દીકરા બકુલનું પાત્ર, ભૂવાજીનું પાત્ર, એક એક ઘટના અને જગ્યાનંન વર્ણન એવી રીતે કર્યું છે કે વાચકને વાંચતા જ એની નજર સમક્ષ હૂબહૂ ચિત્રણ ઉભું થઈ જાય.

'સમય'ની જેમ જ વાચકને પણ પોતે ત્યાં હાજર હોય એવી અનુભૂતિ કરી શકે છે. બકુલની પ્રકૃતિ, ભોળપણ, સમજદારી વળી, બકુલની શ્રીફળ છોલવાની હાસ્યસ્પદ ઘટના, વસિયતનામું વગેરે,

એક તરફ હીરાલાલના જન્મ વખતનું દ્રશ્ય અને અંતિમ ક્ષણોનું દ્રશ્ય અહ્મત રીતે આલેખ્યું છે.

-શ્રીમતી રંજના ભગત સોલંકી 'રોશની'
લેખિકા, અમદાવાદ

પુસ્તક મેળવવા માટે | ૯૬૨૪૦૪૭૩૫૬

કોમલ રાઠોડ 'અનિકા'
વડોદરા

૬૭ મહિનાથી સાસરેથી રિસાઈને પરત ફરેલી પરિતા રોજની માફક જ પોતાના સીવવા ના સંચા પર બેઠી બેઠી પોતાની કળાને વધુ નિખારી રહી હતી. નાનપણ થી જ પરિતાને સિવણકામમાં ખૂબ જ રસ. ભણવામાં બહુ મગજ ન ચાલ્યું એટલે વધુ ભણી નહિ પણ એ જ મગજ સીવણકામમાં ભલભલાને અચરજ પમાડે એમ દોડતું. 7

વર્ષના લગ્નજીવનમાં ઉતાર ચઢાવ તો આવ્યા જ હશે પણ આ વખતે જાણે પાણી માથાની ઉપરથી વહી ગયું હોય એમ પરિતા પોતાનો ઘર સંસાર છોડી પોતાના કપડાં લત્તા

સમેટી માવતરના ઘરે આવી ગઈ હતી. ખૂબ ઉત્સાહથી પરણાવેલી પોતાની દીકરી જ્યારે તકલીફમાં સાંપડે ત્યારે એના માથે સાંત્વના નો હાથ જો મા-બાપ નહિ ફેરવે તો એનું શું થાય? બસ એ જ વિચારે પરિતાના માતાપિતા એ પણ એને સ્વીકારી. પરિતાની માતા ઘણીવાર એમની રીતે પરિતાને સુલેહ કરી સાસરે પાછા વળી જવા સમજાવી ચુકી હતી. પણ કોણ જાણે કેમ સમજાવટનો એક શબ્દ પણ પરિતા ના કાને પડતો ન હોય એમ પરિતા હઠીલી બની ગઈ હતી. પરિતાના પિતા કઈ બોલતા નહિ પણ અંદર ને અંદર એમને પરિતાની ચિંતા થયા કરતી.

પરિતા ના પિતાના હાથમાં રહેલા એમના શર્ટ પર પરિતા ની નજર પડી. ધ્યાનથી જોતા ખ્યાલ આવ્યો કે એ શર્ટ જરા ફાટી ગયું છે. એને એના પપ્પા ને પૂછ્યું

‘પપ્પા, કેમ આમ બેઠા છો?’

‘બેટા, આ મારું પ્રિય શર્ટ છે. જોને એ આમ કેવી રીતે ફાટી ગયું.’

‘લાવો પપ્પા, મને આપી દો, હું એને સીવી લઈશ’

‘પણ બેટા સિલાઈ કરી શકાય એવું લાગતું નથી. આને તો થિંગાડું જ મારવું પડશે.’

‘હા તો હું એને થિંગાડું મારી આપીશ, લાવો એ શર્ટ મને આપી દો’

થિંગાડું

‘પણ બેટા, થિંગાડું માર્યા બાદ એ શર્ટ પહેલા જેવો આકર્ષક નહિ દેખાય ને?’

‘અરે પપ્પા, તમે તમારી દીકરીને હજી ઓળખો જ છો ક્યાં?. હું એટલી ચીવટથી

થિંગાડું મારીશ કે ક્યારેય કોઈને ખ્યાલ પણ નહીં આવે કે આ શર્ટ ક્યારેય ફાટ્યો પણ હતો’

‘ભલે બેટા, લે આ શર્ટ. મારે પરમ દિવસે એક કાર્યક્રમ માં પહેરવો છે આ શર્ટ તો એ પહેલાં તું એને પહેલા જેવો જ આકર્ષક કરી આપજે’

પરિતા એ શર્ટ હાથમાં લીધો અને કેટલીય વાર સુધી જોયા કર્યો. એ વિચારી રહી હતી કે એવું તો શુ કરું કે આ ફાટેલો શર્ટ પણ સંધાઈ જાય અને એમાં મારેલું થિંગાડું પણ કોઈની નજરે ન ચડે. પોતાની સીવનકલા થી એના પિતાને ખુશ કરવાનો આ એક સરસ ઉપાય હતો એ પરિતા જાણતી હતી. એ દિવસ એને બસ એ થિંગાડા વિશે જ વિચાર્યા કર્યું. અને બીજા દિવસે સવારથી જ એ શર્ટને લઈને બેસી ગઈ પોતાના સીવવા ના મશીન પર. ત્રણ કલાકની અથાક મહેનત બાદ પરિતા જાણે જગ જીત્યું હોય એમ ઉભી થઈ. શર્ટને સહેજ ઊંચો કરી ઓખોની સામે રહે તેમ મૂક્યું. જરાક દૂર જઈને જોઈ જોયું થિંગાડું જરાય દેખાતું નથી ને એની ખાતરી કરી

લીધી. પપ્પા પણ આ શર્ટ જોઈને ખૂબ ખુશ થશે અને બદલામાં પરિતા ને શાબાશી આપશે એ વિચારે પરિતા ખીલી ઉઠી. એ હવે સાંજ પડવાની રાહ જોવા લાગી. ક્યારે પપ્પા આવે અને એમને એમનો આ મનગમતો શર્ટ બતાવે. પરિતાની આતુરતા નો અંત આવ્યો. આખરે એના પિતા નું ઘરમાં આગમન થયું. 30 વર્ષની પરિતા હરખમાં જાણે સાવ નાની બાળકીની જેમ ઉછળતી કૂદતી પિતા પાસે પહોંચી અને તરત જ પોતાની પીઠ પાછળ હાથથી સંતાડેલું પપ્પાનું શર્ટ પપ્પાના હાથ માં મુકતા બોલી

‘લો પપ્પા, તમારું મનગમતું શર્ટ. મેં સરસ રીતે સાંધી દીધું છે. તમે ચકાસી જુઓ. થિંગડું પણ ક્યાંય દેખાતું

નથી.’

હરખઘેલી

પરિતાના
હાથમાંથી

પોતાનો શર્ટ

એના પિતાએ લીધો. શર્ટને

આમતેમ ફેરવી એમને

થિંગડું શોધવાનો પ્રયત્ન

કર્યો પણ પરિતાએ ખરેખર ખૂબ જ

માવજતથી થિંગડું માર્યું

હતું કે તરત

કોઈની

નજરે

આવે જ

નહિ.

તેના પિતા તેના કામથી ખુશ હતા એ જોઈ પરિતાની ખુશી બમણી થઈ ગઈ. સાસરેથી પરત ફરી ત્યારથી એને પિતાને તણાવગ્રસ્ત જ જોયા હતા. આજે એમના ચહેરા પર આવેલું નિખાલસ હાસ્ય પરિતાને ગમ્યું.

‘પરિતા બેટા, બીજું એક કામ છે, કરીશ?’ પિતાએ પરિતાને સંબોધી ને કહ્યું

‘હા પપ્પા, બોલો ને શું કામ છે? હું ચોક્કસ કરીશ.’ પરિતા એ ઉત્સાહવશ જવાબ આપ્યો

‘હજી એક થિંગડું મારવાનું છે, મારી શકીશ?’ પિતાના ચહેરા પે પ્રશ્નાર્થ ભાવ પરિતા જોઈ રહી

‘હા પપ્પા, તમને તમારી દીકરી પર ભરોસો છે ને?. હું ચોક્કસ થિંગડું મારી આપીશ’

‘પણ ધ્યાન રાખજે આ વખતે પણ થિંગડું કોઈને દેખાવું ન જોઈએ’

‘નિશ્ચિન્ત રહો.
હું ખૂબ જ

સાવચેતીથી થિંગડું મારીશ. પણ પપ્પા થિંગડું મારવાનું છે શેમાં?' પરિતા એ સામે પ્રશ્ન કર્યો

પરિતા ના માથે હાથ મુકતા એના પિતાએ કહ્યું

'બેટા, તારા અને પરમ ના જર્જરિત થયેલા સંબંધોમાં'

પરિતા મૌન જ ઉભી રહી. એના પિતા એ આગળ ચલાવ્યું

'મારા શર્ટ ની જેમ જ તમારા સંબંધો થોડા ફાટયા છે. પણ એ સંબંધો મનગમતા છે એટલે જો એને સમયસર સમજાવટ નું થિંગડું મારવામાં આવે તો એ વધુ દીપી ઉઠશે. આમ બંને પક્ષે ખેંચતાણ થશે તો સંબંધો વધુ ફાટશે. એકાદ વ્યક્તિએ તો સંચા પર બેસવું જ પડશે ને આ સંબંધોને થિંગડું મારવા. પરમ તને ઘણીવાર મનાવવાનો પ્રયત્ન કરી ચુક્યો છે. પણ તને હવે આ સંબંધો અશક્ય જ લાગ્યા જેમ મને મારો શર્ટ ફરી પહેલા જેવો થશે કે કેમ એ અશક્ય લાગતું હતું એમ જ.

બેટા, તું ખૂબ જ સમજદાર છે. પ્રેમ અને લાગણીના દોરાથી આ સંબંધો માં એવું થિંગડું માર કે એ સંબંધ ક્યારેય ફાટ્યો હતો એનો કોઈને અણસાર પણ ન આવે'

પરિતા ની આંખો છલકાઈ ગઈ. પિતા ની વાત એ સમજી ગઈ હતી. એની આંખો ઉઘડી ગઈ. એ જ ક્ષણે એને એના પતિને ફોન કરી ને સાસરે પરત ફરવાની વાત કરી લીધી. પરમે પણ એની વાત સહર્ષ સ્વીકારી લીધી અને બીજા દિવસે પરિતાને લેવા પહોંચી ગયો. પરિતાના માતાપિતાએ બંને જણાને આશીર્વાદ આપી વિદાય કર્યા.

સાસરે પહોંચેલી પરિતામાં ઘણો બદલાવ હતો. ઘરના દરેક સભ્યો નું એ ખૂબ ધ્યાન રાખતી. પરિણામે દરેક સભ્યો નું મન એને જીતી લીધું. પરમ સાથે પણ બમણા પ્રેમથી વર્તતીએ ને એની અસરે પરમ પણ પહેલા કરતા વધુ પ્રેમાળ થઈ ગયો હતો.

છ મહિના બાદ પરમને પરિતા એના પિયર પહોંચ્યા. એકબીજાની લગોલગ ખુશ બેઠેલા પરમને પરિતા ને જોઈ એના માતાપિતા મનમાં હરખાઈ રહ્યા હતા. એના પિતાએ આજે પણ એ જ પરિતાએ મારેલા થિંગડા વાળો શર્ટ પહેર્યો હતો. પરિતા એના પિતા સામે

જોતા બોલી

'પપ્પા, મેં મારેલું થિંગડું ક્યાંય દેખાતું તો નથી ને?'

હસતા બોલતા ખુશખુશાલ પરમ અને પરિતાને જોઈ એના પિતા એ કહ્યું

'ના બેટા જરાય નથી દેખાતું, એકદમ નવું નકોર જ લાગે છે'

બધા વાતોમાં મશગુલ હતા ને બાપ દીકરી ની આંખો હર્ષમાં ભીંજાઈ ગઈ.

rathodkomal14990@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

કસુંબો ગ્રુપ

ગિરિમાલસિંહ યાવડા "ગીરી" વડોદરા

સ વારથી ધીમો ધીમો વરસાદ પડી ને રોકાય ગયો હતો. સૂરજની કિરણો કાનજીના ફળિયામાં ફેલાયેલા લીમડાના ઝાડ પર પડતાં જ લીલાછમ પાન સોનેરી લાગી રહ્યા હતા, પણ કાનજી સવારથી ઉઘ્યો ત્યારથી ક્યાંય ચેન પડતું ન હતું. કોણ જાણે ગામમાં કંઈ નવા જૂની થઈ હોય. ત્યાં જોનબાઈ ચા ની કીટલી લઈને આવી અને ઓસરીના કોરે મૂકી ઓરડાની માલીપા જતી રઈ.

‘એ સાંભળો છો ચા મૂકી છે પી લેજો’

કાનજીએ વળતા જવાબ આપ્યો.

‘એ હા હારું’

કાનજીએ હળવેકથી ચા ની કીટલી રકાબી તરફ વાળી અને ચા ભરી હોઠે અડાડવાની ભાડે જ હતો ત્યાં ડેલીએથી અવાજ આવ્યો.

‘કાનજીભાઈ. કાનજીભાઈ. રતન ડોશી પરલોક સિધાવી ગયા છે. તમે તરત તૈયાર થાવ હો.. વેલા..વેલા કાઢી જવાના છે. વેલજીએ ફોન કરી કહેડાવ્યું છે કે ગામના લોકો અને સગા વ્હાલાઓને તરત તૈયાર રે હો. સ્મશાને લઈ જવાની બધી તૈયારી થઈ ચૂકી છે, તમેય ઉતાવળ રાખજો’

અચાનક જ કાનજીના કાન સતેજ થયા. ભરેલો શ્વાસ પણ થોડી વાર માટે અટકી ગયો, હળવેકથી શ્વાસ છોડતા બોલ્યો : ‘ભલે ભલા તું જા હુયે નીકળું હું..’

રતનનો દીકરો વેલજી જ્યારેથી વિદેશ ગયો છે બિચારી બહુ દુઃખી રહેતી, મનજી અને તેની પેલી પત્નીનું અકાળે મૃત્યુ થયું એટલે બીજું ઘર કર્યું અને

રતનને ઘરે લાવ્યો ત્યારથી ઉપાધિના દિવસો રતનની માથે ભટકતા રહેતા. વેલજીને ભણી ગણાવી મોટો કરી મોકલ્યો પણ ઉંમરની હારે રતનનું મગજ સાથ ના આપતું એટલે હારે ના લઈ ગયો. ગામના લોકો પણ પણ અર્ધી ગાંડી જ ગણાતા એટલે બહાર પણ ઓછી નીકળતી.

કાનજી ને હજીય માનવામાં નતું આવતું કે રતન હવે આ દુનિયામાં નથી. જટ દઈને ઉપડતાં પગ આજે ભારી ભારી લાગતા હતા તો પણ હળવેકથી ઉભો થઈ કાચીની દીવાલ ખિટીએ ટાંગેલું ફારિયું ખંભે નાખી વાટ પકડી.

ચાલતા ચાલતા કાનજીને રતન ડોશીના એ હંધાય દિવસો યાદ આવવા લાગ્યા. જ્યારે

વેલજીની આંગળી પકડી એને નિહાળે લઈ જતી, મનગમતું રમકડું ના મળે તો હંધીય બજાર ફરી વળતી.

જોકે છેલ્લે વેલજી મોટો થતા ઘણો મનાવ્યો છતાં પણ માન્યો નહીં અને રતને છેવટે હાર માની વિદેશ મોકલ્યો.

રતનની ડેલીએ પગ મુક્તા જ કાનજીના કાન સોરબકોરથી ભરાઈ ગયા. ત્યાં અવાજ આવ્યો. ‘વેલજી હજીય ના આવ્યો, નીકળ્યો એને પણ ઘણી વેળા ગઈ..’

કોઈક બોલ્યું : ‘એ આવ્યો એટલી વાર.. બાકી સંધાય ને એક વાર તો જાવુંનું જ છે હો, થોડી ધીરજ રાખો”

ખંભે નાખેલું ફારિયું માથે ઓઢી આમ તેમ નજર કરી જ્યાં જણ લોકો બેઠા હતા ત્યાં બેસી ગયો. નજરની સામે રતનની લાશ લાલ કપડામાં વીંટાયેલ પડી હતી.

બાજુમાં દીવો સંગગ બળી રહ્યો હતો.

બાજુમાં બેઠેલો એક ડોશો બોલ્યો : ‘બિચારી મરતા મરતા પણ વેલજી નું ભલું કરતી ગઈ.’ વેલજીને પોતાના પેટના દીકરાની જેમ મોટો કર્યો છે.’

ડેલીયે થી વાહનનો અવાજ આવ્યો. વેલજી ફટફટ કરતો ઘરમાં આવ્યો પણ મોઢામાંથી મા નામનો પોકાર પણ નીકળ્યો નહીં.

‘ભલાભાઈ બધી તૈયારી થઈ ચૂકી હોય તો આપણે નીકળીએ મારે પછી કાલે સવારે જ નીકળવાનું છે ઘણું બધું કામ બાકી રાખીને આવ્યો છું.’

વેલજીની આંખોમાં માँ મૃત્યુ પામવાની થોડી પણ ઊણપ દેખાતી ન હતી.

‘રામ બોલો ભાઈ રામ .. રામ નામ સત્ય છે.’ ના નારા લાગવા લાગ્યા ને અંતિમયાત્રા આગળ વધવા લાગી. દોણી માંથી ધુમાડાના ગોટે ગોટા નીકળી રહ્યા હતા. જ્યાં જ્યાંથી અંતિમયાત્રા નીકળી ત્યાં સાવ સોંપો પડી જતો. વેલજી ના પગ જલ્દી જલ્દી ઉપડતા હોય એવું લાગતું હતું. ગામના ચાર રસ્તે રતનને છેલ્લો વિસામો આપવામાં આવ્યો.

વેલજી ના હાફતા ફાફતા શરીર સાથે અંતિમયાત્રા સ્મશાને પહોંચી. રતનની ચિતા પહેલેથી જ ખડકી રાખવામાં આવી હતી. ગામના લોકો અંદરો અંદર વાતું કરી રહ્યા હતા.

‘આ વેલજી આવ્યો છે તો દાળો કરીને જાય તો સારું મરનાર ની આત્માને શાંતિ મળે.’

ગામના લોકોની વાતું પરથી દાળો ખાવાની ગંધ આવતી હતી. ગોર મહારાજે પોતાની વિધિ પૂર્ણ કરી અને વેલજીના હાથમાં સળગતું લાકડું આપ્યું અને પ્રદક્ષિણા કરવા કહ્યું. વેલજી એક બે ત્રણ અને છેલ્લી પ્રદક્ષિણા પૂરી કરવા જઈ રહ્યો હતો ત્યાં સળગતા લાકડા માંથી એક તણખો નીચે પડ્યો અને એવામાં વેલજી નો જમણો પગ તેના ઉપર પડતા જ ‘ઓય માँ ‘ નામનો અવાજ નીકળી ગયો.

ત્યાં અચાનક વેલજીનાં કાનમાં એક અવાજ પડ્યો. ‘ખમ્મા મારા દીકરા ને ખમ્મા ખમ્મા વેલજી આમતેમ નજર નાખી પણ કોઈ બોલતું હોય એવું નજરે ના ચડ્યું. વેલજી ચિતાને આગ આપી દૂર ખસી ગયો. ભળ ભળ કરતી ચિતા બળવા લાગી. થોડી વારમાં બધું શાંત થવા લાગ્યું. કાનજીના મનમાંથી આ દ્રશ્ય આજીવન દૂર નહીં થાય કારણકે વેલજી પછીનો બીજો માણસ એ હતો જેને રતનનો છેલ્લો અવાજ સાંભળ્યો હતો.

Chavdagirimal@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

કૈલાસબેન જાદવ

ભુજ-કચ્છ

એનિમલ સ્પેશિયલ

કસુંબો ૧૨

એક હતી કાવેરી. કાવેરી તેના માતા પિતાના સંતાનોમાં એ એક માત્ર દીકરી અને તેને બે ભાઈ હતા. કાવેરી સમજૂ ભણવામાં હોશિયાર, ઉત્સાહી હતી. તે હંમેશાથી કંઈક કરવા માગતી હતી. કાવેરીના પરિવારની પરિસ્થિતિ એટલી બધી સારી ન હતી, એ મધ્યમવર્ગનાં લોકો હતા પણ સુખેથી રહેતા હતા. કાવેરી મોટી થઈને ડોક્ટર બનવા માંગતી હતી, પરંતુ પરિસ્થિતિવશ એ ડોક્ટરનો અભ્યાસ કરી શકી નહીં. કાવેરીને આંખનાં નંબર હતા એટલે તેને વ્યવસાયમાં ન સાકળતા ભણવાની એક તક મળી, આમ આંખની કમજોરી એની તાકત બની. તે વર્ગમાં હંમેશા એક થી ત્રણ નંબરમાં આવતી હતી. પરિસ્થિતિના કારણે જેમ જેમ ધોરણ વધતા ગયા એમ એમ એના સપનાઓ બદલાતા ગયા તેણે તેનો હોંસલો બનાવી રાખ્યો. કઠોર મહેનત કરીને એ આખરે શિક્ષક બની. કાવેરીએ હંમેશાથી પતિ -પત્ની વચ્ચે થતા ઝઘડાઓ જોયા હતા એટલે એણે એવું વિચાર્યું હતું કે એ જીવનમાં ક્યારેય લગ્ન કરશે નહીં.

કેવલ પણ કાવેરી જેવો જ. તે તેના પરિવારમાં લાડકવાયો હતો. તે તેની બન્ને બેહનોનો એકમાત્ર લાડકવાયો ભાઈ હતો. સ્વભાવે શાંત,ઉત્સાહી અને મેહનતુ. તેને કુદરતને માણવું ખૂબ ગમતું હતું અને આઝાદ વિચારોનો હતો. તે પરિવારની સમસ્યાથી હંમેશા ઉદાસ થઈ જતો હતો. હંમેશા કોઈપણ વાત,વસ્તુ કે બાબતને બંને બાજુથી વિચારતો અને એમાં રહેલી હકારાત્મકતાને પકડતો. તે પણ જીવનમાં કંઈક કરવા માગતો હતો, કંઈક બદલાવ લાવવો હતો.કાવેરીની જેમ કેવલએ પણ જીવનમાં લગ્ન ન

કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો.

આમ બંને પોતાના પરિવારના લાડકવાયા હોવા છતાં પણ બધી જ પરિસ્થિતિનો સામનો કર્યો હતો. અને ઘડાયા હતા. ક્યાંય સુધી એકબીજાને ઓળખતા ન હતા પણ બંને હતા તો એક જેવા જ. પણ હવે ઉંમર થતા બન્નેના પરિવારો બન્નેના લગ્ન વિશે વિચારતા હોય છે. પણ કેવલ અને કાવેરી જીવનના આ ઉતાર ચઢાવથી થોડા નિરાશ થઈ ગયેલા હોય છે અને એવાં જ સમયે એમને મળવાનું થાય છે.

સુખી દાંમ્પત્યજીવન

એકવાર બને છે એવું કે બંનેના સંબંધની વાત થાય છે અને પૂછવામાં પણ એ બંનેને જ આવે છે. હંમેશાની જેમ આ વાતને સામાન્ય ગણી એ બન્ને પોતપોતાના કાર્યમાં

પરોવાયેલા રહે છે. અને તેમના લગ્નની વાત આગળ વધે છે. એકબીજાને જોવા જવાનું થાય છે, કેવલ કમને અને નાં પાડવાના ઈરાદા સાથે કાવેરીના ઘરે આવે છે અને આ બાજુ કાવેરી પણ નાં પાડી દેવાનું જ વિચારતી હોય છે. પરિવાર તો એકબીજાને મળે છે એટલે નક્કી કરી દે છે પણ હવે કેવલ અને કાવેરીને એકબીજાને જાણવાની વાત આવે છે. તે બન્ને એકબીજા સાથે વાત કરે છે અને વોતોવાતોમાં બન્નેના વિચારો મળવા લાગે છે કંઈક હકારાત્મકતા દેખાય છે. જે ખૂટતું હતું તે પૂરું થવાની આશા હોય છે. જે નિરાશા એમના બંનેના જીવનમાં જે છવાયેલી હતી એ હવે દૂર થવાની આશા બંધાય છે.

જેમ જેમ બંને વાતો કરે છે એમ એમ એકબીજાની નજીક આવતા જાય છે. અને જ્યારે બંનેની રાય જાણવામાં આવે છે ત્યારે એ બંને પોતે જ અવઢવમાં હોય

છે. અને હવે એવું વિચારે છે કે જો એ ના પાડશે તો કદાચ કંઈક ખોઈ બેસશે તો, અને આખરે બંને હા પાડે છે. તે એકબીજાને જાણવા, એકબીજાના મનની વાત કહેવા એકબીજા સાથે ફોનથી જોડાયેલા રહે છે અને એ પણ પોતાને ગમતા કાર્યનાં ભોગે નહીં. બન્નેની ધામધૂમથી સગાઈ થાય છે અને હવે બન્નેનાં જીવનમાં જે પહેલા નિરાશા છવાયેલી રહેતી હતી તેની વચ્ચે એક સુખની કુપળ ખીલે છે.

અને બનવાકાળ બને છે એવું કે કેવલ પોતાના પિતાને ગુમાવી દે છે અને પોતે પડી ભાંગે છે પણ આવા સમયે કાવેરી તેની હિંમત બને છે. કાવેરી સતત તેને મજબૂત બનાવતી રહે છે અને કેવલ ફરી પાછો ઉભો થાય છે અને મજબૂતાઈ સાથે ફરી પોતાના કામમાં જોડાય છે. પણ અત્યાર સુધીની એમની વાતો એ એમનાં એકબીજાને જાણવાનાં પ્રયત્નો હતા અને એકબીજાની હિંમત હતી પણ જીવન હજુ તેમની રાહ જોઈને બેઠું હતું. આ વાતો હવે પરિસ્થિતિ બની સામે આવવાની હતી. અને એ જ હર્ષોઉલ્લાસ સાથે એમના લગ્ન પણ થાય છે. અને નવું દાંમ્પત્ય જીવન પણ ખુશીથી પસાર થાય છે. બન્ને જુદી જુદી જગ્યાએ કાર્ય કરતાં હોવાથી આમ જુદાં પણ આમ સાથે રહેતા હોય છે. પછી કેવલ કાવેરી જ્યાં કામ કરતી હોય ત્યાં પોતાનો વ્યવસાય શોધી લે છે. અને બન્ને સુકુનથી રહેવા લાગે છે. પણ હવે સમય આવે છે સાચે એકબીજાની તાકત

બનવાનો.

કાવેરી અને કેવલ બન્ને પોતાના રસના વિષયોમાં હોશિયાર હોય છે પણ કંઈક કચાશને લીધે રસને ન્યાય આપી શકતા હોતા નથી પણ હવે તેમનું જીવન બદલાઈ જાય છે, બન્ને એકબીજાની તાકત બને છે. જે બાબત કાવેરી પાછી પડતી એમાં કેવલ એને મદદ કરે છે અને કેવલ જ્યાં પાછો પડતો ત્યાં કાવેરી તેને મદદ કરે છે. આમ બન્ને પોતાના રસના ક્ષેત્રોમાં નામ અને પ્રતિષ્ઠા મેળવે છે અને સુખથી પોતાનું જીવન જીવે છે.

schoolactivities123@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

હાર્દિક ગાળિયા

સુરત

એનિમલ સ્પેશિયલ

કસુંબો ૧૨

પવન ૨૦૪ ની ઝડપે ફૂંકાઈ રહ્યો છે, વાતાવરણમાં વરસાદી ફેરફાર થયા છે પણ વરસાદ આવતો નથી, અને પવનની ઝડપ સતત વધતી જાય છે, ઘરના છાપરા, કાચા મકાનો અને છૂટા છવાયા મકાનો ઉડતા જાય છે, મોટી ઈમારતો ત્યાં સુધી જ સુરક્ષિત છે, જ્યાં સુધી પવનની મોટી દીવાલો તેને પોતાની ઝપટમાં નહિ લે, શહેરના લગભગ દરેક લોકો સુરક્ષાઘર (શેલ્ટર હોમ) સુરક્ષિત છે. પરંતુ ભયનું વાતાવરણ એટલું જ વધારે ગંભીર છે. હવામાન વિભાગના અનુસાર આ આપત્તિ સામે હવે વારંવાર સામનો કરવો પડશે...કારણ પૃથ્વી પર માનવ દ્વારા કાપવામાં આવેલા વૃક્ષો, જંગલોનો વિનાશ અને ઊભા કરવામાં આવેલા મોટા મોટા ઔદ્યોગિક શહેરો (ઈન્ડસ્ટ્રીયલ સિટી) અને ઔદ્યોગિક કોરિડોરનું આ કારણ છે, તેના કારણે આબોહવામાં ખૂબ જ ઓછા સમયમાં ફેરફાર સામે આવ્યો છે. સુરક્ષાઘર (શેલ્ટર હોમ) માંથી અત્યારે બસ આટલું જ વધારે એહવાલ જોઈશું આગળના સેશનમાં થોડી ક્ષણો બાદ.

(અચાનક નાના બાળકના રડવાનો અવાજ આવે છે)

આટલા ભયના માહોલમાં આતો ખુશીની નાનકડી લહેર છે. અહીંયા સુરક્ષાઘર (શેલ્ટર હોમમાં) બાળકી નો જન્મ થયો છે. બહાર વાવાઝોડાની પરિસ્થિતિમાં નાનકડી બાળકીનો જન્મ થયો તેથી માતા-પિતાએ સ્ટ્રોમ નામ આપ્યું.

આ દ્રશ્ય હતું કેનેબરા સ્ટેટનું. અહીંયા પવનની દીવાલો એટલે કે વાવાઝોડું. અહીંયા એક નહિ પરંતુ

ઘણા બધા વાવાઝોડા આકાશમાંથી સિડીની જેમ નીચે ઉતરતા જાય છે અને એક બીજા સાથે અથડાતા જતા હતા. મૌસમ વિભાગનું એવું માનવું હતું કે આવું હવે વારંવાર થતું રહશે.

આવી વિપરીત પરિસ્થિતિમાં બાળકીનો જન્મ થયો તેથી બાળકીનું નામ સ્ટ્રોમ રાખવામાં આવે છે. સ્ટ્રોમ નો જેમ વિકાસ થતો ગયો, તે મોટી થતી ગઈ, એને સમજણ આવી ત્યારથી તેની માતાએ તેને જીવનમાં આવતી કુદરતી આપત્તિ વિશે સમજ આપી અને તેની સામે કેમ લડવું તેના વિશે માહિતી આપી. આવી તાલીમથી સ્ટ્રોમના મનમાં નવા નવા વિચારો આવતા ગયા અને સમય આવતા તે હવામાન વિભાગમાં હવામાન વૈજ્ઞાનિક તરીકે નવા સંશોધનો

કરવાનું શરૂ કર્યું. એકવાર તેને વિચાર આવ્યો કે વાવાઝોડા આવે છે તેની વચ્ચે શું હશે ? તેના મધ્યમાં કેવી પરિસ્થિતિ હશે ? કેવું વાતાવરણ હશે?!!!

વિવિધ વાવાઝોડાના વિડિયો (ફૂટેજ) જોયા. તેના પરથી તેને પરિસ્થિતિનો ખ્યાલ આવ્યો વાવાઝોડા ની દિવાલ એટલે કે બહારની સપાટી પર હવા ઝડપ થી ઉપર-નીચે થાય છે, અવકાશમાં જ્યારે ઠંડી અને ગરમ હવાનું પ્રમાણ વીજળીના કારણે સરખું થાય છે ત્યારે આકાશમાંથી એક વલય ઝડપથી જમીન તરફ ગતિ કરે છે, અને એક સીડીની જેમ જમીન સાથે અથડાય છે, પછી આગળ વધે છે, વચ્ચે આવતા દરેક પદાર્થને પોતાની અંદર સમાવી લે છે. ઘણા બધા સવાલનો જવાબ મળ્યો પરંતુ તેને જે માહિતી જોઈતી હતી તે મળતી નથી. તેના માટે તે પોતાના સાથી કર્મચારીઓ ને વૈજ્ઞાનિકોને વાત પણ કરે છે અને કામ કરવાનું શરૂ કરે

મધ્યબિંદુ

છે વાવાઝોડાના મધ્યબીંદુ પર.

તેનું એક સહયોગી જેકબ તેની મદદ કરવામાં આગળ હોય છે. એકવાર નવા સંશોધન પછી તેણે મજાક-મજાકમાં આ પ્રોજેક્ટ અહીં જ પૂરો કરી દેવા કહ્યું અને ઉમેર્યું કે, 'વાવાઝોડાના મધ્યબીંદુ પર શું છે? તે ખરેખર જાણવા માટે વાવાઝોડા ની અંદર પ્રવેશ કરવો પડે, ત્યાં સુધી ખરેખર પરિસ્થિતિ શું હોય તેનો ખ્યાલ આવે નહિ' આ વાત જેકબ મજાકમાં બોલ્યો હતો પરંતુ સ્ટ્રોમ આ સાંભળી ઘણા બધા વિચારો પર બ્રેક મારી અને બહારથી આ પ્રોજેક્ટ બંધ કરી દીધો, પરંતુ પોતાના મગજમાં હમણાં માટે બંધ (ટેમ્પરરી ક્લોઝ) કરેલો હતો.

બે-ત્રણ વર્ષ પછી અચાનક એક વાર હવામાં ફરી બદલાવ થયા. મોસમ વિભાગે તાત્કાલિક એલર્ટ જાહેર કરી બધાને શેલ્ટર હોમમાં જવા તાકીદ આપી, બધા વૈજ્ઞાનિકોને પણ પોતાની કચેરી છોડી ભૂગર્ભ ઓફિસમાં જઈ કામ કરવાની સૂચના આપી. બધા સૂચન મુજબ શેલ્ટર હોમ તથા વૈજ્ઞાનિક ભૂગર્ભ ઓફિસમાં પહોંચી ગયા.

એલર્ટ ના ૩ થી ૪ કલાક પછી એક વાવાઝોડું પૃથ્વી પર ત્રાટક્યું અને આગળ વધવા લાગ્યું. થોડા સમયમાં એક પછી એક ઘણા બધા વાવાઝોડા ત્રાટકવા લાગ્યા અને આગળ વધતા વચ્ચે આવતા કાર, બાઈક, ઘરો, છૂટાછવાયા બિલ્ડીંગ વગેરેનો નાશ કરતા ગયા અને આખું શહેર ખેદાન-મેદાન થઈ ગયું.

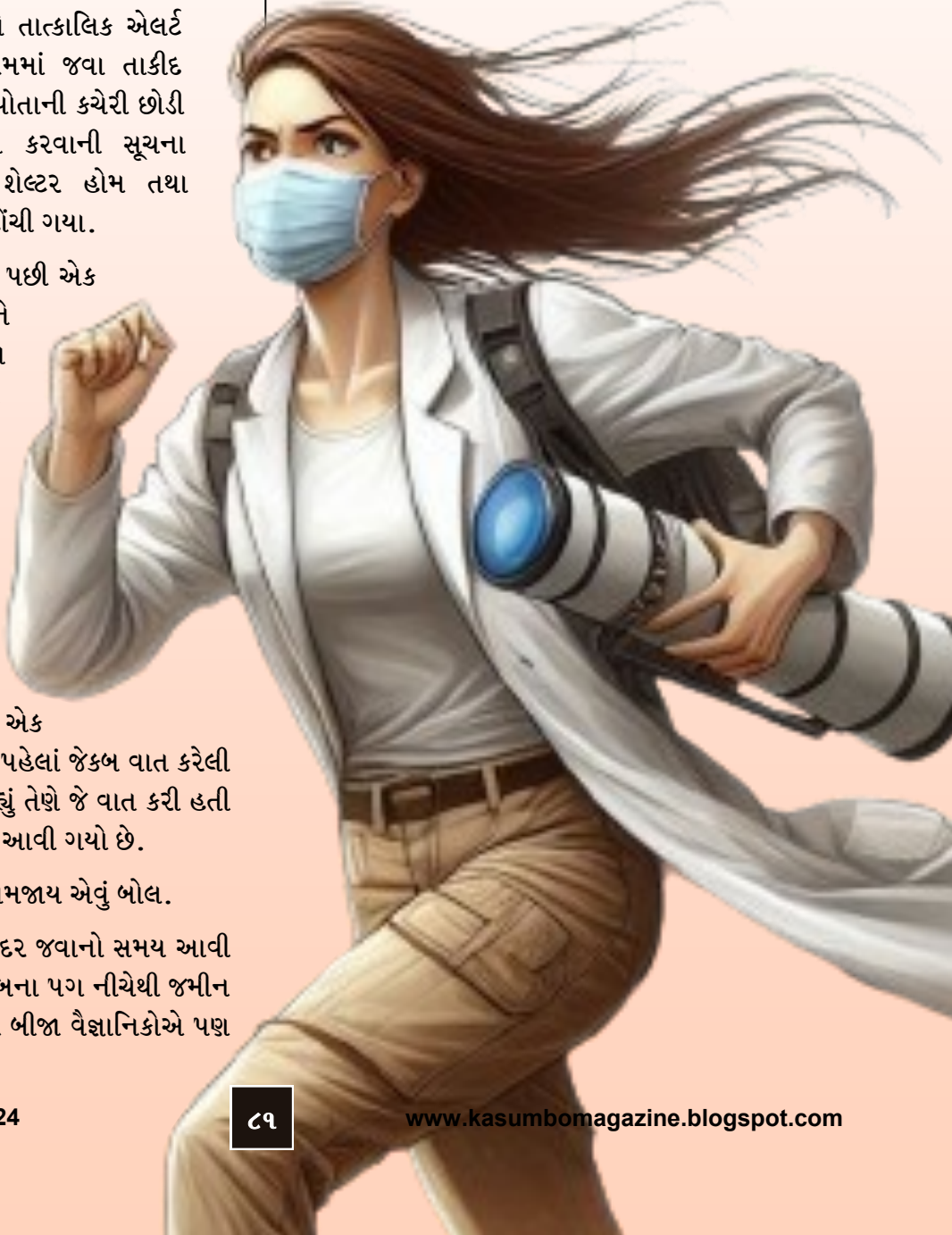
એકાએક સ્ટ્રોમના મનમાં એક વિચાર આવ્યો જે તેને ત્રણ વર્ષ પહેલાં જેકબ વાત કરેલી તે યાદ આવ્યું. તેણે જેકબને કહ્યું તેણે જે વાત કરી હતી તેને અમલમાં લાવવા નો સમય આવી ગયો છે.

જેકબ : કઈ વાત? કઈક સમજાય એવું બોલ.

સ્ટ્રોમ : 'વાવાઝોડા ની અંદર જવાનો સમય આવી ગયો છે' આ વાત સાંભળી જેકબના પગ નીચેથી જમીન ખસી ગઈ. તે માન્યો નહીં સાથે બીજા વૈજ્ઞાનિકોએ પણ

આ કામ કરવું તે પાગલપણું છે. એવો બધાએ અભિપ્રાય આપ્યો અને ન કરવા માટે સૂચના આપી. અને સાથે આવવા માટે કોઈ તૈયાર થયું નહીં. કહેવાય છે ને કે જ્યાં સુધી પાગલપન નથી આવતું ત્યાં સુધી કંઈ નવું સંશોધન થતું નથી. બધાના ના પાડવા છતાં એકલી સ્ટ્રોમ આ કામ કરવા માટે તૈયાર થાય છે. પોતે જરૂરી માર્ગદર્શન મેળવવા માટે સાધન (ડિવાઈસ) અને કેમેરા પોતાની સાથે લઈ જાય છે, નકશા સ્થળ જાણવા માટે સાથે લે છે, એક વાવાઝોડા માં કઈ જગ્યાએ પ્રવેશ કરવો તે નક્કી કરે છે, અને કાર લઈને નીકળી પડે છે.

વાવાઝોડું જે નજીક હતું અને ગતિ ધીમી હતી તેને ટાર્ગેટ બનાવી તે બાજુ પોતે ગતિ કરે છે. એક કેમેરા કારમાં, એક પોતાના માથા પર રાખીને સમય યોગ્ય

લગતા કાર ને વાવાઝોડાની દીવાલ સાથે અથડાવી, પરંતુ કોઈ કારણોસર કાર સાથે તે બહાર ફેંકાઈ જાય છે અને વાવાઝોડા ની અંદર પ્રવેશી શકતી નથી. અને કાર હવે ફરી શરૂ થાય તેવી સ્થિતિમાં પણ રહી નહીં. વાવાઝોડાથી બચવા માટે સુરક્ષિત જગ્યા શોધે છે. તે મોલમાં અંદર જાય છે, મોલ માંથી ફરીથી સહ કર્મચારી વૈજ્ઞાનિકો નો કોન્ટેક્ટ કરે છે. પોતે સફળ નથી થઈ તેની વાત કરે છે. સાથે-સાથે પૂછે છે કે પોતે વાવાઝોડાની દીવાલ સાથે ટકરાઈને કેવી રીતે બહાર આવી ? કેવી રીતે આવું શક્ય બને ? પરંતુ કોઈએ પહેલીવાર આવું સાહસ કર્યું હોવાથી કોઈ જાણકારી મળતી નથી. સ્ટ્રોમનુ નવુ સાહસ જોઈ તેનો સાથી મિત્ર જહોન તેને આમાં મદદ કરવા માટે સાથે આવે છે અને તેના માનવા અનુસાર સ્ટ્રોમનું વાવાઝોડા માંથી બહાર નીકળવું એ અશક્ય બાબત છે. પરંતુ તે જેવી રીતે બહાર ફેંકાઈ તેનું કારણ વાવાઝોડા પર કોઈ બીજા મોટા વાવાઝોડાનો પ્રભાવ હોઈ શકે,

એટલે કે ગુરુત્વાકર્ષણ બળ વધારે હોય, પવન પણ વધારે હોય, વધારે મોટું હોય એવું વાવાઝોડું તેની તરફ નાના વાવાઝોડાને જ્યારે ખેંચતું હોય તો વચ્ચે આવતા પદાર્થ વાવાઝોડાની બહાર ફેંકાઈ જાય છે.

જહોન : વાવાઝોડા ની સંખ્યા વધતી જાય છે અને શહેરના અલગ-અલગ સ્થાન પર બીજા સાત વાવાઝોડા મળ્યા (સ્પોટ થયા) છે. વાવાઝોડા ના બદલાયેલા સ્થાન પર થી નક્કી કરી શકાય નહીં ક્યા વાવાઝોડા નું સ્થાન ક્યાં છે, અને કઈ જગ્યા પર બીજા વાવાઝોડા એકબીજા સાથે ટકરાશે. તેથી બંને દૂરથી વાવાઝોડાના સ્થાન જાણી એક વાવાઝોડા તરફ જવા નીકળે છે.

તે એક વાવાઝોડા પાસે પોહ્યતાં પેહલા બીજા વાવાઝોડાની નજીક આવતા કાર ચાલવાને બદલે પાછી ખેંચવા લાગે છે. સમય સૂચકતા વાપરી જહોન કારની બહાર નીકળી જાય છે, પરંતુ સ્ટ્રોમ સીટ બેલ્ટ ન ખુલવા ને કારણે બહાર નીકળી શકતી નથી વાવાઝોડું કારને પોતાની તરફ ખેંચવા લાગે છે સ્ટ્રોમ

સમયસૂચકતા વાપરી કારનું ટોચિંગ હુક

ખોલીને બાર છોડી દે છે, જહોન

તેને એક બિલ્ડિંગની અંદરના

પાઈપ સાથે જોડી દે છે. હજુ

સુધી સ્ટ્રોમ થી સીટ બેલ્ટ

ખૂલતો નથી. પવનના કારણે

ખેંચાણ વધતું જાય છે, હુંક પણ

હવે ખેંચાવા લાગ્યું લોખંડના

એક પછી એક એમ ત્રણ થી

ચાર તાર તૂટી જાય છે.

એટલા સ્ટ્રોમનું ધ્યાન

એક તૂટેલા કાય પર

પડે છે . તે કાય

ઉઠાવી સીટબેલ્ટ

કાપી નાખે છે અને

બહાર કૂદી પડે છે.

વાવાઝોડાથી

બચવા માટે બંને

એક નજીકના

બિલ્ડિંગ માં

આશરો લે છે.

થોડીવાર પછી

વાવાઝોડાને ટાર્ગેટ કરી બંને તેના તરફ જવા નીકળે છે. પરંતુ આ વખતે તેઓ ની પાસે કોઈ વાહન નથી તે ચાલતા ચાલતા આગળ જાય છે. અચાનક તેમનું ધ્યાન જાય છે. વાવાઝોડું એક જગ્યા પર સ્થિર થઈ ગયું છે, પરંતુ તે સ્થિર વાવાઝોડા ના અભ્યાસુ વૈજ્ઞાનિકોના મતે જ્યારે કોઈ વાવાઝોડું સ્થિર દેખાવા લાગે, ત્યારે સમજવું કે તે વાવાઝોડું તમારી તરફ ગતિ કરી રહ્યું છે.

વાવાઝોડું કઈ તરફ ગતિ કરે છે તે જાણી બંને સુરક્ષિત જગ્યા ગોતે છે પરંતુ આજુબાજુમાં એવું કોઈ સ્થાન નથી કે ત્યાં જઈ શકે નકશામાં જોઈ સ્ટ્રોમ સ્થાન શોધે છે. નજીકમાં એક ભૂગર્ભ સુરંગ જેવું છે કે જે પહેલા પાણી પહોંચાડવા માટે ઉપયોગી થતું હતું, પરંતુ હાલમાં તેમાં પાણી નથી ખાલી અવસ્થામાં છે તેમાં અંદર જઈ શકાય છે.

તેમના સુધી વાવાઝોડું પહોંચે તે પહેલા બંને ત્યાં પહોંચે છે અને મહા મહેનતે તે ભૂગર્ભ નહેર નું ઢાંકણું ખોલે છે. બંને જ્યાં સુધી વાવાઝોડું ત્યાંથી પસાર ન થાય ત્યાં સુધી ત્યાં જ રહેવાનું વિચારે છે.

વાવાઝોડું તેમના તરફ ગતિ કરતા કરતા આગળ વધતું હતું અને અનાયાસે તે ભૂગર્ભ સુરંગ ની ઉપર થી જ વાવાઝોડું પસાર થયું સ્ટ્રોમ તે ઢાંકણા ની નીચે ની ખુલ્લી જગ્યા માંથી તે જોઈ રહી હતી. વાવાઝોડાનો વ્યાસ આશરે ૩૦થી ૫૦ મીટર જેટલો હતો તે ઢાંકણા પર આવતા વાવાઝોડાના ભયંકર પવનોના ઝાપટા આવ્યા તે વાવાઝોડા ની દિવાલ હતી, વાવાઝોડાં (સ્ટ્રોમ) જેવી પરિસ્થિતિમાં જન્મેલી સ્ટ્રોમ હવે વાવાઝોડા (સ્ટ્રોમ) ની વચ્ચે હતી. એટલે કે તે વાવાઝોડા ની અંદર હતી. એક દોરડું સુરંગ માં રહેલા એક પાઈપ સાથે બાંધ્યું અને એક છેડે પોતાની સાથે બાંધ્યો. એક કેમેરો જોડોને આપીને અંદરથી જ રેકોર્ડ કરવા કહ્યું અને પોતે બહાર વાવાઝોડાના મધ્ય માં જાય છે.

બહાર જતાની સાથે આશ્ચર્ય પામે છે કેમ કે ત્યાં વાવાઝોડાની સહેજ પણ અસર વર્તાતી નહોતી, હવાનું સહેજ પણ દબાણ નહોતું, જમીન પર પોતે સ્થિર ઊભી હતી.

આગળ વધતાં તે વાવાઝોડાની દીવાલ પાસે પહોંચી ગઈ. પવનનું દબાણ વધવા લાગ્યું તેથી તે હવામાં ઊંચકાઈ અને ઊંચકાવાની સાથે જ તે હવામાં તરવા

લાગી, જેમ પાણીમાં માછલી હોય તેમ. સ્ટ્રોમ વાવાઝોડાની સાથે સાથે આગળ વધવા લાગી દોરી ટૂંકી થતી ગઈ અને પોતે વાવાઝોડાની બહાર ખેંચવા લાગી. તેથી દોરી પોતાના શરીર પર થી છોડી દીધી. વાવાઝોડું આગળ વધતું જાય તેની સાથે ગતિ કરતી ગઈ કેમેરામાં રેકોર્ડિંગ કર્યું હતું અને પોતે પણ બીજું બધું નિરીક્ષણ કરતી હતી. પાંચથી છ કલાકની સફર પછી એક વાવાઝોડું બીજા મોટા વાવાઝોડા જોડે ટકરાયું તેને એક મોટા વાવાઝોડાના કેન્દ્રમાં પ્રવેશ કર્યો વાવાઝોડાના અથડાવાથી અંદર કેવું વાતાવરણ સર્જાય છે. કેવી રીતે બદલાય છે. તે બધું જ નિરીક્ષણ કરે છે.

અમુક કલાકો પછી વાવાઝોડું શાંત થાય છે, તેની ગતિ ધીમી પડે છે, દિવાલમાં ચકરાવો ઓછો થતો જાય છે, તેમાંથી બધી વસ્તુ બહાર ફેંકાતી જાય છે જેમ વસ્તુ બધી બહાર ફેંકાય છે, તેમ-તેમ વાવાઝોડા ની ઝડપ ધીમી પડતી જાય છે અને કદ નાનું થતું જાય છે.

એક સમય એવો આવે છે કે જ્યારે વાવાઝોડાની અસર સંપૂર્ણ રીતે પૂર્ણ થવા જઈ રહી છે અને જેમ સિનેમેટિક (ફિલ્મી) સિનેમા સુપરહીરો હવામાંથી જમીન પર લેન્ડ (નીચે ઉતરવું) કરે છે તેવી રીતે સ્ટ્રોમ વાવાઝોડામાંથી ઉપરથી નીચે લેન્ડ કરે છે જ્યારે વાવાઝોડું સંપૂર્ણ શાંત થઈ જાય છે તેની દિવાલો વિખરાઈ જાય છે ત્યારે પોતે વાવાઝોડા માંથી બહાર આવે છે અને નજીકમાં જઈ સમય સ્થળ વગેરે જાણી પોતાની ઓફિસ પહોંચે છે.

ઓફિસ પહોંચી બધા પોતાની વાહવાહ કરે છે તેને નવાજે છે તેનો ક્ષણિક આનંદ પોતાના જીવનની મોટી સિદ્ધિ હાંસલ કરી છે તેનું થીસીસ તૈયાર કરે છે. વાવાઝોડાને તેની નવી જાણકારી અને સાહસ બદલ સરકાર આદિવાસી વૈજ્ઞાનિક નો ખિતાબ આપે છે અને તેની શોધને સદીની સૌથી મહાન શોધ (Innovation of the century) તરીકે વિશ્વ પ્રસિદ્ધ કરે છે.

hardikgaliya11@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

વર્ષા જોશી 'સત્યા'

અમદાવાદ

એનિમલ સ્પેશિયલ

કસુંબો ૧૨

મહીમારોની વસાહતમાં મરજીવો અને ખલાસી પણ એવો રૂપાલ માછલી પકડવાનું અને હોડી હંકારવાનું કામ કરીને પોતાના પરિવારનું ભરણપોષણ કરતો હતો. રોજ માછલી પકડવાની જાળ પોતાની હોડીમાં નાખીને સવાર સવારમાં નીકળી પડતો. સવારથી સાંજ સુધી એક કિનારેથી બીજા કિનારે મુસાફરોને દરિયો પાર કરાવવાનું કામ કરતો અને સાંજે કિનારે બેસીને દરિયામાં જાળ નાખીને નાની મોટી જે થોડીઘણી માછલીઓ જાળમાં ફસાઈ એ લઈને થોડીઘણી મચ્છી બજારમાં વેંચતો અને થોડી ઘરે લઈ જતો પરિવારની ભુખ ભાંગવા.આમ રોજ એનું આ જ કામ અને એમાં એ મસ્તમૌલા જેમ જીવતો હતો.

એક દિવસ સૂરજ ઉગતા જ પોતાનો રોજનો સામાન લઈને ઘરેથી નીકળ્યો. દરિયા પાર કરાવવાનું કામ પતાવીને સાંજે કિનારે જાળ નાખીને રૂપાલ મોઢામાં બીડીનું દૂંદું ખોસીને આકાશ સામે મીટ

માંડીને બેઠેલો અને જેવી જાળ બહાર કાઢી તો સૂર્યાસ્તની લાલીમાનાં પ્રકાશમાં જાળમાંથી એની આંખો પર એક ચમકતો અજવાસ અંજાયો અને રૂપાલે જાળ ખેંચીને કાઢી તો એક માછલીનાં મોઢાની આસપાસ એક મોટો હિરો જડેલી વીંટી ફસાયેલી હતી. રૂપાલને આશ્ચર્ય થયું અને એ વીંટીને બાઘાની જેમ ફેરવી ફેરવીને જોવા લાગ્યો કેમકે, એ માંડ ટંકનું કમાઈને ટંકનું ખાવાવાળા મરજીવાને મન આ એક અજાયબી જ હતી.

એ ઉતાવળે હોડી હંકારીને પોતાના ઘર કિનારા તરફ આવ્યો અને ઘરમાં આવીને પોતાની પત્નીને વીંટી

બતાવી. એની બે દીકરીઓ અને રૂપાલની પત્ની વીંટી જોઈને દરેકનાં મોં અને આંખો પહોળા થઈ ગયા. રૂપાલની દીકરીઓમાં એક સાતમું ભણેલી અને એક પાંચમું ત્યારબાદ બેયને આગળ ભણાવવાની ક્ષમતા નહતી અને ભણવા માટે દરિયા કિનારાની પેલે પાર જવું પડે એટલે મોટી સાતમું ભણી પણ નાનીને તો પાંચમાં ધોરણથી જ ઉઠાડી લીધેલી અને વિચાર્યું કે બેયનાં સમય આવે સાથે પરણાવી દેવી એટલે પ્રસંગ પાર. પણ દીકરીઓ હોશિયાર હતી એણે વીંટી જોઈ અને વીંટીમાં જડેલો હીરો જોયો અને બાપાને કહ્યું, 'બાપુ, આ સાચા હીરાની વીંટી છે તમે ઝવેરાતની દુકાને જાજો દરિયા પાર ત્યાં તમને આનું સારું મૂલ્ય મળશે'.

રૂપાલ અને એની પત્ની ખુશ થઈ ગયા અને બીજા દિવસે સવારે રૂપાલ નીકળ્યો કામધંધે. પણ આજે એનાં મનમાં ખુશીની લહેર હતી એટલે દરિયા પાર કરાવવાની કામગીરી પડતી મૂકીને સીધો ગયો ઝવેરાતની દુકાને. અને ઝવેરીને એ વીંટી બતાવી.

અને બે હાથ જોડીને બેઠો. ઝવેરીને કહ્યું, 'સાહેબ, હું રૂપાલ માછીમાર. સામેનાં દરિયાકાંઠે માછીમાર વિસ્તારમાં મારું રહેઠાણ છે. આ વીંટી મને માછીમારી કરતા કરતા હાથ લાગી છે. અમ અભણ માણસને આમાં ગતાગમ ના પડે એટલે તમે જ આની જે કિંમત કરો એ હાચી'. ઝવેરી હીરા પારખું હતો એણે આવો હીરો પોતાના ઝવેરાતનાં ધંધામાં ક્યારેય જોયો નોતો એટલે એટલો અંદાજ એને હતો કે હીરો બહુમૂલ્ય છે અને કાલાંતર પહેલાનો છે. હશે કોઈ ઈતિહાસ રાજવી ઘરાનાનો. એટલે ઝવેરી હરજીવનદાસે રૂપાલને કહ્યું,

ખાનગી ખજાનો

‘ભલા માણસ આ બહુ કિંમતી રતન છે. તું ભોળો છે સારું કે તું મારી પાસે આ રતન લાવ્યો છે. આની બહુમૂલ્ય કિંમત હું તને જરૂર ચૂકવીશ’. આ સાંભળીને રૂપાલ તો હરખનાં આંસુ સાથે ઝવેરીને બે હાથ જોડીને અછોવાના કરવા લાગ્યો અને કહ્યું કે, ‘બાપ, તમે જે કિંમત આપો અમ જેવા ગરીબ માણસને મન તો એ બહુમૂલ્ય જ ગણાહે અને દળદર કિંટશે અમારું બાપ’.

હરજીવનદાસ ઝવેરીએ ખરેખર રૂપાલને સારી કિંમત આપી ન્યાલ કરી દીધો અને રૂપાલ પણ હરખનો માર્યો ઘેલો ઘેલો થઈને આવ્યો પોતાની વસાહતમાં અને એણે વિચાર કર્યો કે આ ધંધો છોડીને દરિયા પાર સારા શહેરમાં વસવાટ કરવાનો અને દીકરીઓ હોશિયાર છે તો એને ભણાવવાનો. અને એ તો પોતાના કુંટુંબ અને સરસામાન સાથે આવી ગયો શહેરમાં અને બેય દીકરીઓને ફરી શાળામાં દાખલ કરી એટલે દીકરીઓ પણ રાજની રેડ થઈ ગઈ. આ બાજુ હરજીવનદાસ ઝવેરી કંઈક વિચાર કરીને એક રાજ્યમાં આવ્યો અને એણે રાજવીને એ વીંટી બતાવી કહ્યું કે, ‘રાજ રાજેશ્વર, આપને માટે હું ઝવેરી એક બહુમૂલ્ય ભેટ લાવ્યો છું તો આપ ભેટ સ્વિકારી મને ધન્ય કરશો’. રાજાએ એ વીંટી જોઈ અને એકદમ આશ્ચર્ય સાથે અવાકપણે ઝવેરીને પુછ્યું કે, ‘હરજીવનદાસ, આ વીંટી તમને ક્યાંથી પ્રાપ્ત થઈ છે? સાચું કહેજો જો ખોટું બોલ્યાં તો રાજદંડ આપીશ’. અને ઝવેરીએ ડરતા ડરતા હકીકત જણાવી દીધી’.

રાજાએ હકીકત જાણીને ઝવેરીને વીંટીનાં બદલામાં સોના મહોરો આપીને માછીમારનું નામ જાણીને જવા દીધો અને પોતાના સિપાહીઓને દરિયા પાર જ્યાં રૂપાલ રહેતો હતો ત્યાં તપાસ કરાવી પણ રૂપાલ પરિવાર સાથે એ વસાહત છોડી શહેરમાં ચાલ્યો ગયો છે એ ખબર સાથે

સિપાહીઓ પાછા ફર્યા. એટલે રાજાએ રૂપાલની શોધખોળ ચલાવી અને છેવટે રૂપાલ મળ્યો એટલે એને રાજ દરબારમાં બોલાવ્યો. રૂપાલ તો થરથર ધ્રુજતો બે હાથ જોડીને ઉભો અને મનમાં ગભરામણ સાથે વિચારવા લાગ્યો કે ક્યાં આ મુસીબત વહોરી મે આના કરતા ટંકનું કમાઈને ટંકનું ખાતા હતા એ સારુ હતું. આ રાજા મને ખબર નહીં શું દંડ આપશે! અને રાજા રાજગાદી પર બિરાજમાન થયા અને રૂપાલને વીંટી વિશે પુછપરછ કરી એટલે રૂપાલે પણ હકીકત જણાવી દીધી. એટલે રાજાએ રૂપાલને કહ્યું, ‘તું ગભરાઈશ નહીં. તને કોઈ દંડ કરવા માટે મે નથી તેડાવ્યો. પણ હા, જો તું હું જે કામ તને સોંપુ એ નહીં કરે તો તને રાજદંડ મળશે’. આ સાંભળીને રૂપાલનાં મોતિયા મરી ગયા અને કહેવા લાગ્યો, ‘માઈબાપ, તમે કહેશો એ કરીશ પણ મને દંડ ના કરશો. મારો પરિવાર નોંધારો થઈ જાશે બાપ’. અને રાજાએ કહ્યું, ‘સારું તારે જે જગ્યાએ દરિયાકાંઠેથી આ વીંટી મળી છે એના પેટાળમાં ઉતરવું પડશે. એમ પણ તું તો મરજીવો પણ છે ને? તો તારે પેટાળમાં ઉતરીને મારા પૂર્વજોનો દટાયેલો ખજાનો શોધવાનો છે કેમકે, આ વીંટીનો હીરો મારા પૂર્વજોની નિશાની છે’.

એમ કહીને રાજાએ પોતાના વડવાનું એક તૈલચિત્ર દરબારમાં બતાવ્યું જેમાં એના વડવાનાં હાથની આંગળી પર એ વીંટી શોભાયમાન હતી!

રૂપાલને તો કાપો તો લોહી ના નીકળે એવી હાલત થઈ ગઈ. હતો મરજીવો પણ એ ક્યારેય દરિયાનાં પેટાળમાં ઉડે સુધી ગયો જ નહતો કેમકે, એની આજીવિકા પ્રમાણે એ કમાઈ લેતો અને જીવન નિર્વાહ કરી લેતો હતો. પરંતુ હવે રાજાએ આ કામ સોંપીને એને જીવ સટોસટનો ખેલ રમવાનું ઈજન આપ્યું છે. પણ જો નહીં કરે તો રાજદંડ અને કરે તો પણ પેટાળમાં દરિયાઈ રાક્ષસી જળચરોનો કોળિયો બનવાની શક્યતા. એટલે એના માટે તો આ બાજુ કૂવો અને આ બાજુ ખાઈ જેવી પરિસ્થિતિ ઉભી થઈ. પણ છૂટકો નહતો કામ કરવું પડે એમ જ હતું એટલે ઘરે આવીને પોતાના પરિવારને આ વાત જણાવી એટલે પહેલા તો પત્ની અને દીકરીઓએ તો રડવાનું ચાલુ કર્યું અને માથુ કૂટ્યું કે ક્યાં શાંતિથી સુખનો રોટલો ખાતા હતા અને ક્યા આ મુસીબતમાં ફસાયા. પણ રૂપાલે હકીકત જણાવી કે જો કામની ના પાડે તો રાજા રાજદંડ આપશે. એટલે એણે પરિવારને હિંમત બંધાવીને કહ્યું કે પરત ફરવાની કોઈ આશા નથી છતાં ઈશને પ્રાર્થના કરજો નહીંતર છેલ્લાં જુહાર (પ્રણામ). આમ કહીને નીકળી ગયો. રાજાએ પોતાના બે ત્રણ સિપાહીઓને પણ રૂપાલ સાથે મોકલ્યા અને રૂપાલ પોતાના સામાન સાથે દરિયાકાંઠે આવ્યો અને આકાશમાં સૂરજને બે હાથ જોડીને ઈશ્વરને યાદ કરીને દરિયામાં ગરકાવ થયો.

જેમજેમ અંદર ઉતરતો ગયો એની આંખો પર જે સ્પેશિયલ ચશ્મા લગાવ્યા હતા એમાં પણ અંધકાર છવાઈ ગયો. પણ કુશળ તરવૈયો મરજીવો હતો એટલે છવાયેલા અંધકારમાં પણ હાથપગ મારતો મારતો ઘણા લાંબા સમય પછી પેટાળમાં ઉતર્યો. જાણે એની આંખો સામે વિશાળ પેટાળનો અજવાસ સાથે સાથે આસપાસ શેવાળ વનસ્પતિઓ અને નાનામોટા જળચર જીવો તરવા લાગ્યાં. હા પણ એને જે ડર હતો એ રાક્ષસી જળચર જીવોનો એ ક્યાંય ના દેખાયા. મનમાં એક ઉંડો રાહતનો શ્વાસ લીધો રૂપાલે. અને ઈશ્વરનો પાડ માનતો પ્રાર્થના કરતો પેટાળમાં શોધખોળ કરવા લાગ્યો અને થોડો ઉંડો આગળ ગયો તો શું જુએ છે? એક રાજ ઘરાનાનો વિશાળ પટારો જેના પર કાટ લાગી ગયો હતો

છતાં પણ રાજવી મુદ્રા અંકિત થયેલી હતી. હવે વિચાર કરવા લાગ્યો કે, પટારો તો વિશાળ છે અને એ દરિયાનાં પેટાળમાંથી બહાર એકલો કેવી રીતે લઈ જશે? એટલે એ ઘણી મહેનતે બહાર આવ્યો પેટાળમાંથી અને સવારથી કાંઠે ઉભેલા સૈનિકોને મળ્યો અને રાજ દરબારમાં આવીને રાજાને વાત જણાવી કે, ‘કદાચ એ વિશાળ પટારો આપનાં પૂર્વજોનો ખજાનો ભરેલો જ હશે પરંતુ માઈબાપ, મને ક્ષમા કરો મારા એકલાનાં બસમાં નથી એ પટારો બહાર કાઢવાનું’. આ સાંભળીને રાજાએ રાજ્યનાં બીજા ત્રણ મરજીવાઓને શોધીને રૂપાલ સાથે દરિયાનાં પેટાળમાં મોકલ્યાં અને પોતાના પૂર્વજોનો ખજાનો કઢાવ્યો અને એ એટલો બહુમૂલ્ય હતો કે પટારો કાટ ખાઈ ગયેલો પરંતુ એમાં રહેલા હીરામોતીનો ખજાનો એવો ને એવો જ ચમકતો. રાજાએ દરબારમાં રૂપાલ સાથે બીજા ત્રણ મરજીવાઓનું સન્માન કરીને ખૂબ જ કિંમતી ભેટ આપી અને વિદાય કર્યા અને સદીઓ પહેલા પોતાના પૂર્વજો વેપાર અર્થે દરિયો ખેડતા વહાણ ડૂબેલું અને કિંમતી ખજાનો પણ પેટાળમાં ગરકાવ થઈ ગયેલો એ આજે મેળવીને આનંદ સાથે વડવાઓની નિશાનીને રાજકોષમાં સાચવીને મૂકાવ્યો. આ બાજુ રૂપાલ પણ ગરીબાઈની ખાઈમાંથી નીકળીને એકદમ પૈસાદાર બનીને પોતાની પીઢીઓનો ઉધ્ધાર કરીને જીવન વ્યતીત કરવા લાગ્યો.

joshivarsha2479@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

અમિત આચાર્ય 'આરવ'

અમદાવાદ

પતિ પત્ની બંને વિચારમાં છે. કે હવે શું થશે, રૂપિયાનું ક્યાંયથી કંઈ પણ સેટિંગ થયું નથી, હમણાં સ્કૂલમાંથી ફોન આવશે તો શું જવાબ આપીશું?

‘દિનેશભાઈ બંને દીકરા ભણવામાં કાર્ડુ કાઢશે ખુબ ભણાવજો.’ નિવૃત્તિ વખતે છેલ્લે મહેન્દ્રભાઈ સાહેબ આટલું બોલ્યા ત્યારથી દિનેશભાઈ લોકેશ અને હિતેશને ભણાવવા દિવસ રાત કારખાનામાં મહેનત કરતાં, ઓવર ટાઈમ કરતાં, એક પણ ખોટી રજા ના રાખે, કોઈ પ્રસંગમાં પણ ના છૂટકે જ જાય, ઘણી વખત તો શારદાબેનને એકલા મોકલી પ્રસંગ સાચવી લે. આમેય અમદાવાદ જેવાં શહેરમાં નાના માણસને બે છેડા ભેગા કરતાં ઓખે પાણી આવી જાય. નાના કારખાનાનો કારીગર તો હાડકાં નીચોવી નાખે ત્યારે માંડ ઘર ચાલે!

દર વખતે ફીનાં પૈસા અગાઉથી અલગ રાખે, પણ ગયા વર્ષે શારદાબેનને ટ્યૂમરનું ઓપરેશન કરાવ્યું. ચાર મહીના પહેલાં નાના દીકરા હિતેશને એક્સિડન્ટ થયો અને પગે ફેકચર થયું. આમ હોસ્પિટલમાં ઘણો ખર્ચો થઈ ગયો. ગમે ત્યાંથી એ ખર્ચો તો નીકળ્યા. પણ એમાં ઘરનાં અર્થતંત્રની કમર ભાંગી ગઈ. એની કળ હજું વળતી નહોતી એટલે સ્કૂલની ફી ભરવાની રહી ગઈ! હવે સ્કૂલવાળા ફોન ઉપર ફોન કરે ફી ભરી જાઓ...ફી ભરી જાઓ...આટલું દબાણ તો કદાચ વ્યાજ-વટાવના ધંધાવાળા પણ નહીં કરતાં હોય. કેટલો માનસિક ત્રાસ!

ઘરમાં એક મહિનાથી બધાં આ જ વાતના લીધે ટેન્શનમાં છે. હવે ગામડે પણ કંઈ નથી અને

અમદાવાદમાં જે ગણો તે આ ચાર જિંદગી અને એનો ચાલક એટલે દિનેશભાઈ. શારદાબેન થોડું સીવણ કામ કરી ટેકો કરતાં પણ એમ આ શહેર થોડું શાંતિથી જીવવા દે?

દિનેશભાઈ ઉભા થયા, ‘હું બહાર જાઉં છું જોવું ક્યાંયથી કોઈ મદદ મળી જાય આમ તો બધાંના ઘરની હાલત એક જેવી જ છે તો પણ... રૂપિયાવાળાને તો રૂપિયા સૌ આપે તકલીફ જ રૂપિયા વગરનાં લોકો ને છે.’ ‘લક્ષ્મી વગર સરસ્વતી પણ ક્યાંથી આવશે??’

એમ કહી તે ઘરેથી નીકળ્યાં.

લક્ષ્મી વગર સરસ્વતી ક્યાંથી ?

ચાની લારીએ ક્યારેય ન જતો માણસ આજ પાનના ગલ્લે જઈ બેઠો, આમેય રૂપિયા નહીં તો દિલાસો દેનાર પણ અહીં જ મળતા હોય છે. ત્યાં જ રમણભાઈ 135નો મસાલો ખાવા ગલ્લે આવ્યા. ‘શું હાલે દિનેશભાઈ?’ એવું પૂછતાં દિનેશભાઈની જોડે બેસીને મસાલો મસળવા લાગ્યા. રમણભાઈને જોઈ કંઈક ઝબકારો થયો ત્યાં બીજો પ્રશ્ન આવ્યો. ‘કાં ઢીલા લાગો?’ બેયના વતન નજીક અને સમાજ એક જ એટલે ઓળખાણ ખરી...તો પણ વાત કેમ કરવી એમને તો પેન્શન આવે છે એટલે રૂપિયા તો હશે. આમ ...ઘણું વિચારી છેલ્લે રમણભાઈ જોડે હૈયું ઠાલવી જ દીધું. દિનેશભાઈને ક્યાં ખબર હતી કે અહીંથી યે નિહા..કા !! સિવાય કંઈ નહીં મળે..

પાંચ દિવસ પછી સોસાયટી વાળા ભેગાં થયા છે. ‘આટલી દુર્ગંધ ક્યાંથી આવે છે?’ કોઈ બોલ્યું. બે એક

જણા દુર્ગમ આવતી હતી ત્યાં પહોંચ્યા છેલ્લેથી ત્રીજા મકાને આવી દરવાજો ખખડાવ્યો, દરવાજો અંદરથી બંધ હતો. ત્યાં સુધીમાં બીજા પણ ઘણા માણસો ભેગા થઈ ગયાં. કંઈક અજુગતું થયાના ઁંધાણ સાથે ચેરમેને પોલીસને ફોન કરી દીધો.

થોડા ટાઈમ પછી એ મકાનમાંથી પોલીસે ચાર ઝેરની અસર વાળી બોડીનો કબ્જો લઈ એને પોસ્ટમોર્ટમ માટે મોકલી. ત્યાં પડેલાં બે મોબાઈલ ચેક કર્યાં. છેલ્લા કોલ્સ અને મિસડકોલ્સ સ્કૂલનાં જોવા મળ્યાં...

વાર્તા પૂરી વાંચતા-વાંચતા જ આર્જવ ઊંડા વિચારમાં પડી ગયો હતો ક્યાંક નજીકની વાત હોય એવું તેને લાગ્યું, ત્યાં જ અલ્પા ના અવાજે એને ધ્યાનભંગ કર્યો.

‘બળ્યું સવાર સવારમાં શું ન્યૂઝ પેપરની પૂર્તિ લઈને બેસી ગયા છો, એવું તે શું હોય છે આ પૂર્તિઓમાં.’ અલ્પા ક્યારો વાળતાં વાળતાં બોલી ત્યારે આર્જવ ઝબકી ગયો...

કંઈક યાદ આવતા છાપાની પૂર્તિ બાજુમાં મૂકીને મોબાઈલ લીધો અને મિત્તલબેનને કોલ કર્યો. ‘બેન બે દિવસ પહેલાં અકાઉન્ટમાં રણછોડભાઈ કેમ આવ્યા હતા?’

મિત્તલબેન: સર, એમની છોકરીઓની સ્કૂલ ફી માટે ફેક્ટરી પાસે લોન માંગતા હતા. પણ એમનો ઉપાડ પહેલાથી હતો એટલે ના પાડી છે.

બીજો કોલ આર્જવે તેના પાર્ટનર નીરવને ફેક્ટરીએ જલ્દી આવવા કર્યો અને તે ફટાફટ તૈયાર થઈ ઓફિસ પહોંચ્યો.

નીરવ: અરે! આજ કેમ વહેલા બોલાવ્યો એવી તે શું આફત આવી ગઈ? કોઈ કંપનીના ઓર્ડરમાં તો પ્રોબ્લેમ નથી

થયો ને?

આર્જવે પૂછ્યું, ‘નીરવ છેલ્લા વર્ષમાં ફેક્ટરી પ્રોફીટ કેટલું છે?’

નીરવ: 11.5 cr. આજુબાજુ.

આર્જવ : સરસ, એમાંથી 3cr.નું એક રિઝર્વ ફંડ બનાવવું છે અને એમાંથી આપણા કારીગરોના દીકરા-દીકરીઓની સ્કૂલ અને કોલેજની ફી કંપનીમાંથી જ ભરાઈ જાય!! મારી એવી ઈચ્છા છે.

નીરવ : પણ પછી આ વર્ષે તું બાકરોલમાં કંપની લઈ જવાનું કહેતો હતો એ સપનું પૂરું નહીં થાય.

આર્જવ : અરે કંપનીની જગ્યા આવતા વર્ષે બદલીશું દોસ્ત પણ પહેલા એક સારું કામ કરી લઈએ કે મનનો રામ રાજી થાય.!

amitacharya87212@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

સુનિલ ગોહિલ

ભાવનગર

અત્યારે તો ફક્ત જમીનનો સ્પર્શ અનુભવાતો, વાતાવરણમાં ઠંડી હતી એ મુલાયમ રુવાંટીને થિજાવી નાખતી. જુદી જુદી ગંધ આછી આછી ઓળખી શકતા હતા. છ એ છ ગલૂડિયાની આંખો હજી બહારનું જગત જોવા માટે તૈયાર ના હતી. ફક્ત એટલું સમજી શકતા હતા કે બહાર બહુ અવાજ આવે છે.

“પણ હજી તો એની આંખો નથી ખુલ્લી. એની મા ને વસમું લાગશે.” ધારા ટગર ટગર એના મમ્મીએ હાથમાં લીધેલા એક ગલૂડિયા સામે જોયા કર્યું.

“શશશ.. એની મા જાગે એ પહેલા આને લઈને જતું રહેવાનું છે.” જીજ્ઞાબેન ધીમા અવાજે બોલ્યા.

“પણ મમ્મી..”

“શશશ.. મે કહ્યું ને ચૂપ એકદમ ચૂપ, એની મા જાગશે તો આપણે ચૌદ ચૌદ ઈન્જેક્શન લેવા દોડવું પડશે.” જીજ્ઞાબેન સાવચેત થઈને બોલ્યા. “બહાદુર, અહિયાં આવ તો.” ચોકીદારને બૂમ પાડી.

“જી મેડમ.” નેપાળી લાગતો ચોકીદાર સલામ મારી ઊભો રહ્યો.

“યાદ છે ને મે શું કહ્યું હતું?”

“જી મેડમ.”

“આ પૈસા અને ડોક્ટર દસ્તૂર પાસે જઈને મને ફોન કરાવ. ડૉ દસ્તૂર મને ઓળખે છે, એ વાત કરી લેશે મારી સાથે.” જીજ્ઞાએ ગલૂડિયું બહાદુરના હાથમાં આપ્યું અને સાથે અમુક રૂપિયા.

ગલૂડિયાએ પોતાની આંખો બંધ રાખીને બહાર પણ

એક અજાણી દુનિયા છે તેવો અનુભવ કરી, વધુ ઓળખાણ કરવા આમ તેમ મથામણ કરી, ઊંહકારા કર્યા પણ ફરી પાછા આંખો બંધ કરી આરામ ફરમાવી ગયું.

બહાદુર ડૉ.દસ્તૂર પાસે ગયો. ડૉ. દસ્તૂરે બહાદુરના કઠ્ઠા મુજબ જીજ્ઞાબેન સાથે ફોન પર વાત કરી લીધી. બહાદુરના હાથમાંથી ગલૂડિયું લઈ લીધું અને બહાદુરને બહાર બેસવા કહ્યું. ડોક્ટરે બધી તપાસ કરી. એક કલાક પછી ડૉ. દસ્તૂર બહાર આવ્યા અને બહાદુરના હાથમાં ગલૂડિયું સોંપી દીધું. બહાદુરે પૈસા આપ્યા અને ગલૂડિયું લઈને સોસાયટીમાં પહોંચ્યો.

“આની મા ને ખબર તો નથી પડી ને?”

“ના મેડમ.” નેપાળી લાગતો બહાદુર હસીને બોલ્યો.

“આ લે તારી બક્ષિશ.” જીજ્ઞાબેને સો ની નોટ આપીને કહ્યું.

“થેન્ક યુ મેડમ.” નેપાળી લાગતો બહાદુર મોઢું ફાટી જાય એવું સ્મિત આપીને જતો રહ્યો.

ગલૂડિયું હજી સુંતું હતું. હવે એને ઠંડી નહોતી લાગતી. એને સુવા માટે એક જાજમ મળી ગઈ હતી. આમથી આમ ડોક હલાવીને રૂપાળું રૂપાળું લાગતું હતું. આમને આમ સમય વિતતો ગયો અને ધારાની ઉત્સુકતા વધતી ગઈ. હજી ગલૂડિયાએ આંખો નહોતી ઉઘાડી.

ધીમે ધીમે ગલૂડિયામાં ચેતના આવી. એની શક્તિઓમાં નવો સંચાર થયો. એક દિવસ સવારે ગલૂડિયાના પોપચાં પાછળ છુપાયેલી દુનિયા સામે આવી.

“મમ્મી.. મમ્મી.. મમ્મી.. જલ્દી આવ, જો સોનુની આંખ ઊઘડી.” ધારા રાજની રેડ થઈ ગઈ.

પ્યોર દૂધ

“અરે વાહ તે તો એનું નામકરણ પણ કરી નાખ્યું.”
જીજ્ઞાએ સોનુને હાથમાં તેડી લીધું.

ધારાએ સરસ નામ રાખ્યું હતું, ‘સોનુ’. ખરેખર સોના જેવું જ રૂપાળું હતું. સોનેરી રુવાંટી. એના જીણા જીણા કાન. ટગર ટગર જોતી એની ચમકતી આંખો. ચાર પગે ઊભું રહીને પૂછડી હલાવે ત્યારે પરાણે વ્હાલું લાગે.

સોનુની ઘરમાં પૂરી ખાતીરદારી થતી. એક ડોગ હાઉસ મગાવવામાં આવ્યું. એમાં એને સુવા માટેના પીલો, બેડશીટ અને ઓઢવા માટેની રજાઈ. ઘરના એક છોકરાને જે રીતે સુવિધા મળે

એ બધી જ સુવિધા

સોનુ માટે હતી.

ધારા એને

એનો નાનો

ભાઈ જ

માનતી.

આખો

દિવસ

સોનુ

સાથે

રમ્યા જ કરે. સોનુને પણ ધારા વગર ના ચાલતું. બન્ને એકબીજા સાથે વાતો કરતાં. ધારા બોલે અને સોનુ એની ભાષામાં જવાબ આપે. સોનુ એક એક શબ્દ સમજી લેતું.

એક દિવસ ધારા અને જીજ્ઞાબેન સોનુને લઈને ઘરની નજીકના બગીચામાં આંટો મારવા ગયા. ધારા સોનુને તેડીને ચાલતી હતી. ત્યાં જ એક કુતરી સોનુ જેવા પાંચ ગલૂડિયાને ધવરાવતી હતી. પાંચે ગલૂડિયાને જોઈને સોનુ ધારાના ખોળામાંથી ઉતરીને એ માતા શ્વાન પાસે પહોંચી ગયું. ત્યાં જઈ તીણા અવાજમાં ભસવા લાગ્યું.

ધારા અને જીજ્ઞાબેન સમજી ગયા કે આ એ જ માતા શ્વાન છે જેની નજર ચુકાવીને સોનુને ઉપાડી લાવ્યા હતા.

ગમે તે થાય પણ સોનુને પાછું નથી જવા દેવું. એમ પણ એને તો રસ્તે રખડતાં કુતરા કરતાં આપણે સારું જ જીવન આપીએ છીએ ને. એને સારું જમવાનું, બધી વેક્સિન, રહેવા માટે ઘર, પીવા માટે દૂધ તો પછી આજે અચાનક આ હલકું ધાવણ જોઈને એ ત્યાં કેવી રીતે જઈ શકે? જીજ્ઞાબેનના મનમાં સોનુને પાછું ના જવા દેવાનો મક્કમ વિચાર હતો.

“ધારા, જા લઈ આવ સોનુને.”

“પણ મમ્મી, એ સોનુની મમ્મી છે.”

“સોનુ આપણું છે, એણે ક્યારેય આ રીતે એની જેવા બીજા

ગલૂડિયા જોયા નથી એટલે આમ વર્તન કરે છે. હું કહું છું ને જા લઈ આવ.”

“પણ મમ્મી, ત્યાં જો તો ખરા એની મા પણ એને ઓળખી ગઈ છે. સોનુને જાણે બોલાવે છે, આવ મારા દીકરા તને દૂધ પીવડાવવા કેટલા દિવસથી તને શોધતી હતી. મમ્મી, એને દૂધ પી લેવા દે ને. મમ્મી, સોનુને એના પરિવાર સાથે રહેવા દે ને. જો એ કેટલું ખુશ ખુશ દેખાઈ છે.”

“સોનુ હવે આપણું છે અને એ ટ્રેન્ડ ડોગી બનશે, એ આમ શેરીની કોઈપણ ફૂતરીનું હલકું ધાવણ પી ને શેરીનું રખડતું ફૂતરું નહીં બને. સોસાયટીમાં મારી પણ કાંઈક ઈજ્જત છે.” જીજ્ઞાબેન પ્રાણીપ્રેમી નહોતા લાગતા.

“મમ્મી, કુતરી! આવી ભાષા તું બોલે છે. આપણું સોનુ પણ ફૂતરું જ છે.” ધારાને એની મમ્મીની ભાષા ના ગમી.

“નહીં એને ટ્રેન્ડ ડોગી કહેવાય. આપણાં સ્ટેટ્સ મુજબ.” જીજ્ઞાબેન ખોટા ઘમંડથી બોલ્યા.

એમણે એક પથ્થર લીધો અને ત્યાં ઊભેલી સોનુની માતા અને બીજા પાંચ ગલૂડિયા પર ઘા કર્યો. ડરીને માતા અને પાંચે ગલૂડિયા ભાગ્યા. સોનુ પણ એની પાછળ ભાગવા ગયો પણ જીજ્ઞાબેને એને પકડી લીધો.

“નહીં સોનુ નહીં, ત્યાં નહીં એવું હલકું ધાવણ તારા માટે નથી. ચાલ, તારે દૂધ જ પીવું છે ને તને ઘરે પ્યોર દૂધ આપું.” જીજ્ઞાબેન દોડાદોડ એને લઈને ઘર તરફ ચાલ્યા.

સોનુ ઊંઘકારા કરતું રહ્યું. એની જીણી જીણી આંખોમાં પહેલીવાર આંસુ દેખાયા. ધારા એ જોઈ રહી. પાછળ ફરી સોનુની માતા તરફ જોયું તો એની આંખો પણ ભીની દેખાણી.

ઘરે આવ્યા પછી સોનુને પ્યોર દૂધ આપ્યું પણ સોનુએ ના પીધું. સારામાં સારું ડોગ ફૂડ આપ્યું પણ ના જમ્યું. ચૂપચાપ બાલકનીમાં ઊભું ઊભું એ બગીચાની દિશામાં જોઈ રહે. ધારા બોલાવે તો જવાબ ના આપે. કોઈ રમત ના રમે. આખો દિવસ બસ બાલકનીમાં એ બગીચાની દિશાને તાકતું રહે.

એક સાંજે જીજ્ઞાબેન કીટી પાર્ટીમાં ગયા હતા એનો લાભ લઈને ધારાએ સોનુને ઉપાડ્યું. એ બગીચા તરફ ઉપડી. આખા બગીચામાં સોનુની માતાને શોધી. એક ખૂણામાં પાંચ ગલૂડિયા એની મા ને વિટળાઈને સૂતા હતા.

“સોનુ, જા ભૂખ લાગી છે ને? તારી મા તારી રાહ જોવે છે. જા એનું પ્યોર દૂધ પી લે, હલકું ધાવણ એનું નહીં મારી મમ્મીનું છે કે મે એની વાતોમાં આવીને તું નાનકડું એવું હતું ત્યારે ઉપાડી લીધું.” ધારાએ એને નીચે ઉતારી દીધું.

સોનુ દોડીને એની મા પાસે પહોંચી ગયું. મા એ એને વ્હાલથી ચાટ્યું અને પછી સોનુ વર્ષોનું ભૂખ્યું હોય એમ એની મા ને ધાવવા લાગ્યું. બીજા પાંચ ગલૂડિયા એ જોઈને ખુશ થઈને વળગી પડ્યા અને સોનુ સાથે એ પણ ધાવવા લાગ્યા. સોનુએ ધરાઈને દૂધ પીધું. ધારા દૂર ઊભી ઊભી સોનુને આટલું ખુશ જોઈને રાજીના રેડ થઈ ગઈ.

gohelsunil73@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

રાહુલ દેસાઈ
મુંબઈ

કૃષ્ણ નું સરનામું

રાધા ના જાનઝર ની રણકાર ને પૂછી,
ગોપીયો ના વિરહ ને પૂછી,
સુની વાંસળી ના સુર ને પૂછી,
જમુના ના વહેતા ઉદાસ નીર ને પૂછી,
કર્યો પ્રયાસ મેં જાણવાને,
કૃષ્ણ નું સરનામું. (1)

દ્રૌપદી ના ચીર ને પૂછી,
અર્જુન ના વિશ્વાસ ને પૂછી,
ચક્રવ્યંહ તોડનાર વીર અભિમન્યુની ને પૂછી,
બાણ શૈયા પર સુતેલા પિતામહ ભીષ્મ ને પૂછી,
કર્યો પ્રયાસ મેં જાણવાને,
કૃષ્ણ નું સરનામું. (2)

સુદામા ના તાંદુલ ને પૂછી,
કુબ્જાની શ્રદ્ધા ને પૂછી,
અષ્ટપટરાણીયો ના પ્રેમ ને પૂછી,
ડાકોરથી દ્વારકા વહેતી ગોમતી ને પૂછી,
કર્યો પ્રયાસ મેં જાણવાને,
કૃષ્ણ નું સરનામું. (3)

અંતે,
થાકીને જ્યારે સ્વયં ની અંદર ડોકિયું નાપ્યું,
ત્યાંતો તરત જ જળ્યુ મને,
શ્રીકૃષ્ણ નું સરનામું.

rahuldesai009@gmail.com

શબ્દોના તોરણ

સાગ મં. ૧૨
કસુંબો ૧૨

દિલીપ ધોળકિયા 'શ્યામ'
જૂનાગઢ

બની જાશે...

સહજતા એક બસ સંસારમાં તારણ બની જાશે.
મળેલી ઠોકરો સઘળી પછી સમજણ બની જાશે.

મરણ કરતાં વધું કપરું ગણો માંગી અને જીવવું,
મળે માગ્યું મફતમાં રોજ તો અડચણ બની જાશે.

પધારે કામ વિણ કાયમ, નકામી વ્યર્થ વાતો લઈ,
ભલે ગમતું હશે આગળ જતાં ભારણ બની જાશે.

મળે મિત્રો અગર ખોટાં લગાવે વ્યસનો ઘાતક,
બધી આદત નઠારી મોતનું કારણ બની જાશે.

ભલે અડધો મળે ટુકડો રહો ખુદાર થઈ જગમાં,
સકળ નીતિ તણાં મારગ, ધરમ ધારણ બની જાશે.

નસીબે જે મળ્યું માનો ખજાનો એજ અઢળક છે,
હૃદય સંતોષ હર વ્યાધિ તણું મારણ બની જાશે.

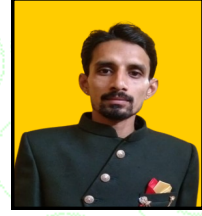
dilipdholakiya123@gmail.com

હાર્દિક કણઝરીયા
વહવાણ

શબ્દોના તોરણ

સાગર પંચ.
કસુંબો ૧૨

પ્રકાશકુમાર સોલંકી 'વૈરાગી'
પાટણ

ભાઈ બહેન

આભાર છે તારો મને બહેન નો પ્રેમ આપીયો....
આપણા ભાઈ બહેન ના સંબંધ માં એક શરૂઆત આપી...
ક્યારેક પોતાના પણ છોડીને જતાં રહે છે
છતાં તે નિસ્વાર્થ ભાવે બહેન ના પ્રેમ પવિત્રતા આપી...
નિષ્કળ થઈ જવું છું ક્યારેક મારા કામ માં
બહેન તે સાથે આપીને આજે મને ફરી હિંમત આપી..
હું તને નહીં છોડી શકું બહેન ક્યારેક
આપણા ભાઈ બહેન સંબંધ ભગવાન પણ અતુટતા આપી...
હું અધૂરું છું બહેન તારા વગર
આજે બહેન તે મને જીવન જીવવા ની નવી રીત આપી...

Kanzriyahardik19@gamil.com

માનવીને બદલાતા જોયા છે.

માનવ એવા અમે જોયા છે,
વેદનામાં પણ હસતા જોયા છે,
દબાવે આંખે આંસુ પોતે હજારો,
બીજાના આંસુ લૂછતાં જોયા છે.
તુંટી ભલે એ ગયા હોય ભીતરથી,
બીજાને હિંમત દેતા મે જોયો છે,
સહી પોતે ઘા શબ્દોના હૈયે ઘણા,
મીઠા શબ્દે મલમ કરતાં જોયા છે,
સહી ને પોતે આફતો, તૂફાનો ઘણાં,
બીજાને મંઝીલે પહોંચાડતા જોયા છે,
પોતાની ભલે જિંદગીમાં વેઠી તકલીફો,
બીજાની જિંદગી સવારતા જોયા છે,
ભલે સાથ ન આપે કોઈ એને જગમાં,
એને બીજાના માટે ખચેતા જોયા છે,
નિભાવી જાણે એ સંબંધોને પ્રેમે,
એને પોતાનામાં એકલા જોયા છે,
ઘણું દેતો જાય છતાં જગ એને વગોવે,
"એકાંત" અમે માનવીને બદલાતા જોયા છે,

prakass758@gmail.com

અનિષાદા ડોડિયા 'અગ્નિસખા'
ભાવનગર

શબ્દોના તોરણ

સાગ મંચ. કસુંબો ૧૨

પૂજા પુરોહિત
મહુવા

જંગલનો રાજા સિંહ આવ્યો છે!

આજે મને ન્યાય આપવા ખુદ મારો રાજા આવ્યો છે
હૃદયનો કેવો આલાપ!! મૌસમ ય સમજવા લાગ્યો છે

પે'લીવાર પરમાત્મા મારા દુઃખમાં ભાગીદાર થયો છે
દસેદસ દશે શિયાળામાં ચોમાહાનો વરસાદ થયો છે
લહેરાતો ઠંડો વાયરો વાવાઝોડામાં બદલાઈ ગયો છે

જંગલના શોષણની સજા શું? મેં સવાલ આપ્યો છે
વિજળીના ચમકારે, ચીસોનો અવાજ સંભળાયો છે
શિયાળ બુધ્ધિ ની ભુલોને ન ભુલ ઈશારો આપ્યો છે

પવન અને વિજળીએ હૃદયનો આપઘાત આપ્યો છે
ગુસ્સામાં ઈશ્વરે પ્રકૃતિના પ્રકોપનો પુરાવો આપ્યો છે
લાગ્યું કે, તમે મારા ચારિત્ર્ય પર ખોટો કહેર નાખ્યો છે

અમ નાશની સજા આપવા અમારો સરદાર આવ્યો છે
ભૂપતિ ખુદ તારી ભુલની સજારૂપ તને લેવા આવ્યો છે.

anishadodiya9@gmail.com

પરોપકારી પ્રકૃતિ

ઉજ્જવળ દીપની જળહળતી જ્યોતિ,
દીઠે જાણે પરોઢે પ્રગટતા રવિ સમાન;
જે લાગે અંધકાર રૂપી અવરોધ હરતી,
અવિરત વહેતી જ્ઞાનગંગા સમાન.

અડીખમ ઉભૂ આ તરુવર ધરા પર,
એ હરિશ્ચંદ્ર સમ નમ્રતાની નિશાની,
પરોપકારે ફળ ઉગતા શાખા પર,
છતાંય હંમેશા નીચી નમતી ડાળી.

આંબા ડાળે બેઠી કોયલ કાળી,
વસંત જોઈ હરખે ગીત ગાય
નીચે ઊભા પેલા સ્વાર્થી માનવી,
કેવો રૂડો કોલાહલ થાય!

ચંદનની શીતળ છાયા મીઠી,
જાણે કોઈ નગરમાં સજ્જનનો વાસ;
મૂળિયે ભલે ભૂજંગ છે ઝેરી,
છતાંય મીઠો મધુર એનો સંગાથ.

માનવતાના નિતનવીન રંગ,
દીઠ્યા કુદરતના અંગો માહી;
કરવો સતત નિર્સર્ગનો સંગ,
ઓ! બુધ્ધિશાળી નર-નારી.

purohitpoojaenglish123@gmail.com

તૃપ્તિ ચુડાસમા 'ભરોસો'
ભરૂચ

શબ્દોના તોરણ

સાન પંચ.
કસુંબો ૧૨

અસ્મિતા ઠક્કર
રામપર, અબડાસા, કચ્છ

શાંતિ રાખવી છે

છોડી બધી ચિંતા કાલની આજની મજા માણવી છે.
ઈચ્છાઓને હવે પડતી મૂકી ભીંતરે શાંતિ રાખવી છે.

છે, ઘણું મુશ્કેલ ઉતાર-ચડાવનું સમય ચક્ર જીવનમાં,
પણ હર પડાવ પાર કરી સફળતાની શિખર પામવી છે.

સ્વાર્થના સબંધમાં ન જોવા મળે આમ સગપણ સાચું,
માટે બને તેટલી આ જાત ને ત્યાંથી પાછી વાળવી છે.

જિંદગીની આ રફતાર, છે ભરેલી ઘણા સુખ દુઃખ થી,
મળે સમય જે જે તેમાં ખુશીની અજવાશ લાવવી છે.

નથી રાખવી આશ બીજાની કે આપશે સાથ હર કદમ,
એકલા રહી જિંદગીની એ હરેક કસોટી પાર પાડવી છે.

truptichudasama132@gmail.com

મસ્તીમાં જીવે છે...

પશુ-પંખીઓને જોઈ કરીએ થોડું વિચાર આપણે,
નથી બેંકમાં ધન કે નથી ઘરબાર તોયે મોજમાં જીવે છે.

શું મળશે, કેટલું મળશે, ક્યાં મળશે એવું ના વિચારીને,
રોજ પ્રભાતે ઉઠીને આનંદમાં કલબલાટ કરે છે.

તાપ, ઠંડી અને વરસાદ બારેમાસ સહન કરી કરીને,
છતાંય મીઠા ગીતો તેઓ હંમેશા ગુંજ્યાં કરે છે.

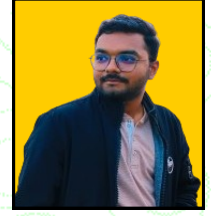
નથી કોઈ ખબર કે નથી કોઈ ફરિયાદ કોઈ કોઈથી તેમને,
બસ દિવસ રાત વિચરણ કરી આનંદ એ કરે છે.

છે વિશ્વમાં સૌથી શક્તિશાળી આપણી માનવજાત,
અસ્મિતા બધું જ હોવા છતાં રોજ પ્રભુને ફરિયાદ કરે છે.

ashmitavthacker@gmail.com

શબ્દોના તોરણ

સાત મં. કસુંબો ૧૨

માહેશ્વર દાન ગઢવી (રેડિયો જૉડી)
ભાવનગર

વાસુદેવ વડાલીયા
જૂનાગઢ

પીડા

બધો છે સાર પીડા નો ઘણો ઉપકાર પીડા નો
કહો ને ક્યાં અમે જૈએ ઉઠાવી ભાર પીડા નો

કબર પર આવિયા તેઓ કર્યો ચિતાર પીડા નો
ફલક પર રોઈ જે આંખો સજી શણગાર પીડા નો

કહો શું થાય આ દિલ ને હશે ઉપચાર પીડા નો..!
અમે તો લાજ રાખી'તી લઈ આધાર પીડા નો

રડે છે રાત આ આખી કશો અણસાર પીડા નો ?
પુનમ ના ચાંદ ને પૂછો કર્યો વેવાર પીડા નો

નશા ની કૈફિયત જોવા થયો છે 'દાન' પીડાનો
મરણ લગ સાથ આપ્યો છે હશે શું પ્યાર પીડાનો

maheshwargadhavi@gmail.com

જિંદગી હજી ઘણી

મારે જોવાની છે જિંદગી હજી ઘણી
વીતેલી પળો માં વેક ઉતારી છે ઘણી

મારા મન માં પ્રેમનાં ઝરણાં ફુટી નીકળે તો
એને માણવા લોકોની ભીડ ઉમટી છે ઘણી

હસતા ખેલતા ક્યારેક જીવ લય લે છે તુ
ક્યારેક જિંદગી જીવવા આપે છે ઘણી

સુવાળા સપનાઓ એ સવાર થતા રજા લીધી છે
ફરી નવા ઉમંગે આવશે હજી રાતો નિહાળવી છે ઘણી

એક સામટો સુખનો વરસાદ કેમ પોસાય માનવી
હું તો જનમથી કરતો આવ્યો છું દુઃખની તૈયારી ઘણી

vadaliyavasukumar@gmail.com

ઓમ સોરઠીયા 'ઓમઝ'
સુરત

શબ્દોના તોરણ

કસુંબો ૧૨

હાર્દિક ડાંગોદરા 'હાર્દ'
અંબાડા, ગીર સોમનાથ

સીધું સીધું કહેતા નહિ આવડે

આવ તને એક વાત કહું
તારા થી પ્રેમ છે કેટલો એ તને આજ કહું.

સીધું સીધું કહેતા નહિ આવડે,
હું કવિ અને તને મારી કવિતા કહું.

આજ જે પણ છે મારી પાસે એ કાફી છે
કે તુજ છે મારી પાસે એમ કહું.

સીધું સીધું કહેતા નહિ આવડે,
હું વાસ્તવિકતા, તને મારો વાસ્તવ કહું.

રામ પહેલા નામ સીતા નું લાગ્યું
કે પછી કૃષ્ણ પહેલા રાધા નું લાગ્યું એમ કહું.

સીધું સીધું કહેતા નહિ આવડે,
હું ખુદ તને ખુદા કહું.

તારા વિશે જે પણ લખ્યું
એને વર્ણન નહિ સાક્ષાત્કાર કહું.

સીધું સીધું કહેતા નહિ આવડે,
લેખક હું અને તને મારો લેખ કહું.

તારું અને મારું શું આ સંબંધમાં
જે પણ છે એને આપણું કહું.

સીધું સીધું કહેતા નહિ આવડે,
તું તું અને મને હું તું કહું.

omsorathiya06@gmail.com

કોણ રોકી શકે?

સૂરજને ઉગતા કોણ રોકી શકે?
ઈચ્છાને બળતા કોણ રોકી શકે?

ખૂબ ફૂંકી છે જિંદગીભર બીડી એણે,
વૃદ્ધને સડતા કોણ રોકી શકે?

ખુદ ઈશ્વર ચણ્યો છે વારે હવે,
બંગલાને પડતા કોણ રોકી શકે?

હિસ્સો છીનવાયો 'તો એના ભાગનો,
ગરીબને રડતા કોણ રોકી શકે?

મૃગજળે પણ કરામત એવી કરી,
હરણાને દોડતા કોણ રોકી શકે?

ઘસી છે જાત એણે એની પાછળ,
મંજિલે પહોંચતા કોણ રોકી શકે?

hardikdangodara78@gmail.com

નીલ ગજજર 'નિશાયર'
ગાંધીનગર

નિશબ્દ પારેવાં..

પક્ષીઓ ગમે છે આકાશે ઊડતાં,
પણ અગાસીમાં આવતા જ નઈ.

ખરેખર ચાહતા આપણે પારેવાને,
તો આજ પક્ષીદિન ઉજવાતો કંઈ?

ચાહતા જો દિલથી પંખીને આપડે
તો શું જાળી લગાવતાં ઘરમાં ભઈ?

કેદ કરી રાખ્યા છે ઘરમાં શોપિસ કરી,
જો જો એને ઉડવાનું ભૂલવતાં નઈ.

ભાગ્યાં છે કેટલાના ઘર તમે જોઈલો,
બંધાવી ઈમારતો જ્યારે શ્રીમંતો થઈ.

આવે છે આજેય એમના ઘર શોધવા,
પણ જડે ક્યાં ગમતા વૃક્ષો હવે અહીં.

એટલે જ આવે આપણી અગાસીમાં,
કેમ કે તમે વૃક્ષો તો વાવી શક્યા નઈ.

એને વળી ડાળીઓ તો મળવાથી રહી!

neelgajjar2312@gmail.com

શબ્દોના તોરણ

સાથ મે. કસુંબો ૧૨

સંજના વરસાણી
ભુજ-કચ્છ

જંગલને શણગારીએ

ઝાડ પાન અને નદીઓ તારી શોભા છે,
વાંદરા, હરણ , હાથી તારી ચમક છે.

સિંહની દહાડો, વાઘ ની ગર્જના તારો રણકાર છે,
ઝરણા ના પાણી નો અવાજ તારો શ્વાસ છે.

એક એક વૃક્ષ માં તારું તન છે,
એક એક માટી ના કણ માં તારું મન છે.

આ કુદરતની બનાવેલી વનરાજી છે,
જેને જંગલ થી ઓળખીએ છીએ.

વનના જીવો મૂંઝાઈને પીડાય છે હવે,
કે શ્વાસ માટે જંગલ તો મળે.

તો ચાલ.....!

તું અને હું બંને મળી જંગલ ને શણગારીએ,
બિલ્ડિંગના ખોખાને દૂર કરી,
જંગલ હાની અટકાવીએ...

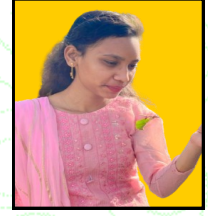
varsanisanjna@gmail.com

શાંતિ ચાવડા
કાલીતલાવડી, કરછ

શબ્દોના તોરણ

સાન મં. ૧૨
કસુંબો ૧૨

દિક્ષિકા મકવાણા
અમદાવાદ

સાવજ

કેસરી, સાવજ'ને વનરાજ ઉપનામે જગપ્રસિદ્ધ,
નિર્ભય જે'ની જાત એ તો, જંગલનો મહારાજ,
કંટકવન કે પાનખર વન તેનું કુદરતી છે રહેઠાણ,
બિલાડીકુળ પ્રાણીઓમાં સૌથી મોખરે તેનું નામ,
ગુપ્ત થતી જાતોમાં લુપ્ત નિર્માણ મુખાકૃતિ સ્મારક,
સાસણગીરમાં વસવાટ તો'ય છે આજે'ય બરકરાર,
વફાદારી, બહાદુરી, હિંમત ને અજેયનું છે, પ્રતીક,
ભારતમાં સ્થાયી આજે છે ગીર ગુજરાત નું ગૌરવ,
યુથીરિયા ઉપવર્ગ, માંસાદ શ્રેણીને, મેરુદંડી સમુદાય,
અશોક સ્તંભે, બૌદ્ધિક શિલ્પે, સાવજ ધર્મચક્રમાં પ્રખ્યાત.

shantichavda70@gmail.com

ખુશી

થોડી આછી અધૂરી ને ઢળતી સાંજ હતી,
પણ મીઠાશમાં ઓગાળેલી યાદ હતી.
ખોવાયેલી ખુશીને આમ તેમ શોધતી મારી આંખ હતી,
પવનની લહેરમાં પણ તેની અનુભૂતિ બાદ હતી
શોધી વાદળ પાછળ તો ત્યાં પણ મળી નિરાશાની છાંટ હતી
ઝાંખ્યુ ભીતર તો મળી તે મને ખુદના સાથમાં જ હતી
ખુશી! રોજ ખચાંતી હુંદગીના
ખિસ્સામાંથી ખુદ માટે ચોરી લેતા હિસ્સામાં છે
ખુદની હરકતો પર ખુદ પર હસતા કિસ્સામાં છે,
ખુશી! ભીંજાવાથી ખુદને રોકી ના શકતા
એવા વરસતા વરસાદમાં છે,
એક મિત્ર બીજા મિત્રને રમવા બોલાવવા
માટે પાડેલ સાદમાં છે.
પેનની શાહીથી ડાયરીમાં લાગણીને
શબ્દોમા પરોવવામાં છે,
ડાયરીના પાનાં ફેરવીને મીઠી યાદોને ફરી
માણવામાં છે.
લાગતુ હતુ કે ખુશી 'કાશ મને આ મળી
જાય તો ના 'કાશ' માં છે
હવે સમજાયુ કે ખુશી 'હાશ! મારી પાસે આ છે
ના 'હાશ' માં છે.

makwanadikshika2001@gmail.com

શૈમી ઓઝા "લક્ષ્મી"

મહેસાણા

સંદેશ પત્ર

કસુંબો ૧૨

દરેક યુગમાં શિક્ષણ તેની વિશેષતાના કારણે પ્રચલિત છે.પ્રાચીન સમયમાં શિક્ષણની વ્યવસ્થા કંઠસ્થ કરી રજુઆત કરવાની હતી, આશ્રમ વ્યવસ્થાનો એક ભાગ હતી. ત્યાં રહીને ભણવાનું, સાથે સાથે કાર્ય પણ કરવાનું હતું. વેદ ઉપનિષદોના શિક્ષણથી તો વિદ્યાર્થીઓ આધ્યાત્મિકતા તરફ પ્રયાણ કરતાં હતા.

પરંતુ જેમ જેમ યુગ પરિવર્તન થયું તેમ શિક્ષણની વ્યવસ્થામાં પરિવર્તન આવ્યું.શિક્ષક બોલે જાયને વિદ્યાર્થીઓ સાંભળે રાખે આ વ્યવસ્થા પણ તો વિદ્યાર્થીને માનસિક રીતે થકવી દેતી હતી અને 2019મા કોવિડનુ આગમન થતા શિક્ષણ વ્યવસ્થામાં પરિવર્તન આવ્યું છે.ન તો ભણતર નો ભાવર્થ નિકળે, ન યજ્ઞતર થાય, કે ન ગણતરનો તો ગ એ ન આવે,જે ભણાવવામાં આવે એ જીવનમાં ઉપયોગી કેમ થાય એ બાબત બાળકોને સમજાવવા જ રહ્યા, આ સ્પર્ધાત્મક સમય છે માની લીધું, બાળક કોઈ સ્પર્ધા માટેની સામગ્રી નથી એ વાત પણ શિક્ષક અને વાલીઓએ સ્વીકારવી જ રહી.

અત્યારની શિક્ષણ વ્યવસ્થા ટેકનોલોજી સંલગ્ન બની ગઈ, કોવિડની પરિસ્થિતિએ વધુ ને વધુ આપણને ટેકનોલોજી સાથે જોડી દીધા.હાલત આ થઈ કે બાળકોનું લેખન અને વાંચનનો મહાવરો તો વિસરાઈ જ ગયો બાળકો આળસુવૃત્તિ તરફ ધકેલાઈ ગયા.એની અસર પરિણામમાં જોવા મળી રહી છે.અને ધો.9 સુધી

બાળકોને નપાસ કરવા નહીં એ નીતિ એ તો બાળકોને પરીક્ષાના ભયથી કંઈક વધુ જ મુક્તિ અપાઈ.

આજની શિક્ષણ વ્યવસ્થા ખાલી પુસ્તકિયા જ્ઞાન પુરતી જ સિમિત રહી છે.બાળક જે વિષયમા સારા માર્ક લાવે તેને તે વિષયનો જ્ઞાતા કહેવાય, આ વાત માની લેવી એ મોટી ભૂલ છે.ગોખણપટ્ટીનો સહારો લઈને પણ ટકાવારી લાવી શકે ને. જેનાથી મગજ પર સતત ભારણ રહે છે.

બેગલેસ શિક્ષણ બહુ સરસ આયોજન છે એ માટે સરકારનો જેટલો આભાર માનીએ એટલો ઓછો છે. બાળક પર ભણતરનો ભાર નહીં રહે ને બાળકમાં સર્જનાત્મકતા ચિંતનાત્મકતાનુ ઘડતર તો થાશે ની સાથે સાથે સર્વાંગી વિકાસ પણ થશે વજન ઉપાડવાની ઝંઝટથી મુક્તિ મળશે તો બાળકનું પણ મન અભ્યાસમાં પરોવાશે...

બાળક ભણવાની સાથે આજુબાજુના વાતાવરણમાંથી પણ શિક્ષણ મળવી શકે તેવી વ્યવસ્થા પણ કરવી જોઈએ. જેથી બાળકનો સર્વાંગી વિકાસ શક્ય બનશે આત્મવિશ્વાસમાં વધારો થશે ને ભારતને શ્રેષ્ઠ નાગરિકો પણ ભેટસ્વરૂપે મળશે.

આજનું ભણતર

Shaimeeprajapati@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

કાજલ શેઠ
સુરેન્દ્રનગર

માણસનાં ઘણા પ્રકાર હોય છે. સારા, ખરાબ, નબળા, હળવા, શક્તિશાળી, મજાક, ગુસ્સાવાળા. આપણે કદી વિચાર કર્યો કે આપણે કેવા માણસ છીએ? આપણને કોઈ પૂછે તું કેવો માણસ છે તો જવાબ શું હોય? ક્યારેય વિચાર્યું કે ખરેખર હું કેવો છું?

માણસની કોઈ ચોક્કસ ગોઠવણ નથી કે તેનામાં આટલી વસ્તુઓ ફિક્સ હોવી જોઈએ. કદાચ એક વસ્તુ ખૂટે તો તેને માણસ ન કહી શકાય. રસોઈ વખતે જરૂરી છે કે જે વાનગી બનાવવામાં આવે તેને તેમાં જોઈતી તમામ વસ્તુઓ હાજર હોય તો જ તે વાનગી સ્વાદિષ્ટ બને. પરંતુ માણસ માટે આવી કોઈ મર્યાદા નથી. ખરેખર માણસ કોને કહેવાય તે પ્રશ્ન છે! બધા પોતાની જાતને સારી માને છે, પરંતુ

ખરેખર મંથન કરવા જેવો સવાલ છે, આપણે સાચા છીએ? આપણે દરેક બાબતમાં સામેવાળા વ્યક્તિને જજ કરીએ પરંતુ આપણને કોઈ કેવા જજ કરે છે એ ખબર હોય છે? ના નથી ખબર હોતી? કારણકે આપણે બીજાને માણસ બનાવવામાં, બીજાને જજ કરવામાં એટલા મસગુલ છીએ કે આપણે કેવા છીએ, માણસ જ છીએ કે નહીં એ પણ કદાચ ખ્યાલ શુદ્ધા નથી હોતો.

આજકાલ સગવડીયા ધર્મની જેમ સગવડિયા માણસો થઈ ગયા છે. ક્યારે માણસનું કયું રૂપ આવી જાય તે ખબર જ નથી પડતી. માણસનું વર્તન ઈમોજીના પ્રકાર કરતાં પણ વધારે પ્રકારનું છે. ઈમોજીમાં તો એક લિમિટ છે, પરંતુ માણસનાં વર્તનમાં કોઈ લિમિટ નથી. સમુદ્રની ઊંડાઈ અને લંબાઈ માપી શકાય પરંતુ માણસને નથી માપી શકાતો, એ જીવનની વાસ્તવિકતા છે. ‘પલે પલે બદલાતા માણસનો વિશ્વાસ ક્યારેય ન કરવો’ એ

કહેવત હવે સાર્થક લાગે છે. માણસ નો મૂડ સેકન્ડમાં બદલાતા ‘પાણીના પરપોટા’ જેવો થઈ ગયો છે. ક્યારે ક્યો પરપોટો ફૂટી જાય તેની નોંધ રાખવી અઘરી પડે છે.

નો ડાઉટ, વર્તમાન યુગનાં માણસો ફાસ્ટેડ, ફોરવર્ડ અને ઇન્ટેલિજન્ટ થઈ ગયા, પરંતુ સાચા અર્થમાં માણસ હળવાશ કેળવવાનું ભૂલી ગયો છે. હળવા રહેવા માટે હવે પ્રયત્નો કરવા પડે છે. સોશિયલ

**હળવાશની હરીફાઈ ની
હરોળમાં ભીડ ઓછી છે.**

મીડિયા ઉપર ચાલતા ઓનલાઈન પ્રોગ્રામ સાંભળી કલાસ ભરવા પડે છે, તેની બુક વાંચવી પડે છે. માણસને વારંવાર ગુસ્સો આવી જાય છે. મૂડ બદલાઈ જાય છે.

હળવો માણસ આજનાં જમાનામાં મળવો રેર છે. વિભક્ત કુટુંબ પ્રથા

એ અત્યારના સમયની ફેશન છે. એકલા રહેવાનો ટ્રેન્ડે માણસની માનસિકતા ને ખોબલી કરી નાખી છે. માણસે જે નાશવંત અને બાહ્ય વસ્તુઓ પાછળ ડોટ મૂકી છે તેનાથી તે એકલો પડતો જાય છે. ક્યારેક એવો સમય આવે છે કે બધું હોવા છતાં પણ જીવનમાં કંઈ નથી હોતું. કેટલા કરોડપતિઓ જે સ્લીપિંગ પીલ્સ લઈને સુતા પછી સવારે ઉઠતા નથી.

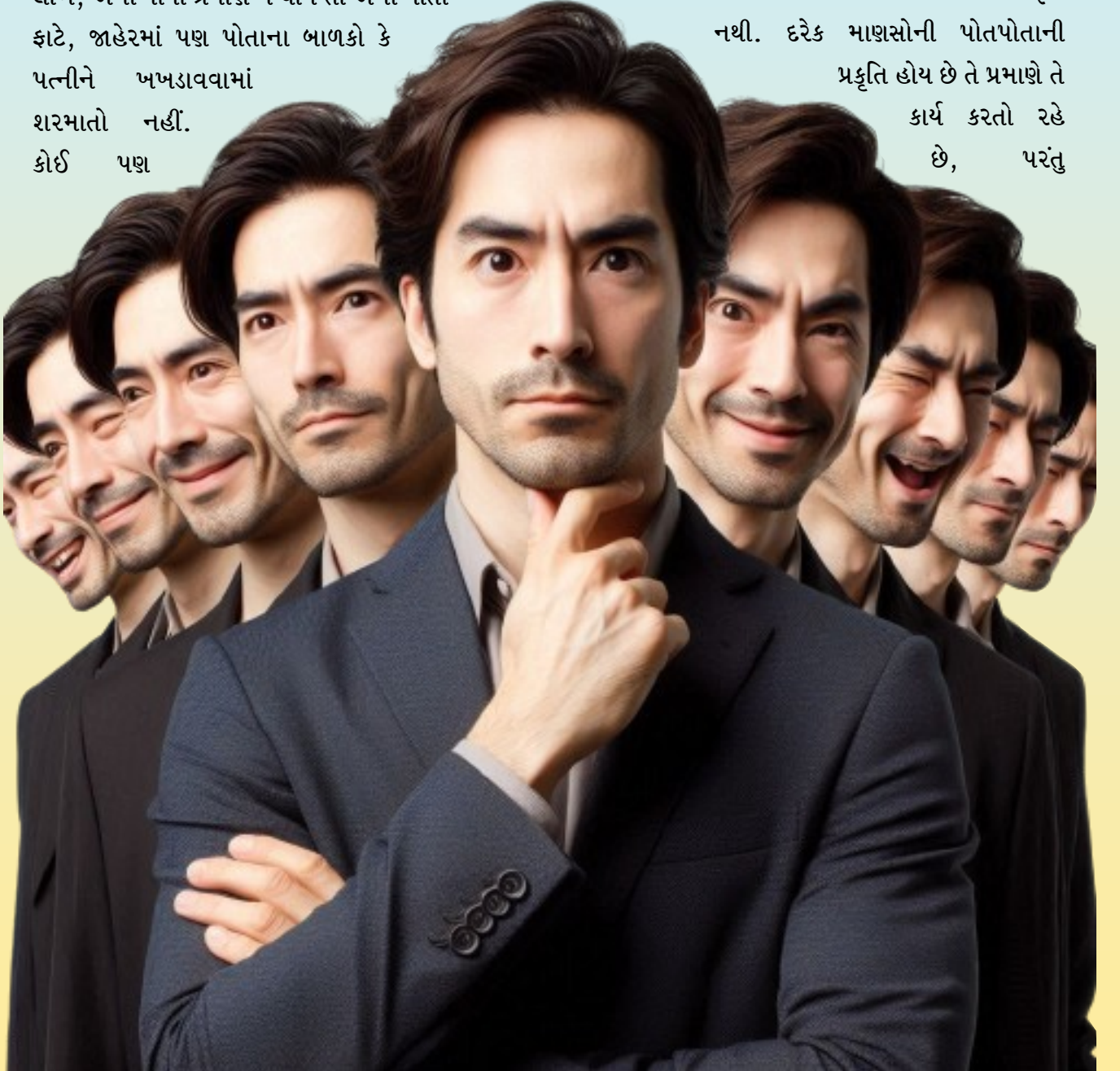
કઈ પરિસ્થિતિમાં ક્યો વ્યવહાર કરવો જોઈએ, પોતાના મનને કેવી રીતે શાંત રાખવું, ક્યારે હળવું બનવું અને ક્યારે ભારે બનવું એ શીખવાડવા માટે સ્કૂલ કે કોઈ અભ્યાસક્રમ નથી. સ્કૂલમાં ભણવા આવતી તમામ વસ્તુ જીવનમાં બહુ ઓછી ઉપયોગી થાય છે અને જીવનની ઉપયોગી વસ્તુઓ સ્કૂલમાં ખૂબ ઓછી ભણાવવામાં આવે છે. આ તફાવતને કારણે માણસોનાં જીવનનું ઘડતર થતું નથી. માતા પિતા એટલા બધા

હળવા થવાની હળવાશ

બીઝી થઈ ગયા છે કે પોતાના સંતાનોને ઘડતર કરવામાં, સંસ્કાર આપવામાં અને સમય દેવામાં પાછા પડે છે. તેને પરિણામે માણસો નો જન્મ તો થાય છે પરંતુ તે સાચા અર્થમાં માનવી નથી બની શકતો. હાઈટેક બનવાની આંધળી ડોટે સંસારમાંથી હળવાશ ખતમ કરી નાખી છે. અત્યારના સમયમાં 'કોઈ કોઈનું નથી' એવી કહેવત પુર પાટ પ્રસરી રહી છે. માણસને હવે એકલતા પણ અભિશાપ જેવી લાગે છે.

ભારતના ગામડામાં એક પૈસાદાર વ્યક્તિ હતો. આ વ્યક્તિનો સ્વભાવ ખૂબ વિચિત્ર. વાત વાતમાં ખોટું લાગે, એના ધાર્યા પ્રમાણે ન થાય તો એનો પીતો ફાટે, જાહેરમાં પણ પોતાના બાળકો કે પત્નીને ખખડાવવામાં શરમાતો નહીં. કોઈ પણ

પ્રકારનું વર્તન કરતાં પહેલા વિચાર ના કરતો. તેના મત મુજબ વર્તન થવું જોઈએ. સામેવાળા માણસો પણ તેના મત પ્રમાણે વર્તવા જોવે તેવું તે માનતો. તેને કારણે તે ખૂબ દુઃખી રહેતો. દરેક પ્રસંગમાં તેની હાજરી ખૂંચવા લાગી. તેના પરિવારજનો આવા વ્યવહારથી તેનાથી દૂર જવા લાગ્યા. એક વખત કંટાળીને તેને પોતાના મિત્રને વાત કરી કે હું બધા માટે કરું છું, પરંતુ છતાં પણ લોકો મને માન નથી આપતા. આવું કેમ? મિત્ર, તેની બધી જ હકીકત જાણતો હતો એટલે તેને શાંતિથી સમજાવ્યું આપણાં મત પ્રમાણે દરેક કાર્ય થાય એ જરૂરી નથી. દરેક માણસોની પોતપોતાની પ્રકૃતિ હોય છે તે પ્રમાણે તે કાર્ય કરતો રહે છે, પરંતુ

આપણાં પ્રમાણે કાર્ય ન થાય ત્યારે પણ હળવાશ રાખવી તેને સ્વીકારતા શીખવું એ જિંદગીનો ખરેખર સાચો આનંદ છે. તેના મિત્ર એ કીધું તું હળવો થઈ જા. મનમાં ખૂબ ભાર છે તેને કારણે જે કરવાનું છે તે થઈ શકતું નથી અને જે નથી કરવાનું તે થાય છે. તારી જીદ અને તારો હકાગ્રહ છોડી દે અને તેને આ વસ્તુ સમજાઈ અને તેને પૂરતું પરિવર્તન લાગ્યો અને તે ખરેખર પછીથી ખુશીથી જીવન જીવવા લાગ્યો. દરેક વખતે આપણને આવો મિત્ર કે સલાહકાર નથી મળતા. તેથી કોઈ પણ પ્રકારનો હકાગ્રહ, જીદ, અહંકાર છોડીને શાંતિથી જીવનનો બાલ્ક આનંદ કરતા આંતરિક આનંદની શોધ કરી અને જીવન જીવવું જોઈએ.

એક સંશોધન અનુસાર હળવાશ રહેતા માણસ અને ચિંતા, ડિપ્રેશન થી ઘેરાયેલા માણસો વચ્ચેના સર્વેમાં હળવા રહેતા માણસની પ્રગતિ, સુખ, સંપત્તિ અને આનંદ એ ડિપ્રેશન માણસ કરતા વધારે હતા. હળવાશ જીવનને ખરેખર હલકો બનાવે છે. સતત ભારમાં રહેવાની આદત પડી ગઈ છે હળવા રહેતા માણસને ક્યારેય ચિંતા થવા લાગે છે કે આજે કેમ આટલી હળવાશ લાગે છે, નક્કી કંઈક થવાનું છે! હવે માણસ હળવા રહેવાથી પણ ડરવા લાગ્યો છે. ચિંતા અને ડિપ્રેશન ને જીવન બનાવી દીધું છે. ભારમાં રહેતો માણસ મનમાં એટલું ભરીને બેઠો હોય છે કે તેમને બીજી કોઈ ખુશી, સુખ કે આનંદ દેખાતા જ નથી. મનમાં ભરેલો ભાર તેમને દુઃખ અને વેદના આપ્યા રાખે છે.

કોઈપણ બાલ્ક વસ્તુનો આનંદ થોડા સમય માટે જ હોય છે જ્યારે આંતરિક વસ્તુનો આનંદ આપણી સાથે જીવનભર રહે છે. તેથી પોતાની આંતરિક ખુશીઓની શોધ કરો. પોતાના પરિવારજનો, સ્નેહી મિત્રો અને સગા સંબંધીઓની સાથે રહો. તેમની કાળજી અને સાથે રહેવાથી સાચી ખુશીનો આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે. કામ અને પરિવાર વચ્ચેનું બેલેન્સ જાળવતા શીખવું જોઈએ. સારું સ્વાસ્થ્ય ખૂબ જરૂરી છે. જીવન જીવવા માટે સ્વાસ્થ્યની

પૂરતી કાળજી, નિયમિત સાર સંભાળ અને જીવનમાં થોડીક હળવાશ જરૂરી છે. સ્ટ્રેસ ફ્રી થવા માટે પોતાના શોખ ઉપર ધ્યાન દેવું જોઈએ. રોજ થોડા સમય માટે પોતાની મનગમતી પ્રવૃત્તિ કરીને પોતાને પણ સમય આપવો જોઈએ. થોડું નેચરલ સાથે રહીને તેના તત્વોને માણવાથી જીવનમાં શાંતિનો અનુભવ થાય છે. કસરત, યોગ, મેડીટેશન, સારા પુસ્તકો, સંગીત કે કોઈપણ ગમતી પ્રવૃત્તિને મિત્ર બનાવી જીવનને ડિપ્રેશન માંથી બચાવી શકાય અને હળવાશ રાખવી શકાય છે.

જીવનનું ગણિત છે મજાનું,
ઉંમર ઉમેરીને બાદ થવાનું,
જીતને જીતી જીવી જવાનું,
અને... અંતે...
શૂન્યમાં સમાઈ જવાનું.
-મુનશી પ્રેમચંદ

ફલેશ લાઈટ:- સાજા થવા માટે ડોક્ટર દવા આપે પરંતુ નીરોગી તો જાતે થવું પડે.

kajl.sheth@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

રશ્મિ રાઠોડ

રાજકોટ

સંદેશ પત્ર

જ્ઞાન મંચ
કસુંબો ૧૨

દરેક માતાપિતા એવું ઈરછતા હોય છે કે એમનું સંતાન કોઈને કોઈ સારા વ્યવસાયમાં જોડાય અને ખૂબ ધન કમાય, ખૂબ સંપતિ એકઠી કરે અને સાથે સાથે તેનામાં સારા સંસ્કારો પણ હોય કે જે તેમની આબરૂ સાચવી રાખે. આગળ જતાં એવી પણ ઈરછા હોય કે એમને જીવનસાથી મળે જેનામાં પણ સારા સંસ્કારો હોય, સારો અભ્યાસ કરેલ હોય અને વૃદ્ધ થયે તેમને સાચવે, સમાજમાં પરિવારની આગવી ઓળખ ટકાવી રાખે અથવા તો નામના વધારે. દરેક માતાપિતાને આવી ઈરછા મનમાં હોય જ છે પણ એના માટે તેઓ તેનું કેવું સિંચન કરે છે તે ખૂબ જ મહત્વનું છે.

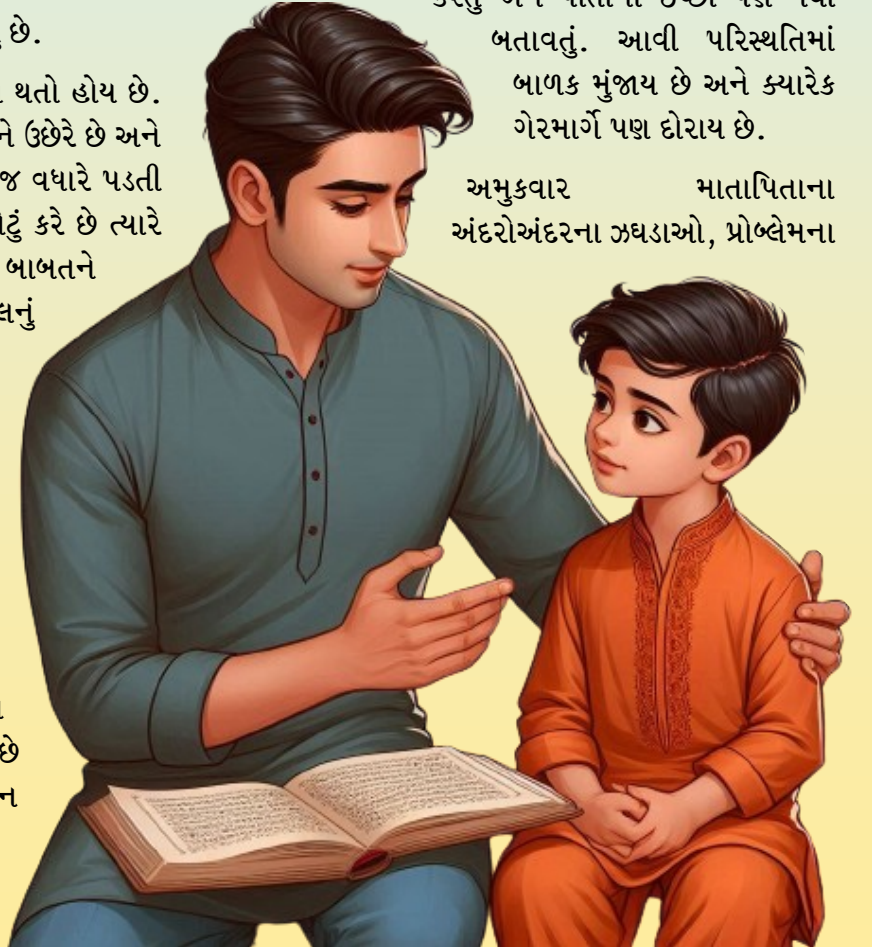
દરેક બાળકનો ઉછેર જુદી જુદી રીતે થતો હોય છે. અમુક માતાપિતા ખૂબ લાડકોડથી બાળકને ઉછેરે છે અને ભાવનામાં વહી જઈને તેને બાળપણથી જ વધારે પડતી છૂટછાટ આપી દે છે. જ્યારે તે કંઈક ખોટું કરે છે ત્યારે તેને સાચું શું છે તે શીખવવાને બદલે તે બાબતને જતી કરી દે છે એથી બાળક એ ભૂલનું પુનરાવર્તન કરે છે. બાળક યોગ્ય અયોગ્યનો ભેદ નથી સમજતું. કોની સાથે કેમ બોલવું, કેમ વર્તન કરવું તેનું તેને ભાન નથી રહેતું. વડીલો, સગાસંબંધીઓ સાથે પણ ક્યારેક અયોગ્ય વર્તન કરી બેસે છે. કોઈ વસ્તુ માટે અત્યંત જીદ કરવા લાગે છે. જ્યારે બાળક નાનું છે ત્યારથી જ માતાપિતા જો એ બાળકની ભૂલ નથી સુધારતા તો બાળક મોટું થઈને પણ એ જ વર્તન કરે છે અને પછી માતાપિતાને જ એ વર્તન ન ગમતા બાળકને ખીજાય અથવા તો તેના પર ગુસ્સો કરે છે પણ એ સમયે

માતાપિતાને પોતાની ભૂલનો અહેસાસ થવો જોઈએ કે જ્યારે બાળકે પહેલીવાર એ ભૂલ કરી તો ત્યારે કેમ નજરઅંદાજ થઈ હતી!

અમુક બાળકોને માતાપિતા ખૂબ નીતિ નિયમોથી રાખે છે. એકદમ નિયમોને વળગી રહે છે પછી ભલે પરિસ્થિતિ કંઈક જુદી જ હોય. આવું જ્યારે થાય ત્યારે બાળકને ધીરે ધીરે માતાપિતા પ્રત્યે લાગણી ઓછી થતી જાય છે. વારંવાર ગુસ્સો કરવો, દરેક બાબતમાં તેની જ ભૂલ બતાવવી આવું થવાથી એ ઉદાસ થઈ જાય છે. બાળક માતાપિતા સાથે વાતો પણ શેર નથી કરતું અને પોતાની ઈચ્છા પણ નથી બતાવતું. આવી પરિસ્થિતિમાં બાળક મુંજાય છે અને ક્યારેક ગેરમાર્ગે પણ દોરાય છે.

અમુકવાર માતાપિતાના અંદરોઅંદરના ઝઘડાઓ, પ્રોબ્લેમના

પેરેન્ટિંગ

લીધે બાળકના મન પર વિપરીત અસર પડે છે. માતાપિતાએ જોવું જોઈએ કે તેમની બાબતો તે બાળકની સામે ન લાવે અને તેના પર તેની અસર ન પડવા દે કેમ કે બાળક એના વિશે પૂરતું જ્ઞાન ધરાવતું નથી હોતું અને એ બાબત પર ઉલટું વિચારી બેસે છે ક્યારેક આવા કારણોસર બાળકના મનમાં માતાપિતા પ્રત્યે નકારાત્મક લાગણી પેદા થઈ શકે છે અથવા તો ક્યારેક માતા કે પિતા કોઈ એક તરફ બાળક જુકી જાય છે. અમુકવાર માતાપિતા પોતાના બાળકની સરખામણી બીજા બાળક સાથે કરે છે ત્યારે કાં તો બાળક ચડિયાતું સાબિત થાય અને કાં તો નબળું. આવી પરિસ્થિતિમાં બાળકના મન પર ઊંડી અસર પડે છે જ્યારે તેને કોઈથી નીચું બતાવવામાં આવે. માતાપિતાએ પોતાના બાળકની ક્યારેય અન્ય કોઈ બાળક સાથે સરખામણી ન કરવી જોઈએ. દરેક બાળક પોતાનામાં શ્રેષ્ઠ હોય છે તેની પોતાની અલગ આવડત હોય છે તેનું માતાપિતાએ માન કરવું જોઈએ અને બાળકને તેમાં આગળ વધવા પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ જ્યારે નિષ્ફળ નીવડે તો તેનો આત્મવિશ્વાસ વધારવો જોઈએ, જુસ્સો વધારવા પ્રેરવું જોઈએ નહિ કે તેની ખામીઓ બતાવવી કે ટીકા કરવી.

બાળક સાથે કેવી રીતે વર્તન કરવું તે પરિસ્થિતિ પર આધારિત છે જ્યારે બાળકને હુંફ અને પ્રેમની જરૂર હશે ત્યારે તમે ગુસ્સો કરશો તો એની લાગણીઓ દુભાશે અને ક્યારેક સાચી શીખ આપવા માટે કડક થવું પણ જરૂરી બને છે. અમુક માતાપિતા બે સંતાનો વચ્ચે જાણ્યે અજાણ્યે ભેદભાવ કરી બેસતા હોય છે. નાના બાળકના લીધે મોટા બાળકને વારંવાર જતું કરવાનું કહેતા હોય છે. એને વગર કારણે ખીજાતા હોય છે અને તેની લાગણી દુભાય છે પણ માતાપિતા પ્રત્યેની લાગણીના લીધે તે સહન કર્યે જાય છે આવી સ્થિતિમાં માતાપિતાએ એ બાબત પર ખાસ ધ્યાન આપવું જોઈએ કે બાળક નાનું હોય કે મોટું એને ભેદભાવ થાય છે એવો અનુભવ ન થવો જોઈએ.

જ્યારે બાળક અમુક ઉંમરનું થાય ત્યારે ખૂબ ઊર્જાવાન હોવાથી ખૂબ તોફાન કરે, કોઈપણ વસ્તુ અહીંથી ત્યાં ફેંકી દે, કોઈને મારી લે આ બધું તેના માતાપિતા બાળક સમજી જતું કરે. જ્યારે આ બાબત એમના જ ઘરમાં થાય ત્યાં સુધી ઠીક છે કેમ કે એમને વસ્તુઓ કરતા બાળકો વધુ વહાલા છે પણ જ્યારે આ

બાબત બીજા કોઈના ઘરે કે ઘરની બહાર અન્ય જગ્યા પર થાય ત્યારે તે બીજા માટે સમસ્યા બની જતી હોય છે. જેમના ઘરે આ બાબત બને તેમને તો સ્વાભાવિક રીતે આ બાબતથી પ્રોબ્લેમ હોય પણ એમના બાળકના માતાપિતા પ્રત્યેના માન અને લાગણીના લીધે તેઓ કંઈ ન કહે. એના બદલે માતાપિતા જો બાળકને અમુક પ્રકારની વર્તનને લાગતી બાબતો શિખવે તો બાળક એ મુજબ વર્તન કરે અને સારી ટેવો એનામાં વિકાસ પામે.

જો માતાપિતા ઈચ્છે છે કે બાળક સારી કેળવણી મેળવે અને તેનો યોગ્ય દિશામાં વિકાસ થાય, આગળ જતાં યોગ્ય ફિલ્ડ પસંદ કરે તો માતાપિતા તરીકે તેમને તે માટે તેનામાં પહેલેથી જ એ મુજબની આવડતો કેળવવી પડશે, યોગ્ય સંસ્કારોનું સિંચન કરવું પડશે. એ માતાપિતા જ કરી શકશે કોઈ બીજું નહિ. બધું સ્કૂલવાળા પર ન છોડતા માતાપિતાએ પણ બાળકને કેટલું આવડે છે, કેટલું નથી આવડતું તે સમય આપીને જોવું પડશે. જ્યારે પાછળથી કશુંક અજુગતું બને અથવા તો માતાપિતાની અપેક્ષાઓ પૂરી ન થાય ત્યારે માતાપિતાની લાગણીને ઠેસ પહોંચે છે પણ ક્યાંક ને ક્યાંક એ ભૂતકાળની ભૂલનું જ પરિણામ હોય છે. ક્યાંક માતાપિતાની બેદરકારી તેના માટે જવાબદાર બની રહેતી હોય છે.

માતાપિતાએ બાળકની દરેક બાબત પર ઝીણવટપૂર્વક ધ્યાન આપવું પડે. તેનું દરેક વર્તનનું કારણ તેમને ખબર હોવું જોઈએ. ક્યારે કશુંક શીખવવાની જરૂર છે અને ક્યારે પ્રેમ અને હૂંફની જરૂર છે એ ખબર હોવી જોઈએ. બાળકના મન અને મગજને જાણવા, ઓળખવા માટે તેના જેવડા બની તેની સાથે વાત કરવી પડે, તેના મિત્ર બનવું પડે.

હું તો છું કુમળો છોડ, જેમ વાળશો તેમ વળીશ,
મારું ભવિષ્ય હશે તમારા પ્રયત્નોનો ગુથેલો માળ.

INSTA : Beauty_of_words_278

Image Source : Kasumbo AI

રશ્મિકા ચૌધરી 'રસુ'

અમદાવાદ

સંદેશ પત્ર

કસુંબો ૧૨

તુલસીના છોડને હિંદુ ધર્મમાં ખૂબ જ પવિત્ર માનવામાં આવે છે . ઘર આંગણે તુલસીનો છોડ રોપવામાં આવે છે અને એની પૂજા કરવામાં આવે છે. તુલસી જેનો સંસ્કૃત અર્થ થાય છે 'અદ્વિતીય ', તેને સંપૂર્ણ ભારત વર્ષમાં પૂજા કરવામાં આવે છે. તેને મોટે ભાગે વિષ્ણુની પત્નીના રૂપે ઓળખાય છે. વિષ્ણુ મંદિરોમાં તુલસી સવિશેષ જોવા મળે છે, અને ઉગાડવામાં આવે છે. તુલસી એક ટટ્ટાર બહુ શાખી છોડ છે. જે 30 થી 60 સેમી ઊંચો વધે છે. તે ડાળીઓ રોમમય (રૂંવાટીવાળી) હોય છે તથા સામસામે એક-એક એમ સાદા પાન ઉગે છે. જે તીવ્ર ગંધ ધરાવે છે. આના પાન પર્ણદંડ દ્વારા મુખ્ય ડાળી સાથે જોડાયેલા હોય છે, અને તેમનો આકાર લંબગોળ હોય છે. જે 5સેમી સુધી લાંબા થાય છે, તેની કિનારે થોડા ખાંચા પણ હોય છે.જેને આછા જાંબુડી રંગના ઝીણાં ફૂલ આવે છે. જે કલગી પ્રકારનાં પુષ્પવિન્યાસમાં હોય છે.મુખ્ય બે પ્રકારની તુલસીનું ભારતમાં વાવેતર કરાય છે.

1)લીલા પાંદડાવાળી (રામ તુલસી)અને જાંબુડીયા પાંદડાવાળી (શ્યામ - કૃષ્ણ તુલસી)

2)ઓસીમમ ટેનુફ્લોરામની એક જાત થાઈ વાનગીઓમાં પણ વપરાય છે.તેને થાઈ તુલસી અથવા ખા ફાઓ તરીકે ઓળખાય છે.

આને થાઈબાસીલ ન ગણવું. જે

ઓસીમમ બેસીલીમની એક જાત છે.

તુલસી

તુલસી પ્રાચીન વિશ્વ તરીકે ઓળખીતા અને સમશિતોષ્ણ પ્રદેશોની મૂળ નિવાસી છે અને તેનું વાવેતર બહોળા પ્રમાણમાં થાય છે. આ ઉપરાંત છૂટ-છવાયા નિંદાણ તરીકે પણ ઉગેલી જોવાં મળે છે. તુલસીનું વાવેતર ધાર્મિક અને આયુર્વેદિક ઉપયોગ માટે થાય છે, અને તેના સુંગધી તેલ માટે પણ દક્ષિણ એશિયામાં આ એક ઘરગુથ્થુ એસિડ તરીકે તથા હર્બલ ચા બનાવવા માટે વ્યાપક પ્રમાણમાં પ્રચલિત છે. આ ઉપરાંત આયુર્વેદમાં પણ બહોળો પ્રમાણમાં વપરાતી ઔષધ છે. વળી વૈષ્ણવ સંપ્રદાયમાં તેનું ખૂબ મહત્વ છે. જેમાં ભક્તો તુલસીના છોડની પૂજા કરે છે અને તેના પાનનો ઉપયોગ પણ અનેક પ્રકારે પૂજાવિધિમાં થતો હોય છે.

આયુર્વેદમાં: ઘા રુઝવવાના તુલસીના ગુણને કારણે તુલસી હજારો વર્ષોથી આયુર્વેદમાં વપરાતી આવે છે. ચરકે આયુર્વેદના પ્રાચિતતમ ગ્રંથ ચરક સંહિતામાં તેનો ઉલ્લેખ કર્યો છે.

1). તુલસીને બળ પ્રદયી ગણાય છે.
2). જે શરીરની વિવિધ પ્રક્રિયાઓમાં સમતોલન લાવે છે, અને તણાવનો સામનો કરવામાં મદદ કરે છે.

3). તેની તીવ્ર સુંગંધ અને તીખા સ્વાદને લીધે તેને

આયુર્વેદમાં રામબાણ જીવન ઔષધ મનાય છે , અને તે આયુષ્ય આપે છે. એમ કહેવાય છે કે તુલસીના અર્કનો ઉપયોગ આયુર્વેદમાં સામાન્ય શરદી, માથાને દુખાવો, પેટની તકલીફો, સોજા, હૃદયના દર્દ, ઝેર વિકાર અને મેલેરિયામાં કરવામાં આવે છે . પારંપરિક રીતે તુલસી વિવિધ રીતે ગ્રહણ કરવામાં આવે છે. ઉકાળા તરીકે, સૂકા ચૂર્ણ તરીકે, તાજા પાંદડા કે ઘી સાથે મેળવીને. તેલને ઔષધિ તરીકે સૌંદર્ય પ્રસાધનોમાં અને તેના જીવાણુ નાશક (એન્ટિ- બેક્ટેરિયલ) ગુણધર્મને લીધે તેને ત્વચા રોગના ઔષધોમાં વપરાય છે. સદીઓથી તુલસીના સુકાવેલા પાંદડાને અનાજમાંથી જીવડા (ધનેરા) વગેરેને દૂર રાખવા જાળવણીમાં વપરાય છે.

તુલસીના છોડને અંગ્રેજીમાં હોલી-બેસિલ કહે છે. એક અભ્યાસમાં જણાવ્યું છે કે તુલસી લોહીમાં ગ્લુકોઝનું પ્રમાણ ઘટાડીને ડાયાબિટીસના ઈલાજ માં મદદ કરે છે. આ જ અભ્યાસમાં એ પણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે તુલસી વાપરવાથી કોલેસ્ટ્રોલના સ્તરમાં દેખી તો ઘટાડો થયો. એક અન્ય અભ્યાસમાં જણાવ્યું કે તેનામાં રહેલા એન્ટી એક્સિડન્ટ ગુણધર્મોને કારણે લોહીમાં ગ્લુકોઝના સ્તરની જાળવણીમાં ફાયદો થાય છે. કિરણોત્સર્ગ (રેડીએશન) થી થયેલા વિષ વિકારો અને મોતિયા ઉપર પણ તુલસી ફાયદાકારક સાબિત થઈ છે. પશ્ચિમના દેશોમાં કેન્સરના કેસો આયુર્વેદથી સારા થયાં છે. ક્યાં જોવા મળ્યું છે કે મેકડોનાલ્ડઝના જંકફૂડ , પીઝા અને બીજી ચરબીવાળા ભોજનની ટેવને કારણે ત્રિદોષ વકરે છે. તે માટે ત્રિદોષહરની આયુર્વેદ ની દવા આપે છે પણ સૌથી વધુ અસરકારક અસર તુલસી કરે છે. સાદો આહાર રાખીને આયુર્વેદની ટ્રીટમેન્ટ સાથે રોજ સવારે તુલસીના સાત પાન ચાવી જવાં. પછી રોજ સંખ્યા વધારેને દસ પાંદડા ખાવાથી કેન્સર જલ્દી સારું થઈ શકે છે.

ઓલિનોલીક એસિડ, ઓસોલીક એસિડ, રોસમેરીનીક એસિડ, યુઝનોલ, કાર્વાકોલ, લીનાલુલ અને બીટા-કેરીઓફાયલીન આ બધાં રાસાયણિક તત્વો પણ આમાં રહેલાં છે.

હિંદુ ધર્મમાં બે પ્રકારની તુલસી પૂજાય છે. 'રામતુલસી 'જેને આછા લીલાં પાંદડા આવે છે. જે કદમાં મોટા હોય છે અને s'કૃષ્ણ તુલસી ' જેને ઘેરા રંગના પાંદડા આવે છે. આ પાંદડા વિષ્ણુની પૂજા માટે

મહત્વના છે. વિષ્ણુમંદિરોમાં તુલસી સવિશેષ જોવાં મળે છે, અને ઉગાડવામાં આવે છે. વારાસણીમાં તો ખાસ તુલસી વિવાહ નામનો એક ઉત્સવમાં હિન્દુ પંચાગના કારતક મહિનાની સુદ એકાદશીના દિવસે વિધિવત તુલસીના છોડને વિષ્ણુ સાથે પરણાવવામાં આવે છે. આ દિવસે વિવાહ લગ્ન આદિ શુભ કાર્ય માટે અશુભ ગણાતા ચાતુર્માસનો પણ અંત આવે છે. આ વિવાહ સાથે ભારતમાં લગ્ન મોસમનો પ્રારંભ થાય છે. કારતક મહિનામાં દીવા પ્રગટાવીની પ્રથા સાથે તુલસીની પણ પૂજા કરાય છે અને તેને શુકનવંતી મનાય છે. તુલસીના લાકડા (થડ)માંથી બનેલા મણકાની માળા જેને તુલસી માળા કહેવાય છે. આ માળા જપ માટે રાખવામાં આવે છે અને લોકો ગળામાં પણ પહેરે છે.

તમારા ઘરમાં તુલસીનો છોડ રાખવાના દસ કારણો તુલસીના છોડનું ધાર્મિક મહત્વ.

1. તુલસીના છોડમાં ઉચ્ચ પોષણ મૂલ્ય હોય છે.
2. તુલસીનો છોડ તણાવ સામે લડવામાં મદદ કરે છે.
3. તુલસી રોગ પ્રતિકાર શક્તિ મજબૂત બનાવે છે.
4. તુલસીના છોડમાં ડિટોક્સિફાઈંગ અસર હોય છે.
5. તુલસીનો છોડ શ્વસન સંક્રમણ સામે લડી શકે છે.
6. તુલસીનો છોડજંતુઓને ભગાડે છે.
7. તુલસીના છોડના ફાયદામાં એ રંગમાં સુધારો થાય છે.
8. તુલસીનો છોડ દાંતનાં સ્વાસ્થ્ય માટે યોગ્ય છે.
9. તુલસીનો છોડ હૃદયને ફાયદો કરે છે.
10. તુલસી સમૃદ્ધિ સાથે જોડાયેલી છે.

શ્રી તુલસી વંદના

વૃન્દાયૈ તુલસીદેવ્યૈ પ્રિયાયૈ કેશવસ્ય ચ |

કૃષ્ણભક્તિપ્રદે દેવિ, સત્યવત્યૈ નમો નમઃ ||

rshmichaudhari@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

મોનાલી સુથાર

અમદાવાદ

સંદેશ પત્ર

જાન પંચ...
કસુંબો ૧૨

સત્ય ઘટના એવી બની કે એક ખાનગી ઈન્સ્યોરન્સ કંપનીમાં ખુબ જ ઊંચા હોદ્દાએ કામ કરેલી મિત્રએ અચાનક જ આત્મહત્યા કરી લીધી અને જે જાણવા મળ્યું એ ખુબ જ ભયાનક હતું. એ સ્ત્રી મિત્રએ એક સામાન્ય સેલ્સ એમ્પ્લોય તરીકે 23 વર્ષની ઉંમરે એક ઈન્સ્યોરન્સ કંપનીમાં કામ કરવાનું શરુ કર્યું હતું. કામકાજ અને મિટિંગો દરમિયાન એ સ્ત્રીની ધનિષ્ઠતા કંપનીના ખુબ જ મોટા

અધિકારી સાથે વધી, જેના પરિણામે અચાનક જ તેની કારકિર્દીમાં તમામ લોકોની નજરે શંકાથી જોઈ શકાય એમ એનું કદ વધવા લાગ્યું. 4 વર્ષની અંદર એ સામાન્ય 2 લાખના વાર્ષિક પગારથી લઈને વાર્ષિક 32 લાખના પગારની સફર કરી. અચાનક જ કોઈ બાબતે એ ઉચ્ચ અધિકારી સાથે સ્ત્રીનું ધર્ષણ થતા આડકતરી રીતે એને હેરાન કરીને નોકરીમાંથી કાઢી નાખવામાં આવી. મેટ્રો શહેરની અંદર હાઈ-ફાઈ લાઈફસ્ટાઈલ જીવવા માટે લીધેલા

કહેવાતું કોર્પોરેટ - ગંદકીનો અખાડો

ફ્લેટ્સના હપ્તા,
ક્રેડિટ કાર્ડના હપ્તા,
કારના હપ્તા ઘરમાં
વસાવેલ

ઈર્નિયરના હપ્તા, પર્સનલ લોનના હપ્તા આ તમામ મોઢું ફાડીને ઉભા રહી ગયા. નામ ખરાબ થવાના કારણે 2 વર્ષ સુધી એમને કોઈ જોબ પણ ના મળી અંતે કંટાળીને આત્મહત્યા કરી લીધી.

મધુર ભંડારકરની ફિલ્મ કોર્પોરેટમાં જે કાવા-દાવા બતાવ્યા છે એનાથી હજારો ઘણા કાવા-દાવાઓ, કપટ અને સામે વાળની ઈજ્જતને ઉછાળવામાં આ કોર્પોરેટ જગતના માણસો પાછા પડતા નથી, આ કદાચ એમના ઉજળા ચેહરા

પાછળનું કાળું પ્રતિબિંબ છે. કોર્પોરેટની અંદર ટાઈ અને કોટ પહેરેલા માણસ અંદરથી દાઉદને પણ માટે આપી દે એવા તીક્ષ્ણબુદ્ધિવાળા શક્તિ જેવા માણસો હોય છે. સ્ત્રીનું શોષણ નીચેના કર્મચારીને હેરાન કરવા સચ્ચાઈથી આગળ વધતા માણસને કાવા- દાવા કરીને રોકવો નાની વાતનમાં સ્ત્રીઓનું કેરેક્ટર એસેસિનેશન કરવું, કે પછી ઉપરી અધિકારીઓના મરચું મીઠું ભભરાવીને કાન ભરવા, આ તમામ બાબતો કોર્પોરેટ જગતની અંદર સાવ સામાન્ય છે.

મારુ તો એટલું જ કહેવાનું થાય કે જો તમે કોર્પોરેટ જગતની અંદર આગળ વધીને નામ કમાવવા માંગતા હોવ તો તમારા શરીરમાં રહેલી ક્ષય નામની વસ્તુ ધરે મૂકીને જવાનું અને મગજ નામની વસ્તુને વધારે પડતું શાર્પ કરીને કામ કરતી વખતે આગળ રાખવાનું.

ડેઝર્ટ - શ્રીરામ, ઈશુ , બુદ્ધ, મહાવીર આવ્યા અને ગયા મંતરાંજલી છાંટી , તોય આપણે તો રહ્યા કોરાકટ.

monalisuthar1210@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

પૂજા કટ્ટી

નખત્રાણા, ભુજ-કચ્છ

સંસાર રૂપી ત્રિકોણના ત્રણ ખૂણા એટલે માની મમતા, પિતાનું વાત્સલ્ય અને દીકરી નો પ્રેમ, દીકરીનું સ્વરૂપ એટલે નાનપણમાં ખળખળ વહેતા ઝરણા જેવી હોય મોટી થાય ત્યારે મહાસાગરની શોધમાં નીકળેલી સરિતા જેવી હોય છે. દીકરી વિશે

સાહિત્યકારો અને કવિઓએ

મન ભરીને લખ્યું છે. દીકરી ને કેટલીય ઉપમા આપવામાં આવી છે .દીકરી વ્હાલનો દરિયો , તુલસી ક્યારો , ઘર કેરી લક્ષ્મી, દીકરીતો વ્હાલનું ખળખળ વહેતું ઝરણું , દીકરીનો સ્નેહ કેરો મહાસાગર , દીકરી વિના સૂનો સંસાર, દીકરી બે કુળ તારે વગેરે અસંખ્ય ઉપમા દીકરી વિશે આપવામાં આવી છે .દીકરી વિશે અનેક કાવ્યો લખાયા છે અનેક પુસ્તકો પણ બહાર પડ્યા છે તો દીકરી વિશે અનેક ગીતો પણ ગવાયા છે .દીકરી મારી લાડકવાયી લક્ષ્મીનો અવતાર કે કવિ દાદા બાપુ રચિત કાળજા કેરો કટકો મારો.આમ તો આપણા સમાજમાં ઘણા બધા સંબંધો છે પણ માત્ર દીકરી જ એવો સંબંધ

સમર્પણની સ્નેહભરી મૂર્તિ એટલે - દીકરી

છે જેને કોઈ સ્વાર્થ નથી કે નથી કોઈ અપેક્ષા.વીસ બાવીસ વર્ષ પિતાની છત્ર છાયા માં રહ્યા બાદ પોતાને સાસરે જાય ત્યારે પોતાના હાથની છાપ છોડતી જાય છે.એના પછી એને પોતાના પિયરની સંપત્તિ પર કોઈ આશા નથી હોતી.

આપણે ત્યાં દરેક કાર્યો મોટા ભાગે દીકરીના

હસ્તે જ કરાવવાનો રિવાજ છે.જેમ કે નવા ઘરમાં કળશ રાખવો હોય કે કોઈ પણ શુભ કાર્ય કરવાનું હોય તો દીકરીને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવે છે. નાની બલિકાને લક્ષ્મીનું બિરુદ આપણે આપ્યું જ છે.જ્યારે દીકરીનો જન્મ થાય ત્યારે આપણે એમ કહીએ જ છીએ કે અમારા ઘેર લક્ષ્મીજી પધાર્યા. ઈશ્વરને પણ આ પૃથ્વી પર જ્યારે કૃપા વરસાવવાની ઈચ્છા થઈ હશે ત્યારે દીકરીનું સર્જન કર્યું હશે. આપણે કહીએ છીએ ને ભાગ્યશાળીના ઘરે જ દીકરી અવતરે છે. દીકરી એ ભગવાનનો આપેલ અણમોલ પ્રસાદ છે. ઘરમાં

દીકરીના પાયલનો રણકાર એક સુંદર સંગીતનું નિર્માણ કરે છે. દીકરીનું સ્મિત બાપનો ગમે એટલો બીજો હળવો કરવા સમર્થ છે. આપણા ઘણા મહાપુરુષો એ પણ 'કન્યા વિદાય'ના ખૂબ જ ગુણલા ગાયા છે. અને એમ પણ કીધું જ છે ને કે 'કન્યાવિદાય' પ્રસંગ વિના પુરુષનું જીવન અધુરુ છે. દીકરી પ્રત્યેના વ્હાલ કે વાત્સલ્યને બિરદાવવા જેટલા શબ્દો લખો એટલા ઓછા પડે દીકરીનું વાત્સલ્ય એ મહાસમંદરની માફક છે.

ગમે તેટલા કઠણ કાળજાનો પિતા જે ક્યારે પણ ના રજ્યો હોય એ પોતાની દીકરીની વિદાય વખતે રડી પડે છે. એને અનુલક્ષીને કવિ કાગ બાપુ દ્વારા લખાયેલ ગીત કાળજા કેરો કટકો મારો ગાંઠથી છૂટી ગ્યો...દીકરીની વિદાય પછી બાપને ઉંબરો ઓળગવવો પણ ડુંગર જેવો લાગે છે.દીકરો એક કુળ તારે છે જ્યારે દીકરી બે કુળ તારે છે પિયરનું અને સસરાનું એમ બને કુળ ઉજાળે છે

દીકરી એ સ્ત્રી જીવનનું સૌથી નિર્દોષ પાત્ર છે..

આજે દીકરીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રમાં દીકરા કરતા આગળ છે .અનેક દીકરીઓ વિવિધ ક્ષેત્રે ઉચ્ચ હોદ્દાઓ પર બિરાજમાન છે.જે ખૂબ જ સરસ વાત છે.કલ્પના ચાવલા કે સુનિતા વિલિયમ્સ જેવી દીકરી તો અવકાશમાં પણ પોતાના પાવન પગલાંની છાપ પણ છોડી આવી છે. અનેક દીકરીઓ વિવિધ ક્ષેત્રમાં આગળ પડતી છે. કલા હોય કે સાહિત્ય, રમત ગમત હોય કે રાજકારણ દરેક ક્ષેત્રમાં દીકરીઓએ નામના મેળવી છે.અંતમાં એટલું કહી શકાય કે દીકરી નામનું ઝરણું સતત ને સતત દરેક ક્ષેત્રે નિરંતર વહેતું જ રહે છે.

poojasoni96241@gmail.com

Image Source : Kasumbo AI

adfly

B O O K S

JAY SHREE RAM ENTERPRISE

JSRE CNC ACADEMY

CNC OPERATING / PROGRAMMING COURSES

**100%
JOB
PLACEMENT**

૪૫ દિવસ માં સીએનસી ટર્નીંગ મશીનનું
ઓપરેટિંગ અને પ્રોગ્રામિંગ શીખો

મશીન ઉપર પ્રેક્ટીકલ ટ્રેનિંગ

સીએનસી મશીન ના ટુલ્સ અને ઈન્સર્ટનું
સંપૂર્ણ જ્ઞાન

ટ્રેનિંગ પછી ૧૦૦% નોકરી મળશે

નોકરિયાત વ્યક્તિ માટે સ્પેશ્યલ
ટાઈમિંગ ક્લાસ

OFFICE ADDRESS

E-6, Ground Floor, Sumel Business
Park-7, Nr. Soni ni Chali Char Rasta,
Rakhiyal, Ahmedabad-380 023.

CONTACT US.

MAHENDRA PRAJAPATI
+91-9276869476

IRed
संशोधन * शिक्षण * विकास

शब्द शास्त्र

कवियोंनुं नवुं सन्नामुं....